

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Головне управління освіти і науки
Харківської обласної державної адміністрації
Харківська національна академія міського господарства

Сучасні аспекти виховання студентської молоді

III Всеукраїнська науково-практична конференція
7 - 8 квітня 2011 року

Харків
ХНАМГ
2011

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Головне управління освіти і науки
Харківської обласної державної адміністрації
Харківська національна академія міського господарства

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

III Всеукраїнська науково-практична конференція

7 - 8 квітня 2011 року

Тези доповідей

Харків – 2011

УДК 378: 37.013 (063)
ББК 74.58л0
С89

Редакційна колегія:

Малєєв Олександр Іванович – проректор з керівництва та координації навчально-виховної роботи НМК академії, доцент.

Бурмака Віктор Павлович – доцент кафедри Історії і культурології Харківської національної академії міського господарства, кандидат історичних наук.

Островський Ігор Анатолійович – доцент кафедри Економічної теорії Харківської національної академії міського господарства, кандидат економічних наук.

Сучасні аспекти виховання студентської молоді:

С89 III Всеукр. наук.-практ. конф. – Харків, 7-8 квітня 2011р.: тези доповідей / [редкол.: О.І. Малєєв (відпов. ред.) та ін.]. – Х.: ХНАМГ, 2011. – 217 с. – В надзаг.: Головне упр. освіти і науки Харк. обл. держ. адміністрації, Харк. нац. акад. міськ. госп-ва.

Надані матеріали конференції розкривають найважливіші сучасні аспекти виховної роботи у вищих навчальних закладах.

В матеріалах знайшли відображення: філософські аспекти демократизації національного виховання, духовні основи української освітньої системи, культура, як основний чинник виховання; традиціоналізм і новаторство у виховній роботі, кураторство, як соціальний інститут позанавчальної роботи, формування лідерських якостей українського студентства, розвиток навиків студентського самоврядування.

Рекомендовано керівникам навчальних закладів, науковцям, викладачам, аспірантам, студентам, організаторам виховної роботи з молоддю.

УДК 378: 37.013 (063)
ББК 74.58л0

© Укладання: Харківська національна академія міського господарства, 2011

СЕКЦИЯ 1

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ МИРОВОЗЗРЕНИЯ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЁЖИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

В.И.АБЕЛЕШЕВ, канд. техн. наук

Харьковская национальная академия городского хозяйства

Основной характеристикой нашего времени является прогрессирующая нестабильность индивидуальной и общественной жизни, потеря «корней», утверждение в обществе эгоизма и нигилизма. Одним из факторов наличия данных тенденций современного общества является состояние его морали, которое зависит от мировоззрения людей. Формой общественного сознания, направленной на выработку мировоззрения, системы идей, взглядов на мир и на место в нём человека, исследующей познавательное, ценностное, этическое и эстетическое отношение человека к миру, является философия.

В цивилизованном мире современная концепция развития личности формировалась последние 25-30 лет. Основными целями всестороннего развития человека в современных условиях считаются: возможность прожить интересную долгую жизнь и поддерживать хорошее состояние физического, психологического и социального здоровья; получение высококачественного образования и воспитания; свободный доступ к средствам, которые позволяют обеспечить достойный уровень жизни.

Мировоззрение личности включает миропонимание (интеллектуальный опыт), мироощущение (эмоциональный опыт), волю, убеждения, сомнения. Выделяют теоретическое и повседневное миропонимание. Существуют четыре основные типа мировоззрения – утилитаризм, универсализм, идеи свободы и справедливости. Мировоззрение является историческим, социальным и интегральным, научным и несистемным, может отличаться стихийностью, включать предрассудки. Мировоззрение каждого человека и общества в целом обусловлено социальной действительностью, оказывает активное влияние на социальное бытие, способствует формированию новых прогрессивных идеалов, норм и культурных ценностей. Мировоззрение такой социальной группы, как студенчество, является окончательно несформированным и неоднородным.

Одним из основных дидактических принципов обучения является его воспитывающий характер. Содержание обучения должно соответствовать поставленным целям и задачам воспитания. В процессе изложения учебного материала преподаватель должен не только сооб-

щать определённый объём информации, но и формировать у студентов необходимое мировоззрение, взгляды и убеждения. Следует на конкретных и доступных примерах показывать преимущества цивилизованного образа жизни, знакомить с достижениями передовой человеческой мысли, эффективной организацией обучения вызывать у студентов интерес к получению знаний, умений и навыков, формировать и развивать необходимые моральные качества, эстетические вкусы, творческую инициативу, разъяснять законодательные и нормативные акты органов власти. Одним из требований к учебным занятиям в вузе следует считать направленность всего процесса усвоения знаний на формирование научного мировоззрения студенческой молодёжи.

Эффективность формирования современного мировоззрения в процессе воспитания студенческой молодёжи во многом зависит от авторитета преподавателя вуза, который в своих отношениях со студентами должен придерживаться профессионального такта – проявлять чуткость, внимательность, вежливость, верный тон в общении, предъявлять адекватные требования, уважать человеческое достоинство студентов. Примерный перечень вопросов, которые недопустимо делать предметом обсуждения преподавателя вуза в студенческом коллективе: некорректный поступок студента, являющийся следствием субъективного мнения преподавателя при оценке способностей студента; спорный поступок, являющийся следствием протестных настроений студента из-за неоднозначных поступков некоторых людей; поступок, объяснение которого предусматривает получение приватной информации о межличностных отношениях между студентами.

ПРОБЛЕМЫ "ОТЦОВ И ДЕТЕЙ" В СВЕТЕ СОВРЕМЕННОЙ ВУЗОВСКОЙ РЕАЛЬНОСТИ

В.Э.АБРАКИТОВ, канд. техн. наук

Харьковская национальная академия городского хозяйства

Каждое поколение очень сильно отличается от предыдущего. Каждое поколение индивидуально по-своему. Современная реальность накладывает неизгладимый отпечаток на психологию и поведение молодых людей. Наши дети – не такие, как мы: в то время как мы – совсем не такие, как наши родители. Главное, чем сейчас должны руководствоваться педагоги, воспитатели при разрешении различных учебно-воспитательных проблем – это налаживание взаимоотношений сотрудничества.

Чтобы установить взаимоотношения сотрудничества между поколениями и решить проблемы, возникающие при построении этих

отношений, необходимо учесть следующие возникающие отличительные черты современной молодёжи. Они:

- Совершенно не читают книги: (в бумажном носителе). В электронном виде читают, но, как правило, не книги, а др. формы информации, и притом – зачастую фрагментарно. Слабо развито образное мышление: сами крайне неохотно представляют объект, если его описали словесно. Итак, некая «леность ума».
- Преимущественно руководствуются информацией интернет-сайтов и др. электронных носителей. Зачастую воспринимают её как прямые указания к действию.
- Моментально находят готовую информацию. Не могут в этой информации выделить главное и логически связать текст. Без современной техники очень трудно заинтересовать их в чём-либо.
- В сексуальном плане просвещены благодаря широкому распространению подобных сведений (при этом вряд ли способны отличить пошлое от прекрасного, низменное от возвышенного, – но насмотрелись и того и этого вдоволь).
- Моральные ограничения сильно занижены. Склонность к исследованию окружающего мира посредством собственных «опытов», в т.ч. принятия алкоголя, наркотиков, половой жизни (включая полигамию). Хотят сначала «все попробовать», а потом уже когда-нибудь «образумиться». Подход «Лучше учиться на чужих ошибках, чем на своих» категорически отрицают и не принимают.
- Склонны к компиляции разнородных сведений из разных источников. В результате представляют окружающее как некую сложную мысленную модель, синтезированную из разнородных, маловзаимосвязанных и зачастую противоречивых одно другому представлений. Слабая систематизация знаний.

Отсутствие наивности и простоты подменены некими сложно-вычурными типовыми шаблонами. Так, изобретательность у них подменена поиском готового решения (самый простой способ найти ответ – ввести интересующую фразу в поисковую строку браузера Интернет), Ориентация на заимствование, а не на изобретение собственного своими силами: (никто не пойдёт писать реферат в библиотеку, а потратят кучу усилий, чтобы скачать готовый).

В целом нынешнее поколение характеризуется очень широким, (но в то же время – крайне неглубоким) кругозором. Молодые люди могут вам часами рассказывать, например, о мобильных телефонах; но если спросить их о принципах, на каких устроена мобильная связь, а

особо – о физических процессах, происходящих внутри мобильного телефона, задать чисто технический вопрос, какая модуляция там используется: амплитудная или частотная? - мы сразу же наткнемся на вопиющее непонимание. Подобных примеров - множество. То же самое - их обильные и красочные рассуждения об автомобилях, - (которые легко остановить вопросом о фундаментальных принципах действия автомобильного двигателя) и т.п. Следует подчеркнуть выразительную тенденцию - современная молодежь стремится к расширению кругозора, но не заботится об его углублении.

До сих пор остаётся актуальной сейчас характеристика младшего поколения, данная в романе «Отцы и дети» И.С. Тургеневым: «Не склоняется ни перед какими авторитетами; не принимает ни одного принципа на веру, каким бы уважением ни был окружён этот принцип. Сперва гордость... потом глумление. Вот чем увлекается молодежь, вот чем покоряются неопытные сердца ». При непонимании поколений друг друга возникает позиция отрицания: старший сейчас не является во многих случаях советчиком, помощником. Данная позиция отрицания несёт «разрушение» во всех делах современного общества, а ведь надобно же и «строить» - взаимоотношения старших с младшими, усовершенствовать моральные принципы.

Учитывая вышесказанные отличительные черты между поколениями, опираясь на наши наблюдения, на проведенные нами опрос и анкетирование, можно заметить, что ныне возникают следующие проблемы в учебно-воспитательном процессе:

- низкая степень взаимосодействия между старшими (родителями, преподавателями) и младшими (студентом);
- не раскрыто широкое поле выборов преподавателями, которое часто не открывается студентами из-за ограниченного жизненного опыта, недостатка знаний;
- нейтральное положение студентов в обществе - ведёт к неспособности их решать реальные жизненные задачи, из-за чрезмерного ограждения педагогами, родителями молодых людей от возникающих жизненных препятствий, от физического труда, от принятия самостоятельных решений.

В этом виноваты не кто иные - а мы, преподаватели всех видов, возрастов и специальностей, - в излишнем своём увлечении «методичками». Молодые люди разобрались в наиболее лёгком пути получения знаний и теперь уже ищут не само искомое решение, а некую «методичку». Посмотрите в Интернете форумы о любви: «Мой парень меня не любит. Что мне делать?» - вместо того, чтобы самой разобраться в своих личных проблемах, ищет готовое решение из

числа ответов на форуме (причём зачастую случайных, хаотичных и идущих даже не от близких друзей, а в буквальном смысле неизвестно от кого?)

Виртуализация друзей и собеседников при общении в Интернете, краткий стиль общения (путём отправки SMS) – это тоже характерные черты нашего времени...

Для СССР, как известно, была характерна командно-административная система, которая диктовала соответствующую модель поведения (взрослый – "начальник"; подросток – "подчинённый") основанную на противопоставлении. Возможности этой схемы отношений, считаем, полностью исчерпанными и не соответствующими современности, так как она ставит нынешнее поколение в агрессивное оборонительное (иногда и наступательное) положение по отношению к старшим, усугубляя межвозрастной конфликт. С нашей точки зрения, взрослый здесь должен быть скорее советчиком, ненавязчиво подбрасывающим некие умные мысли и рациональные идеи, умело (т.е. не вызывая неприемлемости и отрицания) критикующим молодёжь за какие-то явные (и самоосознаваемые) недостатки, - а отнюдь не олицетворением запретов: («то - нельзя; и это - тоже нельзя»).

Эти и другие проблемы, возникающие из-за отличительных черт между поколениями, обязательно должны быть учтены при построении отношений старшего по возрасту (преподавателя, воспитателя, наставника и т.п.) с лицами, младшими по возрасту (студентами, воспитуемыми).

ГУМАНІЗАЦІЯ ОСВІТИ ТА ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОГО ГОСПОДАРСЬКОГО СВІТОГЛЯДУ

О.І.БАТІСТОВА

Харківська національна академія міського господарства

У зв'язку з переходом до постіндустріальної стадії розвитку, яка супроводжується становленням суспільства знань, істотно підвищується потреба гуманізації освіти та формування цілісного світогляду у студентів.

Протягом усієї історії людства освіта грала важливу роль, оскільки була невід'ємною складовою фундаментальної структури людської діяльності. І лише в кінці ХХ - на початку ХХІ ст. вона стає фактором, який починає визначати актуальну структуру людської діяльності. Враховуючи велику кількість проблем, з якими зіткнулося людство, стало очевидно, що існуюча система освіти недосконала, а неконтро-

льований і нічим не обмежуваний науково-технічний прогрес може обернутися своєю протилежністю та призвести до загибелі людства. Ризики, які приніс із собою процес глобалізації, тільки підсилили й прискорили дані прогнози та застереження. Забруднення навколишнього середовища, озоніві дири, неутилізовані відходи, поглиблення протиріччя між зростаючими потребами та наявністю ресурсів за для їх задоволення, зростаючий розрив у якості життя та рівні доходів населення, панування ідеології споживання та економізму, зростання тероризму, інформаційні маніпуляції, загроза зіткнення цивілізацій, дозволяють зробити невтішний висновок – суспільство рухається шляхом, який може привести його до саморуйнування. Необхідні зміни у всій системі освіти, бо проблеми, що виникли – це наслідок недосконалості системи.

У той же час актуалізація гуманізації освіти збіглася за часом із початком четвертої наукової революції, в ході якої формується постнекласична наука, що вводить людину всередину об'єкту наукового дослідження. Тепер на перший план усе більш висуваються міждисциплінарні і проблемно-орієнтовані форми дослідження, застосовуються комплексні дослідницькі програми, в яких беруть участь фахівці різних областей знання. Стало ясно, що найпотужнішою рушійною силою розвитку природи і суспільства є людина і її свідомість. При вивченні будь-якого явища або процесу людина повинна знаходитися всередині даного об'єкту дослідження, оскільки вона своїми діями істотно впливає на цей об'єкт.

Усі перелічені вище факти і тенденції дозволяють зробити висновок, що необхідно удосконалювати систему освіти для виконання імперативу виживання людства. По-перше, необхідна гуманізація, окультурення, моралізація освіти, по-друге – подолання однобокості, використання міждисциплінарного підходу, оскільки сучасна система освіти вивчає лише певний, обмежений аспект реальності, не враховуючи складних взаємозв'язків з іншими її областями. А не враховувати цей взаємозв'язок за наявності величезного числа проблем на нинішньому етапі просто неможливо. Необхідна попередня соціальна, екологічна експертиза будь-якого господарського рішення, оскільки один невірний крок може привести до катастрофічних наслідків. Тому у студентів необхідно формувати цілісний світогляд, господарський світогляд, дбайливе відношення до природи, довкілля. Одним словом, направляти освіту в русло і з метою коеволюції людини, суспільства і природи.

МЕНТАЛЬНОСТЬ И ЗДОРОВЬЕ СТУДЕНТОВ КАК ЖИТЕЛЕЙ ГОРОДА И СЕЛЯ

Н.В.БАШКАТОВА, Т.В.БОНДАРЕНКО

Харьковская национальная академия городского хозяйства

Специфика региональной ментальности жителей города и деревни обуславливает трудности, с которым сталкиваются сельские жители, приехав в город, например, для учебы. Ментальность - целостная система образов, представлений, ценностно-смысловых образований и своеобразных правил жизни, стимулирующих и регулирующих наиболее целесообразный в данных культурных и естественных условиях тип поведения. Ментальность проявляется в умонастроениях, мировосприятии, нормах, ценностях, принципах воспитания, семейных основах, отношении к природе и т.п. (О.Н.Лозовая, 2009).

К числу важнейших проблем больших городов относится экология города и человека, живущего в нем. Опрос студентов, приехавших учиться в город из сельской местности, показал, что тяжелее и дольше всего они привыкают к городскому шуму. К специфическим факторам, весьма негативно влияющим на них в условиях города, является чувство «публичного одиночества». Многие молодые люди, особенно с большими амбициями, довольно быстро начинают снижать, теряться среди сверстников. У некоторых начинает развиваться комплекс психологической или социальной неполноценности. Эти проблемы появляются на фоне высоких требований к интеллектуальной деятельности, непривычной самостоятельной бытовой жизни в общежитии, стремлении найти спутника жизни и др. Отсутствие оперативной поддержки и советов родителей, родственников, а также безразличие преподавателей может привести к нервно-психическим срывам, нарушениям и заболеваниям.

Цель работы – изучить субъективную оценку здоровья студенток ХНАГХ, проживающих в общежитии. Мы обследовали 67 студенток 1-3 курсов, занимающихся физическим воспитанием в основной учебной группе, т.е. практически здоровых. Все они приехали на учебу из небольших городов, поселков городского типа и других населенных пунктов сельской местности.

Методом анкетирования (по В.П.Войтенко) выявлено, что за время учебы из 28-ми изучаемых показателей в 39,3% случаев (11 показателей) значения ухудшились по сравнению с 1-м курсом. Субъективная оценка не совпадает с объективной (таблица). Наибольшее число негативных ответов было получено на 1 курсе по 3-м показателям состояния сердечно-сосудистой и дыхательной систем: ухудшение зре-

ния, головокружение, одышка (по 40,91% в каждом). На 2-м курсе зависимость самочувствия от погоды отметили 59,38% респондентов, у 59,38 и 50,00% девушек – бывает одышка и головокружения соответственно. На 3-м курсе самыми распространенными жалобами являются одышка (76,92%), головная боль и влияние погоды (по 46,15% в каждом).

Самооценка здоровья студенток 1 – 3 курсов

Вопрос		Количество студенток				
суть вопроса	система организма	1 курс (n=22)	2 курс (n=32)		3 курс (n=13)	
		%	%		%	
Головная боль	н.с., сосуды	22,72	40,62	↑ 1,8	46,15	↑ 2,03
Чуткий сон	н.с.	13,36	34,38	↑ 2,6	38,46	↑ 2,9
Боли в сердце	ссс	9,09	12,50	↑ 1,4	38,46	↑ 4,23
Ухудшение зрения	н.с., сосуды	40,91	28,12	↓ 1,4	15,38	↓ 2,6
Влияние погоды	сосуды, адаптация	36,36	59,38	↑ 1,6	46,15	↑ 1,3
Головокружения	сосуды	40,91	50,00	↑ 1,2	30,77	↓ 1,3
«Мурашки» и др.	н.с., сосуды	27,27	37,50	↑ 1,4	38,46	↑ 1,4
Лекарства от сердца	ссс	31,82	18,75	↓ 1,7	38,46	↑ 1,2
Отеки на ногах	почки, сосуды	4,54	21,88	↑ 4,8	7,69	↑ 1,7
Одышка	ссс	40,91	59,38	↑ 1,4	76,92	↑ 1,9
Самооценка	хорошо	95,46	87,50	↓ 1,09	76,92	↓ 1,24
	плохо	4,54	12,50	↑ 2,75	23,08	↑ 5,08
Всего негативных ответов (M±σ):		4,68±3,58	6,69±3,23	↑ 1,43	8,50±3,29	↑ 1,81

Примечание: ↑ (↓) – увеличение (уменьшение) показателя (во сколько раз) по сравнению с 1-м курсом.; н.с. – нервная система; ссс – сердечно-сосудистая система.

Итак, студентки, которые считают себя практически здоровыми, имеют значительное количество симптомов, свидетельствующих о нарушении работы нервной, сердечно-сосудистой и пищеварительной систем. Такое несоответствие связано, прежде всего, с безграмотностью на фоне отсутствия стремления к познанию. Приведенные дан-

ные мы используем, во-первых, для разработки индивидуальных программ физической рекреации, а во-вторых, как основание для выбора методик управления профессиональной работоспособностью будущих специалистов.

КУРАТОРСТВО ПЕРШОКУРСНИКАМИ

І.С.БЕРЕЗНЯК

Харківська національна академія міського господарства

Одним із завдань в кураторстві першокурсниками є реалізація педагогічних умов, сприяючих виявленню і корекції початкових тенденцій професійного становлення, що в них виникають.

Зазвичай застосовуються наступні заходи:

1) активація учбової діяльності, підвищення практичних навиків самостійної роботи, зміцнення інтересу до учбової діяльності і залучення до науково-дослідної роботи;

2) психологічна допомога, підтримка і супровід у створенні умов для самостійного вибору свого стилю в різних видах діяльності і спілкування.

Особливу роль в процесі звикання першокурсників до студентського життя грає кураторська діяльність викладачів. Активний куратор, який творчо підходить до своєї роботи, може впливати на процеси взаємодії студентського і оточуючого його вузівського суспільства.

Одна з головних цілей куратора полягає в тому, щоб підвищити рівень випускника, самостійної і відповідальної людини, здатної в майбутньому вирішувати виникаючі перед ним питання. Тому контроль і спостереження за учбовим і суспільним життям студентів повинен бути все менш помітним, даючи простір цілеспрямованій активності.

Куратор створює оптимальні умови для саморозвитку особи студента. Слід зазначити, що на першому курсі кураторство є важливим аспектом. І тому успішне керівництво першокурсниками – це основа позитивного розвитку майбутнього випускника.

В одних студентів період звикання відбувається плавно, в інших – стрибкоподібно. Для першокурсників важкою є самооцінка, а це свідчить про те, що частина першокурсників взагалі не замислюється наскільки успішно йде входження в нове життя. Першокурсники, звикання до студентського життя яких проходило довго, найчастіше малозабезпечені студенти, з низьким рівнем задоволеності, як учбовим процесом, так і студентським життям в цілому, тому потребують мо-

ральної підтримки і психологічної допомоги. Саме цьому такій групі студентів повинна бути приділена особлива увага, щоб надати їм допомогу з боку куратора групи і деканату факультету.

Критичним для студентів першого курсу є екзаменаційний період. Це один з варіантів стресової ситуації, що частіше всього проходить в умовах дефіциту часу і характеризується великою відповідальністю з елементами невизначеності. Задоволеність результатами першої сесії зазвичай не дуже висока. Звідси витікає, що студенти самокритично відносяться до своїх успіхів в навчанні. Це важливий позитивний момент виховного процесу.

Позитивним моментом є також можливість включення першокурсника в групи під керівництвом студентів-дипломників. При цьому першокурсника приваблює увага, що проявляється до нього, шефство з боку дипломника, відчуття причетності, можливість проявити себе вже на ранній стадії навчання, відразу ж включитися у вивчення своєї спеціальності, а дипломник отримує додаткову можливість практики.

Успішність навчання студентів у вузі багато в чому визначається реальними умовами їх життєдіяльності, характером виникаючих в процесі навчання проблем і можливостями їх вирішення з боку адміністрації, викладачів.

Кураторська діяльність у сфері освіти виправдана і повинна удосконалюватися. Для цього бажано визначити існуючі проблеми і труднощі в адаптаційний період студентів, проаналізувати існуючі методи роботи і на основі аналізу виробити нові підходи і заходи педагогічно-виховної роботи.

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА – НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ

Я.С.БОЙКО

Харківська національна академія міського господарства

Фізична культура у вищому навчальному закладі є невід'ємною частиною формування загальної та професійної культури особистості сучасного фахівця, системи гуманістичного виховання студентів. Як навчальна дисципліна, обов'язкова для всіх спеціальностей, вона є одним із засобів формування всебічно розвиненої особистості, оптимізації фізичного і психофізіологічного стану студентів у процесі професійної підготовки.

У студентів, які систематично займаються фізичною культурою і спортом і проявляють в них досить високу активність, виробляється певний стереотип режиму дня, підвищується впевненість поведінки,

спостерігається розвиток «престижних установок», високий життєвий тонус. Вони більшою мірою комунікабельні, висловлюють готовність до співпраці, радіють соціальному визнанню, менше бояться критики, у них спостерігається більш висока емоційна стійкість, витримка, їм більшою мірою притаманний оптимізм, зарядженість на успіх, серед них більше наполегливих, рішучих людей, які вміють повести за собою колектив. Цій групі студентів більшою мірою притаманні почуття обов'язку, сумлінність, зібраність. Вони успішно взаємодіють в роботі, що вимагає сталості, напруги, вільніше контактують, більш спритні, серед них частіше зустрічаються лідери, їм легше вдається самоконтроль. Всі ці дані підкреслюють позитивний вплив систематичних занять фізичною культурою і спортом на характерологічні особливості особистості студентів. Основним етапом у вихованні цих якостей є освітній період в житті людини (7-25 років), протягом якого відбувається закріплення потрібного навчального матеріалу для його подальшого застосування в житті (високопродуктивної праці).

Масові обстеження анкетні опитування студентської молоді свідчать, що поряд зі студентами по справжньому захопленими і такими, що регулярно займаються фізичною культурою і спортом, зустрічається ще значна частина студентів, яка не використовує ці засоби в своїй життєдіяльності. Однією з основних причин такого положення є недостатній рівень фізичної освіти в сім'ї, школі, ВНЗ і в цілому країні. Фізична освіта, як правило розглядається як «другорядна дисципліна», і ставлення до фізичної культури відповідне.

Питання здоров'я підрастаючого покоління має вирішуватися на державному рівні, так як розвиток фізичної культури і спорту серед студентів обумовлений потребами і правами особистості молодих людей, віковими та індивідуальними особливостями їх розвитку, мінливими умовами життєдіяльності, «соціальним замовленням» суспільства на підготовку висококваліфікованих фахівців. Це замовлення передбачає обов'язкову наявність у майбутніх фахівців загальної та професійної культури, фізичного і психічного здоров'я, високої працездатності, здатності освоювати і збагачувати культурний потенціал суспільства.

1. Жолдак В.И. Методы совершенствования физического воспитания в вузе. – М., 1983.

2. Динер В.Л. Теория и методика физической культуры. – Краснодар, 2001.

3. Фомін Н.А. Физиология человека. – М.: Просвещение, 1995.

СОЦИОКУЛЬТУРНОЕ ЗНАЧЕНИЕ ТЕЛЕСНОСТИ

Т.В.БОНДАРЕНКО

Харьковская национальная академия городского хозяйства

Стремление понять взаимозависимость звеньев в системе «человек-общество-природа», а более глубоко – «тело ↔ психика ↔ общество ↔ биосфера ↔ Вселенная» обуславливают необходимость изучения категории «телесность».

Цель работы – изучить состояние вопроса о социокультурном значении «телесности». В данном случае используется понятие «*тело*» в значении не как естественное тело с его функциями, т.е. организм, а как «живая форма», как субъективная реальность (социальное, культурное тело). *Телесность* (образ тела) – создаваемое в процессе индивидуального опыта деятельности личности относительно константное и обобщенное психологическое новообразование, которое имеет свою структуру и является фактором интегрирования личности в систему социальных отношений, с одной стороны, и механизмом развития автономии – с другой (И.М.Быховская, 2000; Колесник М.В., 2010).

Телесность человека как социокультурный феномен чаще всего изучается в психосоматике, патопсихологии, телесно-ориентированной психотерапии, психиатрии, художественной литературе. Образ телесности в пространстве жизненных отношений и жизнедеятельности студентов изучается в прикладной педагогике и физическом воспитании. Так, М.В.Колесник (2010 г.) исследовал телесно-материальные феномены массовой культуры и ее последствия для формирования личности. А.Ю.Рождественский (2002 г.) установил, что одним из условий становления личности студентов является уровень сформированности у них способности к саморефлексии, в частности, телесного потенциала. По данным Д.Гошовской (2003 г.), студенты-акселераты и ретарданты по-разному воспринимаются в студенческом социуме. Соответственным образом распределяются их статусные роли и место: акселерированные (более зрелые и развитые) дети чаще всего становятся лидерами, а ретарданты – менее зрелые и слабее развитые дети, как правило, отвержены, инфантильны, истерично-демонстративны или замкнуты. Физически более развитые студенты оптимистичнее воспринимают мир и принимают себя в нем, отстающие в физическом развитии демонстрируют повышенную тревожность, что говорит о неуверенности и неудовлетворенности в собственном *Я*. У них появляются психологические комплексы и зависимости, в основном связанные с неудовлетворенностью своей телесной

конструкцией или ее проявлениями.

Вопрос о взаимодействии телесного и духовного начал в человеке является одним из ключевых во всех религиях и этнокультурных традициях Запада и Востока. В украинской христианской традиции основное внимание сосредоточено на понятиях «*тело*» и «*дух*», т.е. материя и энергия. Видимо и в культуре по аналогии рассматриваются только два вида – *материальная* и *духовная*. На протяжении веков с «*телесностью*» христианство связывает представление о зле – зле вселенском и зле в человеке, а с «*духом*» – представление о добре. Вследствие этого долгое время подавление телесного начала выдвигалось в качестве необходимого условия общего совершенствования личности. И что же мы видим? Количество прихожан в храмах постоянно увеличивается, а нравственное здоровье населения все равно ухудшается. К началу XXI ст. в Украине наблюдается лавинообразное распространение всевозможных пороков, быстрыми темпами происходит физическая деградация и вырождение нации. В погоне за легко доступными духовными удовольствиями морально-волевые качества молодежи ослабляются.

Таким образом, недооценка или телесного, или духовного имеет пагубные последствия, равно как и переоценка одного из них. Преподаватели на это должны обращать внимание студентов. Особенно большие резервы обучения целостному подходу к совершенствованию человека имеются в гуманитарных дисциплинах, в том числе в физическом воспитании.

ОТ НООСФЕРНОГО МЫШЛЕНИЯ К ЗДОРОВЬЮ ОБЩЕСТВА

Т.В.БОНДАРЕНКО

Харьковская национальная академия городского хозяйства

Евроинтеграция Украины происходит на фоне проблем, связанных с глобализацией, и региональных процессов, угрожающих жизнеспособности природы и населения. Это обуславливает необходимость пересмотра парадигмы национальной системы образования.

Как известно, жизнь и деятельность отдельного человека во многом зависит от этнокультурных особенностей и образа жизни народа. Отношение к миру и самому себе не определено биогенетической программой, а вырабатывается каждым индивидом. В конечном результате человек исходит не столько из непосредственных инстинктов, сколько ориентируется на принятую в обществе ценностно-

нормативную систему. Это необходимо учитывать тем, кто занимается формированием мышления, а на его основе – мировоззрения молодежи.

В Украине на протяжении всего периода независимости происходит тотальная пропаганда антиценностей и романтизация пороков. Как следствие, мы имеем антирекорды по разрушению физического, психического, социального и нравственного здоровья граждан, что сказывается на культуре. Огромное количество цифрового материала свидетельствует о стойкой динамике снижения телесной и духовной культуры детей и молодежи. Эти тенденции ученые и педагоги пытаются приостановить с помощью внедрения технологий ноосферного образования (Н.В.Маслова, 2007). Но в целом традиционная система образования противостоять указанным процессам пока не может.

Украина – крупное государство Европы, которое расположено на плодородных землях и имеет тысячелетнюю культуру земледелия. Климато-географическое расположение весьма удачное: не бывает серьезных природных катастроф в виде землетрясений, извержений вулканов, тайфунов, цунами, больших наводнений и т.п. Кажется бы, райский уголок земли. Однако продолжительность жизни народа этого благодатного края на 10-15 лет меньше по сравнению с государствами, расположенными в худших условиях. При этом интеллектуальный уровень, грамотность и образованность населения общепризнаны высокими. Так в чем же дело? В результате многолетних исследований и обобщения практического опыта мы ответили на этот вопрос так: причина низкой жизнеспособности народа Украины – в его менталитете и, как следствие, в традициях образа жизни. А если сказать упрощенно и предельно кратко – в беспечности и лени. Мы, украинский народ, хотим всего и сразу; получать удовольствие, следуя могучему инстинкту лени, «плывя по течению», даже если это в ущерб личному здоровью, обществу, природе. Именно поэтому в мирное время, за 20 лет независимости население уменьшилось почти на 2 млн. чел. Приходится констатировать, что украинская культура и национальная безопасность находятся под угрозой не внешнего врага, а нашей биологии. Если общество не займется морально-волевым воспитанием детей и молодежи, никакие зарубежные технологии не сделают нас здоровыми, богатыми и счастливыми.

Формировать ответственность за личное здоровье, здоровье своих детей и общества наиболее целесообразно через систему образования с использованием здоровьесформирующих технологий. Мы убеждены, что целостное, ноосферное мышление будет способствовать формированию здоровья человека, общества и природы. Кроме того, оно позволит сформулировать национальную идею: единство государ-

ства и солидарность его народа. Эта идея не нова, механизмы ее реализации отработаны историей. Примером могут служить крупнейшие государства Востока, которым на протяжении тысячелетий удается сохранить свою национальную идентичность и целостность общества как единого организма. На их примере можно убедиться, что только здоровые люди могут создать здоровое общество, и только в здоровом обществе живут здоровые люди.

СМІХ БЕЗ КУЛЬТУРИ, КУЛЬТУРА БЕЗ МОРАЛІ

В.П.БУРМАКА, канд. істор. наук

Харківська національна академія міського господарства

Здається інколи, що викликати наш сміх є чи найголовнішою метою роботи ЗМІ: та ще й сміх далеко не найвищого гатунку. Ось що пропонує не гумористичний, між іншим, канал ТБ «Inter» (20.03.2011р., наприклад): 09:00 – Неділя з «Кварталом», 09:55 – Неділя з «Кварталом», 10:45 – Неділя з «Кварталом», 12:45 – Неділя з «Кварталом», 15:55 – Розсміши коміка, 16:55 – Неділя з «Кварталом», 17:10 Вечірній Квартал. Спец випуск... Дивишся. Але недовго. Лоліта зі сцени каже: «Пошлю его на... Я любого пошлю на...» І так далі і тому подібне. Публіка сміється... А це ж паскудство.

Займаєшся зі студентами. А серед них, якщо навіть казатимеш про масові вбивства людей (я історик), хай це буде навіть на лекції, бувають такі, що шукають привід для сміху...

Трохи втішає, що подібне й раніш було. Хіба що телебачення не було, коли Кірк'єгор писав: «Якби Христос прийшов у наш час, його не вбили б, а просто висміяли б». Та ще у IV-му столітті Григорій Богослов зауважив про бездуховну чернь: «У них панує сміх». Але фактом таки залишається нинішнє культування насмішкватості. Та ще й низької, тваринної. Ні, людської – Ніцше зазначав, що навіть перевищує тварину людина, коли ірже від сміху... І той же Ніцше пророкує: «Мусять прийти леви, що сміються» («Так промовляв Заратустра»). Навіть від однієї цієї його заяви відгонить деякою мірою та суперечністю – хіба смішливість хоча б якоюсь мірою є характерна для левів?

... А в чому, до речі, полягає головна суперечність філософії Ф. – В. Ніцше? «Без музики життя було б нерозумінням», – писав він. У нього, як зазначав Т.Манн, «все зводилось до питання «Що є благородним?» (При тому не в кровному плані, як потім було у фашистів, «благородне» в іншому розумінні – моральна й культурна категорія).

Ніцше, який робив культ з культури, об'єктивно обгрунтував право сильного так, що пріоритет любові до ближнього, тим більше до слабкого ближнього, зникав(ба більше – «слабкого підштотхни!»). через те він відкрито й назвався «антихристиянином». Культурне поняття «культура» він замислив без християнської складової.

Оспівуючи культуру, він був аристократом. Вилучаючи з неї моральну любов до слабкого, він сприяв бездуховності, плебейству, аморалізму. І от один плебей, назвавши себе сильним, людиною майбутнього, відмовився від моралі (християнської) і послався на Ніцше. А інший плебей назвав себе передовим класом і послався на Маркса..

Бездуховність із усього бере найгірше. Бо й вона є з найгіршого.

Отож, ухопившись за якусь концепцію, очевидно, треба обов'язково зрозуміти її внутрішню суперечливість і кріпко мати на увазі її практичні наслідки, які зумовить незнищенне поки плебейство. А суперечливою буде кожна. Або об'єктивно (бо життя є суперечливе), або суб'єктивно.

І все ж Марксові ми дякуємо за науку бачити за розмовами класові інтереси, а Ніцше – за заклик стати сильним і бадьорим. При всіх їхніх недоліках...

Дивіться: Ніцше стверджує, що «мусять прийти леви, що сміються», Маркс – «людство зі сміхом розлучається з минулим». На милосердності, великодушності ніхто з них не наголосив. А плебеї – вони дуже люблять сміятися й гніватися (бо це найлегші реакції на зовнішні подразники). І вони не додумують, що у філософів ідеться не про свиней і мавп, а про левів, не про череду, а про людство...

Сміх має величезну компенсаторну функцію. Не дурно найкращий гумор – у особливо постраждалих народів (вірмен, українців, євреїв тощо), а найкращі прислів'я – у східних народів.

Тому природно гумор поєднався зі слізьми у М.Гоголя, який був дзеркалом української стражденної душі. І мав рацію Й.Сталін, сказавши, що «жити стало веселіше» в тому смислі, що вуалююча, компенсаторна роль сміху в тяжкі часи зростала...

Але сміх може таки бути здоровим. Це сміх морально здорової, релігійно культурної людини. Ось у чому суперечливість Ніцше. Сміятися мають у нього не свині й мавпи, а леви (це добре, вже за це спасибі), але й вони в нього без релігійного поняття добра й любові...

Добре сміється не той, хто сміється останній, а той, хто є культурний. Тоді сміх і цноті не суперечитиме. «До ознак цнотливості належить і деяка веселість», – ще й таке стверджував Григорій Богослов.

МОРАЛЬНІ ЗАСАДИ ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ

Н.В.ВАНДИШЕВА-РЕБРО, канд. філос. наук
Національний технічний університет «ХПІ»

У ХХІ століття ми увійшли з новим розумінням та з новою парадигмою підготовки спеціаліста. Сьогодні радикальна зміна ідеологічних та економічних віх нашої життєдіяльності висунула на перше місце проблему психологічної адаптації студента до умов нового суспільства, яке орієнтується тепер, насамперед, на ринкові стосунки з притаманними йому цінностями та відносинами між людьми. Сучасне студентство, враховуючи досвід останніх десятиліть, ідентифікує суспільство із соціальною нерівністю, прагненням до влади, примноженням власності й успіхом у користолюбній підприємницькій діяльності, тому особливо важливим для сучасного спеціаліста є розуміння сутності та специфіки ділових відносин та ділового спілкування.

Сучасний людський індивід гостро відчуває свою самотність, відчуження, некоммунікабельність – і, відповідно, прагне до подолання цих обмежень, до екзистенціальної відкритості, діалогу. Згодом, однак, на передній план людської стурбованості виходять переважно об'єктні обставини: економічний інтерес, проблеми соціальної справедливості, різноманітні конкретні загрози, пов'язані з "перенапруженням" тих чи інших ланок цивілізаційної системи, новими перспективами науково-технологічного поступу, поглибленням екологічної кризи, процесами глобалізації тощо. "Децентрація" суб'єктивності приводить, з одного боку, до виникнення і реалізації принципово нових можливостей і напрямів розвитку, з іншого – до послаблення у людського Я волі до ідентичності, здатності відстоювати й розвивати власну цілісність.

Прогрес людства призвів до нових орієнтирів, нового розуміння культури та цінностей людини. У постмодерній етиці важко визначити об'єктивні засади моралі, більше уваги та значення надається суб'єктивному індивідуальному досвіду людини. Якщо класична етична думка намагалася визначити об'єктивні моральні засади, то постмодерна пропонує інтуїтивізм та релятивізм моральних цінностей, що дуже яскраво демонструють представники українського сучасного студентства.

Проблема ділового спілкування стала об'єктом спеціального аналізу етики не так давно, що відповідає новітнім вимогам суспільства. У зв'язку з цим перед викладачем постає задача зобразити цілісну картину діалектики взаємозумовленості і зв'язків розвитку ефективності управлінської діяльності із зростаючим рівнем культури взаємовідно-

син суб'єктів спілкування. Ми приходимо до висновку та маємо можливість спростувати негативне уявлення про сутність ділового спілкування в основу якого, нібито, закладено відношення до інших людей як до засобу, а не як до мети життєдіяльності. Авжеж, ділові відносини – це відносини суб'єктів, а культура ділового спілкування, як спосіб організації людських відносин, є тим ефективнішою, чим глибшим є моральний зміст цих відносин.

КУЛЬТУРА ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ВИХОВАННЯ

І.М.ВОЛОДІНА

Харківська національна академія міського господарства

На сучасному етапі розвитку українського суспільства, в умовах кардинальних змін соціально-економічної, політичної ситуації перед вищою школою постають складні завдання, пов'язані як із професійною підготовкою молоді, так і з формуванням особистісних якостей майбутнього фахівця нової формації. Сьогодення вимагає від вищої школи підготовки не просто висококваліфікованих випускників, а фахівців із сучасними науковим мисленням, здатних приймати новаторські рішення, творців, які перебувають у постійному пошуку нестандартних підходів, володіють неповторним індивідуальним стилем діяльності, з високим рівнем інтелектуального і духовного розвитку, національно свідомих громадян - патріотів, носіїв нових соціальних цінностей.

У планування виховного процесу покладено принцип інтеграції традиційних і нових форм виховної роботи, що реалізується при формуванні особистості майбутнього фахівця шляхом умілого поєднання кращих традицій вітчизняного досвіду із новими. У сучасних умовах шлях до нової парадигми виховання у вищих навчальних закладах лежить через переосмислення сутності національного виховання студентської молоді, його цілей, зміст, завдань, методів. У цьому контексті надзвичайно важливо визначити мету навчально-виховного процесу серед студентської молоді. Мета має враховувати відповідну модель сучасного фахівця, розроблену на основі теоретичного вивчення і порівняння різних поглядів вітчизняних і зарубіжних учених, практиків і обов'язково з урахування думки роботодавця. Така інноваційна модель майбутнього фахівця має включати перелік якостей особистості, професійного, соціального й особистісно значущих для майбутнього працівника - професіонала.

Заходи культурного напрямку повинні забезпечувати соціалізацію особистості, розвиток її духовних засад. Головна мета культурного виховання – формування високих моральних якостей особистості, її потреб, почуттів, соціально політичних навичок поведінки. Основою культурного виховання є засвоєння моральних ідеалів, норм і принципів моралі, визнаних суспільством, а також загальнолюдські цінності. Важливою складовою культурного виховання є формування в студентів бережливого ставлення до власності, особистої моральної відповідальності за свої рішення і вчинки, честі ділової людини.

Єдиним шляхом культурного відродження України, на нашу думку, є культивування в молодого покоління людяності через збагачення духовного світу та ушляхетнення почуттів, що уособлюють "людське" в людині. Гармонійне поєднання професіоналізму, освіченості та багатства духовного світу студентської молоді – ось справжня гарантія виходу держави із нинішнього кризового стану та втілення в життя того суспільного ідеалу, якого ми всі прагнемо.

Формування названих якостей покладається на вищу освіту, яка за своєю суттю має трансформувати культурні здобутки людства в особистісну культуру студентів, у сукупність їх ціннісних і світоглядних установок. Таке суспільне завдання вимагає від неї зміщення акценту з вузької спеціалізації на духовний розвиток молоді та виховання її культури почуттів. Тим більше, що студентський вік – це період остаточної стабілізації характеру та ціннісних орієнтацій особистості. Тому неможливо припустити, щоб роки навчання у вищій школі були змарновані і, натомість, стали часом духовного змертвіння студентства.

Сформована чуттєва культура, як дієвий фільтр для негативних зовнішніх впливів, забезпечить студентам можливість повною мірою відчувати багатство власного життя та навколишнього світу; зробить їх вільними від примітивних шаблонів поведінки; дозволить будувати взаємовідносини з іншими людьми на засадах духовності та людяності. Саме тому завдання формування чуттєвої культури студентської молоді є в нинішніх умовах нагальним та невідкладним.

ФОРМИРОВАНИЕ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ – ОДНО ИЗ НАПРАВЛЕНИЙ РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ ОБУЧАЕМОГО

И.Н.ВОЛОДИНА

Харьковская национальная академия городского хозяйства

Любая деятельность состоит из трех частей: ориентировочно-мотивационной, операционально-исполнительной, рефлексивно-оценочной.

Формирование учебной деятельности, как способа активного добывания знаний, является одним из направлений развития личности обучаемого. Специфика этого способа заключается в последовательной и целенаправленной отработке активности самих. На этой основе встает задача, формирования все большей самостоятельности перехода обучаемых от выполнения одного компонента, учебной деятельности к другим, то есть формирования способов самоорганизации деятельности.

Существует множество подходов к классификации видов обучения. Различают: традиционное, дистанционное и развивающее обучение.

Традиционное обучение. Этот вид обучения является самым распространенным и представляет собой обучение знаниям, умениям и навыкам по схеме: изучение нового - закрепление - контроль - оценка. В настоящее время традиционное обучение постепенно вытесняется другими видами обучения, так как определяются другие требования к личности и процессу ее развития в школе.

Дистанционная форма обучения (ДО) – это получение образовательных услуг без посещения ВУЗа, с помощью современных информационно-образовательных технологий и систем телекоммуникации, таких как электронная почта, телевидение и INTERNET. Дистанционное обучение можно использовать в высшей школе, а также для повышения квалификации и переподготовки специалистов. Учитывая территориальные особенности Украины и возрастающие потребности качественного образования в регионах, дистанционное обучение в самом скором времени займет прочное место на рынке образовательных услуг.

Дистанционное образование открывает большие возможности для студентов-инвалидов. Современные информационные образовательные технологии позволяют учиться незрячим, глухим и страдающим заболеваниями опорно-двигательного аппарата. Получив учебные материалы в электронном и/или печатном виде с использованием телекоммуникационных сетей, студент может овладевать знаниями

дома, на рабочем месте, или в специальном компьютерном классе в любой точке Украины и Зарубежья.

Развивающее обучение. Среди большого числа новаций, захлестывающих сегодня школу, развивающее обучение (РО) занимает достаточно стабильное положение и стоит на одном из первых мест по значимости и связываемых с ним ожиданий по повышению качества образования. Развивающее обучение сводится к формированию теоретического мышления.

Эмпирическое мышление – ориентация на внешние, чувственно воспринимаемые свойства.

Теоретическое мышление – способ ориентации, обеспечивающий выделение всеобщего для этого класса задач. Использование общего способа и способность выделить особенные формы этого всеобщего отношения, то есть существенных отношений, необходимых для построения подклассов задач предложенного класса (содержательная группировка решенных задач) – это рефлексивный уровень. Если дополнительно человек может предложить условия задачи нового подкласса решаемого класса, т.е. способен вывести особенное отношение из всеобщего, то он выходит на синтетический уровень обобщения.

Как уже отмечалось, накопленные на сегодня знания позволяют утверждать, что уровень интеллекта определяется совершенством, прежде всего степенью структурированности и обобщенности, модели мира человека и степенью отработанности операций на этой модели. Иными словами, знания человека – это не сумма, а система. Создание такой системы и отработка на ее базе когнитивных операций, обеспечивающих успешную деятельность в нестандартных ситуациях – основная задача образования и воспитания современной личности в рамках высшей школы.

РАЗВИТИЕ ЛИДЕРСТВА И СОЦИАЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ МОЛОДЕЖИ В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ КАК ОСНОВАНИЕ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ КАЧЕСТВ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ (опыт США)

И.Н.ВОЛОДИНА

Харьковская национальная академия городского хозяйства

В последние годы особым направлением внеучебной работы со студентами стало разработка и осуществление лидерских программ. Особое внимание им уделяется в системе работы со студентами в университетах США. Лидерство, необходимость развития лидерских качеств рассматриваются как одна из основных задач высшей школы

США. С 90-х годов XX ст. по настоящее время лидерство становится предметом социологических, психологических и экономических дисциплин, исследуются пути и способы развития лидерских качеств личности. И обнаружилось, что внеучебная, общественная работа создает оптимальные условия для формирования лидерских качеств молодого человека. И в этом случае лидерство означает социальную активность, или «активную жизненную позицию». «Активная жизненная позиция» необычайно полезна для молодого американца. В первую очередь в такой позиции молодого специалиста заинтересованы работодатели. Она представляет собой некий гарант свежих идей, нестандартных подходов, смелых решений, что всегда обеспечивало развитие экономики. Кроме того, эти качества являются основанием для привития управленческих умений. Работодатель заинтересован в том, чтобы получить потенциального управленца. Поэтому во всех университетах и колледжах США есть специальные отделы, предлагающие разнообразные лидерские программы.

Чаще всего такие отделы выполняют задачи развития морального сознания, лидерских качеств и стремления добровольческого служения обществу у студентов. Считается, что личность должна обладать этими тремя качествами – активной жизненной позицией, нравственностью и желанием служить обществу. Подобные центры предлагают самые разнообразные программы для развития лидерских качеств, начиная от формирования университетской команды для участия в межвузовских соревнованиях по этическим дебатам и заканчивая специальными курсами. Их слушатели учатся волонтерской деятельности, получают знания о том, как экспериментировать, не бояться рисковать, планировать будущее, получать помощь от других людей, планировать небольшие победы, развивать сотрудничество, оказывать помощь другим людям, осуществлять сотрудничество и т.д.

Служение обществу выражается в первую очередь в готовности к волонтерской работе, которая необычайно популярна среди американских студентов. Будущий лидер должен гармонично сочетать «умение управлять» и «умение подчиняться», обладать развитой эмпатией, чутко реагировать на чужую боль. Проект Служения представляет собой волонтерскую работу, включающую различные виды служения обществу. Студент может заниматься тем, к чему имеет большую склонность. Это такие сферы как окружающая среда (животные, организация отдыха, помощь при катастрофах, уборка территории), здоровье (донорство, престарелые люди, инвалиды, помощь при госпиталях), воспитание/образование (общественная школа, внешкольная программа, колледж, образование взрослых), адвокатство (регистра-

ция избирателей, помощь при выборах, деятельность, связанная с судебной, криминальной системой, гласность), бездомные и голодающие (обеспечение и организация питания, сбор продовольствия, работа в приютах), семьи и дети (критические ситуации), Кампус (украшение, гласность), помощь персоналу, фандрайзинг, обучение компьютерным технологиям и т.д.

Основной целью волонтерского движения является помочь студентам понять важность служения обществу, развить у студентов чувство гражданской ответственности, воспитать потребность помогать другим, распространять среди студенчества интерес к волонтерству.

МАКДОНАЛЬДИЗАЦІЯ ОСВІТИ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ.

Т.Т.ВЛАСЕНКО, канд. філос. наук

Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди

Американський соціолог Дж. Рітцер для оцінки роботи ресторану швидкого обслуговування (Макдональдсу) використовує чотири виміри формальної раціональності, визначені Максом Вебером, – ефективність, калькуляцію, передбачуваність та контроль (див. [1, с.497]). Разом з тим, формально-раціональна система функціонування ресторанів швидкого обслуговування має свої негативні наслідки: вона приводить до дегуманізації процесу споживання їжі.

Вищезазвані принципи, на думку Дж. Рітцера, є характерними не тільки для роботи ресторанів швидкого обслуговування, а також і для інших сфер, зокрема, освіти, охорони здоров'я, туризму, відпочинку, харчування, політики. На жаль, аналіз процесів, що відбуваються в українській вищій освіті, свідчать, що остання все більше набуває рис «макдональдизації» і по суті, перетворюється на супермаркет з рекламою «престижних» та «необхідних» для економіки спеціальностей (наприклад, спеціалістів з «міжнародної економіки»); з бальною калькуляцією кожної лекції, семінарського заняття, самостійного завдання; письмового контролю, що зводить до мінімуму людський фактор в навчальному процесі, що в сукупності забезпечує специфічну «ефективність» функціонування як системи в цілому, так і кожного студента як споживача послуг освітнього супермаркету. Останній передбачає оптимальний метод пересування з одного місця до іншого, в нашому випадку – з курсу до курсу, а в кінцевому рахунку – до диплому. При цьому розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, насамперед Інтернету, сприяє не тільки розширенню доступу до кори-

сної інформації, але по суті теж виконує функції супермаркету з розповсюдження рефератів, курсових та дипломних робіт.

Ситуація з вищою освітою в Україні посилює означений процес і завдяки поступовому зменшенню кількості випускників середніх навчальних закладів, пов'язане із зниженням народжуваності в Україні; на сьогодні ситуація визначається терміном «демографічна яма»; зростанню за роки незалежності кількості ВНЗ в десятки разів, відповідно – зменшується конкурс серед абітурієнтів. Сюди можна віднести і комерціалізацію освіти (навчання за контрактом, платні послуги). За цих обставин «боротьба» за студента приводить до зниження якості вступної кампанії, послаблення вимог та перевиробництва спеціалістів окремих спеціальностей. Однак диплом «на виході» для кожного – вже звичний алгоритм навчального процесу. Тим самим втрачається якість, цінність та значимість вищої освіти.

«Трансформація» навчального процесу, обумовлена Болонським процесом, в українському варіанті – за відсутності відповідної матеріальної бази (Інтернет, цілодобовий безкоштовний доступ до фондів світових бібліотек, забезпечення навчально-методичною літературою); суттєвої різниці у навчальному навантаженні українських і західних викладачів не сприяє забезпеченню високої якості освіти.

Введення письмового тестового контролю, «оцифрування» та калікуляція навчального процесу, стандартизація вищої освіти в цілому спрощують і посилюють контроль за навчальним процесом, з іншого боку змінюють алгоритм взаємодії студента і викладача. Дискусії, диспути, виступи на семінарських заняттях скорочуються за рахунок письмового тестування, скорочення аудиторних годин. Студенти позбавляються можливості вести дискусію, аргументувати свою позицію, розуміти логіку контраргументів іншого, розвивати свої ораторські навички. Відбувається дегуманізація вищої освіти. Виховання як обов'язкова складова викладацької роботи, внаслідок зменшення активного живого спілкування студентів і викладачів, переведення політології, соціології та інших суспільних дисциплін до розряду вибіркових поступово буде відходити на периферію навчального процесу.

1.Ритцер Дж. Современные социологические теории. – 5-е изд. – СПб.: Питер, 2002. – 688 с.

КУЛЬТУРА ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ХНАМГ

Н.І.ГОРОШКО, В.М.КЛОЧКО, канд. техн. наук
Харківська національна академія міського господарства

В культурі суспільства фізична культура (ФК) – це самостійна і особлива складова, основний із чинників соціальної діяльності у вихованні¹ студентської молоді ХНАМГ, невід’ємна частина загальної і фахової культури сучасного фахівця, що забезпечує фундамент його психофізичного, духовного та технологічного добробуту, успіхів у самовдосконаленні та виробничій діяльності. ФК має діяльний вплив на студентів з точки зору всіх чотирьох складових педагогічного виховання і формування у студентів необхідного бажання вести здоровий спосіб життя (ЗСЖ) і мати гарне психофізичне здоров’я. Погіршення здоров’я молоді, як основного і найпродуктивнішого носія генофонду нації, може призвести до демографічної катастрофи. Україна за останні 10 років стала демографічно «найстарішою» країною колишнього Радянського Союзу. Передчасне біологічне і патологічне старіння підвищує ризик рівня захворюваності та інвалідизації². Старіння організму характеризується багатьма морфологічними, обмінними і функціональними змінами. Із збільшенням календарного віку їх прояв посилюється. Ми освоїли технології оцінки рівня та темпу біологічного старіння людського організму, кількісно і якісно модифікували метод герентолога проф. В.М.Войтенко³, та маємо деякі технології впливу на цей процес. Однією з ознак передчасного старіння є перевищення біологічного віку (БВ) Людини над календарним віком (КВ). Оцінка БВ

¹ Виховання – процес та практика засвоєння вихованцем загальноприйнятих у суспільстві норм поведінки. “Виховання”, як термін, вживається в педагогічній науці в чотирьох значеннях: 1) у широкому соціальному, коли мова йдеться про виховний вплив на Людину всього суспільства і всієї дійсності, яка містить в собі не лише позитивну спрямованість, а й конфлікти та протиріччя; тут особистість може не тільки формуватися під впливом соціального середовища, а й деформуватися, або, навпаки, загартуватись у боротьбі з труднощами, “робити саму себе”; 2) у широкому педагогічному, коли мається на увазі виховання в діяльності шкіл, технікумів, ВНЗ, університетів, де персонал керується педагогічною теорією та її практичними методичними рекомендаціями; 3) у вузькому педагогічному, коли виховання є цілеспрямованою виховною діяльністю педагога (напр., куратора у ВНЗ, тренера групи сопривного удосконалення), щоб досягти певної мети в студентському колективі; 4) у гранично вузькому, коли НПП ВНЗ або батьки вирішують конкретну індивідуальну проблему виховання або перевиховання (напр., у студента прагнуть виховати чесність, ввічливість; *виховати повагу до свого здоров’я і здоров’я оточуючих людей*).

² Гігієна праці: методи досліджень та санітарно-епідеміологічний нагляд / За ред. А.М.Шевченка, О.П.Яворівського. – Вінниця: Нова книга, 2005. – С.47-52.

³ Войтенко В.П. Здоров’я здорових. – К.: Здоров’я, 2001. – 248 с.

будується на статистичному застосуванні великої кількості антропометричних і фізіологічних ознак, які характеризують старіння (біомаркерів старіння), до небагатьох інтегральних кількісних оцінок виразності цього процесу в функціональних показниках: артеріальному тиску (систоличному, діастолічному, пульсовому), життєвої ємності легень, швидкості поширення пульсової хвилі артеріальними судинами та інших. Для чого потрібні ці виміри? Потрібно оцінити «швидкість біогодинника» нашого «біокомп'ютера» і не допустити, щоб біоенергетична старість настала передчасно, забирала здоров'я та життєву енергію, бажання вести ЗСЖ. З'ясування БВ студентів та темпів біологічного старіння допомагає виявляти «групи ризику» з тієї чи іншою патологією і вести з ними профілактичну роботу по відновленню здоров'я і зниження темпів біоенергетичного старіння.

На практичних заняттях, в рамках дисципліни «Управління професійною працездатністю», ми вчимо студентів вимірювати елементарні інтегральні оцінки функціональних показників організму, які потім вони застосовують в індивідуальному дослідженні, розрахунках і синтезі результатів. В дослідженні БВ та темпів старіння взяли участь студенти 1 курсу ф-тів М, МБ та ІЕМ ХНАМГ (54 юнаки, 58 дівчат). Статистичний аналіз результатів показав, що середньостатистичний БВ студентів становить: для юнаків - 43,49 років, для дівчат - 27,95 років при середньому календарному - 17,35 роки (погрішність $\pm 8,95$ рр.). Величину БВ ми зіставили з розрахунками належного БВ, різниця склала: для юнаків $\approx 30,23$ роки; для дівчат $\approx 27,23$ роки. Темпи старіння студентів виявилися вище за середні. БВ з КВ співпадає тільки у 5% студентів, а перевищення БВ на $\approx 8-38$ рр. зафіксовано у 83% студентів. Головними «ворогами» здорового способу життя є деякі соціальні чинники, а також «шкідливі звички», які мають одночасно психологічну, культурну і соціальну природу.

Дані обстежень застосовуються для розробки індивідуальних програм психофізичного тренінгу та ведення ЗСЖ студентів ХНАМГ.

РИТОРИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ КАК УСЛОВИЕ ОПТИМИЗАЦИИ УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

С.А.ДЫТЮК, А.В.МАРТЫНОВА

Харьковский государственный технический университет строительства и архитектуры

Основопологающим фактором в обучении и воспитании студентов является личность преподавателя, его научная, методическая и психолого-педагогическая компетентность.

При этом необходимо отметить, что личностно-профессиональные качества педагога и его личностно-профессиональная культура незримо выстраивают и образ речи, и стиль педагогического общения, и культуру его речевого поведения, что оказывает огромное влияние на усвоение знаний, формирование умений и навыков учащихся, на культуру личности самого студента.

Умение четко и ясно выразить свои мысли, говорить грамотно, умение не только привлечь внимание своей речью, но и воздействовать на учащихся, активно влиять на студентов, умело убеждать их в правильности своей точки зрения, уверенно выступать перед аудиторией, корректно дискутировать – своеобразная характеристика профессионального мастерства преподавателя. Об этом свидетельствуют и результаты многочисленных наблюдений. Составляя профессиональную программу преподавателя, студенты особо выделяют такую характеристику, как риторическое мастерство, выделяя ее как основополагающую.

Анкетирование, проведенное среди студентов ХГТУСА по нескольким направлениям, позволяют сконцентрировать внимание на определенных вопросах риторической культуры преподавателей разных учебных дисциплин. Прежде всего студенты обращают внимание на нормативный аспект культуры речи преподавателя. На первом месте стоят акцентологические ошибки: отмечается диалектное произношение звуков, орфоэпическое искажение в терминах, именах и фамилиях известных людей, встречаются грамматические погрешности. Обращают внимание студенты и на этический аспект культуры речи преподавателя: всем без исключения опрошенным импонирует этикетное обращение «вы», обращение же к студенту на «ты» не всегда воспринимается позитивно; осуждается разговор на «повышенных тонах», неуважительное и пренебрежительное отношение к студенту. Унижение человеческого достоинства студента, поверхностность, предубежденность, грубость, несдержанность – это далеко не полный перечень тех качеств, которые вызывают у студентов неприятие преподавателя. Владение же этикетом, по мнению 70% процентов опрошенных студентов, способствует приобретению авторитета, порождает доверие и уважение.

Результаты исследований убедительно доказывают, что риторическое мастерство помогает преподавателю уверенно чувствовать себя в разнообразных педагогических ситуациях, когда необходимо либо проинформировать, проанализировать, сделать выводы, высказать свою точку зрения, объяснить, либо наилучшим образом организовать свою мыслительно-речевую деятельность. Освоение системы законов

риторики, осознание правил культурного общения для преподавателя и студента, овладение видами речевого воздействия и риторическими методами аргументирования, усвоение норм речевого этикета, понимание принципов бесконфликтного общения, знание действенных приемов активизации внимания студентов – все это дает возможность преподавателю эффективно использовать свою речь как способ передачи и обмена информации, как способ воздействия и влияния на учащегося.

Все вышесказанное дает возможность говорить о необходимости формирования риторической культуры преподавателя как важнейшего условия оптимизации учебно-воспитательного процесса.

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ВИХОВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

О.В.ДОБРОВОЛЬСЬКА, О.Ф.АКСЬОНОВА, канд. техн. наук, І.С.ПІЛЮГІНА
Харківський державний університет харчування та торгівлі

Глобалізація світу, інформаційна багатоманітність суттєво змінили умови життя сучасної людини у порівнянні з тими, що були навіть 10 років назад, обумовивши її включення у незрівнянно складнішу і масштабнішу систему взаємовідносин. Тому перед ВНЗ України постали нові завдання щодо підготовки освіченої, культурної, самостійної і відповідальної особистості, здатної ефективно реалізовувати процеси, що забезпечують формування і використання інформації.

Ефективність інформаційної діяльності особистості визначається рівнем її інформаційної культури. Різні аспекти інформаційної культури досліджувались у роботах О.Вершинського, Н.Гендіної, Б.Головка, В.Гуторова, І.Соколової, В.Пилипенко та ін. Було відмічено, що рівень інформаційної культури повинен забезпечувати як власні потреби людини, так і бути достатнім для вирішення поставлених перед нею суспільством професійних завдань. Проведені серед студентів дослідження виявили відсутність розуміння ними власної інформаційної некомпетентності, невміння виражати власні інформаційні потреби, формулювати інформаційні запити, проводити інформаційний пошук, обробляти й критично осмислювати інформацію тощо. Тому питання виховання інформаційної культури майбутніх фахівців у ВНЗ України є актуальним і важливим.

Метою доповіді є визначення необхідності виховання інформаційної культури студентської молоді. Завданнями роботи огляд досліджень стосовно поняття «інформаційна культура», надання пропози-

цій щодо виховання інформаційної культури під час навчально-виховного процесу у ВНЗ України.

Аналіз літературних джерел показав, що на сьогодні не існує чіткого визначення поняття «інформаційна культура», різні автори дають різне тлумачення цьому поняттю, наповнюють його різним змістом. Ми поділяємо погляди Н.Гендіної, О.Лобовікової, О.Повідайчик і вважаємо, що інформаційна культура є важливою складовою загальної культури людини. Вона представляється сукупністю інформаційного світогляду і системи знань і вмінь, які забезпечують цілеспрямовану самостійну діяльність щодо оптимального задоволення індивідуальних інформаційних потреб за допомогою як традиційних, так і нових інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Перевагами такого визначення поняття «інформаційна культура» є наявність світоглядного компоненту, всебічне охоплення й адекватність об'єктам інформаційної підготовки особистості, органічна єдність технократичної і гуманітарної культур.

Вважаємо, що до виховання інформаційної культури студента слід підходити комплексно, враховуючи принципи культурологічного, системного, діяльнісного і технологічного підходів. Це сприятиме набуттю студентами системних знань і вмінь у галузі використання ІКТ, розвитку їх інтелектуальних і комунікативних здібностей, формуванню досвіду інформаційно-аналітичної діяльності. Слід звертати увагу, що такі традиційні компоненти інформаційної культури, як бібліотечно-бібліографічні знання, культура читання і комп'ютерна грамотність самі по собі, ізольовано, не надають людині можливості вільно почуватися в сучасному суспільстві знань, необхідним є синтез усіх цих складових, бо лише в сукупності вони складають інформаційну культуру особистості.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що виховання інформаційної культури студентської молоді є одним з пріоритетних завдань ВНЗ України, виконання якого сприятиме формуванню особистості майбутнього фахівця, здатної реалізуватися у сучасному суспільстві знань.

ВИХОВНА РОБОТА КЛАСНОГО КЕРІВНИКА СТУДЕНТСЬКОЇ ГРУПИ ТЕХНІКУМУ

Т.І.ЄГОРКІНА

Житлово-комунальний технікум

Харківської національної академії міського господарства

Вирішальну роль у цілеспрямованій підготовці молодого покоління до життя в суспільстві належить керівнику групи. Більш складна і відповідальна робота класного керівника на першому курсі. Одер-

жуючи групу, зустрічаєшся з багатьма невідомими. Анкети мало що розповідають про студентів, на заняттях вони повністю себе не розкривають. Як краще зрозуміти, хто прийшов, що їх цікавить, чи вміють вони і хочуть працювати, який рівень виховання, як їх об'єднати, як навчити корисному?

У рішенні цих завдань може допомогти тільки сумісна діяльність класного керівника і студентів і обов'язково в позаурочний час, бо студенти поведуть себе вільніше, більш відверті. Для цього в групі необхідно проводити різноманітні заходи, в організації яких повинні брати участь усі студенти. На першому курсі класним керівникам групи необхідно підказати студентам, що і як робити, розподілити обов'язки, проконтролювати їх виконання. Перші колективні заходи, які проводяться в групі, дають можливість виявити дисциплінованих та працездатних студентів.

Підбираючи актив групи, класний керівник пропонує кандидатури, враховуючи думку колективу групи. Студентам, які невпевнені в собі, залежні від впливу оточуючих, потрібно доручати таку справу, яка їм вдається, що підвищує їх самооцінку. Для того, щоб виховна робота була більш ефективною, важливо розподілити обов'язки членів активу групи, які повинні чітко собі уявляти їх, а також знати свої права.

Виховання авторитетного і працездатного активу, діловий контакт класного керівника з активом багато в чому визначають ефективність виховної роботи.

Класний керівник повинен відвідувати також гуртожиток. Під час відвідування гуртожитку необхідно знайомитись з побутом студентів, з'ясувати дотримання правил внутрішнього розпорядку, допомагати створювати затишок, дотримувати смак щодо впорядкування інтер'єру.

Класний керівник повинен звертати особливу увагу на успішність студентів першого курсу, які мешкають у гуртожитку. Це пов'язано з тим, що студенти, які приїхали з інших міст, повинні звикнути не тільки до специфічних умов навчання, але й до характерних умов життя в гуртожитку.

Необхідно постійно шукати нові засоби в організації виховної роботи, які були б цікавими і студентам, і викладачам.

ОБЩЕНИЕ, ВОСПИТАТЕЛЬНАЯ РАБОТА И УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС

Ю.С.ЗАМАЛЕЕВ, канд. техн. наук

Харьковская национальная академия городского хозяйства

От воспитательной работы зависит учебный процесс. Воспитательная работа – это прежде всего общение. В отечественной психологии сложилась устойчивая традиция связывать понятие «общение» с категорией «деятельность». Общение рассматривается, как форма, как вид деятельности. Любые формы общения есть специфическими формами совместной деятельности людей. Общение является многоплановым процессом установления и развития контактов между людьми, который порождается потребностями в совместной деятельности [1]. Общение рассматривается как понятие подчинённое деятельности.

Посредством общения преподаватель проводит воспитательную работу со студентами, что в значительной степени оказывает влияние на процесс обучения. Из своего опыта работы со студентами я убедился, что наиболее эффективно чередование двух стилей руководства: авторитарного и демократического. Авторитарный стиль хорошо реализовывать в первые два-три месяца работы с группой, когда весьма полезна и предпочтительна политика «кнута и пряника», отлично регулирующая отношения преподавателя со студентами. Этот период я называю «периодом карантина», когда студенты учатся здороваться, не кричать, не вламываться в машинный зал, не хамить преподавателю, правильно открывать и закрывать дверь, не говорить посредством матерщины, правильно сидеть в кресле за компьютером, не жевать на занятиях бутерброды и не пить напитки, не чавкать жвачкой, выключать сотовые телефоны на занятиях, соблюдать порядок в машинном зале.

Таким образом, за «период карантина» студенты становятся похожими на нормальных людей, а некоторые преобразуются из «молодых животных» в почти нормальных людей. После этого можно приступить к демократическому стилю руководства. Следствием его применения является повышение интереса к работе, позитивная внутренняя мотивация деятельности, повышение групповой сплочённости, появление чувства гордости общими успехами, взаимопомощи и дружелюбия во взаимоотношениях [1]. После «периода карантина» у преподавателя с группой устанавливаются, как правило, добрые взаимные уважительные отношения, что весьма положительно влияет на процесс обучения. Здесь об-

щение будет строиться на когнитивном (познавательном) аспекте. И личность каждого студента изучается более детально. От этого зависит эффективность деятельности преподавателя.

Далее применяю следующие, но далеко не все упомянутые здесь инновации, вносящие изменения в воспитательную работу и в деятельность обучающего и обучающегося.

Поскольку на лекциях и в процессе выполнения лабораторных работ на компьютерах, студенты, естественно устают, то для стимуляции их работы на занятиях, периодически произвожу психологическую разгрузку. По истечении некоторого времени, провожу со студентами кратковременную беседу, обсуждая, например некоторую жизненную ситуацию, стараясь это делать с мягким юмором, или рассматриваю какие-либо другие сферы жизни. Например, выступая авторитетом и учителем в боевых искусствах, спорте, проповедуя здоровый образ жизни. Затем даю следующую порцию учебного материала. Замечу, что, по моим многолетним наблюдениям, такие беседы очень благотворно влияют на повышение эффективности учебного процесса. Помню одну группу студентов-вечерников, с которой я работал где-то в 1994 г. В группе было несколько студентов, которые служили в десантных войсках, в армейской разведке и в системе МВД. У нас было интересное обсуждение различных техник рукопашного боя. Это положительно повлияло на посещаемость занятий, и у студентов сильно возрос интерес и «аппетит» к освоению учебного материала. Группа очень хорошо сдала зачёты. Все мои действия при проведении подобных бесед направлены на повышение морально-этического уровня студентов и интенсивности их работы.

Также нужно отметить, что довольно сильно влияет на успешность учебной деятельности сила мотивации и её структура [1]. Согласно закону Йеркса - Додсона, эффективность учёбы зависит от силы мотивации. Чем сильнее побуждение к действию, тем выше результативность учебной деятельности. Но прямая связь сохраняется лишь до определённого предела. Если достигнуты какие-либо результаты, а сила мотивации продолжает возрастать, то эффективность учебной деятельности начинает падать.

Мотив может обладать следующими характеристиками:

1. Количественными (по принципу «сильный - слабый»).
2. Качественными (внутренние и внешние мотивы).

Здесь понимается отношение мотива к содержанию деятельности. Если для личности деятельность значима сама по себе (например, удовлетворяется познавательная потребность в процес-

се учения), то – это внутренняя мотивация. Если же основной толчок к учебной деятельности дают соображения социального престижа, зарплаты и т.п., то речь идёт о внешних мотивах.

Полагаю, что количественные и качественные характеристики, включая внутренние и внешние мотивы, хороши для успешного учебного процесса. Поэтому необходимо в первые дни обучения студентов и далее регулярно проводить беседы о нашей академии, о её престижности, об известных в Украине и за рубежом преподавателях, а также о духовной и спортивной жизни.

1.Реан А.А., Бордовская Н.В., Розум С.И. Психология и педагогика. – СПб.: Питер, 2001. – 432 с.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ

О.Г.ЗИМА, канд. екон. наук

Харківський національний економічний університет

Роль держави у національному вихованні полягає в координації зусиль усіх інститутів суспільства, забезпеченні єдності та пріоритету загальнодержавних і національних інтересів.

Національне виховання – це система поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв, створена впродовж віків українським народом і покликана формувати світоглядні позиції та ціннісні орієнтири молоді, яка реалізується через комплекс відповідних заходів. Відповіддю на виклики сучасного світу має стати національне виховання студентської молоді, котра формуватиме ядро української інтелігенції на основі національної ідеї.

Національна ідея об'єднує й консолідує суспільство, сприяє виробленню активної життєвої позиції молодій людині, становленню її як особистості. Національний характер виховання полягає у формуванні людини як громадянина України незалежно від її етнічного та соціального походження, віросповідання та передбачає створення спільноти самодостатніх людей, які об'єднані національною ідеєю та оберігають свої цінності й свободи.

Глобальний простір, у який інтегрується наша студентська молодь, передбачає засвоєння надбань культури різних народів. Тому постає потреба в здатності студентської молоді до входження у світовий соціокультурний простір – за умови збереження української національної ідентичності.

Головним стратегічним завданням Харківського національного економічного університету (ХНЕУ) є формування інтелектуальної

еліти у сфері економіки на базі розвитку творчого потенціалу особистості та її соціалізації, здатності до самореалізації, самоосвіти, виховання самостійності наукового економічного мислення, формування наукового світогляду, впевненості у власних силах, патріотизму, забезпечення високого рівня професіоналізму за фахом, який відповідав би економіці знань.

Місія Харківського національного економічного університету – формування творчої особистості, міцного професіоналу для наукової та практичної роботи у сфері суспільно-економічної діяльності з метою підвищення рівня та якості життя людей і прогресивного розвитку суспільства. У стратегії розвитку університету беруться до уваги тенденції кількісних і якісних змін названих вище потреб. При цьому необхідно враховувати перехідний, часом біфуркаційний характер розвитку суспільства, і передбачити власний організаційний, інтелектуальний і методичний вплив на їх трансформацію. Оскільки університет повинен не тільки існувати у зовнішньому середовищі, а й активно його формувати.

Виховання фахівця майбутнього суспільства, що базується на економіці знань, повинно будуватися виключно на підвищенні якості фахівців, яких готує університет, ґрунтуватися на вивченні й запровадженні досвіду світових лідерів вищої економічної освіти, використовувати кращий вітчизняний досвід. Тільки творчий підхід до аналізу і можливості використання різних елементів систем вищої освіти закордонних ВНЗ може дати позитивний результат, а не буде руйнувати вітчизняну систему освіти. Ця теза не суперечить ідеям Болонського процесу, оскільки його мета – зближення, а не уніфікація. Умови реалізації:

1. Запровадження в повному обсязі дії університету корпоративного кодексу, що побудований на принципах високої моральності та патріотизму. Він має бути єдиним для викладачів і студентів та передбачати моральну відповідальність за його порушення.

2. Реалізація мобільності викладачів та студентів через організацію широкої системи стажування, проходження практики, навчання студентів університету в розвинутих країнах і використання для цього двосторонніх зв'язків з університетами інших країн та європейських програм.

3. Налагодження системи співпраці з закордонними університетами викладачів та студентів при виконанні замовлень на науково-дослідні та проектно-конструкторські розробки з використанням системи Internet та за прямими зв'язками.

Девіз ХНЕУ: «Ми навчаємо вчитися, мислити, працювати!»

РОЛЬ ГРУППЫ В РАЗВИТИИ ЧЕЛОВЕКА КАК ЛИЧНОСТИ

З.Н.КОЗАРОВИЦКАЯ

Харьковский государственный технический университет строительства и архитектуры

В качестве объекта воспитательного воздействия прежде всего выступает отдельный студент с его индивидуальными особенностями, а также группа студентов, объединенных учебной деятельностью. Давно замечено, и это наблюдение отчетливым образом отразилось в теориях личности, что группа оказывает существенное влияние на психологию, на индивидуальные особенности индивида. Часть изменений, порождаемых психологическим влиянием группы, исчезает, как только человек выходит из воздействия группы, другие продолжают существовать, оставляя заметный след в личности и при определенных условиях превращаясь в индивидуальные черты. Каждая из значимых социальных групп вносит свой вклад в психологию индивида, и этот вклад отнюдь не является однозначно положительным или отрицательным. Об этом следует помнить кураторам академических групп. Лишь постоянное общение индивида обеспечивает развитие индивидуальных черт. Чем больше разнообразных личностей в группе, тем больше у них возможности для приобретения различных качеств, как духовной культуры, так и жизненного опыта. Таким образом, воспитательная работа должна учитывать множество достоинств и недостатков, которые существуют в группе.

На психологию индивида группа влияет через систему складывающихся в ней отношений в частности – через отношения данного индивида с остальными участниками группы. При разных отношениях индивиды проявляют себя с различной, положительной и отрицательной стороны, поэтому для обеспечения преимущественно положительного влияния группы на личность важно добиться того, чтобы межличностные отношения в ней были благоприятны.

Точность и глубина отражения личности в группе прямо зависит от открытости, интенсивности и разносторонности общения данной личности с остальными членами группы. Для развития у себя тех или иных достоинств индивида необходимы соответствующие стимулы, положительные подкрепления. В чем и будет заключаться работа педагога. Однако свою положительную роль в развитии личности коллектив реализует лишь тогда, когда не происходит его и ее искажение.

Если о положительном воздействии группы на индивида достаточно много написано, то о фактах отрицательного воздействия известно не много, или эти факты предпочитают умалчивать.

В работах отечественных и зарубежных психологов чаще всего поднимается вопрос о влиянии неорганизованной массы людей на человека. Проблема проявления индивидуальных особенностей в группах переместилась только в недавнее время.

Жесткие эксперименты психологов подтверждают, что происходит обезличивание и деиндивидуализация, что считать влияние группы на индивидуум только положительным фактором нельзя. Отрицательное влияние коллектива связано с таким понятием, как конформизм. Конформизм – широко распространенный феномен, выражающий собой, безусловно, отрицательное влияние группы на личность, побуждающий ее вести себя нечестно. И чем более сплоченной является группа в своем психологическом давлении на индивидуума, тем более комфортно он вынужден поступать.

В человеческих взаимоотношениях, в понимании того, как личность влияет на группу и группа на личность, важное значение имеет восприятие и понимание людей друг друга. Здесь очень важен психологический климат коллектива. Психологический климат включает в себя совокупность нравственных, моральных, этических и эстетических норм и ценностей, которыми руководствуются члены группы в своих отношениях друг к другу. Психологический климат существенно характеризует преобладающий в группе эмоциональный настрой. Сложившийся в группе психологический климат может актуализировать то лучшее, то худшее качество личности человека.

Становление личности протекает несколькими этапами. Если индивид входит в относительно стабильную социальную среду, он при благоприятно складывающихся обстоятельствах проходит три фазы своего становления как личность.

Первая фаза – адаптация, то есть усвоение действующих ценностей и норм. Индивид до некоторой степени уподобляется другим членам этой общности.

Вторая фаза – индивидуализация, то есть поражается обостряющимися противоречиями между необходимостью быть такими, как все, и стремлением индивида к максимальной персонализации, самобытности.

Третья фаза – интеграция, то есть определяется противоречиями между стремлениями индивида быть идеально представленными своими особенностями и отличиями в общности и потребностью общности принять, одобрить и культивировать лишь те особенности, которые способствуют ее совершенствованию и тем самым развитию его самого как личности.

Студенты нашего вуза в возрасте 17-22 лет. Таким образом, студенческая аудитория представлена в основном индивидами, становление которых протекает в период личностного самоопределения в противоположность индивидуальной серости и конформизму, а также на старших курсах в интимности и общительности противовес личностной психологической изолированности.

Становление личности происходит как смена этапов, на каждом из которых происходит качественное преобразование внутреннего мира человека и радикальное изменение его отношения с окружающими людьми.

Поэтому задача педагога для обеспечения преимущественно положительного влияния группы на личность добиться того, чтобы межличностные отношения в группе были благоприятны.

Отличительными признаками благоприятной группы (референтной) являются:

- высокий уровень сплоченности и организованности;
- равное и уважительное отношение друг к другу;
- преобладание лиц с активной жизненной позицией;
- отсутствие в группе аутсайдеров и непредпочитаемых;

ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Г.Т.КЛИМЕНКО

Харківська національна академія міського господарства

Економічний вимір освіти на початку ХХІ ст. є закономірним породженням розвитку європейського капіталізму за умов якого розвиток і примноження інтелекту і творчих здібностей молоді стає фундаментальним технологічним принципом виробництва і відтворення соціальних зв'язків, що робить вищу освіту одним з найважливіших способів формування особистості. Тому дослідження основних принципів менеджменту якості вищої освіти є вкрай важливим.

Вища освіта – освіта професійна, і її цінність з економічної точки зору полягає у тому, щоб отримані професійні знання працювали у сфері суспільного виробництва. Знання, інформація стають у сучасному світі виробничими ресурсами. На перше місце виходить питання зростаючої ролі освіти, якості знань, умілого їх застосування. Якість вищої освіти як результат інтерпретується через оцінку компетенцій випускників ВНЗ як відповідність їх знань і навичок динамічним вимогам соціально-культурної, економічної та професійної сфер життя, як готовність випускників до вирішення проблем в усіх сферах життєдіяльності.

Менеджмент якості освіти – це вся система управління ВНЗ крізь призму ствердження нової якості системи, процесу, результату освіти, націлена на відповідність потребам ринку праці, досягненням науки, на формування здатності відповідати новим викликам сучасності. Причому, система управління якістю освіти повинна бути побудована так, щоб вона забезпечувала її оцінку по п'яти групах показників: оптимальності проекту, процесу, наявних, кінцевих та віддалених результатів освітньої діяльності.

Сучасні студенти все у більшій мірі оцінюють можливості отримання якісної освіти, що дає перспективу кар'єрного зростання, співвідносять вартість освітньої послуги і результат у вигляді необхідних компетенцій, знань, умінь і навичок, що підтверджується офіційним документом про вищу освіту. Освіта зумовлює не тільки знання, уміння і навички людини, але і її особистісні якості, світоглядні і поведінкові пріоритети. Освіта і педагогічний процес мають будуватися з урахуванням вимог економічних запитів сучасної людини. І гроші в цих запитах – не свідчення деградації чи якогось зла, а благо. Ця можливість стала реальною саме сьогодні, в епоху тотального економізму, і не слід замовчувати ту силу, якої набуває людина за наявності грошей.

Уміння не тільки управляти, але і передбачати неможливо без грамотного маркетингу освітніх послуг. Саме маркетингова оперативна інформація про ринковий попит на ті або інші види освітніх послуг і оцінка їх якості у ринкових умовах стає найважливішим інструментом управління освітньою установою. Серед основних завдань моніторингового обстеження ринку освітніх послуг можна виділити наступні: відстеження тенденцій зміни поведінки споживачів освітніх послуг; вивчення установок споживачів; вивчення запитів і очікувань фірм, організацій, підприємств тощо. Таке обстеження дозволяє встановити реальний попит на ті або інші форми освіти, види освітніх послуг, перспективні форми здобуття освіти, зокрема другої професії, форми підвищення кваліфікації: виявити категорії населення, здатні споживати запропоновані освітні послуги, а також реальну вартість освітніх послуг.

При розробці програми просування освітніх послуг, які є видом інтелектуальних послуг, необхідно враховувати їх основні характеристики: невідчутність, невизначеність, нездатність до тривалого зберігання, нерозривність виробництва і надання, мінливість в процесі надання. У цю програму повинні включатися такі елементи, як: аналіз ситуації на ринку освітніх послуг, зокрема виявлення сегментів ринку; інформація про потенційних клієнтів освітніх послуг, їх потреби, очікування; інформація про потенційних і реальних конкурентів, вибір

конкурентоздатної стратегії; характеристики освітньої послуги, які повинні бути відображені у матеріалах рекламного характеру; оцінка ризиків, зокрема пов'язаних з ситуацією невизначеності, непередбачуваності процесів економічного, політичного характеру; форми і методи встановлення зворотного зв'язку із споживачами послуг; система стимулювання осіб, за допомогою яких просувається послуга.

ВИХОВАННЯ ТА РОЗВИТОК У СТУДЕНТІВ НАВИКІВ РОЗМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ

Ю.П.КОЛОНТАЄВСЬКИЙ, В.П.АНДРІЙЧЕНКО, кандидати техн. наук
Харківська національна академія міського господарства

Насамперед зазначимо: власне розуміння матеріалу, що викладається для студента вузу недостатньо. Сприймати інформацію і розуміти повинен, припустимо, слюсар шостого розряду. Завдання ж інженера полягає не тільки в осмисленні технічної проблеми та розумінні шляхів її вирішення, а й умінні донести потрібну інформацію послідовно і при цьому в доступному вигляді виконавцю або виконавцям. До того ж іноді таким, що, м'яко кажучи, не зовсім то й бажають прагнути оту саму проблему розв'язувати. А для цього необхідне відпрацювання практики розмовного технічного спілкування.

В [1] говориться про шляхи успішного педагогічного спілкування і підкреслюється, що незалежно від обраного стилю, спілкування є постійною взаємодією викладача і студента. І отже, на наш погляд, необхідним є спілкування викладача і студента, наприклад, при проведенні практичних та семінарських занять і тим більше, а може і перш за все, під час захисту лабораторних робіт. Дружнє ставлення до студента за вданого «нерозуміння» тез, що ним наводяться (особливо за дійсної їхньої хибності чи непослідовності) забезпечує спонукання його не тільки до роботи з навчальною і технічною літературою та іншими джерелами, а й до відпрацювання мовного оформлення своїх думок, що є досить значною проблемою для багатьох (щоб не сказати для всіх на перших порах).

При цьому підкреслюється дружність ставлення викладача, що повинно виключати ефект «по давлення авторитетом». Також не приймаються односкладові відповіді (по типу «так», «ні» та подібні). Вимагається розгорнуте пояснення бачення проблеми та шляхів її вирішення.

До того ж приділяється увага до відповідальності за викладені думки, що заохочує і спонукає до обдуманості виголошуваного.

За такого підходу досить швидко, буквально від заняття до заняття, студент набуває навичок вільного спілкування з технічних проблем. Згодом це відіграє роль перш за все при захисті курсових робіт, участі у науково-технічних конференціях та, на кінець, під час захисту дипломного проекту, забезпечуючи якісний доклад і вдалі відповіді на запитання. Ну і зрозуміло, що отримані навички повинні сприяти у професійній діяльності спеціаліста.

Викладене вповні відповідає напрямам особистісно орієнтованого навчання, метою якого є створення оптимальних умов для розвитку й становлення особистості студента як суб'єкта діяльності. При цьому визнається індивідуальність, самотунність кожної людини, є негайний позитивний зворотний зв'язок між викладачем і студентом, відбувається розуміння кожного студента за надання можливості вибору засобів досягнення мети з забезпеченням постійного тренування суб'єктності: здатності до вільного вибору і відповідальності.

Сучасною об'єктивною реальністю є розповсюдження способів перевірки знань різного виду тестуваннями. Виходячи з викладеного, вважаємо за зрозуміле, що за багатьох позитивних сторін, це ні в якому разі не може замінити безпосереднього живого спілкування студента і викладача для досягнення означеної мети – набуття навичок та розвитку розмовного технічного спілкування. Як наслідок, у студента формується свідоме ставлення до результату свого навчання, а результат перетворюється на мотив до нової навчальної діяльності.

Набуті навички забезпечують розширення сфери впевненості у собі, а значить розширює сферу можливостей. Із пасивного об'єкта студент стає суб'єктом, співтворцем навчальної діяльності, відчуває себе особистістю.

І.Кір'янова О.В. Шляхи успішного педагогічного спілкування // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Сучасні аспекти виховання студентської молоді». – Харків: ХНАМГ, 2010. – С.144-145.

ОСВІТА І ЇЇ ДУХОВНА ЗОРІНТОВАНІСТЬ

К.О.КОНОВАЛОВА

Електромеханічний технікум

Харківської національної академії міського господарства

Для формування й розвитку будь-якого суспільства, для збереження його цілісності й доцільності велике значення має не тільки національна ідея, а й освіта та її духовна зорієнтованість.

Поділяючи й підтримуючи погляд хотілося б звернути увагу на одну особливість освіти. Ця особливість пов'язана з розумінням освіти

як духовного феномена, а не тільки способу передавання знань чи інформації, формування практичних навичок чи навіть основного засобу соціалізації особистості, навчання, виховання, підготовки людини до життя. І це зрозуміло. Сутність людини – духовна: стрижень життя – духовний, основа основ підготовки людини до життя розгортається через формування духовності, чим, власне, й опікується освіта.

Безумовно, одним із важелів духовності є інтелект, набутий через освіту. Тому визначення змісту освіти – важливий інтеграційний процес у системі сучасних знань, відбір знань, які найповніше характеризують світ знань і оволодіння якими необхідне для успішного становлення особистості.

Становлення особистості через знання припускає, що головним ресурсом подальшого розвитку стане інформація. Завдяки інтелекту як набутих знанням реалізується розвиток інформаційно-інтелектуальних процесів, духовної культури, науки, освіти та ін. Відповідно на перший план виходять гуманістичні цінності й знання людини, яка живе в гармонії з навколишнім соціальним і природним середовищем. Гармонізація взаємовідносин людини і природи має виявитися в основних напрямках людської діяльності – виробничій, пізнавальній, етико-естетичній, що зможе забезпечити сталий розвиток сучасної цивілізації. Завдання полягає в тому, щоб враховувати запити особистості й соціальні фактори, знайти оптимальні умови гармонізації взаємовідносин особистості й суспільства, людини і природного середовища, які забезпечують життєдіяльність і розвиток всіх фізичних та духовних сил людини.

Завдяки освіті відбувається самореалізація особистості: інтелектуальна, професійна та комунікативна. Саме освіта має об'єктивний потенціал у виході з ізоляції та ознайомленні з культурою інших країн і народів. Подальший розвиток сучасної освіти можливий тільки в діалозі культури і пов'язаний з утвердженням у нього пріоритету загальнолюдських чинників.

Гуманізація, як парадигма освіти, орієнтована на особистість та її розвиток протягом усього життя. Вона позначається на розвитку особистості й суспільства, оскільки через гуманістичне наповнення змісту освіти найповніше розкриваються здібності людини, гармонія стосунків людини і навколишнього середовища, суспільства і природи. Гуманітарні цінності є сутнісною ознакою соціальності, людяності, цивілізованості; це – єдиний духовний стрижень, основа буття. Освіта формує гармонійну, всебічно розвинену, самодостатню особистість з розвиненими почуттями і волею, здатну жити і працювати у світі постійних змін.

Отже, актуальним завданням сьогодення є наповнення змісту освіти сучасними науковими здобутками з метою самореалізації особистості й забезпечення духовної безпеки і особистості, і суспільства.

ФОРМИРОВАНИЕ ЛИДЕРСКИХ КАЧЕСТВ И СОЦИАЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ СТУДЕНЧЕСТВА

С.Н.КРИВИЧ

Харьковская национальная академия городского хозяйства

На наш взгляд, эта тема актуальна тем, что лидерство необходимо как в профессиональной, так и социальной сферах жизнедеятельности общества, так как лидерство представляет собой специфический тип управленческого взаимодействия, основанный на наиболее эффективном сочетании различных источников власти и направленный на побуждение людей к достижению общих целей.

Цель исследования:

- определить взаимосвязь лидерских качеств и социальной активности в системе студенчества;
- проанализировать научную литературу по проблеме влияния лидерских качеств на межличностные отношения в студенчестве;
- рассмотреть теоретические основы проблемы взаимосвязи лидерских качеств и социальной активности в системе студенчества;
- выявить способы и методы формирования лидерских качеств, в частности у студентов.

Объектом данного исследования являются межличностные отношения.

Предмет исследования – влияние социального статуса на лидерские качества в системе межличностных отношений.

Гипотеза исследования: социальная активность личности в студенчестве влияет на уровень развития лидерских качеств, и также будет определять характер восприятия индивидом группы.

Методологическая основа исследования. Исследование базируется на научных трудах по проблеме руководства и лидерства (Н.И.Бирюков, В.В.Бовичев, Е.В.Кудряшова; по проблеме личностной стороны лидерства (Э.Б.Воронова, А.Г.Ковалев, Э. Богардус и др.); по проблеме особенности лидерства в группе и организации (В.И.Власов, Н.В.Голубева, Н.С.Жеребова, А.Н.Жмыриков, Б.И.Кретов, Р.Л.Кричевский, Е.С.Кузьмин, Б.Д.Парыгин, Дж. Бернс, М. Макколл, Л. Понди, Р.Стогдилл, Ф.Фидлер и др.); по проблеме руководства и лидерства в образовании (В.Ф. Ануфриева, У.Беннис, М.Ломбардо, Н.Ф.Маслова, Д.Сиск, Х.Россели и др.).

1. Методы исследования основаны на изучении и конструктивном анализе научной литературы по проблеме курсовой работы. В работе были применены:

- а) Методика социометрического измерения (Дж. Морено);
- б) Методика диагностики межличностных отношений (Т.Лири);
- в) методика «Лидер».

3. Методы математической и статистической обработки данных: критерий Стьюдента.

Экспериментальная база исследования: ХНАГХ по дисциплине «Управление профессиональной трудоспособностью» всех специальностей более 200 человек.

Научная новизна исследования:

1. Выявлены и систематизированы теоретические предпосылки психологического сопровождения развития лидерских качеств у студентов.

2. Определена специфика развития лидерских качеств в условиях обучения в вузах.

Лидерство является культурным феноменом и, как следствие, его тип, образ, характеристика детерминируется определенным историческим типом культуры.

Так, на основе идей Ф.Ницше Т.Карлейль и Р.У.Эмерсон разработали волонтаристскую теорию, рассматривающую историю, как результат творчества выдающихся личностей.

Непосредственное воздействие на современные концепции лидерства оказал Г.Тард, один из основоположников теории социализации. Он доказывает, что основным законом социальной жизни является подражание последователей лидеру.

Некоторые представители общественно-социальных наук (В. Кау, Л.Эдингер, Дж.Опергейнф, Н.Фролих и др.) являются основоположниками структурно-функционального подхода. Они предполагают рассмотрение общества как сложной, иерархически организованной системы социальных позиций и ролей. Занятие в этой системе позиций, связанных с выполнением управленческих функций, и дает человеку статус лидера. Они считают, что лидеры это люди, имеющие влияние на других, но не любое влияние, а такое, для которого характерны определенные особенности.

В 30-е годы XX ст. немецкий психолог К.Левин провел серию экспериментов, на основе которых выделил три ставших классическими стиля руководства: авторитарный, демократический и либеральный.

Американский ученый Р.Лайкерт считает, что в современных условиях важнейшим качеством лидера является владение разными стилями и умение их применять в зависимости от конкретной обстановки, специфики решаемых задач, социально-психологических особенностей как последователей, так и своих личных качеств. Для получения эффективных результатов лидеры необходимо применять в два раза больше элементов убеждения, чем принуждения.

ВИХОВАННЯ У СТУДЕНТІВ ХНЕУ ПОТРЕБИ ТА НАВИЧОК ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

В.Е.КУДЕЛКО, канд. фіз. вих. та спорту
Харківський національний економічний університет

В сучасному суспільстві фізичне виховання розглядається як один з найважливіших засобів виховання людини, що гармонічно сполучає у собі духовне багатство, моральну чистоту і фізичну досконалість і є не тільки ефективним засобом фізичного розвитку людини, зміцнення й охорони її здоров'я, сферою її спілкування і прояву соціальної активності людей, розумною формою організації і проведення її дозвілля, але й, безперечно впливають на інші сторони людського життя: авторитет і положення в суспільстві, трудову діяльність, на структуру морально-інтелектуальних характеристик, естетичних ідеалів.

Але, в той же час відсутність пріоритету здоров'я в повсякденному житті привела до того, що освітянський процес був і є недостатньо орієнтованим на виховання свідомого ставлення студентів до свого здоров'я. Крім окремих питань фізичної культури в учбових планах питання здоров'я не знаходить свого теоретичного та практичного обґрунтування.

Фізичне виховання на сучасному рівні розвитку нашого суспільства повинно відображати нову сходинку в формуванні особистості. Тому позитивне ставлення до занять як необхідна умова гармонійного розвитку студентської молоді, набуває якості цілеспрямованого впливу на конкретну людину згідно її потреб. Фізична культура покликана формувати у студентів бережливе ставлення до свого здоров'я і фізичної кондиційності, цілісний розвиток фізичних і психічних якостей, творче використання засобів фізичної культури в організації здорового способу життя.

І, якщо визначити та реалізувати головні педагогічні чинники виховання здорового способу життя, то це дозволить зберегти фізичне, психічне та соціальне здоров'я кожного студента. Для цього виклада-

чами ХНЕУ та викладачами кафедри зокрема розроблено цілий ряд заходів: у рамках роботи кураторів обов'язково запланованими є співбесіди зі студентами на теми: "Здоровий спосіб життя", "Шкідливість паління, вживання наркотиків і алкоголю", "Профілактика СНІДу".

Дисципліна "Фізичне виховання" викладається на кафедрі фізичного виховання та спорту та має за мету підготувати сучасного економіста, здатного переносити фізичні навантаження і психічні напруження фахової діяльності, який знає основи теорії і методики фізичного виховання, володіє вмінням фізичного самовдосконалення, знаннями здорового способу життя. Метою фізичної освіти є формування фізичної культури студента і здатності реалізувати її в соціально-професійній, фізкультурно-спортивній діяльності та в сім'ї. Заняття з фізичного виховання передбачають вирішення таких виховних, освітніх та оздоровчих завдань:

- виховання потреби у фізичному самовдосконаленні і здоровому способі життя;
- формування системи теоретичних знань і практичних умінь у сфері фізичної культури;
- забезпечення необхідного рівня професійної готовності майбутніх фахівців, який включає фізичну підготовленість, тренуваність, працездатність, розвиток професійно значущих фізичних якостей та психомоторних здібностей;
- повноцінне використання засобів фізичної культури для профілактики захворювань, збереження та зміцнення здоров'я, оволодіння вміннями з самоконтролю у процесі фізкультурно-спортивних занять;
- залучення студентів до активної фізкультурно-спортивної діяльності щодо засвоєння цінностей фізичної культури та набуття досвіду використання отриманих знань для всебічного розвитку особистості;
- набуття досвіду використання фізкультурно-спортивної діяльності для досягнення життєвих та професійних цілей.

ЛІТЕРАТУРА ЯК ДЖЕРЕЛО ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

А.М.КУЛЬБАКА

Житлово-комунальний технікум

Харківської національної академії міського господарства

Основа основ педагогіки – моральне виховання особистості. Від моральних якостей людини залежить, яким вона буде громадянином, спеціалістом, яке місце буде займати в суспільстві, що зможе зробити

в житті. Тому в Житлово-комунальному технікумі моральну культуру студента розуміють як таку, що визначається насамперед у системі моральних знань, умінь, відносин.

Спонування студентів до морального самовдосконалення вимагає виховання культури почуттів, яка виявляється в здатності людини до співпереживання, співчуття, розуміння інших і себе, культури поведінки. Всі ці якості виховуються на заняттях зі світової літератури.

Дисципліна «Світова література» викладається на першому курсі. Саме література виховує активну життєву позицію, духовно й емоційно збагачує майбутніх фахівців. Обрати шлях життєвої самореалізації студентам значною мірою допомагають епічні твори, що вивчаються на заняттях, адже їх автори через використання засобів художньої виразності показують пошук героями відповідей на вічні питання про сенс людського буття, впливаючи цим на світогляд студентів. У процесі викладання предмета особлива увага приділяється використанню матеріалу, який допомагає розкрити причетність українців до світової культури і літератури. Досліджується взаємозв'язок зарубіжних письменників з Україною.

Головним об'єктом вивчення на заняттях світової літератури є тексти літературних творів. Але, на жаль, на сучасному етапі студенти дуже мало читають або не читають зовсім. І справді, читати книги стало немодно. Комп'ютерна техніка заповнила всі сфери діяльності людини і відкинула на задній план такий чудовий вид мистецтва, як літературу. Читаються хіба що романи «масової» літератури зі своїми банальними сюжетами. Ці твори розраховані на пересічного читача, а «висока» література дедалі більше орієнтується на обмежене коло людей. Як зазначає один з провідних сучасних українських методистів Ю.І.Султанов: «...головною метою літературної освіти є підготовка кваліфікованого читача, з урахуванням вікових і психологічних особливостей його розвитку, який розуміє та цінить твори мистецтва, володіє почуттям прекрасного і здатний до повноцінного, критичного сприйняття художнього твору як мистецтва слова». Однак, щоб студент зміг стати насправді талановитим читачем, він повинен постійно, під вдумливим керівництвом викладача, збагачувати свій життєвий та читацький досвід.

Перед вищими навчальними закладами I-II рівнів акредитації поставлено завдання підготувати спеціалістів висококваліфікованих, грамотних, з належним інтелектуальним потенціалом. До майбутніх фахівців ставляться високі вимоги, які полягають не лише в досконалих знаннях фаху, а й в утвердженні принципів загальнолюдської моралі – правди, справедливості, патріотизму, доброти, працелюбності та інших високих моральних якостей, що, в першу чергу, виховуються на заняттях з літератури.

БУТИ АБО ЗДАВАТИСЯ?

Н.А.ЛЕВЧЕНКО, Н.С.ВАСИЛЕВСЬКА, канд. екон. наук
Харківська національна академія міського господарства

Життя завжди диктує свої правила, і сьогодні ми все частіше зустрічаємося з поняттям «імідж», навіть рекламний слоган «Імідж ніщо – прага все» в остаточному підсумку себе не виправдав і був перероблений на «Будь собою».

Судження (імідж) формується на основі даних не тільки зовнішності (хоча це немаловажне), але й особливостей людини, поведінки, голосу, мови, світогляду, життєвої позиції. Якщо всі ці прояви зовсім не гармонують один з одним, то образ людини в оточуючих розсипається, як мозаїчна картинка. Уривчасті, що суперечать один одному факти викликають у співрозмовника почуття небезпеки (іноді неусвідомлене). А далі події розвиваються по єдиній для всього живого миру схемі, яка називається «інстинкт самозбереження», а це значить, що надалі співрозмовник постарается уникати тривожних його контактів. При цьому, що саме образливе, він сам може не віддавати собі звіту, чому він це робить, просто забуде подзвонити, не знайде часу зустрітись et cetera.

Імідж – це єдиний гармонічний образ. Є прекрасна польська приказка: «Гарна думка про себе – половина успіху». Єдність образу складається, насамперед, зі збігу уявлення людини про себе й уявлення про нього навколишніх. Тобто, якщо розглядати власний імідж зсередини самого себе, то із цього погляду поняття «імідж» практично збіжиться із психологічним поняттям «Я – концепція».

У кожної людини є якийсь чесне внутрішнє відчуття себе: усвідомлення й прийняття власних особливостей зовнішності, якостей характеру й почуттів. Однак, крім цього, у нас є ще якийсь уявлення про те, що про нас думають інші.

Як би приємні не були людині компліменти, що робляться навколишніми, але якщо вони не збіглися з його очікуваннями (уявлення про себе не збігається з уявленням навколишніх): у наявності внутрішній конфлікт – відсутність цілісного гармонічного внутрішнього образу. Ще гірше ситуація, коли в людини спостерігається явна розбіжність навіть між відчуттям себе і його уявленням про те, що про нього подумують.

Прояви, що будують оцінку навколишніх про гармонічний образ, визначають загальні критерії побудови іміджу. Умовно весь образ (імідж) можна розділити на 8 сфер, у яких він проявляється.

1. Габітарний імідж (фізична конституція, одяг, макіяж, зачіска, парфум).

2. Кінетичний імідж (постава, хода, рух, жести, міміка).

3 і 4. Вербальний імідж

- звуковий компонент (свобода звукодобування, діапазон інтонування, дикція)

- мовний компонент (словниковий запас, логічність мови, аргументованість).

5. Упредметнений імідж (візитка й усе, що створене людиною самою своїми руками, починаючи з ділового документа, закінчуючи пирогами й картинами).

6. Імідж середовища (все, що оточує людину і хто оточує людину: його квартира, родина, друзі, машина, місця, де він відпочиває, клуби, у яких він розважається, його кабінет).

7 і 8. Ментальний імідж

- комунікативний компонент (бажання й уміння спілкуватися, знання норм етикету й володіння навичками етикету)

- моральний компонент (що людина про себе говорить і що реально робить).

Сильні й варті уваги риси повинні підкреслюватися у всіх 8 сферах прояву образу. Перелічення цих сфер почате з габітарного іміджу, при цьому «вдягання образу» – створення індивідуального стилю – це останній відповідальний крок у конструюванні власного іміджу.

Для формування гармонічного образу важливий збіг усіх складових кожної сфери між собою й збіг (гармонія) самих сфер.

ВИХОВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНОГО СПЕЦІАЛІСТА В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Н.О.ЛИСАК

Харківський державний університет харчування та торгівлі

Традиційно основна увага в підготовці маркетологів-рекламістів приділяється проблемам впливу на масову аудиторію з метою розширення продажів або просування товарів, послуг та технологій. При цьому з поля зору випадає питання про безпеку реклами для аудиторії. І це незважаючи на те, що в суспільстві постійно йдуть дискусії про межі добросовістності, коректності та етичності реклами.

Значний вплив на процес формування соціально-етичної реклами повинен надходити від суспільних інститутів. Так, велика кількість релігійних об'єднань та суспільних організацій обговорюють питання етики в рекламі (як приклад, Звернення Ради Церков і релігійних організацій щодо морально-етичного змісту рекламної продукції в Україні).

Ліхобабін М.Ю., підкреслюючи важливість глобальної участі суспільства у вирішенні проблеми формування соціально-етичної реклами, пропонує створити міжнародний комплекс критеріїв оцінки етичності реклами.

Сьогодні вчені вивчають психологічні механізми, які використовує реклама, засвідчують можливості та засоби її ефективності, але в той самий час наголошують, що реклама не є лише простим інформуванням. Вона пов'язана із стилем життя, цінністними орієнтаціями та практичним досвідом людей. За цих умов особливої значущості набувають освітня, просвітня та виховна робота, система підготовки таких підприємницьких кадрів, які відносилися би до нового, продуктивного соціально й морально відповідального типу. Перед викладачами вищої школи стоїть складне завдання – виховання соціально-етичного спеціаліста.

Створення умов для розвитку і формування соціально-етичної особистості – мета кожної педагогічної системи. Втіленню мети буде сприяти курс «Етики та естетики», який повинен забезпечити не тільки становлення активної пізнавальної позиції студента, а й спрямованість на те, щоб подальша діяльність майбутнього спеціаліста відповідала не тільки законодавству, а й моральним нормам.

Важливим в ході викладання курсу «Етика та естетика» є розгляд етичних принципів та моральних норм, якими в своїй професійній діяльності керуються учасники рекламного бізнесу. На нашу думку, значний соціально-етичний компонент міститься в осмисленні майбутніми маркетологами-рекламістами змісту поняття «совість». Також під час лекційних та семінарських занять ми намагаємося вирішувати із студентами наступні проблемно-аналітичні задачі:

- 1) яке Ваше ставлення до тези анархістської теорії пізнання П. Фейєрабенда: «Єдиним принципом, який не заважає прогресу, є принцип «Можливо все!». Припустимо чи ні це у рекламі?;
- 2) Погоджуетесь Ви чи ні з відомим висловлюванням А. Ейнштейна про те, що «наші моральні схильності та смаки, наше почуття прекрасного та релігійні інстинкти вносять свій вклад, допомагаючи або заважаючи нашій мисленнєвій діяльності прийти до її найвищих досягнень»;
- 3) етичні питання техніки виконання реклами (методи впливу на підсвідоме як можливість маніпулювання свободою вибору споживача; позбавлення можливості мислити та адекватно реагувати на те, що відбувається на екрані. До речі, велике питання викликає використання прийомів нейролінгвістичного програмування в телевізійних роликах та друкованих макетах.

Отже, все вищезазначене може бути одним з найважливіших та найголовніших теоретичних базисів гуманістичного виховання української молоді як соціально-етичного спеціаліста.

ПРО ДЕЯКІ ЗАВДАННЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В СТУДЕНТСЬКОМУ ГУРТОЖИТКУ

В.І.ЛУСЬ, канд. техн. наук

Харківська національна академія міського господарства

Питання виховання для сучасних суспільств – питання життя і смерті,
питання, від якого залежить майбутнє
Е. Ренан

Серед гострих проблем навчально-виховного процесу у ВНЗ питання організації позанавчальної виховної роботи сьогодні є особливо актуальними. Актуальність обумовлена інтенсивним впливом позаунавчального середовища на студентську молодь, розмиванням моральних принципів життя суспільства, пов'язаних з ідеологічною і економічною перебудовою суспільства.

Престиж матеріального благополуччя, багатства, влада грошей, прагнення до "красивого життя" по західних зразках, проголошених цією перебудовою і стали сьогодні основними життєвими орієнтирами для частини молоді, багато в чому перекресливши колишні ідеали, традиційні уявлення про добро і зло, честь і справедливість. Все це приводить до проявів в молодіжному середовищі крайнього егоїзму, користолюбства, зв'язкам з організованою злочинністю.

Свою роль у руйнуванні традиційних норм моральності зіграла і пропаганда західного напівпорнографічного мистецтва, що привело значну частину молоді до сексуальної розбещеності, поширеного в її середовищі пияцтва, наркоманії.

По-перше, відмічені обставини, які обумовлюють актуальність проблеми організації виховної роботи у ВНЗ, вельми відчутні сьогодні і в м. Харкові, де особливо ослабленим виявляється позаунавчальне культурне середовище, відзначається зростання правопорушень серед молоді і студентів.

По-друге, актуальність постановки проблем виховної роботи в академії обумовлена і самою специфікою студентського молодіжного середовища, інтелектуальної еліти молоді, яка завжди відрізняється найбільшою цілеспрямованістю, "просунутістю" в будь-яких починах, активністю життєвої позиції. Тому формування позитивної мотивації в діяльності саме цього середовища є державно важливим для того, щоб

жадання перевлаштування, самоствердження, властива цьому віку (17-22 років) і цій соціальній групі, було не стихійним, не руйнівним, а творчим.

По-третє, актуальність проблем виховної роботи із студентами визначається і об'єктивними обставинами, що безпосередньо пов'язані із специфікою професії будівельника – це той хто створює, формує новий простір сучасних міст.

Умови життя, що суттєво змінилися, ставлять перед ВНЗ завдання підготовки молодого фахівця, здібного до повнокровної творчої діяльності в соціальному суспільстві, адаптації в ньому. Тому головною метою виховної роботи повинне стати формування відношення особи до вибраної професії, включаючи не тільки відношення до навчальних дисциплін, навчального часу, але і до вільного від занять часу як до важливого суспільно-культурного акту, що створює загальнолюдські цінності, і власне особу студента як суб'єкта цієї діяльності. Девізом повинно стати наступне: "Від вступу до ВНЗ до отримання диплома п'ять років. Це щасливі і незабутні роки. Бережи кожную хвилину спілкування з викладачем, оволодівай таїнствами сучасної науки, розвивай кращі якості своєї душі. І ти обов'язково станеш фахівцем і Людиною ХХІ століття – майбутньої України".

Молодий фахівець ХХІ століття – це різносторонньо розвинутий, нестандартно мислячий, такий, що володіє широким кругозором професіонала, суспільно активний, духовно, етично і професійно підготовлений до роботи по вибраній спеціальності. Він знає собі ціну на ринку праці, здатний, якщо вимагають обставини, вільно міняти спеціалізацію в рамках визначеного у ВНЗ напрямку. Він психологічно підготовлений будувати міжособові стосунки, поважати думки інших, бути толерантним, здатним знаходити вихід із складних виробничих і побутових конфліктних ситуацій. Його головний капітал - високорозвинуте відчуття відповідальності перед суспільством, сім'єю, колективом і, звичайно ж, перед самими собою, бо об'єктивна самооцінка власних особових якостей – категорія життєстворююча.

Чи є в перелічених якостях щось нездійсненне, чого в нашій академії не можна придбати? Думається, що ні.

Метою позанавчального виховного процесу у ВНЗ визначаються і його конкретні завдання, вирішення яких необхідне для досягнення мети.

Першим завданням позанавчальної виховної роботи в нових умовах діяльності академії стає всемірне зміцнення і збереження кращих традицій, що існують в колективі академії, направлених на виховання у студентів уявлень про престижність ВНЗ і вибраної професії, пре-

стижність вищої освіти, розвиток творчих зачатків особи.

Проте разом із зміцненням традицій для досягнення ефекту в процесі виховання студентів у ВНЗ необхідна і творча розробка нових форм і прийомів позанавчальної виховної роботи, відповідних часу і новим потребам студентів, необхідний інноваційний пошук.

Цей пошук, розробка нових форм, прийомів і методів виховної роботи стає *другим конкретним завданням* позанавчального виховного процесу у ВНЗ.

При цьому пошук нових форм, як і розвиток, відбір і зміцнення старих традиційних можуть бути успішними лише при серйозній постановці і рішенні *третьої задачі*, метою якої є безперервне вивчення інтересів, творчих схильностей студентів, осмислення властивостей інтересів особи, визначення її базової культури, сформованості ціннісних орієнтирів, уявлень про вибрану професію, активність життєвої позиції студента.

З іншого боку, заявлене вище відношення до позанавчальної досугової діяльності студента як до чинника, що володіє величезними виховними можливостями, не марного проведення часу, а значущого суспільного акту розвитку, реалізації особового потенціалу студента з неминучістю вимагає вивчення іншої, "формальної", але дуже важливої сторони проблеми – наявності вільного часу студента, аналізу структури навчального процесу для виявлення причини і характеру перевантаження студентів власне навчальною роботою, оптимального співвідношення навчального і позанавчального часу.

Четверте завдання є окремим по відношенню до третього, але має специфіку, обумовлену особливими властивостями об'єкту виховного процесу, якими є студенти-першокурсники. Цілеспрямована робота ВНЗ по адаптації студентів першого курсу до нових умов їх життєдіяльності з використанням своєрідних форм діяльності позанавчальної сфери є *четвертим основним завданням* при реалізації позанавчальної виховної роботи у ВНЗ.

П'яте завдання безпосередньо витікає з поставлених вище завдань всемірного розвитку студентського самоврядування, виховною роботою в молодіжному середовищі як форми практичної підготовки студента до ролі організатора, а також самореалізації особи, оскільки управління процесом розвитку особи студента перш за все припускає створення умов, допомогу в реалізації його творчих, організаторських можливостей. Рішення цієї задачі пов'язане з відтворенням на новій основі того, що добре зарекомендувало себе раніше – студрад гуртожитків, спортклубу, створення нових неформальних об'єднань – активу неформальних лідерів в академії, на факультетах.

Шосте завдання – це охорона здоров'я студентів, бо здоров'я, як і освіта, є фундаментом розвитку суспільства.

Сьоме завдання, до певної міри, є умовою вирішення усіх попередніх, – це підбір і підготовка кадрів для ведення позанавчальної виховної роботи, створення професійних структур і органів для організації і управління цією діяльністю у ВНЗ.

Вирішення цих завдань пов'язане із створенням в академії особливої атмосфери духовності, створенням виховуючого середовища як найважливішого чинника формування професійної спрямованості особи студента, формуванням і розвитком професійних навичок майбутнього фахівця, його захопленості професією, прагненням до саморозвитку і самовизначення.

Студентським органом самоврядування в гуртожитку є Студрада.

Мета роботи Студради гуртожитку:

- залучення студентів до управління гуртожитком;
- вивчення і формування громадської думки;
- сприяння соціально-психологічній адаптації студентів, створення умов для їх самореалізації;
- формування в студентському гуртожитку обстановки дружби, взаємодопомоги, шанобливого, вимогливого відношення до особи;
- сприяння в поліпшенні побутових умов мешкання, захисту прав студентів.

Виховання студентів, які проживають в гуртожитках, – складний і багатогранний процес, що вимагає від його організаторів ретельного відбору виховних засобів, постійної взаємодії з адміністрацією, студентською Радою. Їх спільне завдання – шукати і знаходити нові форми роботи по організації дозвілля молоді, для того щоб розвивати її духовно і інтелектуально, допомагати їй визначити своє місце в житті.

Гуртожиток – студентський Дім, і студенти мають бути господарями цього дому. Гуртожиток має бути справжньою школою життя, суспільного виховання майбутнього фахівця.

Виховну роботу в гуртожитку слід направити на створення виховуючого середовища, що включає якнайкращі умови для самостійних занять, пропаганду досвіду кращих студентів, які проживають в гуртожитку, залучення їх до науково-дослідної роботи (олімпіади, конкурси, лекції, диспути, конференції).

Організація виховної роботи в гуртожитку - пряма справа не тільки заступника декана з виховної роботи, куратора, студради, але і самих студентів. Виховна робота сьогодні не повністю задовольняє ні адміністрацію академії, ні самих студентів.

Якість виховної роботи в студентському гуртожитку відповідатиме вимогам, якщо враховувати:

1) потреби самих студентів, ініціативу і самостійність.

Ієрархія потреб виглядає таким чином:

- поліпшення житлово-побутових умов;
- розвиток клубної і досугової діяльності;
- надання допомоги у вторинній зайнятості;
- організація фізкультурно-оздоровчих заходів,

2) якщо існує певна система в роботі із студентами;

3) якщо студентів поставити у відповідальну позицію за організацію життя і побуту:

- побутове самообслуговування (чергування на кухні, прибирання території гуртожитку);

- обрання органу самоврядування (студентська рада);

- юридичні консультації;

- укладення договору про взаємну відповідальність між тим, хто вселяється в гуртожиток і академією;

- створення спеціальної чергової служби (оперзагону) з метою забезпечення правопорядку і безпеки в гуртожитку.

На рівні кафедр для організації виховної роботи із студентами академічних груп за поданням завідувача випускаючої кафедри призначається куратор групи, затверджений Радою факультету. Обов'язки куратора академічної групи визначені в Положенні про куратора.

Але все ж таки, провідна роль у вихованні студентів належить всьому професорсько-викладацькому складу академії. Сьогодні виховання може і повинно бути не тільки як одночасна передача досвіду від старшого покоління до молодшого, але і як взаємодія і співпраця викладачів і студентів у сфері їх спільної навчальної і позанавчальної діяльності.

Одним із найбільш важливих суб'єктів виховання, що робить на студентську молодь опосередкований вплив, є вся атмосфера академії.

Тому виховне середовище формується силами всіх співробітників академії і виховна система при цьому, поза сумнівом, має обов'язково носити креативний характер.

ВИХОВАННЯ ЯК ФУНКЦІЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

О.С.МАНДРІЧЕНКО, Т.П.ДЕМИДЕНКО

Харківська національна академія міського господарства

Метою вищої освіти є соціалізація та гармонізація особистості громадянина, формування умінь пізнавати світ і вміло будувати раціонально організоване суспільство. Вона передбачає створення творчої гуманітарного середовища вузівського життя, розвиток творчого мислення, орієнтацію на загальнолюдські духовно-моральні цінності, прилучення до багатства національної і світової історії та культури, розвиток у студентської молоді особистих, громадянських і професійних якостей, що відповідають інтересам становлення особистості, розвитку суспільства.

Виховна робота повинна являти собою єдиний процес взаємодії і співробітництва педагогів і студентів, спільної творчої діяльності з вироблення умінь приймати рішення, вирішувати складні професійні проблеми, робити морально обгрунтований вибір. На формування особистості мають вирішальний вплив соціальне середовище, система виховання та активна участь в практичній, творчій діяльності.

Виховна діяльність нерозривно пов'язана з усім освітнім процесом, з різними формами і методами навчально-наукової роботи у вузі, оскільки виконує людиносоздаючу функцію. Вона реалізується в активізації особистості самого студента в педагогічному процесі, в цілеспрямованій зміні його позиції від об'єкта педагогічного впливу до активного учасника розвитку і перетворення власного характеру, становлення громадянської позиції.

Виховний процес не зводиться до "управління процесом формування особистості", як це уявлялося раніше. Виховання, як функція сучасної освіти, представляє собою систему сприяння процесу самостійного розвитку якостей особистості, необхідних суспільству, здібностей і готовності до високої культури соціальної самореалізації особистості фахівця з вищою освітою.

Звідси випливає і така необхідна зараз функція вузівського виховання як соціальний захист студентів.

Виховання має орієнтуватися на те, щоб його громадський зміст не нав'язували індивіду ззовні у вигляді норм, приписів, правил і заборон, а сприймалося ним зацікавлено.

Високий науковий рівень і всебічність професійних знань і умінь випускника вищої школи можуть бути досягнуті і реалізовані у складному світі інформаційного суспільства тільки завдяки високій духовно-моральній культурі і громадянської зрілості спеціаліста.

Якщо ми розглядаємо виховання у вузі як процес залучення студентської молоді до високої культури соціальної самореалізації, то тим самим ми ставимо питання про конкретному соціальному вихованні майбутнього фахівця, що означає принципову спрямованість виховання на розвиток громадської індивідуальності. Акцент тут ставиться більшою мірою на "індивідуальному", ніж на "громадському", тобто на індивідуальність як вирішальний факт соціального життя.

Величезне значення для виховання студентів у вузі має організація самовиховання студентів. Самовиховання – усвідомлена цілеспрямована діяльність особистості, спрямована на вироблення, удосконалення або зміну своїх якостей відповідно до власних ціннісними уявленнями або соціальними орієнтаціями, інтересами, цілями, що складаються під впливом умов життя і суспільного виховання.

Самовиховання – це процес, у якому людина робить себе об'єктом і суб'єктом виховання, самоосвіти, оволодіння політичною культурою, основами морального, трудового, фізичного та естетичного вдосконалення. Завдання викладача, куратора, полягає в тому, щоб своєчасно допомогти студентові в організації самовиховання, стати його наставником.

Необхідно збереження цілісного навчально-виховного процесу у ВНЗ, враховуючи, що виховання і навчання – два найважливіших невід'ємних моменту цього процесу. При цьому важливо постійно підвищувати виховний характер навчання і освітній ефект виховання.

ФОРМИРОВАНИЕ ГУМАНИСТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ИСТОРИКО-КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН

А.С.МИНОСЯН, канд. ист. наук, И.П.КОРШУНОВА, А.А.КОСТЕНКО
Харьковский государственный университет питания и торговли

Гуманизм всегда был и остается ведущей мировоззренческой ориентацией прогрессивных общественных движений. Принципы человеколюбия, свободы и справедливости, защиты человеческой личности, трудолюбия, равенства столь же стары, как и сам мир. Еще Протагор, подразумевая человеческий фактор как важнейшее измерение бытия общества и государства, считал человека «мерой всех вещей». Гуманистическая традиция формировалась многими поколениями на долгом и противоречивом пути своего развития. Совсем недавно, находясь под гипнозом политических формул и лозунгов, мы были вполне искренне убеждены, что бережное отношение к человеческой личности, к ее достоинству, свободе возможно лишь в той сте-

пени, какой оно служит делу пролетариата. Результатом этого «заблуждения» явилось нравственное разложение общества.

Отказ от приоритетности классовых интересов над общественными, общечеловеческими позволил снять идейные «барьеры», возводимые на пути к истине, пересмотреть всю систему преподавания социальных и гуманитарных наук. Выяснилось, что выживание человеческой цивилизации – вещь более важная, нежели крушение капитализма и торжество коммунизма во всем мире, что социальные преобразования вовсе не обязательно должны носить революционный характер и т.п. Заглянув в социалистическое прошлое, мы убедились, что стоило лишь сделать насилие допустимым, оправдав его классовой борьбой и революционной моралью (!), как по этому руслу хлынул целый поток зла, не оставив ни одной стороны человеческой жизни неизуродованной.

Собственно, вся история украинского народа пронизана примерами противостояния гуманизма и насилия, сдерживавшего рост отечественной духовной культуры, являвшегося серьезным препятствием на пути к государственной самостоятельности. Сегодня мы вправе говорить о последовательном уничтожении украинской автономии различными царскими администрациями, ссылаясь при этом и на видных российских историков (о «кривости» решения «малороссийского вопроса» не раз говорили Ключевский, Соловьев и др.); о сознательной эксплуатации человеческих пороков, таких как ненависть, злость, зависть, культивируемых в среде казачества и старшинства, что служило разъединяющим фактором в национальном движении за свободу и независимость на протяжении всей истории Украины.

Кризисом идей гуманизма явилась первая мировая война, красно-белая трагедия, уничтожившие цвет нации, голодоморы в Украине в 1933 г. и многое другое.

Оставаясь на позициях исторической правды и гуманизма, не следует сегодня заниматься мифологизацией «новых» героев, ибо истина неоднозначна, относительна, равно как конкретна, исторична. Именно поэтому, создавая новую историю, отказываясь и от революционных, и от «демократических» доктрин, оправдывающих зло и насилие, следует повнимательнее присмотреться к идейному наследию прошлого, сохранив преемственность, вековые традиции под знаком справедливости и гуманизма, торжества разума и человечности.

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ

О.І.МУРАДОВА

Житлово-комунальний технікум

Харківської національної академії міського господарства

Екологічна культура передбачає, що наука, технології, релігія, філософія, освіта, література, мистецтво — усі разом творять спосіб життя людини. Здійснюючи саме через неї взаємодію разом зі світом, людина забезпечить собі стан норми, яку можна розглядати як вищу форму пристосованості.

У формуванні екологічної культури студентів найважливіше місце належить, безумовно, освіті.

Людина — є завершальним етапом у процесі цілісного формування й утворення Людини розумної.

Першим найбільшим завданням екологічної освіти студента є побожне ставлення до всього живого.

Друге стратегічне завдання — пізнання природи, існування якої не залежить від людської свідомості.

Ці пізнання створюють всі необхідні передумови для глобального біосферного мислення студентської молоді. Воно забезпечить розуміння якості природного середовища, яка визначається не технічним рішенням, а якістю роботи природних об'єктів (різноманітних форм життя), збереження і збільшення яких слід вважати найважливішим завданням.

Виконання цих завдань передбачає досягнення таких цілей:

- формування екологічного світогляду;
- утвердження у свідомості студентів думки, що життя може існувати винятково у формі цілого, а не частин;
- освіта має здійснюватися в рамках раціонального природокористування.

Людина, яка приходить у цей світ, спочатку сприймає його як єдине ціле і лише потім починає поділяти його на окремі частини.

В умовах глобального антропогенного впливу на природний рослинний покрив, рідкісних видів тварин має важливе природоохоронне значення збереження видового різноманіття, забезпечення охорони рідкісних видів рослин і тварин.

Тому важливою роботою викладачів є проведення практичних та лабораторних занять з рослинами, відвідування зі студентами ботанічних та зоологічних садів, національних природних парків, що дозволяє поглибити їх екологічні знання.

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ПІДТРИМКИ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТСТВА

Д.Ю.НАГАЇВСЬКА, студентка
Харківський національний економічний університет

Проблемам формування лідерських якостей і соціальної активності студентства присвячені численні праці молодих і заслужених вчених, громадських діячів, політиків. Здавалося б, ми вже все знаємо і розуміємо про лідерство, проте чомусь на практиці стикаємось з численними проблемами при втіленні ідей у життя. Метою даної статті є виокремлення основних актуальних підходів до підтримки соціальної активності студентства України.

Сьогодні можна констатувати, що третій сектор в Україні є достатньо розвинутим, а студентські профспілкові організації, органи студентського самоврядування та їх об'єднання проводять активну роботу, спрямовану на захист інтересів молоді і підтримку розвитку її потенціалу. Але варто зазначити, що, з одного боку, кількість таких заходів є обмеженою, а з іншого – спостерігається невелика кількість учасників через високе учбове навантаження і необхідність сплати організаційного внеску, вартість якого коливається від 15 до, подекуди, 950 грн. Саме тому є необхідною підтримка соціальної активності студентства на основі тісної і ефективної співпраці зазначених організацій з органами місцевого самоврядування і адміністраціями вищих навчальних закладів.

Комплексний підхід до виховання лідерських якостей серед студентської молоді передбачає не тільки виконання задекларованих у статуті організації чи установи норм, але й індивідуальний підхід до розкриття потенціалу кожної людини, проведення заходів і організацію роботи установи з урахуванням побажань споживачів послуги. Саме тому виховна і організаційна робота повинна проводитись на підґрунті постійного зв'язку зі студентством і швидко реагувати на зміни у громадському середовищі. Наприклад, на даний момент часу втрачають свою актуальність школи лідерства і модульні тренінги з особистої ефективності, мотивації, командоутворення, вміння керувати часом, проектного менеджменту, фандрайзингу і лідерства. Все більшу популярність здобувають так звані «конференції відкритого простору», під час яких одночасно відбуваються декілька тренінгів і семінарів, а учасники можуть вільно обирати цікаву тему і переміщуватись, у тому числі з їжею і напоями. Також знижується кількість учасників студентських науково-практичних конференцій, які поступово перетворюються на студ-, бар- і блогкемпи (частку доповідей і

роботи з організації заходу учасники беруть на себе, а захід має вільний і неформальний характер) або переміщуються у простір Інтернету.

Варто підкреслити, що студентство потребує підтримки держави і вищих навчальних закладів, які формують умови розвитку особистості і існування громадянського суспільства. У даній площині необхідними заходами для підтримки соціальної активності студентства є:

- створення комфортних умов проживання і забезпечення рівних умов для здобуття глибокої професійної освіти у вищих навчальних закладах України;

- підтримка студентського самоврядування і діяльності організацій третього сектору профільними управліннями обласної державної адміністрації, Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, вищими навчальними закладами;

- створення системи матеріальної (через преміювання) і моральної мотивації до заняття громадською діяльністю (шляхом уведення спеціальних коефіцієнтів до формули розрахунку рейтингу для вступу на перший курс магістратури ВНЗ, нагородження грамотами, залучення до керівництва вищим навчальним закладом на рівні студентства, надання преференції при виборі підприємств для проходження виробничої практики та ін.).

Тільки злагоджена робота державних установ, вищих навчальних закладів і молодіжних організацій може стати запорукою виховання лідерських якостей і сталого розвитку громадянського суспільства України.

ПРО ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИХОВАННЯ В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

М.С.НАУМОВ

Харківська національна академія міського господарства

Сучасний етап розвитку людства можна охарактеризувати як період становлення інформаційної економіки. Ті країни, які найбільш повно використовують потенціал такої економіки, забезпечують зростання добробуту власного населення. Проте суспільно-економічні зміни, що відбуваються, не можуть автоматично забезпечити вирішення усіх життєво важливих проблем. Не вдаючись до детального аналізу, розглянемо найбільш нагальні з них, а також відповідну еволюцію виховного процесу, який має на меті сприяти подоланню цих проблем.

Зазначимо, що виховання є однією з форм взаємозв'язку людини й суспільства, що відбувається на різних рівнях, тобто є інтегративним процесом взаємодії різноманітних освітньо-виховних закладів та ін-

ших інститутів в оптимальному забезпеченні умов життєдіяльності особистості. Відповідно, воно містить не тільки цілеспрямоване соціальне виховання через діяльність спеціально створених для цього навчально-виховних закладів, а й опосередковане та середовищне виховання. Інакше кажучи, соціалізація може бути спрямованою (за допомогою системи масових комунікацій та різноманітних організацій) та стихійною (під впливом соціального середовища).

Щодо сучасних проблем, із якими стикається людство, то однією з найбільш істотних є глобальна екологічна криза. Як наслідок, актуалізується потреба в екологічному вихованні. Воно має на меті формування у студентів системи наукових знань, поглядів, переконань, що забезпечують виховання відповідального ставлення до навколишнього середовища в усіх видах їхньої діяльності, тобто виховання екологічної культури особистості. У свою чергу, екологічна культура являє собою єдність екологічних знань, позитивного ставлення до цих знань і реальної діяльності з охорони навколишнього середовища. Без формування такої культури подолання глобальної економічної кризи буде неможливим. Додамо також, що значна роль у формуванні екологічної свідомості належить не тільки навчальним закладам, а й різноманітним установам культури: музеям природи, ботанічним садам, заповідникам тощо, діяльність яких можна назвати неформальною освітою.

Екологічні проблеми породжують необхідність відповідального ставлення людини до навколишнього середовища. Але відповідальність не повинна обмежуватись лише зазначеною сферою. Кожна людина має усвідомлювати свій обов'язок перед співвітчизниками, Батьківщиною. Така характеристика особистості отримала назву громадянськості. Формування громадянськості як інтегрованої якості особистості, що дає їй можливість відчувати себе морально, соціально, політично і юридично дієздатною та захищеною, становить сутність громадянського виховання. Його здійснення потребує дотримання таких принципів як гуманізація та демократизація, самоактивність й саморегуляція, системність, наступність та безперервність, культуровідповідність, інтеркультурність. Результатом громадянського виховання має бути формування патріотизму, національної свідомості, правосвідомості, політичної культури, дбайливого ставлення до природи, моральності, культури поведінки особистості.

Розглянуті аспекти виховного процесу, звісно, не є вичерпними. Проте без їхньої реалізації можуть справдитись песимістичні прогнози щодо наслідків інформаційної революції, які передбачають не гармонійний розвиток суспільства, а перетворення людини на бездумного споживача і деградацію суспільства в цілому.

ЛИЧНОСТЬ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ И ЕГО КУЛЬТУРА КАК ОСНОВНОЙ ФАКТОР ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

Л.В.НЕСТЕРЕНКО

Харьковская национальная академия городского хозяйства

Педагогическая деятельность предусматривает наличие, по крайней мере, двух своих сторон: объективная – это набор методов и приемов работы, которые преподаватель традиционно использует, и личностная – это то, как преподаватель в зависимости от своих личностных качеств и способностей, эти методы и приемы использует. Чаще всего мастером своего дела является преподаватель, владеющий педагогическим мастерством, обладающий индивидуальным стилем.

Можно выделить ряд компонентов, занимающих особое место в структуре педагогических личностных способностей преподавателя:

- *дидактические* (передавать студентам учебный материал, делать его доступным для них, преподносить им проблему ясно и понятно, вызывать интерес к предмету, возбуждать у аудитории активную самостоятельную мысль),
- *академические* (преподаватель знает предмет не только в объеме, а значительно шире и глубже, постоянно следит за открытиями в своей науке, абсолютно свободно владеет материалом, проявляет к нему интерес),
- *перцептивные* (проникать во внутренний мир обучаемого, как личности, психологическая наблюдательность, связанная с тонким пониманием личности обучаемого и его временных психологических состояний),
- *речевые* (четко и ясно выражать мысли и чувства с помощью речи),
- *организаторские* (способности организовывать аудиторию, свою собственную работу),
- *коммуникативные* (способности общение с обучаемыми, умение найти правильный подход, установить с ними контакт),
- *педагогическое воображение* (способность преподавателя предвидеть последствия своих действий; умение прогнозировать развитие тех или иных событий; вера в обучаемого, в его способности и ум).

Гармонические отношения с преподавателем стимулирует познавательную активность и интеллектуальную инициативу студентов на занятиях, повышают интерес к профессиональному обучению.

Студенческие годы, это период наиболее интенсивного социального формирования личности. Это период поисков самоутверждения и самостоятельности, морального усовершенствования и формирования социальной зрелости, развития профессионального мышления и образа поведения, то есть период, который существенно влияет на все дальнейшие годы жизни. Студенческому веку присуще не только романтичность, активность, творческое дерзание, поиск ощущения новизны и нетерпение к рутинной работе, но и чрезмерная чувствительность, болезненное самолюбие, повышенная недоверчивость и импульсивность поведения, юношеский максимализм во всем, нестойкость суждений. Этими особенностями молодого поколения не следует игнорировать и пренебрегать, поскольку именно нравственно-психологическая неустойчивость, повышенная эмоциональная обострённость есть тем своеобразным фундаментом, на котором происходит становление и самоутверждение личности.

В этике преподавания, самое первое, самое обязательное нравственное требование к преподавателю – он должен любить своих студентов. Причем любить всех, и хороших, и не очень хороших студентов.

Студент должен чувствовать, что к нему относятся с уважением, обращаться на «Вы», не допускать пренебрежительного тона и отношения. Преподаватель вуза, не любящий студентов, профессионально непригоден. Для таких преподавателей каждая лекция, каждое занятие подобно пытке, а для студентов пытка - общение с ними.

Преподаватель, разумеется, должен обладать целым рядом других положительных качеств, таких как устремленность, справедливость, настойчивость, трудолюбие.

Особое значение имеет такое качество как выдержка, умение владеть собой, своим настроением, темпераментом. У преподавателя не должно быть плохого настроения на работе. Причины плохого настроения ни кого не интересуют. Преподаватель это актёр, который должен скрывать свои проблемы (бытовые и т.д.), плохое настроение, управлять своим темпераментом во время занятий, т.е. уметь создавать соответствующую атмосферу, интеллектуальную и эмоциональную обстановку.

Очень важная и совершенно обязательная вещь - презумпция природного ума студента. Недопустимо, когда преподаватель заранее уверен, что студент глупее его. Но, только считая своих учеников

умными, можно раскрыть возможности тех, кому мешают сделать это особенности психологии или неудачный опыт учения.

В системе обучения сегодня невозможно обойтись без внедрения развивающегося обучения, личностного, культурного влияния преподавателя в процессе педагогического общения на студента и студенческую группу, формирующегося влияния на социальную активность студентов. Во всей этой работе носителем знания и поведения был и есть педагог, требования к которому очень высокие.

Известно, что культура оказывает большое влияние на развитие, реформирование, совершенствование системы образования, особенно в кризисные эпохи в определенные исторические периоды. Культура в любом обществе – это результат его истории. Она отражает отношение человека к нравственным нормам, идеалам, целям и ценностям.

Вежливость – это простое качество, которое, однако, может играть очень большую роль, она задает тон сотрудничества и поощряет открытость, которая помогает людям друг другу, делаясь опытом и идеями.

Если преподаватель собственным поведением поддерживает положительные общие ценности, группа обычно принимает эти ценности. В таком случае физическое присутствие на занятиях перерастает в ощущение принадлежности к единому сообществу, что позволяет группе достичь высокого качества обсуждения и укреплению чувства общности. Мы преподаватели, определяем своим поведением и словами, заданными вопросами и, реагируя на ответы студентов, даем им возможность определить наш стиль руководства и то, каких ценностей мы придерживаемся.

Еще проблема этического характера: какое отношение к работе преподавателя имеют два излюбленных термина нынешнего политического жаргона – «имидж» и «харизма»? Насколько нужно преподавателю заботиться о своем имидже? Говоря всерьез, очень важно, какой образ преподавателя запечатлется в душах студентов. Студенты замечают всё – стиль одежды, походку, и как держится преподаватель в аудитории, манеру говорить. И здесь, самым разумным и самым действенным – быть максимально естественным. Если у преподавателя есть недостатки, о которых не должны знать студенты, то единственное верное средство скрыть их – преодолеть их в себе, иначе, скорее всего студенты "раскусят" неискренность. Здесь речь идет не о физических пороках. Но вот в эмоциональной и нравственной сфере естественность является сильным средством, действующим в пользу преподавателя. Фактор естественности проявляется да-

же в таком, казалось бы, мало связанном с этикой вопросе: как одеваться преподавателю? Так разноцветная и слишком яркая одежда преподавателя может негативно влиять на состояние студенческой аудитории, безвкусный или легкомысленный стиль в одежде вызывает нередко их раздражение и недоверие. Об этом следует помнить каждому преподавателю и тщательно подходить к выбору своего стиля в одежде.

Педагогический этикет включает в себя совокупность правил поведения, регулирующих внешнее проявление взаимоотношений, возникающих между педагогом и воспитанником, педагогом и родителем воспитанника, педагогом и педагогом, характеризующихся уважением к воспитаннику, его родителю, коллеге, а также стремлением к установлению доброжелательных, творческих отношений, доставляющих радость общения.

Педагогический этикет проявляется в различных сторонах жизни и деятельности преподавателя – в профессиональном имидже, речевой манере, в реальном поведении.

Кардинальной целью воспитательной работы в высшей школе есть подготовка национальной интеллигенции, обновление и обогащение духовного и интеллектуального генофонда нации путем формирования гармонично развитой, целостной личности, сущностью которой есть духовность, культурное самоопределение, социальная и профессиональная компетентность. В наше время, время грядущих реформ в государстве, преподаватель, его личность, культура общения, поведение, профессионализм является ответственным, во внедрении этих поставленных целей в жизнь.

1.Булах І.С., Долинська Л.В. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів: Навч.-метод. посібник. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2002.

2.Васильева А.Н. Основы культуры речи. – М., 2000.

3.Корольчук О.П. Студентство: виховання духовності і культури, спроба окреслити проблеми та перспективи // Освіта. – 1999. – № 2.

4.Скиба М.С., Островський К.С. Навчання та виховання студентської молоді – на вищій якій рівень // Матеріали ІІ міжн. наук.-практ. конф. «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи». – Хмельницький: ТУП, 2003. – С.358-363.

КУРАТОРСТВО ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Л.В.ОБОЛЕНЦЕВА, канд. екон. наук

Харківська національна академія міського господарства

Залучення молоді до економічних, політичних, соціальних, духовних перетворень в сучасних умовах розвитку України відноситься до

пріоритетних завдань. Досягти зазначеного завдання можливо лише за умови, коли у вищих навчальних закладах будуть ефективно працювати економічні і правові механізми, буде досягнуто високий рівень відповідальності та забезпечено громадський контроль з боку усіх учасників навчально-виховного процесу. Це означає, що проблема виховання високопрофесійної особистості із необхідним рівнем як знань, вмінь, так і культури є одним із найбільш вагомих завдань сучасного вищого навчального закладу. Саме цим обумовлюються особливі вимоги та умови до вишу, який зобов'язаний забезпечити цілеспрямований вплив на формування і розвиток студента як гармонійно розвинутої особистості, застосовуючи весь наявний потенціал, ключова роль у якому відведена кураторству взагалі та куратору як такому.

Організація, аналіз, прогнозування, планування, реалізація, контроль і координація, оцінка та коригування виховної роботи у вищій школі – все це робота куратора групи, яка повинна відображати інноваційні технології щодо процесу виховання студентської молоді, а також відігравати ключову роль та виконувати функції в управлінні системою позааудиторної виховної роботи.

А, як відомо, куратор зобов'язаний виконувати безліч функцій, ключовими з-поміж яких можна виокремити наступні: діагностичну, прогностичну, посередницьку, превентивну, евристичну, організаторську, мобілізуючу, аналітичну, комунікативну, охоронно-захисну.

Таким чином, саме у процесі виховання студентів необхідно реалізувати мету та основні принципи національного виховання, що передбачає:

по-перше, поглиблений аналіз соціально-психологічної природи виховання як особистісно-комунікативного, особистісно-орієнтованого процесу;

по-друге, розуміння та реалізація виховної роботи зі студентами як механізм історично зумовлених соціальних функцій вищої школи та її цільового призначення;

по-третє, система вищої освіти має забезпечити підготовку не лише людини, яка вміє реалізувати свої знання на практиці – вища школа повинна підготувати культурну, технологічну, глобалістичну, інноваційну, самодостатньо розвинену, ціннісно-зорієнтовану, демократично налаштовану особистість, а також патріота України, який усвідомлює свою належність до етнічної спільноти, засвоює та примножує культуру, традиції та звичаї свого народу, а також усвідомлює себе як носія національних властивостей і пишається цим.

Наведені напрями виховання тісно взаємопов'язані, доповнюють один одного, мають самостійне теоретико-методологічне значення.

Але в той же час, всі разом вони формують цілісну систему виховання. Ці напрями водночас є ключовими формами буття та самореалізації людини, її існування та поведінки, оскільки динамічні зміни, що відбуваються в суспільстві потребують постійного вдосконалення системи вихованої роботи і наближення її форм до потреб сучасності.

ТУРИСТИЧНІ ПОДОРОЖІ ТА ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ЗАСОБИ ВИХОВАННЯ ЛІДЕРІВ СЕРЕД СТУДЕНТІВ ХНЕУ

М.В.ПЛЕШИВЦОВА, студентка

Харківський національний економічний університет

Подорожі вчать більше, ніж що б то не було.

Іноді один день, проведений в інших місцях,
дає більше, аніж десять років життя вдома.

А. Франс

Сучасний лідер – це фізично та морально здорова, соціально активна людина, яка має широкий кругозір, невичерпну кількість ідей та способів їх реалізації, задатки до ефективної організації праці та формування згуртованого колективу, це професіонал своєї справи. Усі перераховані якості формуються у людини протягом усього життя, але активізація даного процесу відбувається саме у студентські роки.

З першого навчального дня у ВНЗ студент відчуває дію нових соціальних, педагогічних та психологічних факторів, які викликають адаптивну реакцію організму й особистості в цілому. Йому необхідно пристосуватися до нової системи навчання, умов життя у гуртожитку, нових відносин у колективі, тобто до "умов ВНЗ". Саме під дією всіх цих факторів починається "деформація" характеру молоді особистості. Одні активізується, розвиваючи свої лідерські здібності, інші просто "пливуть за течією". В будь-якому випадку, кожен з них вчиться співіснувати, працювати в колективі, вирішувати комунікативні проблеми.

На формування якостей лідера у студентському середовищі великий вплив мають такі чинники, як: оточення (колектив), активна позиція студентів, виховний процес у ВНЗ, організація у ВНЗ заходів у вільний від навчання час. До подібних додаткових заходів можна віднести різноманітні свята та конкурси, а також туристичні подорожі (пізнавальний та розважальний туризм), походи (спортивний туризм), секції з різних видів спорту (особливо ігровий спорт). Подорожі, походи та командні види спорту – найкращі форми активного відпочинку, які можуть і повинні використовуватися у практиці ВНЗ для нейтралізації шкідливого впливу на здоров'я молоді суб'єктивних (соціо-

культурний тиск, релігійні та політичні погляди, інші) і об'єктивних (економічні, кліматичні, фізична втома та хвороби) чинників. Насамперед, вони є джерелом фізичного вдосконалення, рухової активності, соціально-культурного та морального виховання, а також способом формування командного духу та активної життєвої позиції, розподілу функціональних обов'язків, набуття практичних навичок.

Велике значення має спортивний туризм, що поєднує значні фізичні та психофізіологічні навантаження на організм молодої людини, підвищені вимоги до витривалості, спортивно-туристичного вміння, прикладних навичок, загальної фізичної та теоретичної підготовки. Тому заняття даним видом туризму є гарним способом виховання лідерських якостей, оскільки збагачує студента навичками аналізувати та швидко виходити із складних ситуацій, реагувати на несприятливі чинники, працювати у команді, чітко розподіляти час та додержуватись графіку, а також активізує нестандартне мислення, яке є запорукою успіху лідера.

У стінах ХНЕУ всі перераховані види організації дозвілля студентів набули широкого розповсюдження. Так, активно працює Молодіжна організація ХНЕУ, яка була створена в 1999 р. на загальних зборах студентів. В 2008 р. зареєстрована Харківська обласна молодіжна організація «Туристичний клуб ІНЖЕК», що спрямована на формування та розвиток соціально-активної молоді. Результативною є діяльність студентської профспілкової організації.

Саме завдяки функціонуванню турклубу студенти ХНЕУ мають можливість організовано здійснювати подорожі Україною, а також за кордон за прийнятними цінами. Кафедра фізичного виховання та спорту піклується про здійснення студентами та викладачами спортивних походів. Таким чином, виховання, туризм і спорт нерозривно пов'язані між собою у стінах ХНЕУ.

МОВЛЕННЄВА КУЛЬТУРА В КОНТЕКСТІ «НАВЧАННЯ У СПІВРОБІТНИЦТВІ»

О.А.ПОКРОВСЬКА, канд. філол. наук, В.В.СМИРНОВ, канд. іст. наук,
Л.Ю.САМУСЄВА

Харківський державний університет харчування та торгівлі

Прагнення духовно-інтелектуального відродження нації вимагає відродження її мовленнєвої спадщини, яка є органічною складовою педагогічної культури, науки, мистецтва, з критичним переосмисленням усього того, що може прислужитися благородній меті освіти –

формуванню творчої, гармонійної особистості. Дослідження сучасних учених дають можливість виробити найбільш оптимальні рішення багатьох питань інноваційного педагогічного процесу. Серед інших сьогодні широко використовується метод активного «навчання у співробітництві».

Сучасний викладач вищої школи має доступ до чисельних способів передавання інформації та навчання. Проте є найбільш дійовий прийом педагогічного впливу, який визначальний серед інших, – це слово викладача, його мовленнєва майстерність. За допомогою мови і мовлення структуруються та об'єднуються образи і поняття, конкретне і абстрактне, реалізуються емоції та знання. Мовленнєве функціонування спирається на аналітико-синтетичну мозкову діяльність, в основі якої лежить безпосереднє сприйняття дійсності. Вміння майстерно володіти словом необхідне викладачеві не тільки для передавання суми знань, але і для психологічного впливу на студентів. Нерідко виникає потреба в тому, щоб мовлення викладача переконувало, доводило, відкривало невідоме, спонукало на роздуми.

Найбільш продуктивною є така мовленнєва форма педагога, яка викликає бажання до знань у його слухачів, активізує їх до набуття цих знань. Таку провідну мовленнєву форму в навчальному процесі вищої школи ми вбачаємо в лекціях. Недаремно Цицерон стверджував, що найкращим є той лектор, який своїм словом навчає слухачів. За силою особистісного емоційного впливу лектора, його контакту з аудиторією, враження, яке він справляє, загального впливу на студентів лекційний спосіб передавання навчального матеріалу найбільш вдалий.

На лекції аудиторія чекає від викладача живе, яскраве, змістовне повідомлення. Тут від нього вимагається на додаток до знань і професійного досвіду ерудованість, логіка аргументації, зацікавленість своєю сферою знань та внутрішня потреба «запалити» слухачів. А це означає, що лектору треба не тільки впливати на розум, але й на почуття своїх слухачів, тобто мати навички красномовства, риторики. Показовою у цьому плані є лекція-бесіда, або діалог з аудиторією. Для результативності проведення діалогічної форми лекції необхідна двостороння діяльність і зацікавленість як студента, так і викладача. Бесіда як метод навчання відомий ще з часів Сократа. В основі її безпосередній контакт викладача з аудиторією. Ефективна комунікація передбачає систему дій педагога-лектора з метою налагодження контакту на всіх етапах спілкування як необхідну умову ефективної реалізації мисленнєво-мовленнєвої діяльності. Процес взаємодії слід розглядати як інтелектуальну та емоційну співпрацю учасників спілкування. Дуже

важливим є те, що викладач має можливість управляти колективною думкою групи, використовувати її з метою переконання, подолання негативних переконань і помилкових суджень окремих студентів. Цілком зрозуміло, що ефект досягається у разі правильного добору питань бесіди та вмілому, цілеспрямованому управлінні нею.

Ведення лекції окресленим методом вимагає від викладача певних педагогічних навичок, підвищення професійної кваліфікації, ораторського мистецтва, удосконалення педагогічного такту, мовленнєвої культури, постійної роботи над собою.

Без уміння вести конструктивний діалог, дискусію, диспут, бесіду руйнується педагогічне спілкування, гальмується демократизація вузівського життя. Тому педагогіка співробітництва є основою сучасних концепцій освіти.

**ОРГАНІЗАЦІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ:
ДОСВІД ЄВАТОРІЙСЬКОГО ІНСТИТУТУ СОЦІАЛЬНИХ НАУК
РВНЗ „КРИМСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ” (м. Ялта)**

Г.В.ПОЧИВАЛІНА

*Єваторійський інститут соціальних наук
РВНЗ „Кримський гуманітарний університет”, м.Ялта*

На сучасному етапі розвитку українського суспільства процес громадянського виховання студентської молоді посідає провідне місце. Проблема організації громадянського виховання студентської молоді у вищій школі є актуальною, оскільки спричинена різними аспектами реалізації цього процесу.

На сучасному етапі різні аспекти громадянського виховання підростаючого покоління розкрито в працях багатьох вітчизняних учених: теоретико-методологічні основи проблеми громадянського виховання в умовах державотворення (О.Вишневський, П.Ігнатенко, Б.Чижевський, М.Ярмаченко); психолого-педагогічні особливості формування громадянина (І.Бех, М.Боришевський); методологічні аспекти і загальнотеоретичні основи побудови цілісного навчально-виховного процесу, спрямованого на формування особистості громадянина (А.Бойко, Л.Крицька, В.Лозова, З.Невський, К.Чорна); у дослідженнях В. Федорчука розроблено модель концептуального управління громадянським вихованням у вищому навчальному закладі; досвід громадянського виховання студентів у Харківському регіоні узагальнила В.Астахова [1].

Формулювання цілей статті: розкрити особливості організації громадянського виховання студентської молоді в Євпаторійському інституті соціальних наук РВНЗ „Кримський гуманітарний університет” (м.Ялта).

Навчально-виховний процес в вищих навчальних закладах базується на законодавчих документах: Конституції України, Декларації прав людини, Законах України „Про освіту” та „Про вищу освіту”, Указі Президента України „Про заходи щодо розвитку духовності, захисту моралі та формування здорового способу життя громадян”, Національній доктрині розвитку освіти України у XXI ст., Концепції національного виховання студентської молоді. На основі цих документів в вищих навчальних закладах розробляються Концепції навчальної та виховної роботи. Пріоритетними напрямками в реалізації концепцій у ВНЗ на сьогодні є формування особистості, яка усвідомлює свою приналежність до українського народу, спрямована на втілення в життя української національної ідеї, виховання демократичного, антропологічного світогляду, яка поважає громадянські права і свободи, традиції народів і культур світу, а також національний, релігійний, мовний вибір кожної людини [2]. Громадянське виховання – це одне з пріоритетних напрямків виховної роботи у вищій школі.

В умовах Криму проблема з реалізації громадянського виховання студентської молоді у вищій школі є актуальною, оскільки це обумовлено специфікою регіону. В основі реалізації цього напрямку виховання лежить краєзнавчий, культурологічний підходи.

Організація громадянського виховання студентської молоді в Євпаторійському інституті соціальних наук РВНЗ „Кримський гуманітарний університет” (м.Ялта) здійснюється за такими напрямками діяльності суб’єктів навчально-виховного процесу:

1) *навчальна* (написання курсових, бакалаврських і дипломних робіт із історії Криму; викладання курсу „Історичне краєзнавство” для студентів історичної спеціальності, „Методика краєзнавчої роботи в початковій школі” для студентів початкового та дошкільного навчання; проходження музейної практики);

2) *виховна* (святкування пам’ятних дат, організація та проведення патріотичних акцій, екскурсії по місту Євпаторія та іншим містам України);

3) *наукова* (проведення щорічної внеукраїнської конференції „Виховання, освіта, менеджмент, філософія, право: історичний аспект”, міжвузівської науково-практичної конференції „Методичні аспекти розвитку історико-правової освіти на сучасному етапі”; робота

наукових студентських гуртків „Красзнавство”, „Культурознавчий. Екскурсійний”);

4) *громадська* (участь в благодійних акціях; міських іграх КВК; конкурсах „Військово-патріотичної пісні”);

5) *кураторство* (проведення кураторських годин: „Молодь в сучасному світі”, „Допомога. Якою вона може бути”, „Зроби Україну кращою: власний досвід”);

6) *студентське самоврядування* (робота студентської ради, студентської профспілки; видавництво газети „Сеятель РДВ”).

Таким чином, організація громадянського виховання студентської молоді у вищій школі представляє собою цілісну систему.

Таким чином, особливість організації громадянського виховання студентської молоді в Євпаторійському інституті соціальних наук РВНЗ „Кримський гуманітарний університет” (м.Ялта) обумовлена специфікою регіону, в основі реалізації лежить краєзнавчий та культурознавчий підходи. Організація громадянського виховання студентської молоді у вищій школі представляє собою цілісну органічно взаємопов’язану систему.

1.Ігнатенко П.Р., Поплужний В.Л., Косарева Н.І., Крицька Л.В. Виховання громадянина : Психолого-педагогічні і народознавчі аспекти: Навч.-метод. посібник. – К.: Ін-т змісту і методів навчання, 1997. – 252 с.

2.Концепція громадянського виховання (Проект) // Освіта України. – 2000. – 9 серпня. – №32. – С. 28.

3.Сопівник І.В. Формування громадянськості студентів вищих аграрних навчальних закладів: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.07 „Теорія і методика виховання” / І. В. Сопівник. – Тернопіль, 2006. – 22 с.

ПРЕПОДАВАТЕЛЬ КАК ПРОВОДНИК В СЛОЖНЫЙ МИР СОВРЕМЕННОСТИ

А.О.РАДЧЕНКО

Харьковская национальная академия городского хозяйства

На данном этапе развития человечества образовательный процесс подразумевает гораздо более глубокий смысл, чем некогда. Традиционная система передачи знаний от преподавателя к студенту заменяется диалогом общения и направлена на всестороннее расширение не только кругозора студента, но и способности адекватно оценивать окружающий мир и свое место в этом мире. Преподаватель, как умудренный опытом и жизненной практикой человек, должен помочь сориентироваться молодым людям в сложных жизненных ситуациях и найти личную жизненную гармонию.

Вопрос об отношении человека к окружающему его миру является основным вопросом любой мировоззренческой системы, так как является решающим для формирования стратегических жизненных установок. В свою очередь стратегические установки формируют оперативные, тактические и сиюминутные планы.

Очень важно овладеть мудростью вовремя, еще в молодые годы, дабы зрелость встречать в контексте достойных творческих достижений.

Каждый культурный человек должен хотя бы в общих чертах представлять, как устроен мир, в котором он живет. Это необходимо не только для его общего развития, но и для умения сосуществовать с окружающей действительностью.

Сегодня переломный период в истории нашей цивилизации и новые мировоззренческие установки становятся общественной необходимостью. Если раньше картина мира для человека формировалась как для стороннего наблюдателя, то есть «извне», то теперь уже наукой доказано и не подлежит никакому сомнению, что мир «разворачивается изнутри», то есть с учетом места человека и его внутреннего мира в современном мире. И преподавателю, общаясь со студентом, необходимо ориентировать его на такое понимание.

Кроме того, важно научиться формировать у студента правильную оценку самого себя. Самооценка может быть в целом позитивной или в целом негативной. Направленность самооценки очень влияет на взаимоотношения человека с окружающим миром и в дальнейшем на его судьбу. Объективно высокая самооценка позитивно влияет на уровень наших взаимоотношений с окружающими. Если человек действительно достоин уважения, то он интуитивно, автоматически с уважением и тактично относится к окружающим. Поступая уважительно по отношению к окружающим, мы вызываем адекватную ответную реакцию в свой адрес, что и в дальнейшем позволяет нам сохранять позитивность личной самооценки. А это в свою очередь положительно сказывается на всей дальнейшей судьбе.

Важно научить молодого человека построить свою позитивную систему убеждений, которая играет роль «путеводной звезды» в жизни каждого из нас. И превратить процесс обучения в бесконечный и захватывающий процесс познания окружающего мира.

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДИ В УМОВАХ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

В.П.РЕШЕТИЛО, д-р екон. наук

Харківська національна академія міського господарства

Вища школа в Україні, як і в багатьох країнах світу, переживає сьогодні період модернізації. Слід зазначити, що проблеми, що постали перед національними системами освіти, мають загальноосвітній контекст. Стало очевидним, що освіта в цілому і вища зокрема, не встигають у змістовному плані за швидко змінюваними технологіями, не відповідають потребам інтелектуального забезпечення нової стратегії розвитку суспільства на основі знань та високоефективних технологій.

Економіка сьогодні – це економіка знань, яка створює, поширює і використовує знання для забезпечення власного зростання та конкурентоспроможності, це економіка, основою якої є високопродуктивні, конкурентоспроможні робочі місця, які посідають висококваліфіковані, інноваційно орієнтовані робітники. Сучасну економіку знань можна сформулювати лише за умов наявності відповідного людського капіталу, який значною мірою формується саме у сфері освіти, що і вимагає від освітньої діяльності змін та модернізації відносно до вимог сьогодення. З урахуванням світових тенденцій розвитку університетської освіти можна виділити наступні найважливіші напрями її модернізації: 1) фундаменталізація освіти, яка має суттєво підвищити її якість; 2) випереджувальний характер всієї системи освіти, її спрямованість на вирішення завдань постіндустріальної цивілізації, на розвиток творчих здібностей людини; 3) індивідуалізація навчальної діяльності, що має здійснюватись з урахуванням мінливого характеру ринку праці, потреб, уподобань, особистісних якостей майбутнього фахівця.

Вища освіта може вважатися *фундаментальною*, якщо вона продукує не вузькоспеціалізовані, а системні, методологічно важливі, інваріативні, міцні знання, які сприяють інтелектуальному розвитку особистості, її адаптації до швидко змінюваних технологічних і соціально-економічних умов. Суть цієї тенденції *випереджального розвитку освіти* полягає в тому, щоб своєчасно підготувати майбутніх випускників до потреб ХХІ ст. В цьому сенсі на перший план повинен виходити принцип, згідно з яким *сучасний викладач повинен вчити студента не своєму минулому, а його майбутньому*. Випереджальна освіта повинна бути орієнтована на майбутнє, на ті умови життя і професійної діяльності, в яких буде перебувати молода людина. Систе-

ма освіти випереджального характеру повинна формувати у молодих людей такі якості, які дозволять їм жити і працювати в складних конкурентних умовах, що породжуються глобалізацією. Серед таких якостей слід виокремити: системне наукове мислення, екологічну культуру, творчу активність, толерантність, вміння працювати в команді, вміння працювати на результат, готовність до отримання нових знань упродовж усього життя. *Індивідуалізація навчального процесу* – ще одна важлива складова сучасної системи вищої освіти. Вона полягає в наданні можливості тому, хто навчається, самому вибирати перелік дисциплін понад нормативні вимоги, що передбачені освітньо-професійною програмою, та рівень їх вивчення. Складовою *індивідуалізації* є також така організація навчального процесу, за якою вибір способів, прийомів, темпу навчання враховує індивідуальні відмінності студентів, рівень розвитку їх здібностей до навчання. Важливого значення набуває спрямованість сучасної системи освіти на *розвиток ціннісно-мотиваційної сфери особистості*, традиційних зв'язків з усіма напрямками розвитку економіки знань, в якій поряд із високою фаховою компетентністю повинна акцентуватися увага на формуванні загальнолюдських якостей, оціночно-критичного мислення, емоційно-раціонального сприйняття економічної діяльності, засвоєння правових норм поведінки, засвоєння народних традицій у взаємозв'язках людини з проблемами економіки, залучення підростаючого покоління до активної творчості на основі набутих знань і ціннісних орієнтацій. Всі ці завдання нерозривно пов'язані також з цілями системи виховання.

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ТА ПОДОЛАННЯ ІНЕРТНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ ФАКТОРІВ СТИМУЛЮВАННЯ

М.Ю.СЕРПУХОВ

Харківський національний економічний університет

Рушійною силою та активним елементом соціально-економічних перетворень завжди було студентське співтовариство, що завдяки своїм властивостям прагне до змін та постійного вдосконалення. В останні десятиріччя система курування та культивування студентської молоді зазнала тотальної деформації. Сформована за часів радянської влади система активізації студентської молоді та формування лідерських якостей крізь призму соціальних інститутів: «жовтенята – піонери – комсомольці – партія» була зруйнована, проте здобула значних результатів. Більшість комсомольських активістів, завдяки сформованим якостям, зуміли зорієнтуватись в новому капіталістичному середовищі

та зайняти провідні позиції в сучасному суспільстві, що підкреслює дієвість окремих елементів цієї системи.

Сучасний етап формування держави на засадах ринкової економіки практично не створює централізованих дієвих інститутів активізації студентської молоді, що веде до наявності ряду проблем з формуванням майбутньої еліти країни, реалізації масштабних проєктів силами студентської молоді, самозайнятості студентів, зростанню рівня злочинності тощо. В останні часи відбулось формування загального суспільного уявлення про інертність студентської молоді та відсутність дієвих механізмів її активізації.

За часів соціальної трансформації суспільство знаходиться в стані перманентної зміни аксіологічних орієнтирів, що значно впливає на створення середовища формування активності студентської молоді та формування лідерських якостей.

Природа людини будується на принципах раціональної поведінки та прагнення до само ідентифікації [1, с.28]. Виходячи з аксіологічних орієнтирів сучасної молоді основними факторами активізації студентської молоді є матеріальне та нематеріальне стимулювання. Матеріальне стимулювання активізації студентської молоді є дієвим фактором, проте не єдиним. Окрім матеріального стимулювання суттєвим фактором активізації студентської молоді є нематеріальне стимулювання. За умови відсутності або важко доступності джерел матеріального стимулювання використання моделей нематеріального стимулювання є основною умовою виховання студентської молоді. Ґрунтуючись на власному досвіді серед основних способів нематеріального стимулювання можливо відзначити:

Делегування повноважень. Дозволяти активним студентам здійснювати виконання окремих функцій.

Формування організаційних структур. Надання соціального статусу через наділення повноваженнями з можливостями їх використання при реалізації окремих проєктів.

Поширення інформації про соціальну важливість заходів та місце кожного учасника в них. Заохочення учасників за допомогою грамот, подяк та ін.

Спільна реалізація проєктів. Обмін досвідом, згуртування сил для вирішення конкретних задач або проєктів.

Організація конкурентного середовища. Організація змагань між структурними підрозділами, групами, окремими лідерами тощо.

Поєднання матеріальних та нематеріальних стимулів активізації студентської молоді дозволяє досягти значних успіхів у формуванні лідерських якостей та сприяє подоланню інертності серед студентів.

Успішне використання нематеріальних факторів мотивації студентської молоді можливо лише за умови комплексної та системної роботи з урахуванням інтересів студентів та взаємної поваги між учасниками процесу.

1. Нойман Дж. фон, Моргенштерн О. Теория игр и экономическое поведение. – М.: Наука, 1970. – 707 с.

ПРО РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ПОЗНАВЧАЛЬНОГО ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Ю.І.СТРІЛЕЦЬ

Харківська національна академія міського господарства

При викладанні дисциплін гуманітарного циклу, наприклад, історії України, краєзнавства, історії української культури у викладача з'являється можливість від теорії перейти до практики. І тут особливе місце займають культпоходи до музеїв, театрів, екскурсії до визначних місць регіону.

З власного досвіду можна зазначити, що вже на першому практичному ознайомчому занятті з групою дуже важливо чітко окреслити правила. Студенти дізнаються, що я, як викладач, бачу перед собою завдання не тільки їх розумового розвитку, але й культурного. Тому кожній групі пропонується разом з викладачем обрати театр і виставу і здійснити культпохід. Щоб зацікавити групу студенти інформуються, що всі за це отримають хороші оцінки. За останні 15 років такої практики були тільки поодинокі відмови. Обговорення в аудиторії побаченої вистави закріплює значення такої екскурсії і що не менш важливо – піднімає авторитет викладача, створює кращі умови для подальшого навчання, взаємопорозуміння.

Можна красиво і переконливо розповідати на лекції про культуру і побут наприклад слобожан, використовувати найсучасніші технічні засоби, але екскурсія до краєзнавчого чи історичного музею, де зібрані оригінальні предмети історії, культури та побуту не тільки закріплюють лекційний матеріал, а й запам'ятовуються на багато-багато років. У Харкові знаходиться найкращий краєзнавчий музей України. Багато студентів приїхали на навчання з інших регіонів. Та й мало хто з харківських студентів там побував. Познайомитись з експозиціями музею в супроводі кваліфікованого екскурсовода це значить отримати нові знання, позитивні емоції. У студентів виховується патріотизм, гордість за своїх земляків, предків, за країну.

Ще одним напрямком познавчального виховного процесу є організація «екскурсій вихідного дня». Необхідно заздалегідь розповісти студентам про найбільш цікаві місця. Після теми «Україна в роки Ве-

ликої Вітчизняної війни» була організована екскурсія до м. Белгород, музеїв цього російського міста. Але особливу цікавість викликали у студентів поля головної танкової битви другої світової війни – під Прохоровою.

В Донецькій області знаходиться одна із трьох лавр України – Святогорська. Це діючий чоловічий монастир, який розташований на дуже мальовничій місцевості – Святих горах. Готуючи поїздку, студентам заздалегідь необхідно пояснити правила поведінки та навіть вбрання при перебуванні в Святогорську.

Кафедра вибрала найцікавіші маршрути по Полтавській області і студенти мали можливість познайомитись з найбільшим гончарним музеєм під відкритим небом в селі Опішня. А деякі самі спробували зробити гончарні вироби на гончарному крузі. Гоголево, Диканька, Полтава з їх гостинністю, музеями мають величезний вплив на екскурсантів.

Дещо складніше організувати поїздку в більш віддалені області. Але всі проблеми забуваються коли мандруєш по найкрасивішому парку України – Уманському дендропарку «Софіївка».

Студенти будуть в захваті, коли екскурсія до Сквородинівки закінчиться на березі місцевого водоймища з приготуванням смачної юшки.

Самі студенти запропонували поїздку в музей села Пархомівка. Це був найкращий сільський музей Радянського Союзу. Йому дарували картини «Ермітаж», «Трет'яковка» та інші музеї Москви, Дрездена. Там зберігаються оригінали картин Пікассо, якими навряд чи може похвалитись якийсь із інших художніх музеїв України. Повертаючись до Харкова обов'язково слід заїхати в знаменитий Краснокутський дендропарк – кращий парк Лівобережної України. Травень, або початок жовтня найкраще підійдуть для його огляду. А коли за його межами студенти з викладачем запалюють багаття і разом готують шашлик, то з таким виховним процесом ніякий інший не може зрівнятись.

Таким чином, як традиціоналізм, так і новаторство у виховній роботі, взаємодоповнюючи і збагачуючи одне одного, допомагають виховному процесу студентів, покращують контакт між викладачем і студентами.

ФОРМИРОВАНИЕ НАВЫКОВ У СТУДЕНТОВ ПРИ ПЕРЕВОДЕ ТЕКСТОВ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ В ТЕХНИЧЕСКОМ ВУЗЕ

О.Б.ТЕСАЛОВСКАЯ

Харьковский государственный технический университет строительства и архитектуры

На занятиях делового украинского языка студенты выполняют такой вид работы, как перевод технического текста. У многих это вызывает трудности, так как они не точно выполняют как минимум две задачи: полностью не передают содержание оригинала и неточно соблюдают его смысл и терминологию. Исключения возможны только в случаях, когда особенности языка перевода препятствуют выполнению данных правил. Это касается, например, так называемой безэквивалентной лексики, когда термин на языке оригинала не имеет аналога в языке перевода. Для решения проблемы сообразно применять сочетание прямого перевода в том случае, если он способен полностью передать смысл исходного текста, с пересказом, если нет возможности перевести фразу буквально. Необходимо учитывать, чтобы исходный смысл не был потерян и искажен из-за добавления не содержащейся в оригинале информации.

Технические тексты, как правило, имеют ярко выраженный стиль, направленность, что учитывается преподавателем, работающим со студентами разных специальностей, четкую структуру и определенную форму. При переводе все эти особенности необходимо сохранить. Текст должен остаться точным, информативным, понятным. Факты следует излагать четко и последовательно.

Чтобы не возникало трудностей при выполнении такого вида работы, преподаватель должен донести до студентов некоторые правила перевода технического текста:

- нужно владеть языками оригинала и перевода;
- свободно ориентироваться в терминологии технической области, к которой принадлежит данный текст;
- обладать пониманием тематики текста и возможностью доступно и понятно изложить его содержание.

Коснемся встречающихся в тексте иностранных слов, аналогов которым студент не знает в языке перевода, или, поскольку научно-техническая сфера – это постоянные открытия, достижения и изображения, то и дело появляющихся новых терминов. Многие в таком случае оставляют слово непереуведенным либо описывают термин своими словами. Исходя из этого результат: важнейшие моменты в тексте остаются нераскрытыми. А это недопустимо. Поэтому преподаватель

должен обращать особое внимание студентов на такие случаи.

Какие же ошибки в основном возникают при переводе студентами технического текста? Это, главным образом, стилистические неточности, которые делают технический текст непонятным для восприятия, неверный порядок слов, путающий логику повествования и коверкающий смысл предложения. Из-за этого готовый текст звучит надумано, тяжело читается, его смысл существенно отличается от смысла оригинального текста.

Встречается такая ошибка, как неоднозначность предложения. Ошибка заключается в том, что содержание перевода ставится в сильную зависимость от контекста и поэтому предложение может остаться неясным, так как неоднозначно обуславливается ошибками расстановки логических ударений. Так же существует такая ошибка как псевдосвязь между словами, которая ведет к тому, что в стиле перевода создается впечатление связи между словами, в реальности такой связи не имеющими. В результате может достаточно сильно искажаться стиль и смысл переводимого технического текста. Нагромождение причастных и деепричастных оборотов, сложносоставных слов ситуацию легче не делают.

Для того, чтобы преодолевать эти трудности перевода, рекомендуется текст переводить письменно, как можно больше обращаться к словарям специального назначения, учитывая профессиональную специфику и направленность студентов. Письменная форма точнее фиксирует информацию, более удобна и надежна для обнаружения малейших информативных неточностей и логических нарушений.

Таким образом, учитывая все перечисленные трудности и ошибки, мы несомненно поможем студентам при переводе технических текстов на занятиях.

ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ТА КУЛЬТУРИ МІЖНАЦІОНАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

С.М.ТОЛСТЕНКО, канд. філос. наук

Харківська національна академія міського господарства

В сучасному світі проблема міжнародних конфліктів виникає майже в кожному регіоні, оскільки в жодній країні населення не складається з людей однієї національності, без малих етносів та релігійних груп.

Пошуки шляхів розв'язання та запобігання геополітичних вибухів спрямовуються в різні напрямки, одним з яких виступає освіта, зокрема, полікультурна.

Внаслідок своєї спрямованості на різні групи суспільства полікультурна освіта містить у собі великий потенціал для виховання толерантності до будь-яких відмінностей в культурі представників різних народів.

Виховання толерантності невід'ємно пов'язане з усвідомленням особистістю своїх загальних прав і свобод для того, щоб забезпечити здійснення та захист як власних прав, так і прав інших людей.

Потреба виховання толерантності в майбутніх спеціалістів набуває також освітнього значення. Саме освіта безпосередньо впливає на формування світогляду, менталітету як окремої особистості, так і людської спільноти в цілому.

Виховання толерантності набуває особливої важливості у процесі виховної роботи зі студентською молоддю, адже майбутні спеціалісти, як представники найбільш освічених верств країни, найчастіше стикаються з культурою інших народів, а багатонаціональний склад населення України сприяє діалогу різноманітних культур.

Виховання толерантності у студентської молоді позитивно впливає на формування в неї культури міжнаціонального спілкування.

Культура міжнаціонального спілкування – це характеристика міжособистісних контактів, індивідуальної форми взаємодії людей різних національностей, у процесі якої відбувається обмін думками, ідеями, досвідом, почуттям.

Формування культури міжнаціонального спілкування студентської молоді відбувається як у процесі навчання, так і в позааудиторній роботі. Дуже важливо при цьому не допускати протиставлення традиційно-побутової культури різних народів, а навпаки виявляти спільні мотиви у народному досвіді, прикладному мистецтві, усній народній творчості тощо.

В основі роботи з формування культури міжнаціонального спілкування знаходиться людинознавча особистісно зорієнтована система виховання, яка визначає напрямки становлення людини з позицій сукупності загальнолюдських цінностей, ураховує специфічні особливості національного середовища (історичні, духовні, культурні, релігійні, мовні та ін.), має демократичну та гуманістичну спрямованість та створює умови для повноцінного розвитку майбутнього фахівця, його становлення як професіонала вищого гатунку.

Формування культури міжнаціонального спілкування можна розглядати як цілісний процес у системі національного виховання, який складається з таких компонентів:

- виховання почуття належності до єдиного народу України, відповідальності за долю своєї багатонаціональної Вітчизни;

- формування національної самосвідомості, почуття загальнонаціональної гідності;
- утвердження духовності, повага до загальнолюдських цінностей;
- подолання проявів шовінізму, усунення причин, що його породжують;
- подолання ворожого етноцентризму, зневажливого ставлення до національних почуттів і традицій.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИХОВНІЙ РОБОТІ БІБЛІОТЕКИ ВНЗ ЗІ СТУДЕНТАМИ

Н.П.ТРИПУТІНА

Харківська національна академія міського господарства

Інформаційні технології все активніше входять до життя та виробничої діяльності сучасного суспільства. Тож у наші дні їх використання великою мірою визначає і рівень проведення виховної роботи бібліотеки зі студентами ВНЗ.

На кожному етапі підготовки й проведення масових виховних заходів звернення до комп'ютера значно оптимізує виконання поставлених завдань.

Так, у ході підготовки книжково-ілюстративних виставок, бесід, доповідей, літературно-музичних вечорів, оформлення календарів знаменних та пам'ятних дат тощо пошукові системи Internet і локальних інформаційних мереж можуть забезпечити як певною довідковою та фактографічною інформацією із обраної тематики, так і відео- та аудіо-ілюстративним матеріалом. Таким чином було зібрано велику частину матеріалів вечора, присвяченого 80-річчю Ліни Василівни Костенко, який пройшов у березні 2010 р., а також вечора на честь 140-річчя Лесі Українки у березні 2011 р. Для виховних заходів, підготовлених бібліотекою, стало правилом супроводжувати доповіді та виступи їх учасників яскравими презентаціями.

Задля підсилення виховного впливу заходу ми використовуємо також скановані та виготовлені власними силами (фотографії, записи музичних виступів тощо) матеріали. Таким чином був проілюстрований виступ зав. сектором масової роботи бібліотеки, присвячений героїчному життєвому шляху начальника військової кафедри ХПКБу генерала Михайла Георгійовича Снегова.

Прекрасним засобом відтворення підготовлених ілюстрацій є мультимедійна апаратура, якою нині в академії обладнано 7 аудиторій та приміщення клубу «Досуг» у гуртожитку №4. Ефективність такого

використання забезпечується чіткою роботою відповідних підрозділів ЦНІТ ХНАМГ. Але в даному випадку певного відпрацювання ще вимагає питання користування мультимедійною установкою під час проведення заходів у гуртожитках, оскільки установка не укомплектована необхідним ПК і не забезпечена операторським супроводом. Значно більшої ефективності у навчальному та виховному процесі буде досягнуто за умов подальшого розширення мережі таких аудиторій.

Суттєвої переваги порівняно з традиційними технічними засобами надає використання цифрових технологій також у плані розширення сприймаючої аудиторії та подовження дії оприлюднених матеріалів шляхом розміщення ілюстрованого звіту про проведення масових виховних заходів на сайті академії. Такі звіти, присвячені літературно-музичним вечорам, круглим столам, читацьким конференціям, було підготовлено протягом двох минулих навчальних років. Завдяки публікаціям на сайті, виховний вплив проведеного масового заходу продовжує справляти свою дію навіть після звершення самого заходу. Є навіть можливість підрахувати кількість відвідувань сайту із розміщеним матеріалом.

Привертають увагу відвідувачів сайту науково-популярні статті, оформлені цікавими ілюстраціями, що виставляються на сайті академії та газети «Вечірній Харків».

Серед проблем при застосування такого матеріалу та технологій слід вказати на неврегульованість правового статусу програмного забезпечення та авторського права на відео- та аудіо-матеріал. На стадії вирішення знаходиться і питання конвертування накопичених за довгі роки роботи виховного сектора магнітофонних та грамзаписів у електронний формат. Розв'язання цієї проблеми сприятиме формуванню фонду ілюстративних матеріалів. Запорукою подальшого вдосконалення методик виховання студентської молоді стане також найповніше оволодіння навичками користування високотехнологічною цифровою апаратурою.

ГУМАНИТАРНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК ОСНОВА ВОСПИТАНИЯ

Ю.А.ФАТЕЕВ, канд. филос. наук

Харьковская национальная академия городского хозяйства

Для нынешнего времени характерен идейный разброд и шатания. Все это следствие отсутствия четких идеологических ориентиров. Мы открыли шлюзы, но, как всегда, забыли о фильтрах. Игнорирование воспитания и сведение всего к образованию оказалось ошибочным.

Образование само по себе есть дело памяти и умения. Образование без воспитания, т.е. образование в отрыве от совести, веры, духа, – говорил русский философ Ильин, – не формирует человека, а разнуздывает и портит его, ибо оно дает в его распоряжение жизненно-выгодные возможности, технические умения, которыми он, – бездуховный, бессовестный, безверный и бесхарактерный, – и начинает злоупотреблять. Вот поэтому-то мы теперь и возвращаемся к вопросу о воспитании. Но как воспитывать? Какие должны быть методы воспитательной работы? Возникает закономерный вопрос: стоит ли изобретать изобретенное, не воспользоваться ли тем, что было накоплено в этой области в еще недалеком нашем прошлом? Почему надо обязательно отказываться от прежнего опыта? Те методы воспитания вполне приемлемы и для нашего времени. А приемлемы они потому, что были обусловлены не столько временем, хотя и им, конечно, а направлены были на человека, т.е. вся эта работа была направлена на выработку у подрастающего поколения ориентации на общечеловеческие ценности. Вопрос в том, будут ли эти методы положены в основу идеологической работы на уровне государства? Ведь переустройства общества на капиталистический лад, предполагает прямо противоположные ценности. Человек, здесь, уже перестает быть целью, он превращается в средство. Поэтому, нам либо надо согласиться с тем, что человек – средство, и вести воспитательную работу в этом направлении, либо исходить из общечеловеческих ценностей. Очевидно, что приемлемым является второй вариант. Но, поскольку время со счета сбросить нельзя, то следует вносить в воспитательную работу коррективы. Прежде всего, необходимо расширить в преподавании спектр гуманитарных дисциплин. В первую очередь, внести в качестве обязательных дисциплин – этику и эстетику, но не в том объеме часов, в котором они сегодня представлены. Попытка ограничить студента лишь знанием своей специальности ведет к обеднению его духовного мира. Ведь конкретная наука – это лишь часть человеческой культуры. Как же можно сводить часть к целому?

Надо самым активным образом поворачиваться к гуманитарным наукам. XXI век, – говорил французский философ Леви-Строс, – будет веком гуманитарных наук или его не будет. В свое время, зарубежные специалисты провели исследования различных систем образования. Оказалось, что лучшей системы, чем та, которая была в Царскосельском лицее, человечество не придумало. Одно из главных ее достоинств – это сильнейшая гуманитарная направленность. Для представителей определенных слоев было просто необходимо знать языки, литературу, разбираться в живописи, искусстве. Это развивало чисто

человеческие качества: порядочность, умение сопереживать, отличать добро от зла. И уже на этом гуманистическом фундаменте впоследствии произрастали специалисты узких направлений. Знакомство с общечеловеческими ценностями позволяло им гораздо объемнее, шире, глубже воспринимать окружающий мир.

Кроме расширения спектра гуманитарных дисциплин не было бы лишней и организация при вузе центра психологической службы, куда входил бы и кабинет доверия. «Светлое» будущее с необходимостью поставит эти вопросы, и чем дальше мы будем продвигаться по пути капитализации, тем острее эти вопросы будут стоять.

Конечно, человек – продукт общественных отношений и мы от этого никуда не уйдем. А потому все наши усилия могут оказаться тщетными. Но, тем не менее, делать это надо, если мы хотим в современном молодом человеке сохранить человеческое.

КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД К РАЗРАБОТКЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММ

Н.Н.ЧЕРВОНЦЕВА, канд. хим. наук, С.А.ГУБАРЬ
Донецкий институт городского хозяйства ГАЖКХ

Эффективная подготовка к успешной профессиональной карьере всегда имела особое значение, и в современных условиях приобретает все большую актуальность и практическую ценность. Это связано с рядом факторов. Во-первых, возрастанием конкуренции на рынке высокооплачиваемых вакансий. Во-вторых, повышением роли личной ответственности человека за развитие своей карьеры. В-третьих, ростом заинтересованности компаний к карьерному стимулированию персонала.

В последние годы в связи со вступлением Украины в Болонский процесс в сфере высшего образования начала происходить переориентация оценки его результата с понятий «подготовленность», «образованность», «общая культура», «воспитанность», на понятия «компетенция», «компетентность» обучающихся. В докладе ЮНЕСКО говорится: «Все чаще предпринимателям нужна не квалификация, которая с их точки зрения слишком часто ассоциируется с умением осуществлять те или иные операции материального характера, а компетентность, которая рассматривается как своего рода коктейль навыков, свойственных каждому индивиду, в котором сочетаются квалификация в строгом смысле этого слова... социальное поведение, способность работать в группе, инициативность». Страны, усилия которых направлены на переустройство системы высшего образования по Бо-

лонскому типу, апеллируют к компетенциям и компетентностям как к ведущему критерию подготовленности современного выпускника высшей школы к нестабильным условиям труда и социальной жизни. Если традиционная «квалификация» специалиста подразумевала функциональное соответствие между требованиями рабочего места и целями образования, а подготовка сводилась к усвоению учащимся более или менее стандартного набора знаний, умений и навыков, то «компетенция» предполагает развитие в человеке способности ориентироваться в разнообразии сложных и непредсказуемых рабочих ситуаций, иметь представления о последствиях своей деятельности, а также нести за них ответственность.

В рамках программы TUNING («Настройка образовательных структур») была разработана модель компетентного подхода, которая направлена на реализацию целей Болонской декларации и ставит задачу «определения точек конвергенции и выработки общего понимания содержания квалификаций по уровням в терминах компетенций и результатов обучения». В ходе работы программы TUNING, было выделено несколько групп компетенций:

Инструментальные компетенции, включающие способность понимать и использовать идеи и соображения; способность понимать и управлять окружающей средой, организовывать время, выстраивать стратегии обучения, принятия решений и разрешения проблем; умения, связанные с использованием техники.

Межличностные компетенции, т.е. индивидуальные способности, связанные с умением выражать чувства и отношения, критическим осмыслением и способностью к самокритике, а также социальные навыки, связанные с процессами социального взаимодействия и сотрудничества, умением работать в группах, принимать социальные и этические обязательства.

Системные компетенции, т.е. сочетание понимания, отношения и знания, позволяющее воспринимать, каким образом части целого соотносятся друг с другом и оценивать место каждого из компонентов в системе, способность планировать изменения с целью совершенствования системы и конструировать новые системы.

Таким образом, переход к компетентному подходу при разработке образовательных программ любых специальностей является своевременным и необходимым, так как интегральная оценка качества подготовки выпускника может быть наиболее полно получена только при определении его компетентности в выбранной области профессиональной деятельности.

**ОСОБЕННОСТИ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ В УСЛОВИЯХ
СТАНОВЛЕНИЯ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
(из опыта работы Народной украинской академии)**

Н.Г.ЧИБИСОВА, канд. филос. наук

Харьковский гуманитарный университет «Народная украинская академия»

В числе первых в Украине новую модель непрерывного образования начали реализовывать в Харьковском гуманитарном университете «Народная украинская академия» (НУА).

Создание единого образовательного комплекса по отработке модели непрерывного образования обусловило и поиск фундаментальных подходов: была разработана концепция развития комплекса до 2010 г. и концепция воспитательной работы, нацеленная на формирование профессионально и культурно развитой личности будущего специалиста.

На протяжении двадцати лет существования НУА именно воспитательная работа стояла в центре деятельности образовательного комплекса. К воспитанию начали подходить как к процессу управления развитием личности через создание культурно-образовательной среды, наполненной разнообразными формами, методами, позволяющими развивать способности и талант каждого индивида.

Воспитательная работа в академии осуществляется на всех образовательных ступенях (по вертикали: Детская школа раннего развития, Специализированная экономико-правовая школа, гуманитарный университет). Поэтому в качестве одной из особенностей воспитания в условиях непрерывного образования в НУА можно выделить – целенаправленную деятельность, основанную на преемственности, позволяющую оказывать влияние на человека с его ранних лет до глубокой старости. Данный подход позволяет формировать личность ребенка, молодого человека в разновозрастном коллективе, что также может быть отнесено к числу преимуществ воспитательного воздействия в условиях существования модели непрерывного образования.

Воспитательная работа охватывает учебный и внеучебный процессы (по горизонтали), пронизывает все сферы жизнедеятельности образовательного комплекса.

Важным элементом культурно-образовательной среды является взаимодействие личности учащегося с преподавателем, основанное на субъект-субъектном взаимодействии, в котором за каждым участником учебно-воспитательного процесса признается право и способность на собственное решение. Процесс взаимодействия преподавателя со студентом строится на основах педагогики сотрудничества и партнер-

ства. За двадцать лет накоплен большой опыт в данном направлении деятельности, который реализуется в учебно-воспитательном процессе преподавателями университета и учителями школы, институтом тьюторов, кураторов, классных руководителей, в работе служб Человека (эстетической, экологической, психологической, социологической, художественной и др.).

Кафедры в НУА – интегрированные, они объединяют и преподавателей вуза и учителей школы. Поэтому функциональные обязанности классного руководителя, куратора, тьютора могут выполнять члены одного коллектива. Работа в рамках кафедры позволяет классным руководителям и тьюторам более тесно взаимодействовать между собой, обмениваться опытом, разрабатывать общие проекты, программы, проводить единые конкурсы и фестивали. Кроме того, работа в образовательном комплексе предоставляет возможности для педагогов реализовать свои самые смелые творческие планы.

Особенностью воспитательной работы в НУА является и индивидуальный подход, который осуществляется с учетом половозрастных и личностных особенностей каждого участника образовательного процесса. Развивая индивидуальные особенности каждой личности (а для этого в НУА есть все возможности: работают научные кружки, клубы «по интересам», спортивные секции, коллективы художественной самодеятельности, молодежные общественные организации и др.), в академии подкрепляется вовлечением каждого учащегося в коллективную деятельность. В академии полагают, что организация коллективного сотрудничества выступает одной из важнейших условий социального становления личности, формирования профессиональных компетенций будущего специалиста.

Организация воспитательной работы в условиях существования модели непрерывного образования позволяет быстрее, чем в традиционной образовательной системе выявлять в ней недостатки, просчеты и фиксировать эффективные формы и методы воспитательной работы, что, в свою очередь, будет содействовать внесению своевременных изменений и корректив в воспитательный процесс.

КУЛЬТУРА ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

О.А.ШЕКШУЄВ, Є.О.ГРИГОРЕНКО, студент
Харківська національна академія міського господарства

Сьогодні ми спостерігаємо поєднання надзвичайних досягнень людського розуму з глибокою духовною кризою, що характеризується загальною світоглядною розгубленістю особистості, руйнацією духов-

них засад її життєдіяльності. Існування соціуму в умовах, коли на зміну цінностям приходять тільки інтереси, призвело до появи людини, основними рисами якої є приземлений прагматизм, моральний нігілізм і безпринципність. Особливу загрозу ці тенденції становлять у молодіжному середовищі, де невпевненість у завтрашньому дні викликає хаотичне поєднання ціннісних пріоритетів і життєвих ідеалів молоді, а її відчуження й самотність вилилися у зростання жорстокого індивідуалізму та злочинності.

Враховуючи це, сьгоднішні студенти потребують особливої уваги держави і громадськості, тому що саме вони через кілька років складатимуть ядро української інтелігенції, від якої багато в чому буде залежати вигляд суспільства, його культура та напрями трансформацій. Студентство – це майбутня еліта нашої країни, яка визначатиме її обличчя. Єдиним шляхом духовного відродження України є культивування в молодого покоління людяності через збагачення духовного світу. Гармонійне поєднання професіоналізму, знань та багатства духовного світу студентської молоді – це справжня гарантія виходу держави із кризового стану та втілення в життя того суспільного ідеалу, якого ми всі прагнемо.

Формування названих якостей покладається на вищу освіту, яка за своєю суттю має трансформувати культурні здобутки людства в особисту культуру кожного студента, у сукупність їх ціннісних і світоглядних установок. Таке суспільне завдання вимагає від неї зміщення акценту з вузької спеціалізації на духовний розвиток молоді та виховання її культури почуттів. Тим більше, що студентський вік – це важливий період стабілізації характеру та ціннісних орієнтацій особистості.

Довіра до рівня духовної культури високо цінується молоддю, стимулює взаємність, відвертість у спілкуванні з викладачами. Ситуація відкритості дозволяє з більшою глибиною й ефективністю корегувати інтереси студентів, направляти їхні потреби.

Таким чином, рівень духовної культури студентів, її окремих видів безпосередньо відбивається на інтенсивності і спрямованості соціальної активності. Тому неможливо припустити, щоб роки навчання у вищій школі були змарновані і, натомість, стали часом духовної деградації студентства.

Сформована чуттєва культура, як дієвий фільтр для негативних зовнішніх впливів, забезпечить студентам можливість повною мірою відчувати багатство власного життя та навколишнього світу; зробить їх вільними від примітивних шаблонів поведінки; дозволить будувати взаємовідносини з іншими людьми на засадах духовності та людянос-

ті. Саме тому формування культури студентської молоді є першочерговим завданням.

РОЛЬ ФОРМАЛЬНОГО И НЕФОРМАЛЬНОГО ЛИДЕРА В ГРУППЕ

А.А.ШЕКШУЕВ, Д.В.МУСИНОВА, студентка

Харьковская национальная академия городского хозяйства

Лидер – это лицо в какой-либо группе, пользующееся большим, признанным авторитетом. Лидер – это член группы, за которым признается право принимать ответственные решения в значимых для нее ситуациях, лидер – это наиболее авторитетная личность, играющая центральную роль в организации совместной деятельности и регулировании взаимоотношений в группе. Известный учёный Джон П. Коттер выделяет основной критерий преуспевающего лидера как способность создавать такое окружение, где происходит постоянный обмен мнениями и где всегда можно получить поддержку.

Различают формальное лидерство и неформальное лидерство. Формальное лидерство – это приоритетное влияние лидера на группу в силу занимаемого им руководящего поста. Официальная должность предоставляет ее владельцу ряд административных прав, с помощью которых он может активно воздействовать на поведение своих подчиненных. Неформальное или реальное лидерство основывается на заслуженном авторитете лидера, на его действительном умении выполнять эту роль, на добровольном признании за ним права на руководство со стороны членов группы. Отношения при формальном и неформальном лидерстве выстраиваются по двум типам: формальный лидер и подчиненные или неформальный лидер и его последователи. Эти типы лидерства либо дополняют друг друга, либо вступают в противоречия, ведя к снижению эффективности работы группы. Лидер формальной организации имеет поддержку в виде делегированных ему официальных полномочий и обычно действует в отведенной ему конкретной функциональной области. Сила неформального лидера – это признание его группой. В своих действиях он делает ставку на людей и их взаимоотношения. Сфера влияния неформального лидера может выходить за административные рамки формальной организации. В отличие от формального лидера, которого иногда целенаправленно избирают, а чаще назначают, и который, будучи ответствен за положение дел в группе располагает официальным правом поощрения и наказания, неформальный лидер выдвигается стихийно. Он не обладает никакими полномочиями и на него не возложены никакие офици-

альные обязанности. Если формальный и неформальный лидер не являются одним и тем же лицом, то взаимоотношения между ними могут, с одной стороны, способствовать гармонизации жизни группы, с другой стороны, привести к конфликту.

Роль лидера определяется его усилиями по отбору достойных претендентов на членство в группе, он должен направлять групповую энергию на решение организационных целей. Лидерство находит выражение в воздействии на членов группы, побуждает их проявлять свои сильные личностные качества и сдерживать проявление слабых черт характера. Результативность работы лидера проявляется в его способностях управлять социальными конфликтами. Незаменимая роль лидера в осуществлении изменений состоит в определении идеи нововведений, формировании на её основе целей для достижения наилучших результатов.

КУЛЬТУРНО-НРАВСТВЕННОЕ ВОСПИТАНИЕ СТУДЕНТОВ

С.И.ШТЕФАН

Харьковская национальная академия городского хозяйства

В современных условиях происходит утрата многих духовных, гражданских, национальных ценностей. В связи с этим воспитание и развитие у студентов нравственности и высокой культуры украинского интеллигента является важной задачей в процессе становления личности. Культурно-нравственное воспитание включает в себя нравственно-этическое и эстетическое воспитание.

В качестве критериев нравственного воспитания в системе образования выступают: уровень знаний и убежденности в необходимости выполнения норм морали, сформированность моральных качеств личности, умения и навыки соответствующего поведения в различных жизненных ситуациях.

Гуманитарно-эстетическое воспитание предполагает личное участие и реализацию творческой активности студента, чему способствует развитие досуговой деятельности как особой сферы жизнедеятельности студенчества; развитие творческой деятельности студентов, соотносимой с общим контекстом его будущей профессиональной деятельности.

В процессе эстетического воспитания происходит формирование эстетического сознания, что проявляется в создании у молодого человека идеальных базовых образцов высокого искусства, установок на положительное восприятие ценностей отечественного, национального искусства и лучших образцов мировой культуры.

В результате культурно-нравственного воспитания у студентов должны быть сформированы такие качества личности, как высокая нравственность, эстетический вкус, высокие моральные, коллективистские качества, раскрыться творческие способности.

Воспитание личности будущего специалиста занимает важное место в учебно-профессиональной подготовке студентов и является важнейшей функцией системы высшего образования. Воспитание предполагает взаимодействие и сотрудничество преподавателей и студентов в сфере их совместно учебной и внеучебной деятельности. Важная роль в реализации концепции воспитательной работы принадлежит гуманитарным кафедрам, которые непосредственно реализуют образовательные программы и обеспечивают воспитательную работу со студентами. Важнейшим фактором, положительно влияющим на самореализацию студенчества, повышение социальной активности и личностной заинтересованности, условием реализации творческой активности, является проведение комплекса воспитательных мероприятий на основе развития студенческого самоуправления.

К важнейшим условиям реализации концепции воспитания относятся:

- ориентация на конкретный конечный результат воспитательных усилий – повышение качества выпускаемых специалистов;
- опора на творческую активность преподавательского и студенческих коллективов;
- эффективное использование гибкой системы стимулирования, поощрений и порицаний в воспитательном процессе, сочетания задач воспитательного воздействия с решением проблем социальной заботы о молодежи;
- стремление субъектов воспитания к повышению эффективности воспитательного процесса;
- оптимальное планирование и реализация воспитательной работы на факультетах;
- постоянное изучение, обобщение положительного опыта воспитательной работы со студентами и распространение его среди кураторов, на кафедрах;
- использование воспитательных возможностей учебного процесса как одного из условий формирования толерантной личности студентов вуза.

Концепция воспитательной работы должна постоянно творчески развиваться и обогащаться, но культурно-нравственная ее составляющая всегда остается в качестве приоритетной.

ФІЛОСОФІЯ ТА ЇЇ РОЛЬ У НАЦІОНАЛЬНО-ДУХОВНОМУ ВИХОВАННІ ОСОБИСТОСТІ

Т.В.ЯРМАК, канд. соціол. наук

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

В період становлення незалежності української держави значно появилася зацікавленість до вивчення національної історії, традиції, побуту і звичаїв, витоків матеріальної і духовної культури. Це зумовлено не лише розширенням демократичних прав українського суспільства й особистості, а й посиленням потреби людини в осмисленні свого духовного начала, його сутності і значення.

Розвиток людини як процес фізичного, розумового та морального становлення означає, по суті, перетворення біологічного індивіда в члена людської спільноти – людину як особистість. Вже сформована особистість продовжує розвиватися, якщо вона виконує соціальне значиме роль, а також задіяна в складній системі міжособистісних відносин у суспільстві. При цьому специфіка розвитку, його напрямок цілком і повністю залежить від соціального середовища, в якому перебуває індивід, та зумовлених ним характерних особливостей виховання.

У філософських працях міркування про ідеал людини, до якого повинно прагнути виховання, можна зустріти вже в античну епоху. Такий ідеал виховання, в основі якого лежала ідея гармонії духовної та тілесної краси, Платон позначав за допомогою категорії калокагатії (від гр. „великодушність“), що означала гармонійне поєднання високих фізичних і духовних здібностей та шляхетності. Згодом, в епоху Відродження, цей ідеал був доповнений ідеєю всебічного розвитку особистості. Важливо розуміти, що калокагатія була не стільки етико-естетичним, скільки соціально-етичним поняттям, оскільки відображала спрямованість на підготовку достойного громадянина давньогрецького полісу.

Такий підхід з певними застереженнями залишається оптимальним і для сучасної системи вищої освіти в українській державі. Адже освіта як процес і результат підготовки людини до життя та праці передбачає не лише засвоєння систематизованих знань, вмінь і навичок, вона спрямована також на духовний розвиток та виховання людини, вдосконалення моральних, трудових, естетичних, фізичних та інших якостей особистості. Національне виховання в системі освіти здійснюється з урахуванням культурно-історичного досвіду рідного народу, його традиції, звичаїв та обрядів, особливостей духовного життя.

Метою національно-духовного виховання в Україні є формування морально та національно свідомої особистості, готової працювати в державі і заради держави. Теоретичним фундаментом національно-духовного виховання можуть виступити політична концепція націона-

льної ідеї, в основі якої лежить уявлення про політичну державу, де український етнос і численні етнічні групи становлять єдність, а також загальнолюдські ідеали добра та справедливості, втілені в принципах толерантності, терпимості, гуманізму, свободи совісті, рівноправ'я, законності тощо.

У національно-духовному вихованні, на наш погляд, повинні переживати патріотичні, а не національні (націоналістичні) тенденції. Як це не парадоксально, але у багатьох випадках заходи, спрямовані на підвищення національної самосвідомості, мають протилежний ефект. Невиважена політика у цій сфері призводить до дестабілізації політичного, економічного та культурного життя суспільства, викликає роздратування не лише у представників національних меншин, але й у самих українців.

В умовах трансформації посттоталітарного суспільства та економічного реформування всієї системи інститутів, національно-духовне виховання повинно бути спрямоване на встановлення людини нового зразка – вільної, а тому відповідальної за свої вчинки. Високий рівень відповідальності перед суспільством, усвідомлення соціально значимих цінностей та чітке понаціонування в системі суспільних відносин серед іншого вказують на гармонійний розвиток особистості. Саме формування здатності людини відчувати відповідальність за майбутнє на основі його проективної детермінації – одне із основних завдань освіти в особистісному вимірі.

Корелятом поваги до себе, до іншого та суспільства в цілому є самообмеження. Якщо свобода однієї людини, за І.Кантом, закінчується там, де починається свобода іншої, то повага до інших людей як подібне самообмеження починається там, де починається повага до себе. Необхідно передумовою такої поваги і первинним визначенням меж є самоідентифікація – особистісна, статева, національна, релігійна, державна тощо. Таким чином, особистість формує свій образ у власних очах, вимагаючи адекватного сприйняття його оточуючими.

Джерелом самоідентифікації в масштабах нації виступає національна свідомість (як результат національного виховання і рефлексії), в структурі якої чільне місце належать національній ідеї. Носіями та модераторами національної ідеї є найбільш освічені верстви населення. Людина з вищою освітою не лише повинна досконало володіти відповідним фаховим інструментарієм, вона – представник інтелектуальної еліти суспільства, отже, формує його розвитку. Саме в силу цих обставин ключовим елементом вищої освіти та необхідною умовою гармонійного розвитку особистості можна вважати національно-духовне виховання, яке ґрунтується на державницькій ідеології.

СЕКЦІЯ 2

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ К РЕШЕНИЮ ВОПРОСА МАРГИНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ ГОРОДОВ

В.И.АБЕЛЕШЕВ, канд. техн. наук

Харьковская национальная академия городского хозяйства

Общество, как система постоянно усложняющихся взаимоотношений между индивидуумами, всё более становится явлением не только природно-материальным, но и социально-психическим. Его удерживают в целостности не только власть, экономика и рационально-эгоистические интересы отдельных индивидуумов, также важны содержание и направленность социальной психики. С интересами отдельных индивидуумов тесно связана их система эмоций, стремлений и побуждений, которая цементирует общество, иначе возможно обострение противоречий и конфликтов между людьми. Дезинтеграция общества разрушает традиционные психологические, эмоциональные связи и установки людей, что может взорвать стабильность общества в целом. Чтобы увидеть, понять, оценить тенденции и явления, происходящие в современном обществе, суметь выделить генеральные направления усилий, которые необходимо приложить при воспитании студенческой молодёжи, следует определить принципы, на основе которых возможен анализ ситуации в сфере образования.

Период прогресса – это когда развитие духовного мира человека далеко обгоняет его материальные потребности, это эра развития общества в целом. Человек, целью которого является нажива, вряд ли способен не только осознать, что наряду с материальной составляющей существует более содержательная и богатая духовная жизнь, но и рационально распорядиться своим нажитым богатством. На это способны далеко не все люди.

Маргинал – это гибрид рационального и инфантильного в пределах единого сознания, где фундаментальным принципом является лозунг «покупается и продаётся всё»; двойственность психического состояния не может продолжаться бесконечно, кажущееся равновесие весьма неустойчиво.

Маргинал – это человек брошенный, ненужный, одинокий, с чувством второсортности. Его духовное содержание стремится к нулю и потому всё, что не может осилить его интеллект, вызывает агрессию. Его характерными чертами являются неспособность выделить источник внутреннего конфликта, дезорганизация, чувство неустроенности, разочарование, нежелание конфликтовать ради переустройства общества и блага других, сочетание всего этого с честолюбием и агрессив-

ностью. Этот тип маргинала в условиях экономических и социальных изломов становится заказчиком жизни.

«Хозяином нового времени» становится существо не мышления, а деклараций, происходит имитация процессов. Маргинал возникает в «щели» между сельской и городской культурой. Покидая село, маргинал желает избавиться от всех родимых пятен «собственного происхождения», но ему не хватает духовных сил, чтобы полностью овладеть культурой города.

Чрезмерный приток прагматично настроенных пришельцев, рвущихся к должностям и «тёплым местам», пренебрегающих самообразованием, размывает традиционную культуру городов. Возникает социальная и культурная проблема «сельского населения городов» в качестве «третьей культуры» общества. В этих условиях «истинная» интеллигенция опускается до уровня люмпена, с ней не считаются ни власть, ни обыватель. Маргиналы, адаптируясь к новым экономическим и социальным условиям, формируют собственное общество. Существует реальная опасность формирования маргинальной культуры городов. Свернув с тропы поиска на широкую магистраль благополучной жизни, достигнув в ней несомненных успехов, заняв подобающее своим интересам положение, снискав в окружении подобострастие, человек продолжает оставаться неудовлетворённым всю свою жизнь, часто не понимая, откуда происходит эта мучительная неудовлетворённость собой. Всё это индивидуум переживает в себе. Для любого человека должно быть органичным наличие постоянных усилий в постижении окружающего мира и самого себя.

РАБОТА С ОДАРЕННОЙ МОЛОДЕЖЬЮ КАК ФАКТОР ВОСПИТАНИЯ ТВОРЧЕСКОГО ОТНОШЕНИЯ К БУДУЩЕЙ СПЕЦИАЛЬНОСТИ

Е.Ю.АКСЕНОВА, Ю.Д.ОКСЮК, канд. физ.-матем. наук,

Е.Б.СИДОРЕНКО, канд. физ.-матем. наук

Харьковская национальная академия городского хозяйства

Владение широким кругом знаний о явлениях природы, который дает изучение общего курса физики, позволяет человеку стать всесторонне образованным, вырабатывает мировоззрение молодого человека, удовлетворяет его естественное желание познавать мир. Важным элементом развития творческих способностей будущего специалиста является углубленное изучение предмета – участие в работе научных студенческих обществ, семинаров и, конечно же, в олимпиадах.

ХНАГХ является базовым вузом по проведению Всеукраинских олимпиад по физике с 1991 г. (был один перерыв – 3 года). За это время олимпиадное движение претерпело много драматических моментов, но в настоящее время, преодолевая все сложности, достигло очень широкого распространения в нашей стране.

Подготовка и проведение олимпиады предъявляет особые требования к преподавателям, участвующим в этом процессе. С одной стороны, они должны сформировать пакет олимпиадных заданий, удовлетворяющих следующим требованиям (за все время проведения олимпиад по физике в ХНАГХ ни одна задача не повторилась!):

1. Разнообразие задач по содержанию, типу, оригинальности, подходам к решению и их большое количество, что дает возможность выбора их для решения.

2. Наличие задач, требующих творческого подхода и нестандартного мышления, позволяющих участникам проявить индивидуальность.

3. Отсутствие громоздких математических выкладок при решении задач.

4. Коллектив, который формирует задачи для олимпиады, не замыкается в своем кругу, а пополняет свой опыт в обсуждениях олимпиадных задач с преподавателями других вузов. Приносят пользу и предложения по формированию олимпиадных заданий студентов – участников олимпиад.

Причем, одна из главных задач, которая стоит перед составителями олимпиадных заданий, – создание максимально равных условий для участников олимпиады при неравных условиях обучения студентов физике в разных вузах.

С другой стороны, задача подготовки одаренных студентов к участию в олимпиаде отличается от обычных учебных занятий. В этой работе студент и преподаватель должны быть единомышленниками, энтузиастами, особенно важны контакт и взаимопонимание между преподавателем и студентом. Такие занятия проводятся индивидуально или в малых группах (2-3 чел.). Их основная цель – научить студента мыслить самостоятельно, нестандартно, уметь доказывать свою правоту, а также приобрести соревновательный дух и мотивированное стремление к успеху.

Для организации такой работы преподавателями кафедры создан курс «Всеукраїнська олімпіада з фізики» на сайте ДО ХНАГХ. В курсе приводятся примеры задач, предложенных на олимпиадах прошлых лет, история проведения олимпиад. Курс допускает гостевой доступ и имеет возможности общения с преподавателями и студентами других вузов.

ПРОБЛЕМА ВИХОВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ

Психологи та педагоги вказують на тісний зв'язок мислення, інтелекту й емоційних процесів. Емоційна культура безпосередньо впливає на формування особистісних рис, інтелектуальний і соціальний розвиток людини.

«Емоційна культура – це, образно кажучи, правильно налаштована скрипка. Тільки тоді, коли скрипка настроєна, на ній можна грати. Тільки тоді, коли людина осягнула азбуку емоційної культури, її можна виховувати» (В.О.Сухомлинський).

Культура емоцій є складним динамічним утворенням. Вона виявляється в здатності особистості емоційно відгукуватися на всі прояви життєдіяльності, це система управління внутрішнім світом, поведінкою, вчинками особистості, ставленням до оточуючого світу в усій його різноманітності тощо.

До структури емоційної культури особистості можна віднести:

- емоційну та стресостійкість, вольові риси;
- наполегливість, зібраність, витримку;
- почуття гумору, емпатію; доброзичливість, оптимізм;
- толерантність, безконфліктність та вміння запобігати, розв'язувати конфлікти тощо.

Основними ознаками емоційної культури є такі:

- культура відчуттів і сприйняття;
- культура слова та емоційних станів,
- емоційна сприйнятливість світоглядних, моральних ідей, принципів, істин (В.О.Сухомлинський).

В.О.Сухомлинський зазначав важливість емоційних станів людини в проявах її загальнолюдської культури і бачив можливість їх виховання в різноманітній діяльності, у процесі багатогранного духовного життя, емоційного сприйняття навколишнього світу та творів мистецтва.

Емоційна культура є невід'ємною складовою загальної й професійної культури майбутнього фахівця. Вона спрямована на розв'язання соціально-психологічних труднощів, дозволяє ефективно вирішувати складні професійні завдання й долати життєві проблеми.

Емоційна культура особистості не розвивається сама собою, вона змінюється залежно від інтересів, віку, умов виховання й навчання.

Емоції, з одного боку, розвиваються в процесі діяльності особистості, з іншого – впливають на її діяльність.

Формування емоційної культури відбувається протягом життя, її основи закладаються ще в ранньому дитинстві, однак вирішальним етапом цього процесу є роки студентства. Саме цей період є центральним у загальнокультурному та професійному розвитку, становленні особистості, формуванні її світосприйняття.

Таким чином виховання емоційної культури студентів є важливим компонентом формування інтелектуально розвинутої, психологічно й фізично здорової, духовно багаті особистості.

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ОБУЧЕНИЯ В ТЕХНИЧЕСКОМ ВУЗЕ

Е.В.БЕЛИКОВА

Харьковский государственный технический университет строительства и архитектуры

Т.М.ШЕПТУН

Харьковская национальная академия городского хозяйства

Все современные направления обучения могут быть рассмотрены с позиции некоторых общих оснований.

1. По основанию непосредственности (опосредованности) взаимодействия обучающего и обучающегося могут быть выделены формы контактного и дистанционного обучения.

2. По основанию принципа сознательности выделяется обучение, соотносимое с характером освоения опыта.

3. По основанию наличия управления образовательным процессом обучение может быть разделено на: а) не основывающееся на нем (например, традиционное обучение); б) рассматривающее управление в качестве основного механизма усвоения (теория поэтапного формирования умственных действий, программированное, алгоритмизированное обучение).

4. По основанию взаимосвязи образования и культуры могут быть разграничены: а) обучение, основой которого является проекция образа культуры в образование и формирование проектной деятельности обучающихся (теории проектного обучения); б) обучение, основанное на дисциплинарно-предметном принципе (традиционное обучение).

5. По основанию связи обучения с будущей деятельностью может быть выделено знаково-контекстное, или контекстное, обучение и традиционное обучение внеконтекстного типа.

6. По основанию способа организации обучения выделяются обучение, включающее активные формы и методы, и традиционное (информационное, сообщающее) обучение.

В соответствии с названными основаниями традиционное обучение может быть охарактеризовано как контактное (может быть и дистанционным), сообщающее, основанное на принципе сознательности (осознание самого предмета освоения — знания), целенаправленно неуправляемое, построенное по дисциплинарно-предметному принципу, внеконтекстное.

В образовании наряду с традиционным обучением сформировались и другие направления: проблемное обучение; программированное обучение; обучение, основанное на теории поэтапного формирования умственных действий; развивающее обучение по знаково-контекстному типу, проектное обучение и др. В настоящее время обучение есть многосторонний процесс, включающий разные элементы различных его направлений. Эта многосторонность обучения позволяет использовать преимущества того или иного его направления для каждой ступени образовательной системы, для каждой конкретной ситуации обучения, в соответствии с возможностями и индивидуально-психологическими способностями как обучающихся, так и самого педагога.

Проблемное обучение основано на получении новых знаний обучающимися посредством решения теоретических и практических проблем, задач в создающихся в силу этого проблемных ситуациях.

Проблемное обучение включает несколько этапов: осознание проблемной ситуации, формулировку проблемы на основе анализа ситуаций, решение проблемы, включающее выдвижение, смену и проверку гипотез, проверку решения. Этот процесс разворачивается по аналогии с тремя фазами мыслительного акта, который возникает в проблемной ситуации и включает осознание проблемы, ее решение и конечное умозаключение. Поэтому проблемное обучение основывается на деятельности обучающихся, реализуемой в рассуждении, размышлении. Это эвристический, исследовательский тип обучения с большим развивающим потенциалом.

В основе программированного обучения лежат общие и частные дидактические принципы последовательности, доступности, систематичности, самостоятельности. В этом обучении в определенной мере реализуется индивидуальный подход как учет характера освоения обучающимися программы.

Достаточно широкое распространение в профессиональном образовании получает в настоящее время знаково-контекстное, или контекстное, обучение. В этом обучении информация предъявляется в виде учебных текстов («знаково»), а сконструированные на основе содержащейся в них информации задачи задают контекст будущей

профессиональной деятельности. Предметное и социальное содержание будущей профессиональной деятельности моделируется в учебном процессе всеми дидактическими средствами, формами, методами, среди которых одно из основных мест занимает деловая игра.

Деловая игра – это форма активного деятельностного обучения. Она предполагает определение целей (собственно игровые и педагогические: дидактические и воспитательные), содержание игры и наличие игровой и имитационной моделей.

Данное направление обучения, реализуя принципы системности, активности, выполняет основное назначение высшего образования — профессионально-предметную и социальную подготовку специалистов.

Рассмотренные направления современного образования достаточно редко реализуются в «чистом» виде, в первоначальном варианте. Каждое из них включает элементы другого.

Теоретически обоснованное соединение этих направлений обучения может реализовать творческое использование основных характеристик образовательного процесса: его управляемость, соотнесенность с психологическими особенностями освоения, в частности, с особенностями мыслительной деятельности обучающегося, программируемость, активность, самостоятельность и учет индивидуальных особенностей обучающихся.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ І СОЦІАЛЬНО-ОСОБИСТІСНОЇ КОМПЕТЕНЦІЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

М.Я.БЕРЕЩУК, канд. техн. наук, Ю.П.БАРХАСЬВ
Харківська національна академія міського господарства

Системний характер навчального процесу в умовах безперервної освіти – дидактичний закон, який незалежно від змісту дисциплін навчального плану єднає процес навчання, освіти і виховання, впливає на формування компетентностей випускників вищих навчальних закладів (ВНЗ).

Компетентність (competence) – готовність проявити здатність до успішної професійної або іншої діяльності при наявності можливості.

Навчально-виховний процес у стінах ВНЗ був і залишається домінуючим у системі безперервної освіти і базовим у підготовці фахівців з гармонічним набором компетенцій.

В умовах компетентнісного підходу до освіти і всебічного розвитку особистості освітньо-професійними програмами спеціальностей

(напрямів) підготовки передбачається формування у студентів виробничих, соціально-виробничих і організаційно-управлінських функцій. Вихідною теоретичною умовою ефективності виховної роботи є дотримання викладачами у навчальному процесі принципів дидактики та прихильність етичним цінностям, що особливо актуально в умовах інтеграції України до Європейського освітнього простору і модернізації освіти.

У навчальному процесі найбільш поширені такі дидактичні принципи: високий науковий рівень змісту і викладання дисципліни, системність і послідовність, активність і самостійність, зв'язок теорії і практики, доступність, спадкоємність, наочність, міцність отриманих знань, розвиваючий характер навчання, сполучення колективного навчання з індивідуальним підходом, професійно-соціальна значимість дисциплін і направленість навчання.

Кількість принципів, як і самі принципи, змінюються у відповідності до мети і задач, які вирішуються на певному етапі розвитку суспільства, але ці принципи дієві лише у випадку дотримання і використання у навчальному процесі системи дидактичних принципів, а не окремих її складових. Дотримання одного, окремо взятого принципу позитивного і дієвого розвитку не дасть, навіть при готовності студентів до сприйняття і осмислення матеріалу навчання.

Необхідно визнати, що формування соціально-виробничих і організаційно-управлінських функцій у студентів є сьогодні найбільш складним і проблемним завданням для викладачів, зважаючи на складності економічного і педагогічного характеру на перехідному етапі розвитку країни. Роботодавці, у своїй більшості, не бажають мати справу з недосвідченим випускником, не враховують, що йому потрібен певний час для адаптації у колективі на первинній посаді. Саме на робочому місці проявляються (реалізуються) набуті у ВНЗ управлінські компетенції в період стажування і перших років професійної діяльності.

В сучасних умовах недооцінюється також роль різноманітних форм і методів патріотичного, морального, естетичного виховання, які є складовими і важливими факторами формування соціально-особистісної компетенції.

Наблизити характер навчання до вимог сучасного життя можливо шляхом моніторингу ринку праці і освітніх послуг, удосконалення партнерських відносин із працедавцями, визначення і використання для стажування і практики студентів сучасних та інноваційних технологій підприємств, допомагаючи бажаючим студентам працевлаштуватись у вільний від навчання час і в період канікул, аналізу якості

підготовки фахівців вимогам ринку праці, консультацій студентів з питань складання резюме і самопрезентації.

Для забезпечення високої якості підготовки випускників Академії з урахуванням компетентісного підходу до навчального процесу необхідно продовжити і прискорити розробку науково-обґрунтованих внутрішньо-вузівських нормативів і методичних документів, методик оцінки рівня сформованих компетенцій з використанням кредитної системи ECTS (European Credit Transfer System), запровадити постійно діючі курси підвищення педагогічної майстерності викладачів.

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНЬОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕЛІТИ

В.О.БОДРОВ, студент

Електромеханічний технікум

Харківської національної академії міського господарства

Сучасний світ диктує суворі умови життя. Нині молоді важко зробити вибір – яким шляхом їй потрібно йти, чим зайняти свій вільний час, куди спрямувати свій нескінченний струмінь молоді енергії. І тут нам у нагоді стає студентське самоврядування – незамінна річ у вихованні молоді та формуванні у неї лідерських якостей, патріотизму та відповідальності. Іншими словами, самоврядування готує майбутню еліту України, котра всебічно освічена і духовно розвинена. Еліта нам потрібна – це ті люди, які будуть вести нашу державу у світле майбутнє, впроваджувати інноваційні технології та підтримувати ідеї національної і культурної єдності протягом усього свого життя. Бо нині в молодіжному середовищі складається дуже дивна ситуація. Є ніби два світи: один (елітний) чогось прагне, чогось навчається; інший – світ занепаду. Вони не мають спільних точок дотику і навіть не намагаються їх шукати. Вони зберігають дистанцію, лишаючись кожен сам по собі. А було б природно, коли б перший, маючи більший потенціал, «вів» за собою другий, тих, хто часто-густо залишається десь на задвірках подій, які відбуваються у суспільстві, допомагав долати їм депресивні настрої та спонукав до віри в себе і свій завтрашній день.

Завдяки плідній і сумлінній роботі активної молоді структура самоврядування, що складається, ідеально сприяє популяризації громадської діяльності, що в свою чергу приваблює іншу молодь і створює ланцюгову реакцію. Але слід зауважити, що робота не повинна зупинятися ні на хвилину, адже залучення нових активістів, покра-

щення системи студентського самоврядування, удосконалення механізму роботи та всебічне сприяння подальшому розвитку студентського руху – одна з основних цілей кожного члена студентського самоврядування.

Участь студента у самоврядуванні дає йому неперевершену базу знань та досвід, який стане в нагоді для майбутнього життя, а саме в подальшій громадській діяльності.

СОЦИАЛЬНЫЙ КОНСТРУКТИВИЗМ – НОВАЯ ПАРАДИГМА ОБУЧЕНИЯ В XXI ВЕКЕ

Б.П.БОЧАРОВ, канд. техн. наук, М.Ю.ВОЕВОДИНА

Харьковская национальная академия городского хозяйства

В настоящее время в академии активно внедряются дистанционные технологии обучения, которые, по мере развития, изменяют не только методические, технические и организационные основы учебного процесса но, в некотором роде и философскую парадигму образования.

В качестве основной программной системы дистанционного обучения выбрана система Moodle (*англ.* Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) модульная объектно-ориентированная динамическая учебная среда – свободная система управления обучением (LMS), распространяющаяся по лицензии GNU GPL. Система реализует философию «педагогика социального конструктивизма» и ориентирована прежде всего на организацию взаимодействия между преподавателем и учениками, хотя подходит и для организации традиционных дистанционных курсов, а также поддержки очного обучения.

Социальный конструктивизм (следует отличать от социального конструкционизма) – социологическая и психологическая теория изучающая процессы социо-психологического конструирования социальной реальности в человеческой активности. Социальная реальность и социальное взаимодействие индивидов рассматриваются как совокупность мыслей, идей и ценностей и не сводятся к материальным условиям. Возникновение социального конструктивизма связано с именем советского психолога Л.С.Выготского.

Социальная реальность не предзадана социальной активности индивидов, вовлечение в социальные отношения проходит одновременно с созданием социальным агентом качеств и характеристик действительности. Знание является продуктом социального и культурного конструирования. В процессе взаимодействия индивидов, общения и

иных форм социальных отношений происходит полагание значений и смыслов элементов действительности. Процесс обучения и воспитания являются по своему характеру социальной активностью личности, социальные нормы, значения элементов социальной действительности не постигаются в пассивном восприятии, но конструируются в процессе социальной интеракции. Социальный конструктивизм отрицает существование естественных законов у социальной, экономической и политической сфер. Социальные факторы конструируются в ситуации и природе их взаимоотношений.

Социальный конструктивизм акцентирует внимание на образовании социальных конструкций в процессе индивидуально-личностного обучения, сопутствующего межличностному взаимодействию, тогда как социальный конструкционизм рассматривает формирование социальных конструкций в коллективных и групповых социальных процессах.

Социальный конструктивизм широко распространен в психологии образования, педагогике и применяется в теориях обучения. Социальный конструктивизм наряду с бихевиоризмом, социальной педагогикой и конструктивизмом является одной из основных теорий детского развития, возникшей на основе концепции когнитивного развития Жана Пиаже.

РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА У ПРОЦЕСІ ВИХОВАННЯ

Т.В.БЛАЖКО

Харківська національна академія міського господарства

Відомо, що виховання – двобічний процес, в якому відбувається активна взаємодія між тим, хто виховує, та тим, кого виховують. На перший план у цьому процесі постає ідея взаємовпливу, взаємозбагачення як суб'єкта, так і об'єкта виховання.

Виховання як одна із провідних категорій педагогіки розглядається поряд з іншими – навчанням та освітою. У процесі здобуття знань змістовна складова трьох категорій реалізується перш за все в аудиторній роботі. Саме тому провідна роль у процесі виховання надається викладачеві: він старший за віком, ніж учень або студент, більше знає та вміє, має професійний та життєвий досвід.

Викладач постає у ролі вихователя та виконує у процесі виховання цілу низку відповідних дій:

- передає досвід, накопичений людством;
- вводить у світ загальної культури;

- стимулює самовдосконалення та самовиховання;
- допомагає знайти вихід із складних життєвих ситуацій.

Вихованець, у свою чергу, діє у відповідь:

- опановує досвід спілкування між людьми;
- підвищує рівень загальної культури;
- навчається відповідним формам поведінки;
- формує систему особистих цінностей.

У результаті такої взаємодії вихованець змінює своє розуміння світу, ставлення до людей та самого себе.

Таким чином, викладач не лише озвучує інформацію, він постає як та людина, що ставленням до своєї роботи, до аудиторії, до себе впливає на формування світогляду молоді, її цінностей та вчинків.

Саме тому особистість того, хто навчає, має нести відповідну виховну функцію. Така особистість має розглядатися як зразок ставлення до людей та світу, як взірець, що може бути взятий вихованцями за приклад.

Виховна функція особистості викладача реалізується у структурі його професійної діяльності та містить у собі, на думку психологів, такі складові:

1. Педагогічний професіоналізм, бездоганне володіння матеріалом.
2. Загальна культура.
3. Культура мовлення.
4. Соціальні перцепції, вміння адекватно сприймати тих, кого навчаєш.
5. Гнучкість формування стосунків, вміння у разі необхідності змінити тон, стиль спілкування, передати ініціативу вихованцям.
6. Збалансованість ставлення викладача до вихованців: з одного боку – доброзичливість, з іншого – вимогливість.
7. Комплексне застосування виховних заходів, своєчасне їх комбінування та чергування.

Особистість викладача – його професійне зняряддя. І від того, як він володіє цим зняряддям, у значній мірі залежить очікувана мета процесу виховання – наявність відповідних змін у відповідній людині як результат спеціально організованих виховних дій.

КУЛЬТУРОЛОГ І ХУДОЖНИК ОЛЕКСАНДР ШИЛО

В.П.БУРМАКА, канд. істор. наук

Харківська національна академія міського господарства

Кандидатську дисертацію з дизайну і докторську з образотворчого мистецтва О.Шило захистив, сполучаючи наукову працю з активною художньою практикою. Нині він є єдиним на Україні фахівцем, у науковому і художньому досвіді якого синтезовані ці основні сфери сучасної пластичної творчості.

Це дозволило йому створити новий перспективний науковий напрям, що виходить за межі вузькоспеціалізованих мистецтвознавчих дисциплін в галузь культурології, яка формується сьогодні в якості самостійної науки. Ним опубліковано понад 230 наукових і критичних робіт. Це монографії «Пластика и текст в художественной деятельности» («Пластика і текст у художній діяльності») (1997), «Картина И.Е.Репина «Пушкин на набережной Невы. 1835 г.»», «Канон и пластическое мышление в искусстве средних веков», «Листы» (2010) та багато інших. Переважна більшість його досліджень відзначається новизною. Так, у книзі «Загадки Репина. Очерки о творческой лаборатории художника» (Х., 2004) О.В.Шило йдеться про недостатньо вивчені, а подекуди й зовсім не вивчені сторінки творчості великого художника. Низка таких проблем, як «Прийоми театралізації в мистецтві Репіна», «Репін і студійних рух в образотворчому мистецтві кінця ХІХ - початку ХХ століття», «Репін – іконописець», «Діалогізм у творчості Репіна», тощо розглянуті ним уперше. Цікавими є сторінки, на яких О.Шило відмічає, як оточення впливає на мистецтво, і як воно (зокрема російська й українська) впливає на Репіна. «Художник, – пише О.Шило – виконував ікони в Петербурзі й привіз їх уже готовими на Харківщину. Яким же було розчарування автора, коли він поглянув на свою продукцію в Україні. В деяких іконах було так мало світла, вони так не гармоніювали з живильним сонцем півдня! По всьому видно, що ці сірі, похмурі твори виконувалися в холодному Петербурзі, без особливого бажання й горіння». (Стосовно цього випадку автор посилається на відповідний лист самого І.Репіна).

В монографії, написаній у співавторстві з М.В.Пановою «К методологии портрета: «маска» в канонической и неканонической художественной системах. Очерки. (Х., 2007) досліджено засоби й методи, й формування та трансляції в часі портретного образу. На великому історичному матеріалі проаналізовано умови складання й сприйняття портретного образу в різних соціокультурних контекстах. Розглянуто модифікації «маски» в індивідуальному творчому досвіді великих

майстрів портрету 2-ї половини XIX - XX століття: В.Серова, І.Рєпіна, художників об'єднання «Бубновий валет.»

У співавторстві з тієї ж М.В.Пановою написані й монографії «Пушкін: образ и самообраз поэта в русской культуре первой трети 19 века» (Х., 2002), «Пушкін. Опыт и проблемы иконографии» (Х., 2009), «Автопортретный цикл Т.Г.Шевченко и жанр автопортрета в культуре романтизма» (Х., 2003). В останній з наведених тут, наприклад, дослідження особливості розвитку жанру автопортрету в російському й українському мистецтві 1-ї половини XIX ст. у зв'язку з процесами формування самообразу автора, як персонажу романтичної культури. При співставленні автопортретного циклу Т.Г.Шевченка з автопортретами інших майстрів виявлені механізми, пов'язані з функціонуванням романтичних штампів. Описаний специфічний для культури романтизму характер процесів художньої комунікації. О.Шила є також автором, редактором підручників і навчальних посібників з культурології, мистецтвознавства, естетики.

Художні інтереси О.Шила звернені до вивчення й освоєння великої традиції вітчизняного мистецтва, що сходять до І.Ю.Рєпіна і В.О.Серова, з якою його зв'язувала отримана ним художня школа. Ним створено більше трьох з половиною тисяч мальовничих і графічних робіт, що склали цикл «Листы». До нього увійшли портрети колег – вчених і митців; етюди, виконані у творчих поїздках до Російської Півночі, Італії, Мальти, Криму; зображення моделі, створені у Незалежній студії, якою він керує більш ніж двадцять років; пейзажі Харківщини. Усі роботи виконані з натури.

Портрети роботи О.В.Шила яскраво виразні. Їх відрізняє легка іронія, гротескне трактування образів. Художник вловлює такі риси своїх героїв, що визначають їхній характер. Він спостерігає їх у їхній повсякденності, не відбудовує спеціальні ситуації позування, малює, як він сам визначає метод своєї праці, «у ритмі життя».

У результаті численних творчих поїздок художника став складатися його «Шляховий щоденник». В ньому представлені серії «Венеціанський альбом», «Флорентійська мозаїка», «Римські канікули», «Мальта», «Яскравий Петербург», «Чорногорія», «Новгород. Псков», «Гурзуф» та ін. Як і в портретах, художник шукає ті риси ландшафту, що розкривають дух місця, його характер, його «фізіономію». Ці роботи створювалися часто у високому темпі, коли для тривалого етюд просто не було часу. Вони імпресіоністичні в точному сенсі цього слова: у їхній основі лежать враження від країн і міст, що відвідував художник. Численні пейзажі поєднуються в серії, які можна назвати «Пори року». Творчий доробок О.В.Шила є високоякісним і різноманітним. Він є помітним явищем сучасної української культури.

ВИХОВНЕ ЗНАЧЕННЯ ПІВНІЧНОКАВКАЗЬКИХ НАРОДНИХ ПІСЕНЬ

В.П.БУРМАКА, канд. істор. наук, М.В.БУРМАКА, канд. філол. наук
Харківська національна академія міського господарства

Найбільш рухливий жанр у фольклорі будь-якого народу – то його пісні: трудові, мисливські, жартівливі, любовні, застільні, обрядові, колискові, дитячі... Розглянемо тільки героїчні й історичні пісні мусульманських народів Північного Кавказу.

Характер їхніх взаємин визначався історичними умовами їхнього конкретного буття, системою суспільних відносин, рівнем розвитку їхньої соціальної та моральної свідомості. Коли вони ввійшли до складу однієї держави – Росії, коли їхні історичні долі почали визначатися соціально-історичними умовами, то й в їхній духовній культурі, і зокрема в їхній пісенній творчості, з'явилися спільні тенденції.

Крім того, у всіх народів у всі часи було більше спільного, ніж особливого, бо працюють, борються, перемагають, зазнають поразки, страждають, радіють, народжуються і помирають скрізь. Отож однаковими в своїй основі були не тільки стадії соціально-історичного розвитку, але й суперечності між бідними та багатими, пригнобленими й гнобителями. Отже, не є дивним, що гірські народи Кавказу, будучи сусідами, протягом багатьох століть так чи інакше впливали одне на одного й в їхньому фольклорі багато схожого й аналогічного, а інколи в ньому зустрічаються не тільки однакові мотиви й образи, але навіть одні й ті ж твори як творче досягнення різних за мовою народів.

Авторитет пісні на Північному Кавказі був незаперечним не тільки для пересічного горянина, але й для представників вищої знаті. Вперше ще на початку XIX ст. це відмітив О.С.Грибоедов. У листі до В.К.Кюхельбекера 27.11.1825 р. він писав: "найхоробріший із молодих князів, перший стрілець і вершник і на все готовий аби кабардинські дівчата оспівували його подвиги по аулах".

Розділити історичні й героїчні народні пісні неможливо, бо всі вони за суттю, за емоційним змістом, тональністю – пісні героїчні. Проте історичними ми називаємо ті, в яких відображені конкретні історичні події минулого. Хоча бувають і такі пісні-свідчення історичного життя, в яких історія проступає не в конкретному, а сумарному вираженні, в її основних соціальних тенденціях. По таких піснях оспівувалася відвага людей, здатних усім пожертвувати в ім'я Батьківщини, відбиті й міжродові конфлікти тощо. Але всі вони вчать мужності й героїчному захисту людської та національної честі. Культ мужності був органічно притаманний й гірській моральності, й поетичному мис-

тецтву народів Північного Кавказу. Вся система виховання молодих горян була спрямована на створення героїчного характеру і не останнє місце в ній посідала героїчна пісня.

Така традиція склалася за законом історичної необхідності. Горяни Кавказу протягом багатьох століть мусили захищати від агресорів свою незалежність. Навіть орати землю вони виходили озброєними, і було, що робили це вночі, бо вдень билися. Монгольська навала, зазіхання кримських ханів, взаємні набіги різномовних народів, опір захватницькій політиці російського самодержавства – все це формувало саме героїчний характер, виховувало стійкість і мужність.

Звичайно, мужність у світі скрізь шанувалася, але за умов гірського життя вона була необхідною як хліб і вода. А там, де вона була особливо необхідною, вона ставала провідною рисою людської вдачі. Це й відображено в пісенному мистецтві горян. От хоча б і в оцій інгушській пісні:

Там, де синю птицю захопить морок,
Ця птиця засне, занеможе,
Де відважному воїну зустрінесться ворог,
Там він впаде або переможе.

При цьому цей культ мужності й сміливості зовсім не означає, що у гірських народів не шанувалися людськість, доброта. Навпаки, шляхетність у стосунках з людьми, навіть з ворогами, була обов'язковою вимогою кодексу честі горянина, тобто навіть більше за вимогу традиції. Тому в народній поезії кавказців оспівуються лише шляхетні вчинки. Не виправданий морально вчинок ніколи не отримував у ній естетичного схвалення. Лише моральне було у ній прекрасним. Злочини незмінно піддавалися осудові.

Так воно було, наприклад, у чеченських піснях про Гамзата, Шаміля, Хаджи-Мурата та інших героїв часів завоювання Кавказу Росією. Боротьба проти неї в першій половині XIX ст. широко відобразилася в кавказьких героїчних піснях, особливо в фольклорі чеченців, інгушів, кабардинців.

У багатьох північнокавказьких піснях ідеться про конкретні зовнішньополітичні події та історичні особи. Серед них – про учасників російсько-турецької війни 1877-1878 рр., російсько-японської війни, першої світової тощо. Однак більшість героїчних пісень усе ж є творами соціального протесту, в якому провідним началом виступала соціальна самосвідомість народу. В цьому відношенні показовими є карачаєво-балкарські пісні про Бек-Болату й Гапалау, адигські - про Андемиркана, Дамалея Широкі Плечі, про Нартуга тощо. Трудівники ніколи не мирилися не тільки з іноземним гнобленням, але й з визис-

ком з боку "своєї" верхівки.

Серед героїчних пісень, звичайно, була невелика кількість і про вершників, які здійснювали наскоки, відбивали табуни коней, худобу тощо. Стара родова свідомість, яка поняття справедливості й гуманізму поширювала лише на представників свого роду, не вважала за злочин угон чужої худоби. Однак з розвитком національної свідомості, поглибленням патріархально-родових суперечностей, загостренням станових конфліктів ці пісні загубили свою привабливість і актуальність.

До складу героїчних пісень входять і так звані абрецькі пісні, у багатьох народів відомі як розбійницькі. В них ідеться про долю й боротьбу одинаків, що в формі індивідуального терору здійснювали соціальну помсту пригноблених своїм визискувачам. Плутати цих месників з розбійниками аж ніяк не можна. Це царські чиновники оббрівали їх з метою скомпрометувати в очах загалу й виправдати свої репресивні заходи як проти них, так і проти народу, що співчував своїм месникам. При цьому чиновники незрідка отримували хабарі від справжніх розбійників й протегували їм. Звичайно, не таких оспівував народ, а таких, найвідоміших свого часу в горах Кавказу, як осетин Сала Гаглойти, балкарець Каламат, чеченець Зелімхан.

Багатомірним і різноманітним є фольклор різних народів і східних зокрема. Є закономірності в його розвитку (наприклад, пісні в ньому з'являються раніше, а прислів'я, казки, особливо чарівні, з'являються тільки на більш високому ступені розвитку людського суспільства, на досить високому рівні суспільного розвитку тощо). Багато і спільного, й специфічного, особливого є в фольклорі різних народів. І те, й інше в фольклорі східних народів має високу моральну й естетичну цінність, слугує нашому духовному зростанню, зміцненню найкращих людських цінностей в нашій свідомості та почуттях.

ОСОБЕННОСТИ РАБОТЫ КУРАТОРА В СМЕШАННОЙ ГРУППЕ

И.В.ВАЛЬЧЕНКО, канд. филол. наук, О.Л.ЛУБЯНАЯ, Л.В.СЕРГЕЙЧУК
Харьковская национальная академия городского хозяйства

Обучение иностранных студентов в Харькове имеет давние устойчивые традиции. Неотъемлемой частью учебно-воспитательного процесса на подготовительном факультете является кураторская работа в группе иностранцев, отличающаяся от кураторской работы в украинских группах. Как правило, большая часть иностранных учащихся, желающих обучаться в высших учебных заведениях, начинает учебу на подготовительном факультете. Эффективность обучения студен-

та-иностранца зависит от того, насколько успешно он адаптируется к новой среде. Безусловно, иностранные студенты представляют те культурные традиции, в которых они росли и формировались. Именно на подготовительном факультете для большинства студентов-иностранцев возникают проблемы интернационализации и необходимости общения с носителями другой социальной, национальной, этнической нормы и культуры. Задача куратора – помочь адаптироваться в новых условиях жизни.

Проблемы, о которых при опросе говорят студенты, можно выделить в такие группы:

- языковые, понятийные;
- психофизиологические, возникающие в процессе изменения личности в условиях новой среды;
- учебно-познавательные, связанные с различиями в организации учебного процесса и различиями в системах образования в Украине и на родине;
- коммуникативные, проявляющиеся в процессе общения;
- бытовые, связанные с отсутствием навыков самостоятельной жизни, и осложненные тем, что самостоятельную жизнь студент начинает совершенно в иных, не привычных для него условиях;
- проблемы, возникающие при общении с органами милиции и создающие общую нервозность и беспокойство у иностранцев.

Основной адаптационный этап для иностранных студентов приходится на первый год жизни и учебы в Украине, поэтому роль преподавателя-куратора на подготовительном факультете приобретает огромное значение. В свою педагогическую деятельность преподаватели-кураторы включают не только познавательно-обучающий, но и развлекательно-зрелищный компонент, во многом реализующийся во внеаудиторной работе.

Куратору группы важно проявить предупредительность и внимательность, помогая студентам привыкнуть к новому быту. Все иностранные студенты испытывают трудности в связи с изменением воды и еды. Этап привыкания к новой пище и воде достаточно долгий, и в течение всего периода жизни в Украине студенты-иностранцы предпочитают готовить национальные блюда или питаться в Макдоналдсе. Для решения этой бытовой проблемы необходимо на начальном этапе подготовительного факультета уделить более пристальное внимание разработке темы «В магазине», «Продукты», можно провести ознакомительную экскурсию в магазин. Приезжая в Украину на учебу, многие студенты попадают в другие климатические условия, что приводит к нарушению сна, аппетита, нервным срывам и депрессии, что может

привести к желанию уехать на родину.

Следует вспомнить еще один момент внеаудиторной работы, который способствует сплочению группы и установлению доброжелательных рабочих отношений между преподавателем и студентами. Конечно, все студенты любят праздники, но часто оказывается, что не все празднуют свой день рождения, поэтому для студентов-иностранцев является приятной неожиданностью поздравление с днем рождения. Например, вручение поздравительной открытки с подписями всех студентов и преподавателя создает не только ощущение приподнятого праздничного настроения, но и позволяет активизировать определенный лексический запас, наращивать целый ряд синтаксических моделей.

Дух здорового соревнования, чувство коллективизма присущи большинству студентов-иностранцев, вот почему в учебном процессе очень полезными будут различные рейтинги, таблицы успеваемости. В такой системе контроля каждый студент старается исправить свои ошибки и выйти на высокий уровень, одновременно помогая товарищам.

Итак, учитывая все вышесказанное, хочется отметить, что правильно спланированная работа куратора с учетом национально-психологических особенностей и менталитета студентов в смешанной группе повышает эффективность учебной деятельности, знакомит с культурой и традициями народа и страны, где студенты будут жить и учиться, помогает успешно пройти адаптацию.

1. Батанина Н. А. Проблемы адаптации иностранных студентов и пути их решения в НГУЭУ // Научные записки НГУЭУ. Вып. №1. – Новосибирск, 2008.

2. Виттенберг Е. В. Социально-психологические факторы адаптации к социальным и культурным изменениям / Е. В. Виттенберг. – СПб., 1995.

3. Иванова М. А. Социально-психологическая адаптация иностранных студентов первого года обучения в вузе / М. А. Иванова, Н. А. Титкова. – СПб., 1993.

ПЕДАГОГІЧНИЙ ТАКТ ЯК ОДИН З ЧИННИКІВ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ

Н.І.ВИДАШЕНКО

Харківська національна академія міського господарства

Педагогічний такт – найхарактерніша професійна особливість вчителя школи та викладача ВНЗ. У будь-якій професії є щось особливе, що відрізняє її від інших професій. виявляється це зможе і у звичках людини, і у його мові, у зовнішньому вигляді. Особливість професії вчителя (викладача), перш за все, виявляється в його педагогічному

такті. Саме слово «такт» (від лат. *tactus*) – це форма людських взаємовідносин. Такт – необхідна умова успішного спілкування між людьми. Тактовна людина намагається вести себе у колективі так, щоб ні своїм зовнішнім виглядом, ні необережним словом не зіпсувати настрої навколишнім.

Педагогічний такт – це професійна якість викладача, що характеризується педагогічно грамотним спілкуванням у складних педагогічних ситуаціях, умінням знайти педагогічно доцільний і ефективний спосіб впливу, відчуттям міри, швидкістю реакції, здатністю швидко оцінювати ситуацію і знаходити оптимальне рішення.

Педагогічний такт також виявляється в умінні керувати своїми почуттями, не втрачати самовладання, емоційну рівноваженість у поєднанні з високою принциповістю та вимогливістю, з чуйним людським ставленням до студента. Він вимагає критичності і самокритичності в оцінці своєї праці, нетерпимості до шаблону, формалізму, застою думки і справи, до бюрократизму і пихи, поваги. Педагогічний такт реалізується через мову і стиль поведінки.

Сутність педагогічного такту полягає у педагогічно доцільному ставленні та впливі педагога на студентів у вмінні налагоджувати продуктивний стиль спілкування.

Основні показники педагогічного такту науково-педагогічного працівника: людяність без зарозумілості; вимогливість без брутальності та причепливості; педагогічний вплив без наказів, навіювань, попереджень, без приниження особистої гідності студента; вміння висловлювати розпорядження, вказівки та прохання без зухвалості, без зарозумілості; уміння слухати співрозмовника, не виявляючи байдужості та вищості; урівноваженість, самовладання і діловий тон спілкування, без дратівливості та сухості; простота в спілкуванні без фамільярності та панібратства, без показухи; принциповість і наполегливість без упертості; уважність, чутливість і емпатичність без їх підкреслення; гумор без посміхи; скромність без удаваності.

Педагогічний такт необхідний і у навчанні, і у вихованні. Але у вихованні його роль особлива. У безтактного викладача студенти ще зможуть чогось навчитись, але у вихованні такий викладач нічого не досягне. Моральні переконання, інтереси, смаки не можна формувати насильно. Для цього необхідно, щоб студенти поважали свого викладача.

Якщо раніше студенти погоджувалися на позицію підпорядкованого, то тепер вони прагнуть до ситуації співпраці, а вона передбачає певні вимоги до організації спілкування: діалогічність, взаємну довіру, реальний психологічний контакт, здатність науково-педагогічного

працівника відмовитися від диктату й перейти до взаємодії. Обов'язковою вимогою студентів є наявність педагогічного такту, який виявляється у зовнішньому вигляді науково-педагогічного працівника, у тоні спілкування, у самовладанні, в умінні без грубощів досягти бажаних результатів.

Таким чином, у навчально-виховному процесі вищої школи важливе місце належить особистості науково-педагогічного працівника, його комунікативним умінням, здатності встановлювати діалог зі студентом, розуміти й адекватно сприймати його світ, світ не підлеглого, а рівноправного партнера, колеги у складному мистецтві навчання і виховання.

ВОПРОСЫ МОРАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ В СТУДЕНЧЕСКОЙ ГРУППЕ

С.Д.ВИННИЧЕНКО

Харьковский государственный технический университет строительства и архитектуры

Т.А.ИВАНОВА

Харьковский национальный университет им. В.Н.Каразина

Одним из существенных, постоянно действующих факторов, формирующих личность студента, является первичная контактная группа.

Задача воспитателя – куратора состоит в актуализации окружающей среды, в том, чтобы коллектив группы стал для каждого студента референтной средой общения, чтобы сила влияния «поля» общения в группе распространялась на всех и на каждого.

Формирование группы проходит в неблагоприятной психологической атмосфере: конкурс не способствует возникновению среди абитуриентов товарищества и коллективизма. Когда, в конце-концов, пофамильно группа образована, то объединение пока представляет собой только организационное единство совершенно внутренне обособленных людей.

В то же время в рамках деловых отношений идет интенсивная работа по подбору актива, на этой стадии формирования нравственной атмосферы чрезвычайно важны традиции вуза, официальные и неофициальные. «Сетка традиций» охватывает студента с первого дня, и все зависит от того, каково нравственное содержание традиций факультета и вуза в целом. В каждом вузе города есть неофициальное общественное мнение среди родителей, старшеклассников, горожан, что во многом определяет первые шаги первокурсников в аудиториях, в общежитии.

Управление группой на этой стадии складывается из целого комплекса средств, подчиненных главной цели: созданию высоконравственного «поля» общения с идейной, интеллектуальной направленностью. Управление группой – это единство организаторской работы куратора с его духовным влиянием.

Одновременно с организацией группы, подбором актива и созданием структуры деловых отношений должно осуществляться целенаправленное воздействие на группу:

- знакомство с традициями и историей вуза, его выпускниками, музеем и т.п.;

- помощь первокурсникам в период их адаптации к вузу, общению, частной квартире (внимание к быту, бюджету, свободному времени, кругу общения и т.п.);

- создание атмосферы общей заинтересованности в общественно полезном деле, такой нравственной атмосферы в группе, когда люди оценивают друг друга прежде всего по деловым качествам;

- частое неофициальное общение куратора с группой с целью установления атмосферы доверия, взаимопонимания, но с обязательным соблюдением норм профессиональной этики.

Вторую стадию условно назовем «инструментом» воспитания личности в коллективе. На этой стадии воспитательные возможности коллектива значительно выше, так как во многом жизнедеятельность группы становится саморегулируемой, самоуправляемой.

Если на этой стадии снижается внимание куратора к духовной, нравственной жизнедеятельности группы, то санкции коллектива будут все более и более восприниматься студентами как нечто внешнее, отчужденное, жесткое и формальное, именно поэтому применение принципа коллективной зависимости «один за всех и все за одного» требует от куратора высокого мастерства. Этот принцип обоюдоострый, и применение его может дать самые неожиданные результаты, вплоть до нежелательных.

При демократическом стиле жизни складывается среда, благоприятная для развития всех индивидуальностей. Высокий уровень интеллектуально-морального напряжения проявляется в содержании разговоров, стиле взаимоотношений, в характере всей жизнедеятельности. На этой стадии саморегуляция поведения студентов ставит куратора в позицию мудрого наставника, советчика, старшего товарища, друга.

В вузе есть еще одна стадия эволюции воспитательного коллектива: выпуск, физическое превращение существования группы. Но это совсем не означает прекращение духовных контактов, остается «па-

мать сердца» выпускников, ветеранов.

Выпускники несут в общество дух этого коллектива, в котором жили, и учебное заведение, таким образом, выпускает не только профессионалов-специалистов, но и людей с определенными ценностными установками, усвоенными в коллективе.

АДАПТАЦИЯ СТУДЕНТОВ НАЧАЛЬНЫХ КУРСОВ К БОЛОНСКОЙ СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ

Г.Д.ГАЛКИНА

Харьковская национальная академия городского хозяйства

Опыт работы, накопленный за время перехода на новую европейскую систему высшего образования, показал, что студенты первого курса, сталкиваются с трудностями, связанными с новым для них подходом к процессу обучения. К сожалению, на сегодняшний день школьное образование с несовершенной системой тестового контроля не вырабатывает у школьников мотивацию к приобретению знаний.

Поэтому на первокурсников порой накладывается двойная нагрузка – освоение текущего программного материала и восстановление базовых знаний школьной программы. Без интенсивной самостоятельной работы большой объем информации освоить сложно. И на этом этапе большую роль должно сыграть вмешательство преподавателя, как координатора, определяющего направленность самостоятельной работы студента для умения самостоятельно находить информацию, критически ее оценивать и рационально использовать. Для этого необходимо искать новые способы взаимосвязи преподавателя со студентами, не только для информативного процесса, но и для наблюдения динамики освоения знаний, а также для корректировки направленности самостоятельной работы. Поэтому преподаватель должен иметь возможность участвовать в процессе самостоятельной работы студентов.

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ІНОГОРОДНІМИ СТУДЕНТАМИ

Л.Д.ДОНЦОВА

Житлово-комунальний технікум

Харківської національної академії міського господарства

Процес виховання іногородніх студентів повинен ґрунтуватися на принципі послідовності, враховувати особливості соціального становлення особистості, відповідати комплексу вимог її соціалізації.

Соціалізація – процес засвоєння людським індивідом визначеної системи знань, норм і цінностей, що дозволяють йому функціонувати як повноправний член суспільства. Соціалізація включає як соціально контрольовані процеси цілеспрямованого впливу на особистість (виховання), так і стихійні спонтанні процеси, що впливають на її формування. Цей процес збігається з періодом адаптації позаміських абітурієнтів, а пізніше і студентів до умов навчання в технікумі та проживанні у гуртожитку.

Адаптація як соціальне явище являє собою процес включення особистості в нове для неї соціальне середовище, зокрема в колектив, становлення її діячем, активною функціонуючою частиною, об'єктом і суб'єктом відносин цього середовища, перетворення нового середовища найближчого оточення в засіб життєдіяльності, сферу додатка сутнісних сил людини. Критерії адаптації виявляють ступінь активності в колективі, різнобічність її діяльності, значення для суспільства чи колективу, що адаптується. Отже, адаптація – це процес вироблення певного режиму функціонування особистості, тобто бачення її в конкретних умовах місця і часу в такому стані, коли всі духовні і фізичні сили спрямовані і витрачаються тільки на виконання основних завдань, у нашому випадку – на навчання і виховання.

Специфіка процесу адаптації іногородніх студентів у гуртожитках визначається насамперед характером їхньої діяльності і зміною умов життєдіяльності студентів у зв'язку зі вступом до навчального закладу. Соціально-психологічна адаптація іногородніх студентів має специфічні особливості й обумовлена пристосуванням студентів до умов проживання у гуртожитку, у процесі якого у студентів формуються взаємні відносини, колективний і особистий режим праці і побуту. Тому з проблемою адаптації студентів пов'язано багато проблем виховної роботи, і від успішного її вирішення залежать результати роботи педагогічного колективу по збереженню контингенту, підвищення якості знань і активності студентів.

Умови побуту студентів дуже різноманітні: одні продовжують жити з батьками, інші – на приватних квартирах, а більшість – у гуртожитку (близько 2/3 студентів). Насамперед це проблема адаптації до умов життя в незнайомому місті, гуртожитку, налагодження взаємин з товаришами по кімнаті, питання самообслуговування.

Іногороднім студентам надаються місця в гуртожитках згідно рейтингу на поселення. Після заселення обираються старости блоків, які відповідають за порядок у гуртожитку. Гуртожиток постійно відвідують заступники директора, завідувачі відділеннями, класні керівники, чергують викладачі технікуму. Особлива увага приділяється про-

паганді здорового способу життя, а також щомісячно проводяться санітарно-гігієнічні рейди.

Багато уваги до адаптації іногородніх студентів проживання у гуртожитку приділяє вихователь. Він проводить з мешканцями гуртожитку виховну, культурно-масову роботу, виховує молодь у дусі колективізму, взаємодопомоги та поважання правил співжиття. Сприяє підвищенню трудової та громадської активності, культурного рівня мешканців. Вивчає їх інтереси і запити з метою поліпшення умов проживання та підвищення змістовності дозвілля. Розробляє плани виховної роботи і контролює їх виконання. Організовує лекції про досягнення науки, техніки, культури та мистецтва, створює колективи художньої творчості, проводить огляди-конкурси, змагання за високу культуру побуту та громадський порядок у гуртожитку. Проводить тематичні і святкові вечори, туристичні подорожі, спортивні змагання, відвідування музеїв, виставок, театрів, веде роботу з профілактики правопорушень, утвердження здорового способу життя. Контролює дотримання належного порядку в гуртожитку. Забезпечує наявність кімнат відпочинку, постачає їх необхідним інвентарем. Пропонує заходи щодо поліпшення інтер'єру гуртожитку.

Таким чином, проблема адаптації іногородніх студентів вимагає як спеціального теоретичного вивчення цього процесу, так і навчально-виховної роботи, здатної прискорити входження студентів до колективу, звести до мінімуму наслідки дезадаптації.

ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА – ОСНОВНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ВОСПИТАНИЯ СТУДЕНТОВ

И.М.ЗВЯГИНЦЕВА

Харьковская национальная академия городского хозяйства

Физическая культура – неотъемлемая часть жизни человека. Она занимает достаточно важное место в учебе, работе людей. Занятия физическими упражнениями имеет большое значение для борьбы с болезнями и продления жизни как указывали многие поколения греческих врачей и философов в своих произведениях и высказываниях. Так, Аристотель говорил: «Жизнь требует движения». «Ничто так не истощает и не разрушает человека, как длительное физическое бездействие».

Физическое развитие понимается, как сложный процесс различных изменений морфофункциональных особенностей организма человека на протяжении всего его жизненного цикла. Физическое развитие подчиняется биологическим законам и отражает общие закономерности

сти роста и развития. В ряде исследований установлено, что у студентов, включенных в систематические занятия физической культурой и спортом и проявляющих в них достаточно высокую активность, вырабатывается определенный стереотип режима дня, повышается уверенность поведения, наблюдается развитие «престижных установок, высокий жизненный тонус. Они в большей мере коммуникабельны, выражают готовность к сотрудничеству, радуются социальному признанию, меньше боятся критики. У них наблюдается более высокая эмоциональная устойчивость», выдержка. Эти данные подчеркивают основательное положительное воздействие систематических занятий физической культурой и спортом на характерологические особенности личности студентов.

Однако в современных условиях жизнедеятельности людей значительно снизился уровень их физической нагрузки и, в целом двигательной активности.

Немаловажную роль в обеспечении оптимального уровня двигательной активности играют социальные и личностные потребности студентов.

Сегодня большинство студентов предпочитают в свободное время просматривать телевизионные программы, но только 19% почувствовали на себе их информационную значимость и влияние на формирование желания систематически заниматься физической культурой и спортом. Кроме того в настоящее время в Украине наблюдается увлечение студентами компьютерными играми, которые позволяют «играть» в баскетбол, футбол и хоккей, заниматься горным туризмом, отвлекая от участия в настоящих спортивных играх.

Состояние здоровья, физическое развитие и физическая подготовленность студентов пока еще не достигли желаемого уровня. В вузе увеличивается число студентов с ослабленным здоровьем (специальная медицинская группа). Основные заболевания: миопия, вегетососудистая дистония и остеохондроз. Меньше встречаются заболевания гипертонии, пиелонефрит, желудочно-кишечного тракта.

Изложенное выше определило основную цель настоящего исследования: изучение физического состояния студентов 1 курса факультета "Менеджмент". Для определения уровня физического состояния использовались следующие данные: антропометрические показатели длины и массы тела, возраст, ЧСС, АД. Анализ физического состояния студентов показал, что количество студентов с "высоким" уровнем развития составляет 15%, с уровнем развития "выше среднего" – 30%, со "средним" уровнем – 40% и 15% юношей и девушек все же находятся на уровнях развития "ниже среднего" и "низком", что свидетель-

ствуется о необходимости коренной перестройки физкультурного образования в целом и в частности изменения направления физического воспитания в вузах.

1. Брехман И.И. Валеология – наука о здоровье. – М.: Физкультура и спорт, 2002. – 208 с.

2. Войтенко В.П. Здоровье здоровых. – К.: Здоровье, 1998. – 248 с.

3. Мартыненко А.В., Валентин Ю.В., Подлесский В.А. и др. Формирование здорового образа жизни. – М.: Медицина, 2002. – 192 с.

РОЛЬ СТУДЕНЧЕСКОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ В РАЗВИТИИ ЛИДЕРСКИХ КАЧЕСТВ МОЛОДЕЖИ

Н.А.ЗИГАНШИН, студент

Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет

Необходимость развития лидерских качеств и повышения социальной активности студенчества в наше время рассматриваются как одна из основных задач высшей школы. В XX ст. лидерство стало предметом социологических, психологических и экономических дисциплин, исследуются пути и способы развития лидерских качеств личности. Сегодня актуальность этого вопроса только увеличивается.

Это связано с тем, что современная молодежь не всегда в состоянии активно участвовать в решении сложных проблем, не способна брать на себя ответственность, проявлять инициативу – многие просто не способны быть лидерами. Страна же нуждается в людях с высоко развитыми интеллектуальными и коммуникативными способностями, организаторскими навыками, способных руководить в условиях жесткой рыночной конкуренции, готовых добиваться поставленных целей учитывая потребности, интересы и возможности каждого члена своей команды [1].

Активно разворачивающиеся инновационные процессы нуждаются в эффективных управленцах в самых разных сферах профессиональной деятельности: научной, производственной, образовательной и иных. Эта задача предполагает развитие лидерских качеств и организационных навыков у сегодняшних студентов.

В связи с постановкой такой задачи особую актуальность приобретает вопрос об участии студентов в органах студенческого самоуправления.

Студенческое самоуправление – форма управления, предполагающая активное участие студентов в подготовке, принятии и реализации управленческих решений, касающихся жизнедеятельности высшего учебного заведения или его отдельных подразделений, защите

прав и интересов обучающихся, включение студентов в различные виды социально значимой деятельности [2]. Согласно Закону Украины «Про вищу освіту», студенческое самоуправление является неотъемлемой частью общественного самоуправления соответствующих учебных заведений [3].

На наш взгляд, именно внеучебная, общественная работа создает оптимальные условия для формирования лидерских качеств студента.

В рамках этой работы студент участвует в планировании учебного процесса, вырабатывает предложения по оказанию морального поощрения и материальной помощи студентам, организывает систему изучения и учета общественного мнения студентов по важнейшим вопросам жизни вуза и создает условия, при которых обеспечивается участие каждого студента в обсуждении проблем, принятии и выработке решений.

Исследования, проведенные в Юго-западном государственном университете (г.Курск, Российская Федерация), показывают, что у студентов в процессе участия в самоуправлении формируется система личностных характеристик и качеств: коммуникабельность, культура общения, организаторские умения и навыки, ответственность, дисциплинированность, стремление к саморазвитию и самореализации, инициативность, креативность, творческий подход к работе, самостоятельность, умение отстаивать свое мнение, конкурентоспособность [4].

Таким образом, участие студентов в деятельности студенческого самоуправления можно рассматривать как сознательную направленность на развитие у себя самостоятельности, организаторских навыков и управленческих умений, коммуникабельности и инициативности, активной жизненной позиции, что является залогом и необходимым условием для успешной будущей профессиональной деятельности. Отсюда следует, что посредством развития системы студенческого самоуправления возможно повышение социальной активности студентов и развитие определенных ценностно-нормативных ориентации личности будущего молодого специалиста.

1.Иванова А.Б. Активизации лидерского потенциала студентов вуза в процессе внеучебной деятельности: Автореф. дисс. ... канд. пед. наук. – Челябинск, 2010. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [www2.susu.ac.ru /file/abstract/ivanova_anastasiya_borisovna.doc](http://www2.susu.ac.ru/file/abstract/ivanova_anastasiya_borisovna.doc), свободный.

2.Кирюшина П.Ю., Тихонова Е.Л. Развитие лидерских качеств у социально-активных студентов как принципиальная задача воспитания в высшей школе. – Н.Новгород: ГОУ ВПО «Нижегородский гос. ун-т им. Н.И.Лобачевского», 2003. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://elib.altstu.ru/elib/disser/conferenc/2010/02/pdf/154kiryushina.pdf>, свободный.

3. Закон України «Про вищу освіту» №1798-VI (1798-17) від 19.01.2010р. // ВВР. – 2010. – №9, ст.89.

4. Зотов В.В., Горелик О.В. Социальная активность молодежи в контексте функционирования системы студенческого самоуправления. Юго-Западный государственный университет. – Курск, 2006. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.utopiya.spb.ru/index.php?option=com_content&view=article&catid=84:2010-11-28-14-00-55&id=1255:2010-11-28-15-08-24&Itemid=21Q, свободный.

ПЕДАГОГІЧНЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ

І.М.ЗОЛОТАРЬОВА, канд. психол. наук

Харківська національна академія міського господарства

Педагогічне спілкування – різновид спілкування як процесу взаємодії між тим, хто навчає, та тими, кого навчають. Відомо, що спілкування як одна із провідних категорій психології складається із трьох складових:

- комунікативний бік як джерело інформації;
- інтерактивний як відповідна взаємодія;
- перцептивний як порозуміння, сприйняття та оцінка.

На жаль, остання складова не завжди повною мірою реалізується у навчальному процесі. В той же час анкетування, проведене кафедрою серед студентів старших курсів щодо значення трьох складових у процесі педагогічного спілкування, продемонструвало неабияку значущість саме перцептивного боку спілкування. Зокрема, результати анкетування показали наступне співвідношення:

- 50% студентів назвали найважливішим перцептивний бік;
- 40% – комунікативний;
- 20% – інтерактивний.

Таким чином, порозуміння, сприйняття та оцінка розглядаються студентами як найважливіша складова педагогічного спілкування.

Отримана інформація набуває особливого значення з точки зору можливостей виховного впливу на студентів у процесі педагогічного спілкування, зокрема враховуючи той факт, що саме перцептивний бік спілкування містить відповідні емоційні та особистісні складові.

Відомо, що виховання – двобічний процес, в якому відбувається активна взаємодія між тим, хто виховує, та тими, кого виховують. В результаті такої взаємодії вихованець змінює своє розуміння світу, ставлення до людей та самого себе. Самі по собі такі зміни, звичайно, не відбудуться. Очікувані зміни можуть мати місце лише як результат спеціально організованих дій з боку викладача.

Викладач у процесі педагогічного спілкування постає у ролі вихователя та виконує цілу низку відповідних дій:

- передає досвід, накопичений людством;
- знайомить із світом загальної культури;
- стимулює процеси самовиховання та самовдосконалення;
- допомагає знайти вихід із складних життєвих ситуацій;
- формує мотиви вивчення своєї дисципліни.

Вихованець, у свою чергу:

- підвищує рівень загальної культури;
- навчається відповідним формам спілкування та поведінки;
- опановує свою майбутню професію.

Саме тому особистість викладача у процесі педагогічного спілкування вже сама по собі має нести відповідну виховну функцію. Така особистість має розглядатися як зразок ставлення до людей та світу, як взірць. Що може бути взятий вихованцями за приклад.

Виховний аспект у процесі педагогічного спілкування, на нашу думку, може бути реалізованим за умов урахування ролі та значення перцептивного змісту спілкування та ролі особистості викладача як його професійного знаряддя. Від того, як викладач володіє цим знаряддям, значною мірою залежить очікувана мета процесу виховання – наявність відповідних змін у відповідній людині як результат спеціально організованих виховних дій.

ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ АДАПТАЦИЯ СТУДЕНТОВ К ОБУЧЕНИЮ В ВУЗЕ

В.В.ИГНАТОВА

Харьковский государственный технический университет строительства и архитектуры

Одной из наиболее важных проблем обучения в современном вузе является адаптация организма не только к учебной нагрузке, но и к резкой смене окружающей и социальной среды студентов. В современной психологии понятие адаптации рассматривается как процесс и результат установления гармоничных взаимоотношений между личностью и средой.

Каждому преподавателю высшего учебного заведения из собственного опыта известно, что работа со студентами первых курсов, педагогическое общение с ними имеет свои отличительные особенности. Это обусловлено как психофизиологическими особенностями возраста, так и социальными факторами. Выделяют три блока факторов, оказывающих влияние на адаптацию к обучению в вузе: социологический, психологический и педагогический.

По результатам исследования, направленного на выявление основных трудностей, с которыми сталкиваются студенты первых курсов ХГТУСА, можно назвать следующие: заметно возросший объем учебной нагрузки; сложность усвоения новых учебных дисциплин и недостаточный уровень школьных знаний по многим дисциплинам; сложность в отношениях с товарищами по учебе; выстраивание новой системы отношений с преподавателями; поиск оптимального режима труда и отдыха в новых условиях; отсутствие навыков самостоятельной работы; наконец, отсутствия у некоторых студентов трудолюбия, силы воли, а главное – желания учиться. Одни трудности объективно неизбежны, другие зависят от подготовки и воспитания.

Остановимся на психологических аспектах адаптации. Существенную роль в процессе психической адаптации играет связанная с личностно-типологическими характеристиками способность индивида к динамической перестройке системы отношений, установок, жизненных целей. Если индивид способен гибко взаимодействовать с окружающими, его можно отнести к нормальному, адаптивному типу личности, и напротив, если на повседневные задачи индивид реагирует негибко или не выполняет их, а также, если обычные действия и впечатления приводят к дискомфорту, необходимо говорить о патологической или малоадаптивной личности. Психическая адаптация индивида в группе неизбежно требует умения и готовности психически "подстраиваться" к окружающим, проявляя при необходимости взаимопонимание и уступчивость, сдерживая эмоциональные порывы, совершая те или иные поступки вопреки собственным эгоистическим тенденциям. Влияние на процесс адаптации, в частности, оказывает эффективная организация процесса общения, включающая в себя умение устанавливать межличностные контакты и коммуникативную компетентность. В ходе исследования выявлено, что на уровень развития общения существенно влияют личностные особенности: самопринятие, принятие других, интернальность, эмоциональный комфорт. Отмечены основные причины трудностей в общении: недостаточное развитие перцептивного компонента общения вследствие неадекватно высокого уровня самооценки студентов.

Таким образом, в качестве объективной основы психической адаптации выступает деятельность и общение, реализуемые в системе общественных отношений. Поэтому психологическую адаптацию индивида необходимо рассматривать через призму специфики его общения с социальной средой как системой общественных отношений.

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

О.В.КАЛАБУХОВА

Електромеханічний технікум

Харківської національної академії міського господарства

Сучасне життя сповнене швидких перемін, викликаних прогресивними змінами у нашому суспільстві. Воно потребує людей, всебічно і ґрунтовно освічених, з глибоким почуттям відповідальності.

Морально-етична культура з її цінностями, правилами, пов'язаними з поведінкою, діяльністю і відносинами між людьми, становить позитивний моральний досвід поколінь.

В сьогоденній Україні роздуми про те, якими повинні бути етика, мораль і людські стосунки певною мірою знаходять відображення у різних навчальних посібниках, підручниках та спеціальних працях, присвячених цій проблемі. Зацікавленість у цьому питанні виявляється також у збільшенні обсягу навчальних програм у системі підготовки майбутніх фахівців з відповідних дисциплін (наприклад, «основи етики ділових відносин» та ін.). В свою чергу роботодавці приділяють все більше уваги питанням етики і моралі ділових і особистісних взаємовідносин у процесі виконання працівниками своєї професійної ролі. При цьому необхідно підкреслити, що поняття «професійна роль», включає не тільки здібності до виконання посадових обов'язків, але й навички взаємовідносин із зовнішнім оточенням (колегами, керівництвом, підлеглими, партнерами та ін..) у процесі реалізації зафіксованих за конкретною посадою професійних задач і функцій.

Таким чином, дотримання етичності й моральності у ділових відносинах є одним з головних критеріїв оцінки професіоналізму як окремого працівника, так і організації в цілому.

Виходячи з вищезазначених умов, питання формування морально-етичної культури студентів набуває особливого значення. Успішність з цього напрямку, на нашу думку, забезпечують такі умови: використання концепції знаково-контекстного навчання; впровадження діалогічного спілкування професійного спрямування; залучення студентів до пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної і практичної діяльності.

Методика організації навчально-виховної діяльності полягає у здійсненні цілеспрямованого впливу на компоненти морально-етичної культури і передбачає застосування комплексу методів і форм навчально-виховної роботи: діалогізація, дискусія, створення ситуацій етичного оцінювання, морального вибору та ін. Найбільш вживаними є різні види ігор: сюжетно-рольові, імітаційні, інтерактивні, ділові та ін.

Треба також зазначити, що повсякденне студентське життя завжди створює різноманітні реальні морально-етичні ситуації. Вчасний аналіз цих ситуацій разом зі студентами має забезпечити розвиток моральної свідомості, повинен сприяти також розвитку професійно-особистісних якостей і здібностей студентів, які дозволять їм самостійно орієнтуватися у професійному світі й визначати шлях свого професійного зростання, успішної професійної діяльності в цілому.

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА СТУДЕНТІВ: ВИХОВНИЙ АСПЕКТ

Ю.О.КАМЕНСЬКА

Харківська національна академія міського господарства

Поняття «науково-дослідницька діяльність студентів» включає в себе два взаємопов'язаних елементи:

- навчання студентів елементам дослідницької діяльності, організації та методики наукової творчості;
- наукові дослідження, що здійснюються студентами під керівництвом професорів і викладачів.

Особлива виховна роль належить, на наш погляд, науковим дослідженням, які виконують студенти під керівництвом провідних викладачів. Практика показує, що більш результативною є співпраця з керівником, якого у якості наставника, студент обрав самостійно. Справа в тому, що здійснюючі такий вибір студент оцінює професійну спрямованість наукових інтересів викладача, професійні якості та вагомність педагогічного досвіду. Не останню роль в успішності співпраці в рамках науково-дослідницької діяльності відіграє моральна культура особистості викладача та психологічна сумісність студента та викладача.

Іншими словами, обираючи наукового керівника студент позиціонує його для себе як своєрідний ідеал професіоналізму, поведіння та особистих якостей.

Отже, результат залучення студентів до науково-дослідницької роботи за схемою «керівник - студент» можна розглядати в двох аспектах:

- розвиток творчого мислення та індивідуальних здібностей, що дозволяє студентам найповніше виявити свою індивідуальність, сформулювати власну думку щодо кожної дисципліни;
- вплив особистих якостей викладача на особистість студента та формування його наукового світогляду.

Слід сказати також про позитивний та досить ефективний (за співвідношенням якості/тривалість) виховний вплив на особистість студентів

процесу підготовки та участі в науково-організаційних заходах (конференціях, конкурсах, олімпіадах та ін.).

У відвертому спілкуванні студенти зізнаються, що для них пропозиції щодо участі публічних заходах є ознакою довіри та визнання їх досить високої теоретичної підготовки з боку викладачів. А це звичайно стимулює подальші зусилля щодо постійного оновлення і вдосконалення своїх знань. Крім того, підвищується статус таких студентів у студентському середовищі та зростає самооцінка.

Практика публічних виступів, презентацій результатів науково-дослідницької роботи, участі у змаганнях, спілкування зі представниками інших ВНЗ та інших наукових шкіл дозволяє студентам повправлятися в ораторському мистецтві, відточити майстерність відповідати на запитання, дискутувати, відстоювати власну точку зору, конструктивно реагувати на аргументи опонентів. Усе це сприяє формуванню не тільки наукової ерудиції майбутнього фахівця, а і особистості студента.

В практиці колег автора є приклади, коли досить здібні студенти мали репутацію посередніх лише тому, що не могли яскраво та зрозуміло презентувати результати своїх досліджень, сумнівалися у власних силах та знаннях, соромилися вступати у дискусію. Спільними зусиллями керівника та студента ця ситуація була виправлена шляхом активної участі (іноді не такої успішної, як планувалось) в різноманітних науково - організаційних заходах різного рівня.

Доцільно також зупинитися на такому виховному аспекті науково-дослідницької роботи як стимулювання. До науково-дослідницької роботи студентів заохочувати використовуючи такі форми, як:

- отримання додаткових балів до рейтингу студентів, що враховуються при: призначенні премій; проходженні конкурсу на місця освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр»; оцінюванні знань студентів з дисциплін, до яких належать наукові здобутки;
- рекомендація до вступу в аспірантуру;
- преміювання та стажування, у т.ч. закордонні;
- призначення іменних стипендій;
- нагорода дипломами ВНЗ та цінними призами;
- подяка із занесенням у індивідуальний план студента.

Деякі з перелічених форм заохочування успішно використовуються на факультеті «Економіка і підприємництво» ХНАМГ.

Підсумовуючи, слід зауважити, що професійно організоване та цілеспрямоване виконання науково-дослідницької роботи студентів у вищому навчальному закладі сприяє формуванню всебічно розвиненої особистості фахівця, науковця.

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ЯК НОВАТОРСЬКИЙ ЧИННИК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

М.Ю.КАРПЕНКО, В.Б.УФИМЦЕВА, кандидати техн. наук
Харківська національна академія міського господарства

На сучасному етапі навчальний процес в Україні переживає суттєві трансформації. Провідна тенденція цих трансформацій – це збільшення самостійного чинника при підготовці студентів, перехід до нових технологій подання навчальних матеріалів, які опираються на використання електронних комунікацій та засобів комп'ютерної техніки. Найбільш прогресивним напрямком на цьому шляху слід визнати впровадження дистанційних технологій навчання. Адже саме вони інтегрують в собі практично всі аспекти використання комп'ютерних технологій та дозволяють вирішити цілу низку проблем, що властиві традиційній формі навчання, а саме:

- істотно збільшити «ресурс викладача» при роботі зі студентами без організації додаткової аудиторної роботи;
- рівномірно розподілити подання матеріалу, здійснювати ефективний контроль знань у межах навчального часу без безпосереднього контакту викладача зі студентами;
- усунути залежність студентів від графіку роботи викладача тощо. Для того, щоб дистанційні технології працювали ефективно, треба забезпечити виконання певних умов. На наш погляд, сучасна система дистанційної освіти (ДО) має включати такі компоненти:
- розвинуту систему учбово-методичної літератури, що зібрана в єдину базу даних із засобами пошуку на рівні гіпертекстових зв'язків, тезаурусів, реферативних посилань тощо;
- систему підтримки взаємодії слухачів з викладачами через засоби електронних комунікацій;
- систему організації консультацій у реальному часі;
- систему тестування для поточного контролю залишкових знань;
- засоби організації колективних обговорень і спілкування слухачів між собою (створення медіа-центрів).

Наявність зазначених компонентів характерна для розвинутої системи ДО, підтримку якої може дозволити собі не кожен навчальний заклад. Як правило, у реальному житті більшість діючих систем включають лише частку з вказаних компонент. І від того, що то є за компоненти, залежить якість системи в цілому. На наш погляд, головне, що мають забезпечити дистанційні технології – це ефективну взаємодію слухачів з викладачами та між собою (банального тиражування учбових матеріалів через електронні комунікації для якісного навчального процесу замало). Без такої взаємодії безглуздо говорити про навчальний процес взагалі та дистанційне навчання – зокрема! І це дуже важливо. Бо останнім часом поширюється думка, що дистанційна форма може цілком виключити викладача з навчального процесу за винятком етапу контролю знань. Ця думка абсолютно помилкова! Без роботи викладача, його особистої участі в навчальному процесі дистанційна технологія безглузда, як і будь-яка інша. Досить перенести подібну ситуацію на традиційний навчальний процес: студенти приходять на заняття, одержують комплект літератури і відправляються для її вивчення. Постає питання: у чому полягає роль навчального закладу і чим він у даному випадку відрізняється від бібліотеки? Де в цьому процесі місце виховної складової освітнього процесу?

Насправді, дистанційний курс тільки тоді є курсом, коли за ним стоїть автор, викладач. Тільки він здатен перетворити «мертвий матеріал» у «живий організм», наповнити його новими новаторськими ідеями й підходами, привнести індивідуальну складову. Саме автор збирає, обробляє і систематизує роботу над питаннями і проблемами курсу, удосконалює засоби подання матеріалу. Дистанційний курс і викладач – це нерозривна ланка, що утворює основу системи дистанційної освіти, її креативну складову. Саме таке поєднання є основним чинником успішного впровадження дистанційних технологій до системи освіти.

ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОЇ ЕТИКИ

Т.Є.КИРКАЧ

Харківська національна академія міського господарства

Трудова етика є однією з найважливіших сфер дії моралі, яка охоплює всі області суспільно-корисної діяльності людини. У першу чергу це має відношення до матеріально-виробничої, науково-технічної й культурної діяльності, до якої можна віднести сферу осві-

ти, а також діяльність органів системи державного управління й місцевого самоврядування.

У самому понятті трудової етики прийнято виділяти два основних аспекти: відношення до праці й норми взаємин між учасниками спільної діяльності. Цілком природно, що дотримання норм і принципів трудової етики є одним з найважливіших умов ефективного функціонування й розвитку організації, передумовою результативної спільної діяльності її працівників і можливості успішного досягнення стратегічних цілей.

Поряд із загальними питаннями трудової етики, характерними для всіх видів людської діяльності, існують і специфічні проблеми професійної етики, які пов'язані з конкретними особливостями професії. Моральну сторону праці визначає, насамперед, те, що вона є основною умовою людського існування. Формування й підтримка трудової етики в колективі залежать від цілого ряду факторів.

Феномен трудової етики й практика дотримання її норм істотно пов'язані з такими факторами, як якість трудового життя й умови праці, його організація й характер управління, обов'язки працівників, їхня лояльність і покора, а також дотримання цивільним правам й особистого достоїнства працівників.

УКРАЇНСЬКОМОВНА СТІЙКІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ СТУДЕНТСТВА

О.В. КІР'ЯНОВА

Харківська національна академія міського господарства

Мовна стійкість – це якість, намір, психологічний орієнтир людини непохитно користуватися у щоденному спілкуванні певною мовою, мовними засобами, які є для неї природовідповідними та близькими з погляду її виховання та освіти. Зміст словосполучення «українськомовна стійкість» виводиться із самої назви – використовувати українську мову повсякчас, незважаючи на мовлення співрозмовника. Хоча це, звичайно, не повинно виключати всебічний мовний розвиток особистості студента та вільне володіння мовами інших народів та націй.

Вирішення проблеми набуття студентами українськомовної стійкості – справа не одного року. Щоб залучити молодь до постійного користування в межах приватного та ділового спілкування українською мовою, педагогічний колектив певного ВНЗ і насамперед викладачі-мовці повинні враховувати декілька основних внутрішніх факто-

рів, що впливають на формування визначеної якості:

1. *Мотивація*. Насамперед слід знати, яке значення для студента має досягнення поставленої мети і як він оцінює свої шанси з точки зору практичного застосування набутих якостей чи здібностей. Звичайно, первинною основою мотивації будь-якої діяльності є потреби, які усвідомлюються і переживаються людиною, у результаті чого в особистості виникає спонукання до дій. Людина діє, працює, творить з метою одержати певний результат, який задовольнить її потреби на певному етапі. У своїх працях Л.Йовайша визначає і включає до складу мотиваційної сфери такий компонент, як соціальна установка на певну сферу трудової діяльності, потреби в оволодінні необхідними знаннями й навичками, що і сприяє підвищенню активності особистості. І така соціальна установка в нашому суспільстві починає спрацьовувати, тобто соціальне замовлення на людину-фахівця, що повсякчас спілкується українською мовою, знає її письмові закони, вже є, адже темп сучасного науково-технічного прогресу та й відповідно відродження України ставить перед системою освіти принципово нове завдання: сформувати особистість спеціаліста, який характеризувався б високим рівнем інтелектуального розвитку та міг свій інтелект представити за допомогою слова, реалізувати думку засобами мови.

2. *Рівень самосвідомості*. Звісно, українськомовна стійкість не може проявлятися повсякчас, якщо студент не сформувався як свідомий громадянин певного суспільства, якщо його рівень свідомості недостатній. Певний рівень свідомості – це науково обгрунтовані або мистецьки осмислені ідеї, концепції, програми, світоглядні орієнтації, що характеризують інтелектуальний потенціал людини, її здатність до рефлексії, самоопанування й самоствердження.

3. *Етнічна самоідентифікація*. Слід підкреслити, що національна, етнічна самоідентифікація певною мірою залежить і від значення рідної мови для особистості, від частоти її функціонування під час спілкування. Мова за своєю природою є соціальним явищем, нею можна оволодіти лише у процесі соціальної взаємодії з іншими людьми. У мові відображаються сукупні знання народу про суспільство і людину, і оскільки для кожної окремої спільноти ці знання є специфічно своїми, поширення їх засобами і можливостями рідної мови сприяє етнонаціональній консолідації та ідентифікації.

Зважаючи на зазначене вище, підсумуємо, що такі фактори, як мотивація, рівень самосвідомості та етнічна само ідентифікація, притягують молоду людину до свого рідного, до українського і можуть

бути розглянуті як засоби формування національної самосвідомості студентства.

АСПЕКТИ НООСФЕРНОЇ ГЕНОДІГМИ ЕВОЛЮЦІЇ ВИХОВАННЯ, НАВЧАННЯ І ОСВІТИ

В.М.КЛОЧКО, канд. техн. наук, К.В.КУХТІН

Харківська національна академія міського господарства

«Ноосфера – це нове явище на Землі, в ній Людина вперше в світовій науці стає найбільшою геологічною силою, своєю працею і розумом, корінним чиним перебудовує своє життя, міняє умови життєдіяльності в порівнянні з минулим».

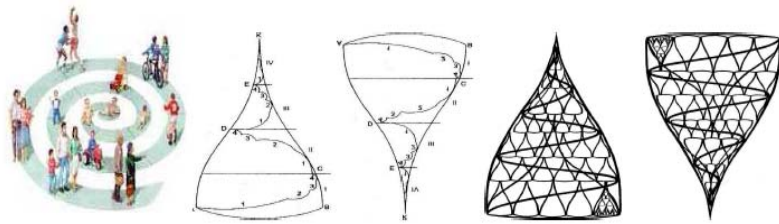
В.І. Вернадський

Настав час практичного застосування теорії генетичної енергоінформаційної єдності Світу, теорії Періодичної Системи Всезагальних Законів Світу, моделей і еволюційної константи в ноосферній еволюції науки, освіти, навчання і виховання (НЕОНіВ)¹. Акад. Б.О.Астаф'єв відзначає: *«Наука і освіта - тандем, що історично склався. Вони нерозлучні. Рівень наук визначає рівень освіти... Наука змінюється, росте, як Людина»*. Рівень і модель освіти визначає рівень і модель виховання, циклічність моделей еволюційної спіралі І.І. Мечникова, еволюційних конусів, ієрархічних фрактальних еволюційних конусів Астаф'єва Б.О., рис.1, еволюційних констант фазових переходів, єдиного алгоритму творіння та його коеволюційних проявів.

Нами підтверджена можливість застосування вказаних моделей в проведених експериментальних розрахунках біфуркаційного перетину траєкторій еволюції НЕОНіВ². Моделі еволюції НЕОНіВ, як відкритої системи, віддзеркалюють філософське і теоретико-практичне впровадження циклічності еволюційних процесів (фаз і підфаз). Еволюцію фаз і підфаз НЕОНіВ терміном з 1615 по 2168 рр. наведено в таблиці.

¹ Астаф'єв Б.А. Алгоритм еволюції. – М.: Ін-т холододинаміки, 2010. – 440 с.; Астаф'єв Б.А. Теорія Творення і генетичне єдинство Мира. – М.: Ін-т холододинаміки, 2010. – 672 с.; Маслова Н.В. Періодическая система Общих Законов человеческого общества. – М.: Ін-т холододинаміки, 2006. – 296 с.; Маслова Н.В. Періодическая система Общих Законов познания и постижения. – М.: Ін-т холододинаміки, 2007. – 180 с.

² Клочко В.М., Кухтин Е.В. Генодигма экономической деятельности // Комунальне господарство міст (укр. і рос. мовами): Наук.-техн. зб. Вип. 92. Серія: Економічні науки. – К.: Техніка, 2010. – С. 391- 402.

1) І.І. Мечникова 2) еволюційних конусів $A_{1,2}$ 3) фрактальних конусів $B_{1,2}$

Рис.1 – Моделі еволюції і ЖЦ будь-яких систем Світу:

1) модель І.І.Мечникова представляє постембріональний розвиток Людини - дорепродуктивний (дитячий), репродуктивний (юний і зрілий) і пострепродуктивний періоди; 2) моделі $A_{1,2}$ – відображають динаміку і вектори енергоінформаційного етапів еволюції будь-якої системи Світу; 3) моделі $B_{1,2}$ – фрактальні моделі зустрічно паралельних (антипаралельних) систем еволюційних конусів - стереометричних просторово-часових математичних моделей етапів еволюційного розвитку будь-якої системи Світу: моделі $A_{1,2}$ – відображають еволюційний процес творчо-створюючої енергії системи, розподіленої між елементами цієї системи; модель $B_{1,2}$ – відображає еволюційний процес стимулюючих енергій системи, розподіленої між елементами цієї системи. В усіх моделях «розгортання-еволюція» відбувається проти руху годинникової стрілки; моделі $A_{1,2}$ - еволюційні конуси, розподілені на чотири фази одного оберту еволюційної спіралі розвитку системи; I, II, III, IV - фази витків еволюційної спіралі; еволюційна константа I-II фази - 0,5821027 витка, III-IV фази - 0,4178973 витка; кінець витка еволюційної спіралі - точка квантового переходу системи на новий етап розвитку; фази витка мають підфази і-го порядку, як (1,2,3,4...) фази і-го порядку усередині фаз еволюції системи. ЖЦ будь-якої системи підпорядковані Закону еволюційного конуса - будь-які системи в своєму еволюційному розвитку проходять чотири фази в абсолютно точних математичних співвідношеннях: I ф. - 0,3388; II ф. і III ф. - по 0,2433; IV ф. - 0,1746¹.

Дослідження фаз еволюційної спіралі науки, економіки, освіти, навчання і виховання (фрагмент)

Фази еволюційної спіралі	Номер фази	Періоди, повні витки	Термін дії фаз і підфаз		
			1-го порядку	$\sum_2 I+II=0,5821..$ $\sum_2 III+IV=0,4178..$	I ₃ ф. - 0,3388.. II ₃ , III ₃ - 0,2433.. IV ₃ - 0,1746..
1615 р.- 1842р.	I, II	390	132, 95	77; 55; 55; 40	45-32; 32-23; 32-23; 23-17
1842р. – 1937р.	III		95	55; 40	32-23; 23-17

¹ Астафьев Б.А. Алгоритм эволюции. – М.: Инст. Холодинамики, 2010. – С.36-52. - 440 с.;

1937р. – 2005р.	IV	163	68	40; 28	23-17; 16-12
2005р. – 2100р.	I, II		55; 40	32-23; 23-17;	19-13; 13-10; 13-10; 10-7
2100р.- 2140р.	III		40	23-17;	13-10; 10-7
2140р.- 2168р.	IV		28	16-12;	9-7; 7-5

В таблиці: Зона біфуркації 2005р. - зміна парадигми наук на *ноосферну генодігміну**.

* Пояснення: *ключовий термін еволюційної зміни парадигми науки на генодігміну науки*, розроблений, інтегрований і введений авторами, як початкова концептуальна схема, модель постановки проблем та їх рішення, методів дослідження в різних сферах наук, які за основу еволюції науки сприйняли теорію генетичної енергоінформаційної єдності Світу і теорію Періодичної Системи Загальних Законів Світу. Термін *генодігміна* сформовано (інтегровано) авторами на підставі ведучого первинного коду, базової категорії ноосферних теорій - *ГЕНО*му Світу Космосу та + грецької *genos* >англійської *genote* - сукупність генів, які містять + грецької і німецької *DI* - подвійні + польської *gmina* - нижчі, неподільні на цьому рівні елементи (*ГЕНО+DI+gmina*). Скорочено, генодігма - це сукупність переконань, цінностей, характеристик для ноосферно-орієнтованого наукового співтовариства. Приймавши генодігму, група учених і фахівців стає ноосферно-професійною, а предмет їх наукового і прикладного інтересу перетворюється на наукову ноосферну дисципліну, яка формує новітні наукові знання, спеціальні наукові видання, організацію наукових суспільств, а також формує вимоги для виділення спеціального курсу (предмету або системи предметів) в академічній освіті.

Нова історична генодігма є проривом Людства до керованої ноосферної соціоприродної еволюції, яку спрогнозував і науково обґрунтував в науковій теорії про Ноосферу перший Президент Академії наук України Володимир Іванович Вернадський. Еволюція біосфери в Ноосферу це діяльність людського розуму і наукової

думки, які стають визначальними чинниками розвитку цивілізації. Тому, ми можемо розглядати, в призмі генодігміни, *ноосферну науку - як взаємодію Людини з Природою, навколишнім середовищем і Ко-*

смосом, на користь забезпечення процесу життєдіяльності, існування і розвитку Людини, Земної і Космічної цивілізації і висловити гіпотезу сприйняття математичних моделей та алгоритмів побудови еволюційного конусу та фрактальних моделей еволюційного конусу, констант «золотого перетину» і еволюційної енергетичної константи Астаф'єва Б.О., констант фаз і підфаз еволюційного конусу для практичної розробки геометрії і шкал соціально ноосферної кваліметрії оцінки виховання і освіти студентів виші.

СОЦІАЛЬНА НООСФЕРНА КВАЛІМЕТРІЯ

КЛОЧКО В.М., канд. техн. наук, КУХТІН К.В.
Харківська національна академія міського господарства

Соціальна ноосферна кваліметрія¹ - термін введено проф. Субетто О.І., з бажанням підкреслити істотну межу перетворення, яку зазнає соціальність в ХХІ столітті - Ноосферну спрямованість і нову якість буття Людини. Теза про необхідність розробки соціальної ноосферної кваліметрії (СНК), була сформульована Субетто О.І. ще в 1991-1993рр. у ряді монографій². [1-4] : **Соціальна Ноосферна кваліметрія - міждисциплінарний науковий синтез у задумі науки про вимірювання і оцінку якості будь-яких об'єктів і процесів**, що входять в простір цілісного світоосвоєння Людини. Соціальна кваліметрія в своєму становленні, як науковому напрямі, трансформує соціологію в ноосферну соціологію, яка включає в свій теоретико-світопоглядний базис вчення В.І. Вернадського про Ноосферу. У роботі [1, С.37-48] Субетто О.І. виділив 9 відмітних особливостей синтетичної кваліметрії (в філософському аспекті) та запропонував **триадну побудову «піраміди кваліметричних теорій» (загальної, спеціальної і предметної кваліметрії)**, на відміну від дуальної кваліметрії (теоретичної і прикладної) в концепціях «Азгальдова-Глічова» і ВНДІС - Всесоюзного науково-дослідного інституту стандартизації. Субетто О.І. ввів поняття про **вчення і принцип віддзеркалення якості процесів як результатів включення** в теорію якості складних систем **теорії циклів і системогенетики**, з відповідними системами законів, що

¹ **Кваліметрія** (від лат. qualis - який за якістю і грец. metreo - вимірюю), галузь науки, що вивчає і реалізує методи кількісної оцінки якості продукції.

² «Введення в кваліметрію вищої школи» (1991), «Кваліметрія життя» (1991), «Творчість, життя, здоров'я і гармонія» (1992), «Від кваліметрії Людини - до кваліметрії освіти» (1993).

дозволяють глибоко розкрити *взаємозв'язки в єдності «простору-часі-якості» як в еволюції, так і в функціонуванні систем - об'єктів кваліметрії.*

Архітектоніку кваліметрій («піраміди теорій») наведено в таблиці. **Соціальна Ноосферна кваліметрія** - найважливіша частина теоретико-методологічного базису сучасної ноосферної науки, в т.ч. - ноосферної соціології (НС), як науки про ноосферне суспільство, соціальні системи і соціальні общності, ноосферну Людину-індивідуума і створені соціальні інститути (в т.ч. інститут виховання), процеси, події і явища, покликана *забезпечити НС сучасною виміральною базою*, націленою на вимірювання і оцінку якості як суспільства в цілому, соціальних інститутів і ціннісних архетипів¹ і суспільних ідеалів та ін. **Соціальна Ноосферна кваліметрія** (СНК) відображає в собі всю піраміду кваліметрій, використовує багатство їх методологічного змісту і є *кваліметричною основою ноосферного системного аналізу та ноосферної типології.*

Ноосферний системний аналіз (НСА) є методологією пізнання, в призмі системності, загальних властивостей Ноосфери як форми існування матерії. НСА досліджує якість процесів, як результатів включення в теорію якості складних систем **теорії циклів і системогенетики**. НСА, в призмі нової генодігмальної моделі постановки проблем та їх рішення, методів дослідження в різних сферах наук на основі еволюції теорії генетичної енергоінформаційної єдності Світу Космосу і теорії Періодичної Системи Всезагальних Законів Світу (акад. Астафєва Б.О. і Маслової Н.В.), дозволить глибше розкрити взаємозв'язки в єдності форм існування матерії «просторі-часі-русі-структурованості-процесах-подіях-явищах-якості» як в еволюції, так і в функціонуванні систем - об'єктів кваліметрії [2]. СНК та НСА є основою для розробки систем оцінки якості, в т.ч. - виховної роботи студентства у ВНЗ.

¹ **Архетип** (від греч. arche - початок і typos - образ, 1). у пізньоантичній філософії (Філон Олександрійський і ін.) **прообраз, ідея**. У «аналітичній психології» К. Г. Юнга початкові, природжені психічні структури, образи (мотиви), складові зміст т.з. колективного несвідомого, які є в основі загальнолюдської символіки сновидінь, міфів, казок і ін. створень фантазії, в т.ч. художньої; 2). найбільш стародавній, невідомий нам текст, до якого сходять решта текстів письмового пам'ятника; 3). мовна форма, що гіпотетично реконструюється або фактично засвідчена, початкова для її пізніших продовжень, напр. індосвропейське *m+ater - для спільнослов'янських m+atī (російське «мати»), латинське m+ater (матір) і т.д. Доступ до статті: <<http://www.KM.ru>>.

Позначення Законів і рівнів ноосферної якості ієрархії систем, «пірамід якості» і теорії ефективності

Рівні Ноо-якості Буття	Групи Законів рівнів Ноо-якості	Символи Законів рівнів Ноо-якості	Колір Законів рівнів Ноо-якості	Рівні теорії ґрад-ності	Рівні теорії дуаль-ності	Рівні теорії ефекти-вності
7	Закони Вищого Потенціалу		Фіолетовий	-	-	-
6	Закони Ієрархії		Синій	-	-	-
5	Закони Еволюції		Голубий	-	-	Самоорганізація
4	Закони Самоорганізації		Зелений	-	-	Здатність (потенційна)
3	Закони Інформації		Жовтий	Верхня страта ⁴	-	Керованість
2	Закони Енергій		Померанчовий	Середня страта ⁵	Теоретичні	Перешкоди-сті-кість
1	Закони Елементів		Червоний	Нижня страта ⁶	Прикладні	Стійкість
0	Закон Передумови		Сірий	-	-	

⁴ «Верхня страта» - загальна кваліметрія, до складу якої входять: теорія порівняння і логіка оцінок; теорія кваліметричних шкал; теорія згортання показників і оцінок; теорія алгоритмів оцінки; класифікації показників якості; загальні принципи і аксіоматика (правила виводу) кваліметрії;

⁵ «Середня страта» - спеціальні кваліметрії, до складу якої входять: експертна кваліметрія; індексна кваліметрія; таксономічна кваліметрія (або кваліметрична таксономія); ймовірнісно-статистична кваліметрія; нечітка кваліметрія; тестова кваліметрія; циклово-динамічна кваліметрія; теорія оцінювання ефективності, як захід якості систем і процесів;

⁶ «Нижня страта» - предметна кваліметрія, яка охоплює всі сфери діяльності і суспільного життя Людини, наукові галузі знань, на які ділиться єдина наука як єдиний корпус наукових знань. Нижня страта в «піраміді теорій» синтетичної кваліметрії зв'язує загальну і спеціальні кваліметрії із специфікою предметних областей вимірювання і оцінки якості [1, С.37-48].

1. Субетто А.И. Социальная ноосферная кваліметрія в системе неклассической социологии. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.trinitas.ru/rus/doc/0016/001b/00161312.htm>>.

2. Ключко В.М., Кухтин Е.В. Генодигма экономической деятельности // Коммунальное хозяйство міст (укр. і рос. мовами): Наук.-техн. зб. Вип.92. Серія: Економічні науки. – К.: Техніка, 2010. – С. 391-402.

ФІЛОСОФІЯ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ: НООСФЕРНИЙ ПІДХІД

В.М.КЛОЧКО, канд. техн. наук, К.В.КУХТІН
Харківська національна академія міського господарства

Філософія весь час прагнула не тільки осмислити існування системи освіти і виховання, але й сформулювати нові цінності і педагогічно відчутні межі освіти і виховання. Нова історична ноосферна¹ генодігма² освітянської теорії і практики демократизації національного виховання набуває нової форми стосунків у сфері навчальної діяльності і придбала риси ринкової, нового соціально-ноосферного змісту та інноваційної ноосферної освітньо-виховної коеволюції. На початку XXI ст. дискусії філософії навколо *сучасної еволюції освіти і виховання обумовлені потребою аналізу тих суперечностей, які з'явилися разом із змінами соціальної дійсності* у всіх сферах людського життя та визначаються трьома характерними аспектами для країн колишнього СРСР: втрата членів суспільства контролю над соціальними процесами; незахищеність перед змінами, які ми не в змозі контролювати і перед ситуацією невизначеності, в якій ми вимушені жити; нездатність членів суспільства в ситуації невизначеності планувати і досягати довгострокових цілей³. Сфера вищої освіти (ВО), як єдність філософії ВО (ФВО) та соціального інституту ВО, чутливо реагує на ці зміни і не залишається осторонь в

¹ Ноосфера (грец. noos - розум і сфера), *новий еволюційний стан біосфери, при якому розумна діяльність Людини стає вирішальним чинником її розвитку*. Поняття ноосфери введено французькими ученими Е. Леруа і П. Тейяром де Шарденом (1927). **В.І. Вернадський розвинув уявлення про ноосферу як якісно новій формі організованості, що виникає при взаємодії природи і суспільства, в результаті творчої діяльності Людини, що перетворює Світ, спирається на наукову думку.** Доступ до статті: <<http://www.K&M.ru>>.

² Генодігма (від парадигма), генодігміна (гр. *genos* > англ. *genome* - сукупність генів, які містять + гр., нім. *di* - *подвійні* + польськ. *gmina* - нижчі, *неподільні на цьому рівні елементи*), скор. генодігма - початкова концептуальна схема, модель постановки проблем та їх рішення, методів дослідження в різних сферах наук, які за основу еволюції прийняли теорію генетичної енергоінформаційної єдності Світу і теорію Системи Загальних Законів Світу академіків Астаф'єва Б.О. та Маслової Н.В. Авторський термін [1,С42]. **Парадигма** (грец. paradeigma - приклад, зразок), у філософії, соціології - початкова концептуальна схема, модель постановки проблем та їх рішення, методів дослідження, *пануючих протягом певного історичного періоду в науковій співдружності. Зміна парадигм є науковою революцією.* Доступ до статті: <<http://www.K&M.ru>>.

³ Федотова В.Г. Хорошее общество / В.Г.Федотова. – М.: Прогресс-Традиция, 2005. – С.42, - 180 с.

питаннях докорінного перегляду пріоритетів в навчанні, освіті і вихованні (НОіВ) студентської молоді. Сучасна західна модель еволюції ВО в рамках Болонської декларації націлює на вузьку спеціалізацію з використанням інформаційно-тестових (лівопівкульних) методик НВіО, які притаманні системам підготовки мобільної робочої сили [2, с.104] і антропосферній¹ ФВО (АФВО), на відміну від біоенергоінформаційних (двопівкульних) ноосферних методик НВіО. Як підкреслює Н.Г.Кулікова, АФВО базується на положеннях про «безпрецедентну безпорадність на початку життєвої дороги Людини, брак інстинктивної регуляції (іраціональної - авт.), тривалий первинний адаптаційний період, психічне (раціональне, енергоінформаційне, польове) безсилля особистості в організації самостійного пізнання Світу і саморозвитку, де культура і соціум грають роль захисту «біоенергоінформаційного» життя, особистістю і видової своєрідності. Домінанта соціальної стійкості у результаті обмежує простір особистості і стримує темпи її саморозвитку» [2, с.105]. Наведені аспекти АФВО негативно позначаються на еволюції НВіО. Для якісного перетворення АФВО необхідна ноосферна еволюція трьох головних функцій ФВО: світоглядної функції ФВО, яка визначає генодігмальні вихідні контури педагогічних уявлень про буття Людини в Світі, цінності, цілі, об'єктивні вимоги і провідні засоби формування ноосферної самосвідомості, навчальної, виховної і професійної діяльності; в призмі світоглядної функції ФВО інтегрується цілісний образ суб'єкта еволюції пізнання, учіння, виховання, освіти, самовиховання тощо і формує проектно-конструктивну функцію ФВО та інтегруючу функцію ноосферної ФВО - системну повноту, змістовну цілісність, безпеку й ефективність - біоенергоінформаційних, біоадекватних (двопівкульних) ноосферних методик НВіО шляхом впровадження педагогічних «реал-технологій»

¹ **Антропосфера**, складова частина соціосфери, *що охоплює людство як сукупність індивідів*. Соціосфера, позначення людства, суспільства, а також освоєного людиною природного середовища, в сукупності складових частин географічної оболонки Землі, як ландшафтної оболонки - *сфера взаємопроникнення і взаємодії літосфери, атмосфери, гідросфери і біосфери*. Володіє складною просторовою диференціацією. Вертикальна потужність географічної оболонки - десятки кілометрів. Цілісність географічної оболонки визначається безперервним енерго- і масообміном між сушею і атмосферою, Світовим океаном і організмами. *Природні процеси в географічній оболонці здійснюються за рахунок променистої енергії Сонця і внутрішньої енергії Землі. В межах географічної оболонки виникло і розвивається людство, що черпає з географічної оболонки ресурси для свого існування і впливає на нею*. Доступ до статті: <<http://www.K&M.ru>>.

[4, с.104-139]. Ноосферна ФВО акцентує проблемне завдання реалізації об'єктом ВО чотирьох різномасштабних програм: індивідуальної, соціальної, Планетарної і Вселенської. Кожна особистість є невіддільною часткою еволюції Космосу, потужним чинником еволюції Природи і Землі, який діє свідомо. Ці аспекти ФВО не заперечують соціальним запитам суспільства і «тим самим створюють природний механізм стійкого розвитку системи ВО відповідно до головної місії Доктрини розвитку ВО України в XXI столітті» [3, с.105].

Генодігма демократизації національного виховання найефективніше здійснюється через ВО і реалізується під час навчального освітянсько-виховного процесу. Саме через ноосферне навчання й освіти йде цілеспрямований процес соціального виховання й демократизації студента (індивіда), його формування як особистості та громадянина демократичної держави, ноосфери Землі, світу Космосу. Якісному рішенню проблем демократизації національного виховання допоможе методологія, яка підтримує, доводить і реалізує ноосферні пріоритети ФВО на новому рівні еволюції - «поглиблення єдності» і «зміцнення вселенськості» (В.І.Вернадський), в системі формування і виховання нового типу Людини - «космічної» (Б.О.Астаф'єв) [5, с.288]. «Система ВО продовжує залишатися одним із головних соціальних і моральних бастионів будь-якої країни, здатним консолідувати націю, найважливішим інструментом успішного здійснення соціально-економічних реформ» [6, с.288].

1.Клочко В.М., Кухтин Е.В. Генодигма экономической деятельности // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып.92. Сер.: Экономические науки. – К.: Техніка, 2010. – С.391-402.

2.Кулікова Н.Г. Пріоритети ноосферного розвитку філософії освіти. Ноосферна освіта в Україні: Методичний посібник / За ред. Г.В. Курмишева, Т.В. Олійник. – Харків, 2010. – 332 с.

3.Маслова Н.В. Ноосферное образование: монографія. – М.: Ин-т холододинамики, 2002. – 238 с.

4.Національна Доктрина розвитку освіти. Указ Президента України «Про Національну Доктрину розвитку освіти», від 17 квітня 2002 р., № 347/2002. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ped.sumy.ua/index.php?option=com_content&view=article&id.

5.Астаф'єв Б.А. Алгоритм эволюции. – М.: Ин-т холододинамики, 2010. – 440 с.

6.Шейко В. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець ХІХ - початок ХХІ ст.): У 2-х т. Т.2. – Харків, 2001. – 697 с.

АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТА-ПЕРШОКУРСНИКА У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Т.А.КОЛЯДА

Харківська національна академія міського господарства

До моменту вступу до вищого навчального закладу майже переважна більшість юнаків та дівчат досягає фізичної зрілості. Організм молодій людини має майже високу працездатність, високий рівень функціональної активності та витривалості. Цей вік – найсприятливіший для формування багатьох психічних функцій і розвитку інтелектуальних можливостей людини.

Саме в студентські роки формуються характер, світогляд молодих людей. Тому важливо, як зазначив К.Д. Ушинський, щоб матеріал, який у цей період вливається в душу молодій людини, був якісний.

Молоді люди, вступивши до вищого навчального закладу, стикаються з багатьма труднощами:

- дидактичними (новизна у процесі навчання, нові форми і методи організації навчання, відсутність необхідних навичок самостійної роботи тощо);

- соціально-психологічними (зумовлені входженням індивіда у нове середовище, особливості самостійного життя, ведення власного бюджету і подолання можливих матеріальних труднощів тощо);

- професійними (невміння зорієнтуватися у професійній спрямованості процесу навчання; необхідність вчитися працювати з людьми; складність у формуванні організаторських вмінь і навичок тощо).

Ці труднощі студенти долають упродовж місяців, поступово пристосовуються до нових умов і спрямовують свої сили на здобуття знань.

В адаптації студента виокремлюються три фази:

- перша фаза – психічна реакція організму на нові умови вищого навчального закладу у студентів має різну тривалість, але переважно закінчується в середині першого семестру;

- друга фаза – передбачає перебудову пристосовницьких механізмів, динамічного стереотипу, психічних процесів і завершується приблизно до середини другого семестру;

- третя фаза – період усталеної адаптації, коли завершується формування динамічного стереотипу і пристосовницьких реакцій. У 70% студентів він завершується до кінця першого курсу.

Вищий навчальний заклад має докладати всіх зусиль для створення оптимальних умов для адаптації першокурсників. Досить важливою буде кваліфікована допомога в організації й пануванні самос-

тійної навчальної роботи; в озброєнні студентів першого курсу знаннями про інноваційну культуру навчальної праці, освоєння сучасних освітніх технологій; ознайомлення їх з особливостями методики самостійної роботи з кожної навчальної дисципліни; активізація розумової діяльності студентів на заняттях; консультації (групові й індивідуальні) з інноваційної культури сучасної навчальної праці; формування потреби до самовдосконалення; забезпечення контактності викладачів і студентів.

РОЛЬ СПОРТИВНО-МАССОВОЙ РАБОТЫ В СИСТЕМЕ КУРАТОРСТВА СТУДЕНТОВ-ПЕРВОКУРСНИКОВ

С.В.КОРОЛИНСКАЯ, канд. физ. восп. и спорта

Харьковский национальный экономический университет

В.В.ШАДРИНА, канд. физ. восп. и спорта

Национальная юридическая академия Украины им. Ярослава Мудрого

Важным условием развития личности в вузе является наличие концепции социально-воспитательной работы с определяющей ролью системы кураторства. Главной целью социально-воспитательной работы является создание условий для самореализации личности, совершенствования ее гражданского самосознания, содействие становлению компетентной гуманистически ориентированной, обладающей мировоззренческим потенциалом личности.

Куратор выполняет роль наставника студентов, диагноста, старшего товарища. По отношению к группе, куратор выступает организатором, методическим руководителем, воспитателем, педагогом-психологом. К функциям куратора относятся социально-педагогическая, научно-методическая, организационно-воспитательная, коммуникативно-рефлексивная, аналитико-диагностическая, координирующая и прогностическая.

Можно констатировать, что вопросы организации воспитательного процесса в высшей школе и деятельность куратора довольно часто становятся предметом социально-педагогических исследований, при этом не рассматривалась роль спортивно-массовой работы в системе кураторства в вузе. Таким образом, организация спортивно-массовой работы и интерпретация поведения студентов в ходе спортивных и подвижных игр, эстафет, конкурсов, туристических походов и других мероприятий является перспективным направлением исследования.

В результате анализа планов социально-воспитательной работы факультетов различных вузов г.Харькова можно сказать, что спортивно-массовые мероприятия являются неотъемлемой частью воспита-

тельной работы и представлены в объеме 10-15% от всех запланированных мероприятий. Как правило, функции организации и проведения спортивно-массовых мероприятий возложены на спортивные кафедры и лишь иногда в церемонии награждения участвуют деканы факультетов. Следует отметить, что в ходе соревнований возникают различные ситуации, в которых необходимо проявление настойчивости, целеустремленности, решительности, лидерства, чувства товарищества и взаимопомощи, уважительного отношения к своим однокурсникам и т.д. Также в соревновательной обстановке постоянно возникают конфликтные взаимодействия, в результате которых возможно проявление агрессивной позиции студента, трусости, испуга, стремления переложить ответственность на других членов команды и т.д. Анализируя поведение студента во время игры можно составить достаточно детальный психологический портрет личности, спрогнозировать его действия в той или иной ситуации. Создание атмосферы соперничества способствует развитию самостоятельности и трудолюбия, дисциплинированности и организованности, преодолению эмоциональной неуравновешенности и безынициативности, приобретению уверенности в своих силах.

В качестве пропаганды здорового образа жизни среди первокурсников можно предложить совместное посещение группой катка, бассейна, организацию туристического похода и т.д.

Таким образом, проведение спортивно-массовых мероприятий позволит первокурсникам лучше узнать своих одноклассников, сформировав дружеские отношения, а кураторам составить более детальный психологический портрет студентов.

О СИСТЕМНОМ ВЛИЯНИИ МЕСТНОГО СТРАНОВЕДЕНИЯ НА ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРНОГО КОМПОНЕНТА У ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ

Л.Ф.КРУТОВАЯ, А.С.ПОНОМАРЕВ, О.В.ХОМЯКОВА
Харьковская национальная академия городского хозяйства

В практике преподавания русского языка иностранным студентам, обучающимся в нашей академии, давно сложилась стройная система страноведческого материала, которая предназначена для их ознакомления со всеми культурными аспектами, характеризующими Харьков и Харьковщину. Начиная с 1 курса, на занятиях и во внеурочное время студенты знакомятся с выдающимися личностями нашего города и области, с памятниками и памятными местами, совершают экскурсии в музеи нашей академии и города, в выставочные

залы художественного музея и бывшего дома народного творчества, приобщаются к разным видам искусства (театры, цирк).

В учебной программе по русскому языку страноведческий аспект нашел свое выражение в обязательной подготовке и проведении экскурсии в музей нашей академии, где иностранные студенты знакомятся с наглядными материалами, рассказывающими об истории создания академии, об этапах строительства отдельных корпусов, о научной деятельности наших преподавателей, о первых иностранных студентах, прибывших из разных стран мира к нам на учебу, находят своих земляков на фотографиях стендов и альбомов.

В музее академии иностранные студенты знакомятся с личностью замечательного архитектора города А.Бекетова, преподававшего в нашей академии, узнают о непревзойденных шедеврах его творчества, рассматривают фотографии зданий, построенных по его проектам, дотрагиваются до личного кульмана, за которым он создавал свои проекты.

Предварительная подготовка к слушанию лекции в музее, рассматриванию экспонатов проводится преподавателями накануне в учебной аудитории, где студенты знакомятся с лексикой, словосочетаниями, грамматическими конструкциями, обеспечивающими понимание того, что они увидят и услышат на следующем занятии.

Кроме этого, страноведческий аспект на 1 курсе предусматривает также знакомство с творчеством нашего замечательного земляка-художника И.Репина, картина которого «Запорожцы» подробно изучается на занятиях по русскому языку.

Еще один объект, включенный в страноведческую процедуру знакомства с памятниками нашего города, – это аллея героев-комсомольцев, юные жизни которых были отданы во имя свободы от врагов. Эта тема очень близка и понятна многим иностранцам.

И в конце 1 курса, накануне Дня Победы, систему страноведческих занятий завершает знакомство с еще одним памятником нашего города – Мемориалом Славы в парке Горького, где в скорбной позе застыла величественная фигура Родины-Матери, потерявшей в годы войны миллионы своих сыновей и дочерей и донныне оплакивающей их судьбы.

На 2-3 курсах страноведческий аспект касается изучения творчества Т.Шевченко, памятник которому, установленный в нашем городе, является лучшим образцом из сотен других во многих странах мира. Этот момент особо подчеркивается на занятии, подробно описываются все фигуры вокруг фигуры поэта, олицетворяющие собой героев его произведений, а также определенные этапы истории Украины.

Вершиной представленности местного страноведения в системе обучения иностранцев русскому языку являются доклады самих студентов на апрельской научно-студенческой конференции, посвященные именам и судьбам известных харьковчан: С.Васильковскому, К.Шульженко, Л.Гурченко, Н.Сличенко, А.Эфросу и многим другим.

МОЛОДЕЖНЫЕ ПОЛИТИЧЕСКИЕ ДВИЖЕНИЯ КАК ПЛАТФОРМА ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ БУДУЩЕЙ УКРАИНСКОЙ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЭЛИТЫ

А.Ю.КУДРЯВЦЕВ

Харьковская национальная академия городского хозяйства

Политическая элита, аппарат управления – основное звено, обеспечивающее оптимальное функционирование государства и политической системы, и от ее качества зависит состоятельность всего общества. Процессы формирования и преемственности политической элиты всегда занимали важное место в спектре проблем, решаемых политической наукой. Постсоветский опыт нашего государства выявил ряд проблем, связанных с пополнением политической верхушки общества. В советское время вопросами воспитания будущих партийных функционеров занимались пионерские и комсомольские организации, членство в которых было само собой разумеющимся. Ко времени окончания вуза молодые люди, видевшие себя политиками, имели достаточно четкое представление об основных закономерностях функционирования государства и политики, а также о своей будущей роли в этих процессах и возможностях политического карьерного роста. Вопросам политического воспитания уделялось такое же пристальное внимание, как морали и нравственности.

Молодежь быстро приспосабливалась к особенностям партийной работы, органично пополняя политическую элиту.

После развала СССР место комсомола и пионерии, особенно в первое время оказалось пустым. В отсутствии четкого политического курса и постоянной политической и экономической нестабильности вопросы воспитания будущей политической элиты оказались далеко не приоритетными. Таким образом, произошел сбой преемственности политической элиты, результаты которого мы и наблюдаем сегодня. В 90-тые годы XX ст. основная задача украинского общества сводилась к выживанию в новых, незнакомых и весьма сложных условиях, в особенности для людей, которые привыкли к высоким социальным гарантиям государства.

Последнее десятилетие прошлого века для нашего государства ознаменовалось многочисленными попытками поиска внешнеполитического курса, явными разногласиями в видении дальнейшей судьбы страны между западным и восточным регионами, становлением многопартийности, поиском путей подъема экономики и т. д. В данном случае, важность имеет именно многопартийная система, которая дает возможность большим массам населения активно участвовать в политике.

Наряду с появлением новых политических партий происходил генезис молодежных припартийных организаций. В первое время подобные организации носили больше не формальный характер и сосредотачивались преимущественно при вузах (студенчество всегда было основным ядром молодежных движений). В дальнейшем, руководство политических партий, понимая важность воспитания кадров, проводили активную политику привлечения молодежи в свои ряды.

За последнее десятилетие ситуация существенно изменилась. Молодежные припартийные и обособленные движения и организации приобрели определенный вес, молодежная политика государства стала если не приоритетной, то важной составляющей каждой новой власти.

Анализ современного состояния молодежного политического движения показывает, что преемственность политической элиты в Украине восстанавливается. Место комсомола занимают молодежные ячейки политических партий, независимые партийно студенческие организации молодежные образования не политического характера. История не раз доказывала: если общество хочет избежать перерождения элиты в деспотичную или недееспособную – нужна максимальная открытость элит на всех уровнях, постоянное пополнение профессионально подготовленными и состоявшимися людьми. Сегодняшние студенческие лидеры, главы молодежных политических организаций – это завтрашняя политическая элита.

РОЛЬ КУРАТОРА В ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ІЗ СТУДЕНТАМИ ПЕРШОГО КУРСУ

Т.О.КУЗНЕЦОВА, канд. хім. наук

Харківський державний університет харчування та торгівлі

До основних напрямів виховної роботи із студентами у ВНЗ відносяться:

- виховання моральності, свідомої дисципліни і культури поведінки;
- виховання політичної і правової культури, громадянськості, між-національної толерантності;

- розвиток пізнавальної активності, культури розумової праці, інтелектуальних здібностей і кругозору студентів, навиків науково-дослідної діяльності;
- виховання добросовісного відношення до праці;
- виховання фізичної культури, готовності до захисту Батьківщини; розвиток культури життєвого самовизначення і родинних стосунків;
- формування основ економічної і управлінської культури;
- виховання естетичної і екологічної культури, творчій активності, розвиток художніх здібностей.

Найважливіша роль у вирішенні даних завдань, в безпосередній організації виховної роботи у ВНЗ належить інституту кураторства. Особливо великого значення набуває інтенсивна, педагогічно осмислена робота із студентами-першокурсниками в перші дні, тижні після їх вступу до університету: саме в цей час у них найсильніше виявляються чекання позитивних установок, цілеспрямованої мотивації з боку педагогічного колективу на новий для них академічний стиль стосунків, на високу культуру навчальної праці. Основним завданням кураторів є надання допомоги студентам-першокурсникам в психологічній адаптації до навчання у вузі, здійснення контролю за поведінкою студентів у навчальний і позанавчальний час, підтримку постійних контактів з батьками студентів.

На першому курсі важливо ознайомити студентів з історією, традиціями, перспективами розвитку університету і факультету, з правовим і соціальним статусом студента, основами культури розумової праці, етикету, здорового способу життя, дбайливого відношення до власності університету. Впродовж перших місяців навчання має бути розгорнута інтенсивна профілактична робота проти можливої антисоціальної, протиправної поведінки студентів.

При організації позанавчальної виховної діяльності куратор повинен орієнтуватися на реалізацію наступних напрямів:

- створення умов для пропаганди здорового способу життя;
- цивільне виховання студента;
- орієнтація на прийняття сім'ї як цінності, розвиток компетентності студентів в питаннях родинного життя;
- формування професійної компетентності, конкурентоспроможності молодого фахівця;
- формування цілісного інформаційно-консалтингового простору.

Реалізація вищевказаних напрямів може здійснюватися шляхом проведення кураторами анкетування студентів, бесід, лекцій, диспутів,

тематичних вечорів, конференцій, конкурсів, зустрічей із студентами старших курсів, обговорення підсумків поточної успішності та екзаменаційної сесії, суспільних переглядів фільмів, спектаклів, телепрограм, організації участі в спартакіаді першокурсників, в художній самодіяльності ВНЗ, вивчення літератури про культуру розумової праці, відвідин музеїв, історичних пам'яток, художнього фонду, виставок та участі в святах (День вчителя, Дня Перемоги та ін.). Завдяки цим заходам куратор формує з студентської групи єдиний організований колектив, який надалі зможе вирішувати навчальні, наукові, трудові та інші поставлені перед ними задачі.

Таким чином, одна з основних ролей в проведенні і організації виховної роботи зі студентами належить кураторові, обумовлює виконання значного об'єму роботи та проявлення високої педагогічної майстерності.

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧА З СТУДЕНТАМИ В ОСВІТНІХ СИСТЕМАХ НОВОГО ПОКОЛІННЯ ELEARNING 2.0

Ю.В.ЛЕВІКОВ

Харківська національна академія міського господарства

Web-технології другого покоління стали каталізатором революційних змін у способах взаємодії людей з Мережею. Internet, що був дотепер переважно «мережею читачів» трансформується в «мережу письменників». Завдяки інструментарію Web 2.0 кожний має можливість стати творцем, а не пасивним споживачем інформації в WWW. Зміна парадигми торкнулася нових видів діяльності, стрімко поширившись зі сфери загальнодоступних соціальних мереж для повсякденного спілкування на різноманітні корпоративні застосування, інструменти бізнес-аналітики і таку суперсоціальну область, як освіта.

eLearning 2.0 відкриває широкі можливості для свободи дій об'єкта навчання, для самостійного освоєння й нагромадження знань студентом у тісній кооперації зі співтовариством експертів у його предметній області, що цікаво, і зі своїми однокурсниками. При цьому така кооперація не знає ніяких географічних обмежень, а створення навчальних співтовариств відбувається швидко, у міру необхідності та без особливих організаційних зусиль. У середовищі eLearning 2.0 знання формуються спільно, у процесі самостійного створення і обговорення навчального контенту та спілкування по відповідних тематиках.

Стівен Доунс із канадської Національної ради по дослідженнях, що саме і узвичаїв термін eLearning 2.0, відзначає природу сучасної WWW і її зміни за останній час, що неминуче сприяє іншому пово-

дженню її користувачів. Сьогодні в Internet замість читання масштабних документів ми всі частіше воліємо мати справу з невеликими об'єктами інформації в самих різних форматах і із самих різних джерел. У застосуванні до навчання можливості Web 2.0 означають перехід до такої моделі, коли в центрі педагогічного дизайну виявляється сам студент, що не тільки стає більш автономним з погляду контролю за навчальним процесом, але й більш активним у створенні навчальної інформації й взаємодії з іншими учасниками навчання.

Наступним етапом стане активне включення в навчальний процес таких засобів Web 2.0, як блоги, вікі, співтовариства, підкасти та mLearning.

На думку генерального директора компанії «Центр eLearning» Олени Тихомирової, технології Web 2.0 обов'язково повинні бути використані в академічному освітньому процесі, оскільки вони дають більшу свободу і студентам, і викладачам, дозволяючи першим значно розширити можливості самостійних занять, а другим – застосовувати більш творчі підходи до навчання, що неможливо впровадити наказом. Їхня життєздатність в освітньому середовищі прямо залежить від ентузіазму й постійної участі «низів», навіть при великій зацікавленості вищого керівництва вузу.

У світі eLearning 2.0 усе активніше знаходиться застосування в університетах. Блоги як засіб спілкування студентів можна знайти на багатьох вузівських сайтах. Більш глибокі навчальні цілі переслідують блоги, які викладачі ведуть для додаткового обговорення курсу, що стимулює студентів на самостійний аналіз отриманої інформації. У таких блогах викладачі можуть формулювати питання й завдання для студентів, а також давати посилання на додаткові матеріали та ресурси по темі. Для самих студентів блог на тему своєї наукової праці може стати способом залучення однокурсників і викладачів до коментування, критики та корекції по ходу її підготовки. Блог може стати гарним доповненням до основного курсу як засіб організації процесу вивчення курсу.

Реалізація можливостей eLearning 2.0 у корпоративному й академічному навчальному процесах може виявитися значно дешевше впровадження будь-яких інших освітніх інструментів, оскільки вже існує чимало відповідних рішень із відкритим кодом, які організація може встановлювати в себе або використати на умовах хостинга. Більш вимогливі до питань безпеки і підтримки користувачі можуть звернутися до комерційних систем, що пропонують засоби Web 2.0.

ІНКУЛЬТУРАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ

О.Ю.МАЛЮКОВА

Харківська національна академія міського господарства

Феномен культури серед інших явищ суспільного життя вирізняється особливою універсальністю. Культура є посередницькою ланкою між людиною і навколишнім світом. У цьому сенсі ані природу, ані політичну історію, ані національну картину світу людина не може уявити не інакше як через культуру.

Формування багатьох особистісних рис людини безпосередньо залежить від ступеня засвоєння нею культури. Культурологічна парадигма значною мірою орієнтує не на знання, а на освоєння елементів культури. При цьому акцент робиться на особливостях того суспільства, в якому відбувається процес виховання людини, на формуванні етнічної ідентичності.

Етнічна приналежність індивіда забезпечується шляхом освоєння ним елементів «своєї» культури, головними з яких виступають для нього цінності та норми життя, діяльності й поведінки. Цей процес позначається поняттям «інкультурація», тобто заглиблення індивіда в його етнічну спільність і культуру.

В результаті інкультурації людина набуває здібності вільно орієнтуватись у навколишньому етнічному середовищі, користуватись предметами культури, що створені попередніми поколіннями, обмінюватись результатами фізичної та розумової праці, досягати взаєморозуміння з іншими народами.

Кожна людина проходить процес інкультурації, оскільки без його результатів не може існувати як член суспільства і свого етносу. В цьому процесі виділяють дві основні стадії первинну (дитячу) і вторинну (дорослу). Інкультурація дитини є передумовою його трансформації у дорослу, здатну до адекватної участі у соціокультурному житті особистість.

Головна відмінна особливість інкультурації – вироблення індивідом здібності до самостійного освоєння соціокультурного оточення у межах, що встановлені у даному суспільстві. Індивід отримує можливість комбінувати отримані знання і навички для вирішення власних життєво важливих проблем: розширюється його здатність приймати рішення, які можуть мати значущі наслідки для нього й для інших; він отримує право брати участь у складі своєї етнічної групи у діях, результатами яких можуть бути значні культурні зміни.

Перший етап інкультурації сприяє збереженню стабільності культури, оскільки основним тут є відтворення вже існуючих зразків, конт-

роль за проникненням до культури випадкових і нових елементів.

Другий етап забезпечує членам суспільства можливість узяти на себе відповідальність за експериментування у культурі, внесення до неї змін різного масштабу.

Гармонійний і послідовний розвиток обох етапів інкультурації завершується формуванням менталітету особистості – сукупності настанів і нахилів індивіда діяти, мислити, відчувати і сприймати світ певним чином. У свою чергу, сформована ментальність особистості є показником нормального функціонування і розвитку як самого індивіда, так і соціокультурного середовища.

ОСОБЕННОСТИ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ СО СТУДЕНТАМИ-ИНОСТРАНЦАМИ В УЧЕБНО- ВОСПИТАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ (курс «История Украины»)

О.К.МАЛЮТИНА, канд. ист. наук

Национальный фармацевтический университет, г.Харьков

Интеграция Украины в международное политическое, социально-экономическое, культурное пространство приводит к значительному росту количества студентов-иностранцев в высших учебных заведениях Украины. Педагоги, работающие с этим контингентом студентов, обязаны в ходе учебно-воспитательного процесса придерживаться определенных норм поведения, знание и соблюдение которых обеспечивает бесконфликтное и достаточно эффективное взаимодействие.

Дисциплину «История Украины» студенты-иностранцы изучают на 1 курсе в I семестре, т.е. в тот период, когда они находятся в состоянии социально-культурной, социально-бытовой адаптации. От качества адаптации зависит психологическое состояние студента, следовательно, и его успеваемость в процессе обучения.

Процесс социально-культурной адаптации иностранных студентов усложняют следующие факторы:

1. Необходимость приспособиться к незнакомой или малознакомой культуре;
2. Самостоятельная жизнь, отрыв от привычного круга общения.
3. Необходимость пробуждения чувства ответственности.
4. Новая специфика и новый темп обучения.

В ходе учебно-воспитательного процесса перед преподавателем стоит задача создать условия, способствующие адаптации, формиро-

ванию и раскрытию личности студента. Дело в том, что сам факт «вхождения» в роль студента – субъекта учебной деятельности, вызывает большую трудность у иностранных студентов. Поведенческая культура студента-иностранца проявляется во внешнем виде (одежда, прическа и пр.), речи, манере держаться (походка, жестикуляция, манера сидеть, стоять перед аудиторией) и тесно взаимосвязана как с традициями и обычаями страны, так и с личным уровнем внутренней культуры, образования, воспитания. Учебное сотрудничество, кооперированность усилий преподавателя и студента в учебной деятельности, использование элементов персонализированного подхода, положительный эмоциональный фон, толерантность, историко-культурные и социально-бытовых сравнения, объяснение приемлемых для нашей культуры норм поведения облегчают социализацию иностранных студентов.

Организовать эффективную работу в группах иностранных студентов по предмету «История Украины» помогают следующие формы работы:

1. Доступная, легкая для понимания подача материала. Студент, проживающий и обучающийся в Украине, должен знать основные вехи ее истории, традиции, обычаи, культурные нормы.

2. Наглядность – лекции с мультимедийным сопровождением позволяют продемонстрировать большое количество иллюстративного материала, карты, схемы, таблицы, комфортное для восприятия выделение главного;

3. Использование интерактивных методов обучения;

Интерактивные виды работы включают следующее:

1. Так называемая «лекция с ошибками», когда преподаватель заранее предупреждает студентов о сознательно допущенных в лекции ошибках, задача студентов найти эти ошибки, используя знания, полученные самостоятельно при домашней подготовке.

2. Показ анимационных фильмов с комментариями;

Во время занятия студентам демонстрируется фильм, сюжет которого комментирует преподаватель. Закрепить материал позволяет опрос.

3. Составление студентами собственной лекции и ее презентация;

Студент презентует свою родину, рассказывает об истории, традициях и т. д. Подобная лекция имеет четкие правила оформления, поэтому требует от студента тщательной подготовки.

Используемые формы работы значительно повышает как интерес студентов предмету, так и успеваемость по курсу «История Украины».

ЭФФЕКТИВНОСТЬ УСКОРЕННОГО РАСКРЫТИЯ СТУДЕНТОМ ЛИЧНОГО УНИКАЛЬНОГО ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА

Т.А.МАМАЕВА, канд. экон. наук

Харьковская национальная академия городского хозяйства

Рассматривается преподавательский опыт автора при подготовке в техническом вузе студентов очного и заочного обучения экономистов, строителей, технологов. **Последние публикации автора полностью совпадают с исследованиями Валерия Мунтияна, открывшего сайт “Экономика ноосферы”, людям, которые хотят осознать и реализовать миссию своей жизни, людям, не безразличных к своей судьбе, к судьбе человечества и планеты в целом.**

«В.И.Вернадский определил ноосферу как новое состояние Биосферы, в котором человеческая научная мысль, вооруженная большой энергетикой хозяйствования, становится фактором глобальных изменений в целом и биосферной эволюции.

«Учеными разных научных направлений доказано, что те системы, которые казались человечеству идеальными, на наших глазах стали резонировать и разрушаться. И под их обломками можем погибнуть не только мы, наши потомки, но и биосфера планеты в целом. Используя современные методы научных исследований, ученые пришли к конкретному выводу, что мы уже находимся в состоянии системного социо-эколого-экономического кризиса, который стремительно усугубляется и расширяется. Человечество перешагнуло порог безопасности и входит в зону хаоса.

Динамика развития отрицательного сценария стремительно ускоряется. И уже в первой половине нашего века системный кризис может привести к потере устойчивости основных буферных зон биосферы, гибели земной цивилизации и высших форм жизни. Этот кризис может перерасти не просто в вереницу глобальных катаклизмов, но и катастрофу планетарного масштаба. Мы делаем вывод, что современная экономическая наука зашла в тупик и не способна ответить как на глобальные проблемы настоящего, так и на вызовы будущего, автор предлагает на обсуждение мировому сообществу принципиально новую парадигму.

Предлагается принципиально новая научная модель – “ноосферная экономика”, которая стала бы генерирующей силой мировой хозяйственной системы не только в спасении человечества от глобальной катастрофы, но и была бы фундаментом гармоничного развития мирового сообщества.

В основе научной модели лежит учение выдающегося исследова-

теля XX века В.И.Вернадского. Он считал, что: "...Цивилизация "культурного человечества" – поскольку она является формой организации новой геологической силы, создавшейся в биосфере, – не может прерваться и уничтожиться, так как это есть большое природное явление, отвечающее исторически, вернее геологически, сложившейся организованности биосферы. Образуя ноосферу, она всеми корнями связывается с земной оболочкой, чего раньше в истории человечества в сколько-нибудь сравнимой мере не было».

Главная задача человечества – сохранение нашей планеты! И мы не просто разделяем уникальную ответственность как граждане мира, а предлагаем модель ноосферной экономики, которая создаст информационно-сотовую систему, способную гармонично соединять духовную и материальную сферы самого человека и человека с природой. Это создаст возможность реализовать модель, способную спасти человечество от экологической и социально-экономической катастрофы.

Цель данного проекта заключается: в обсуждении и популяризации новой научной теории "ноосферной модели экономики" – экономики разума, которая даст возможность доказать достоверность научных идей и научных гипотез, открыть неизвестные ранее явления, свойства, закономерности природы и общества, законы мироздания. Она также охватывает изучение и обеспечение информациологической, культурной, социальной, экономической, экологической, энергетической и информационной безопасности, тех ее важных составляющих, которые непосредственно влияют на уровень развития и жизни цивилизаций в условиях, когда циклы экономического развития будут гармонизировать с циклами биосферы планеты.

Стратегическая цель проекта заключается в том, что ноосфера – это биосфера, переработанная научной мыслью, дающая возможность включить в работу по недопущению планетарной катастрофы **разум каждого человека, очистившего свое сознание, поверившего в силу своего разума».**

В ХНАГХ в течение последних лет проводится эксперимент по ускоренному раскрытию высшего творческого потенциала студентов.

Примером такого эффективного подхода является работа «Будущее строительной отрасли Украины» дипломников-магистров строительного факультета. Это Зуева А.А., Иванова А.В., Мовенко С.В., Радченко А.И. Научный руководитель Мамаева Т.А. Работа представлена в Москву на 1-й Международный салон инноваций, получен диплом и, по мнению жюри, работа представляет практический интерес и для России.

Интересен вывод заочников экономического и строительного факультета о быстрой смене отношения студентов к своим безграничным способностям после полученных знаний: «Вы дали нам почву под ногами», «Мы стали другими». Желаю всем ускоренного успеха.

ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ЕФЕКТИВНА СКЛАДОВА СИСТЕМИ ЯКОСТІ ОСВІТИ

В.О.МЕЛЬМАН, канд. техн. наук

Харківська національна академія міського господарства

Україна переживає глибоку демографічну кризу, що неминуче відіб'ється на системі вищої освіти. За сучасних умов особливого значення набуває підвищення рівня якості освіти як важливий фактор конкурентної переваги вищого навчального закладу (ВНЗ).

Закон України «Про вищу освіту» дає наступне визначення: якість вищої освіти – сукупність якостей особи з вищою освітою, що відображає її професійну компетентність, ціннісну орієнтацію, соціальну спрямованість і обумовлює здатність задовольняти як особисті духовні і матеріальні потреби, так і потреби суспільства.

Слід зазначити, що сучасна система вищої освіти зорієнтована, перш за все, на професійну компетентність майбутнього фахівця. При цьому дуже мало уваги приділяється ціннісній орієнтації, соціальній спрямованості та здатності особистості задовольняти власні та суспільні потреби.

Досвід діяльності психологічних служб у ВНЗ Росії, Білорусії, України вказує на можливість розвитку вищезазначених складових якості освіти та вирішення пов'язаних з ними проблемних питань.

Основною метою діяльності психологічної служби ВНЗ є підвищення ефективності навчально-виховного процесу засобами практичної психології і соціальної педагогіки та, одночасно, захист психологічного здоров'я всіх його учасників – студентів, викладачів та співробітників. Створення психологічної служби ВНЗ дозволить забезпечення умов індивідуального розвитку абітурієнтів та студентів, а також формування у молоді готовності до самостійного життя після завершення навчання.

Основні завдання діяльності психологічної служби можуть бути сформульовані наступним чином:

1. Підвищення психологічної культури учасників навчально-виховного процесу, гуманізація стосунків у студентських і викладацьких колективах.

2. Забезпечення індивідуального підходу до кожного учасника навчально-виховного процесу.

3. Сприяння повноцінному особистісному розвитку студентів та створення належних умов для формування у них мотивації до навчання, самореалізації творчих здібностей, самовиховання і саморозвитку засобами тренінгових занять та консультативної роботи.

4. Психологічне забезпечення профілактики девіантної та аддиктивної поведінки серед студентів, конфліктів та особистісних проблем.

5. Удосконалення методів профорієнтаційної роботи засобами психодіагностичних методик, що дозволяють визначення професійної направленості особистості майбутнього фахівця.

6. Організація та проведення просвітницьких заходів, з метою підвищення психологічної культури всіх учасників навчально-виховного процесу у ВНЗ.

7. Надання консультативно-методичної допомоги учасникам навчально-виховного процесу з питань навчання студентів, виховані у них рис культурної, соціальної зрілої особистості.

8. Надання професійної допомоги керівництву ВНЗ та органам державного управління у плануванні та оцінці ефективності освітньої діяльності тощо.

Таким чином, створення та розвиток діяльності психологічної служби ВНЗ дозволяє вирішення проблемних питань якості освіти, а також є вагомим фактором удосконалення системи виховання студентської молоді.

ИНТЕГРАЦИЯ ДУХОВНЫХ И СВЕТСКИХ ОСНОВ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ НА ОСНОВЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

К.А.МЕТЕШКИН, д-р техн. наук, А.А.ЕВДОКИМОВ, канд. техн. наук
Харьковская национальная академия городского хозяйства

В настоящее время в светском высшем образовании накопилось множество проблем, связанных с подготовкой высокопрофессиональных специалистов для всех областей человеческой деятельности. Одной из таких проблем, есть гармонизация процесса обучения, т.е. формирование у студентов не только требуемой совокупности «чистых» знаний, но и развитие у них гносеологической, онтологической, аксиологической, прагматической и нравственной составляющих человеческого «Я» для эффективного их применения на практике. К сожалению, светское образование построено на образовательных стандартах таким образом, что в нем мало внимания уделяют нравственному воспитанию молодого поколения, а доминирующее значение в обучении

и воспитании имеет аксиологический аспект, который способствует формированию у человека гипертрофированных, негативных качеств.

Образовательные системы Церквей, организующих подготовку служителей Церквей в академиях, институтах и семинариях, также не лишена недостатков. Это видно из статей ученых богословов, которые помещают на православных сайтах сети Интернет свои суждения о том, что церковь как влиятельная духовная сила отстает от стремительного развития общества. Например, эта мысль красной нитью проходит в статье «Может, хватит молчать?» протоиерея Игоря Рябко, заведующего кафедрой религиоведения и теологии Запорожского муниципального университета.

Рассматривая цели светского и богословского образования можно утверждать, что существует высшая объединяющая цель образования, реализация которой оказывает влияние на паству, конкретных людей, а значит и на общество в целом. Такой целью, объединяющей светскую (сущностную) и духовную составляющую образования, на наш взгляд, есть цель – формирование высокопрофессионального специалиста, в котором гармонично сочетались названные выше качества.

Очевидно, что в отличие от европейской транснациональной интеграции образовательных систем, получивших название «Болонского процесса», объединение светского и богословского образования в рамках славянских государств можно назвать «Славянским процессом». Подобную мысль об интеграции государственного и духовного образования в 2003 г. высказывал Архиепископ Верейский Евгений в своем выступлении на Рождественских чтениях. Его доклад назывался: «Интеграция богословского образования Русской Православной Церкви в систему Российского образования». Однако в своем выступлении Архиепископ не указал конкретного пути интеграции светского и богословского Российского образования, а лишь подчеркнул трудности ее реализации.

На наш взгляд, к концептуальным и принципиальным положениям организации и функционирования светских и богословских образовательных систем следует добавить *принцип взаимного дополнения* в организации и подготовке светского специалиста и ученого богослова. Он заключается в том, что подготовка светских специалистов должна осуществляться на основе существующих образовательных стандартов и желания студентов (по выбору студентов) изучать слово Божье и смежные дисциплины, преподаваемые в духовных академиях. Подготовка богословов должна осуществляться на основе планов и программ духовных академий и на основе желания ее слушателей (по их выбору) изучать светские учебные дисциплины. Данный принцип от-

крывает путь к взаимному обогащению и объединению светских и духовных знаний и на этой основе формирование человека высоко-профессионального, гуманного с высокими нравственными качествами.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ ЮРИСТІВ

А.О.МОВЧАН, канд. юрид. наук

Кримський юридичний інститут

Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого

Сучасний стан розвитку вищої освіти в нашій державі виявив суттєві недоліки методики виховання. Формування особистості юриста, побудова його життєвих орієнтирів неможлива при шаблонному підході до виховних проблем, оскільки реалізація права у професійній діяльності формує атмосферу правопорядку та законності у державі. Від професійного рівня юристів значною мірою залежить стан правової культури окремого громадянина. Оскільки процес передачі юридичних знань і досвіду, в якому юристам відводиться головна роль, впливає на свідомість і поведінку людини, формує в неї позитивні уявлення, ціннісні орієнтири, сприяє в цілому вихованню поваги до права, законслухняності, впливає на дотримання кожним норм права. Виконання функції «трансляції юридичних знань» обумовлює підвищені вимоги до правової культури юриста.

В Україні мусить зростати роль закону, підвищуватися правова культура органів влади, правосвідомості посадових осіб держави при виконанні ними завдань та функцій держави, ствердження прав і свобод людини та громадянина. Величезне значення в цьому набуває виховання, що пропагує загальнолюдські цінності, в дусі поваги до законів із розумінням важливості їх суворого дотримання та виконання. Якість правової освіти, зрештою, правової культури, впливає на якість норм права, правил поведінки, за допомогою яких регулюються відносини у різних сферах суспільного життя.

До складного процесу правового виховання мають долучитися представники наукової, творчої, педагогічної інтелігенції. Діяльність науково-педагогічного працівника не визнає незмінних стандартних форм. Вона має творчий, ініціативний та неспинний пошук нових шляхів у вихованні студентської молоді з метою формування в останньої правосвідомості, підвищення її соціально-правової активності. На наш погляд, докорінних змін потребують програми загальноосвітніх шкіл з правознавства. Вивчення курсу «Основи правознавства» слід починати з ранніх класів та викладатися поступово зі збільшенням і

поглибленням правової інформації. Зазначене дозволить створити систему безперервного правового виховання.

На зниження рівня правової свідомості серед студентської молоді слушно зауважили В.Головченко та А.Потьомкін, відмітивши, що «порівняно з періодом кількарічної давності, коли саме молодь становила найбільш масову й активну силу в боротьбі за незалежність України..., сьогодні зарозуміле ставлення деякої частини студентів до себе і оточуючих знаходить прояви у відкритій неповазі до людей, незалежно від їх віку або соціального статусу, що призводить не лише до порушення дисципліни, а й прав та свобод людини і громадянина... Без цілеспрямованого виховання (у тому числі й правового) держава аж ніяк не може обійтися» [1].

Науково-педагогічні працівники мусять надавати студентам більше практичної інформації. Студент має обґрунтовувати власну думку з приводу розглядуваних спірних правових питань, готувати проекти документів, самостійно розробляти таблиці з порівняльним законодавством щодо висвітлення особливо гострих теоретичних питань задля аргументації власних поглядів.

Отже, сьогодні під час реалізації виховної функції науково-педагогічному працівникові необхідно оптимально поєднувати загальнолюдські та державні цінності, формувати почуття нетерпимого ставлення до правопорушень, впливаючи на світогляд, емоційно-вольову, мотиваційну сфери, навички та вміння майбутніх юристів.

1.Головченко В., Потьомкін А. Правові механізми формування правосвідомості студентів // Право України. – 2006. – № 4. – С.100-103.

ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЖИЗНЕННЫХ ЦЕННОСТЕЙ МОЛОДЕЖИ

Н.В.МОЖАЙКИНА, канд. экон. наук, Д.МАТВЕЙЧУК, студент
Харьковская национальная академия городского хозяйства

Проблема формирования жизненных ценностей молодежи остается актуальной и на современном этапе приобретает особую значимость, ведь будущее Украины будет напрямую зависеть от того, какие принципы будут привиты нашей молодежи, которая представляет собой будущее общества, его интеллектуальную, культурную, экономическую, политическую основу.

Согласно исследованиям отечественных и зарубежных исследователей на формирование жизненных ценностей молодежи влияет четыре основных фактора, таких как:

1. Возрастно-демографический, он охватывает определенный период жизни, примерно с 17 до 28 лет, при этом сформированные ценности в этот период еще могут измениться в будущем. Связано это с некоторой зависимостью студенческой молодежи от общества и государства. Возрастные характеристики обуславливают двойственность и еще не состоявшаяся прочность усвоения ценностей и норм.

Социальный статус студента отличается неопределенностью, зависимостью и весьма размытыми очертаниями. Такое состояние не дает студенту возможность зафиксировать свои ценностные ориентации, вынуждая его к пассивному выжиданию, и в то же время будущий выпускник готов повысить свои ценностные предпочтения так высоко, насколько этому будет способствовать его социальный статус в будущем.

Позитивной стороной данного возрастно-демографического фактора считают то, что в этот период сознание молодого человека открыто для восприятия знаний.

2. Амбивалентно-транзитивный фактор, он обусловлен двойственно-переходным характером и связан с тем, что человек проявил самостоятельность в выборе будущей профессии, но этот выбор не закреплен еще практической базой и ему предстоит еще реализоваться, что может привести к дальнейшим изменениям ценностей. Отсутствие социальной практики придает теоретическому основанию формирования ценностных ориентаций умозрительный характер. Однако, с другой стороны, транзитивность обладает и потенциалом высокого полета творческой мысли.

3. Образовательный фактор сказывается огромный вклад в формирование жизненных ценностей, здесь помимо предметов профилирующих, включены такие дисциплины как: экономика, социология, философия и другие, которые и делают образование высшим и помогают в дальнейшем формировании ценностей.

4. Последним из факторов является девиантный. Он связан с социальной фрустрацией, депрессией, кризисом переходного возраста и другими обстоятельствами, которые могут вызвать различные патологические формы отклоняющегося поведения. Данный фактор провоцирует пессимизм, именно это становится основанием агрессивно-политических, радикальных и откровенно антиконституционных сил общества.

В настоящее время ориентация молодежи направлена в большей степени на материальную обеспеченность, экономические ценности, возможность отстаивания взглядов. И менее значимы стали ценности

здоровья, творчества и этические ценности: честность и воспитанность.

Анализ основных факторов позволяет определить основные направления концентрации внимания при формировании жизненных ценностей молодежи и определить сбалансированность системы ценностных ориентаций под влиянием политических, экономических и культурных институтов. Ведь от этого зависит не только эффективность социально-культурного воспитания студенчества, поступательный характер образовательных процессов, но и динамика социально-политических преобразований в стране. Таким образом, необходимы существенные изменения, как в определенном способе понимания, так и в механизме реализации государственной политики в области молодежной культуры.

РОЛЬ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА В ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Г.В.НЕПОЧАТОВА

Житлово-комунальний технікум

Харківської національної академії міського господарства

Естетична культура особистості – це складне явище, що виражається у здатності й умінні емоційно сприймати, усвідомлювати і оцінювати події життя і мистецтва, прекрасні або потворні, піднесені або низинні, трагічні чи комічні, а також перетворювати природу, навколишній світ людини «за законами краси».

Однак ця здатність вимагає свідомого, цілеспрямованого, плано-мірного і систематичного розвитку.

Основою, на якій здійснюється естетичне виховання є певний рівень художньо-естетичної культури особистості, її здатності до естетичного освоєння дійсності. Цей рівень виявляється як у розвитку всіх компонентів естетичної свідомості (почуттів, поглядів, переживань, оцінок, смаків, потреб та ідеалів), так і в розвитку умінь і навичок активної перетворюючої діяльності у мистецтві, праці, побуті, людських взаєминах.

Сучасне суспільство переживає сьогодні найгострішу духовно-моральну кризу, наслідком якої є падіння моралі, втрачання цінностей добра, істини, краси, нерозвиненість почуття прекрасного, втрата людського в людині.

Проблема виховання почуття прекрасного у студентській молоді є однією з головних, бо духовна криза нашого суспільства, одним із проявів якого є нерозвиненість у студентів почуття прекрасного, руй-

нівно позначається на моралі сучасної студентської молоді, характеризується також нерозвиненістю у студентів емпатії і рефлексії, призводить до падіння інтелектуального потенціалу. Не виховуючи, не удосконалюючи почуття прекрасного, педагог надалі ризикує отримати вихованця байдужого, тривіального, рутинного, без активної життєвої позиції.

Виховна робота зі студентами технікуму проводиться планомірно та цілеспрямовано в кожній ланці навчального процесу. Але цієї роботи не буває забагато. Контингент студентів суттєво відрізняється за соціальним та матеріальним положенням, своїми прихильностями та смаками, поглядами на життя та свою роль в суспільстві. Задачею класного керівника є об'єднання окремих особистостей, неформальних груп в єдиний колектив, який хоче досягати спільних цілей і працювати для цього.

Одним з напрямків такої роботи являється відвідування разом з класним керівником закладів мистецтва: театрів, музеїв, виставок художніх творів, з обов'язковим обговоренням вражень після побаченого. Спілкуючись зі студентами, можна дізнатися, що навіть харків'яни жодного разу не були на балетних виставах, не відвідували концертні програми в залі органної та камерної музики, ніколи не чули «живого» оркестру, академічного співу. І спочатку мало хто виявляє бажання все це побачити і почути. Та згодом ситуація змінюється. Відвідування таких вистав, як «Поминальна молитва» у театрі російської драми ім.О.С.Пушкіна, «Дуже проста історія» у театрі української драми ім.Т.Г.Шевченка не залишили нікого байдужими. Ліричні спектаклі допомагають студентам доторкнутися до романтики почуттів, яких вони іноді соромляться.

Формування у студентів певної системи художніх уявлень, поглядів, які зможуть допомогти їм виробити в собі дійові критерії естетичних цінностей, готовність та вміння вносити елементи прекрасного у своє життя починається із сприймання оточуючого. Тому завданням естетичного виховання є не тільки розширення художнього сприймання, списку прочитаних книг, почутих музичних творів, а й організація людських почуттів, духовного росту особистості, регуляція і корекція поведінки. А такі складові особистості можна сформувати лише в процесі взаємодії педагога, перш за все, класного керівника і студента.

Здатність людини реагувати на життя естетично – це один із найважливіших складових людини. При всій значущості професійної підготовки рівень загальної культури фахівців незмінно розцінюється як головний елемент творчої та ефективної роботи.

ВИКОРИСТАННЯ СИТУАЦІЙНОГО МЕТОДУ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

Л.А.НОХРИНА, канд. техн. наук

Харківська національна академія міського господарства

В умовах глобалізації й інформатизації сучасного суспільства для успішної сучасної діяльності фахівцям вже недостатньо мати лише високий рівень компетенції в тій або іншій галузі знань. Динамізм сучасного розвитку, гуманізація й демократизація громадського життя значно впливають на всю систему політичних, економічних і соціальних відносин. На разі головним завданням ВНЗ є створення умов за яких найбільш повно розкриваються схильності, здатності, дарування, творчий потенціал та реалізуються творчі задуми студентської молоді. Тобто, особливе значення на сучасному етапі розвитку суспільства здобуває розвиток творчих здатностей особистості. Це обумовлено низкою факторів. Суб'єкт, який має досвід творчої діяльності, завжди перебуває на більш високому шаблі відносно тих, хто керується стандартними, устояними методами. Він здатний розвиватися й саморозвиватися в будь-якому пізнавальному процесі, успішно підвищувати рівень творчої розумової діяльності, легко адаптуватися до потреб часу, творчо підходити до поставлених завдань, знаходити нестандартні способи рішення професійних проблем, більш раціонально й швидко сприймати, розвивати й впроваджувати прогресивні технології.

Вища освіта займає особливе місце в освітній системі, тому що безпосередньо готує фахівців до трудової діяльності, забезпечуючи при цьому різнобічний інтелектуальний розвиток. Отже, вищі навчальні заклади покликані готувати фахівців які мають не тільки високий професійний і духовно-моральний потенціал, але й є здатними до виходу за межі нормативної діяльності, готовими до самостійного творчого пошуку, росту й саморозвитку. На разі увага акцентована не стільки на процесі нагромадження знань, умінь і навичок, скільки на розвитку самосвідомості, здатності до творчості як необхідних для особистісного росту якостей.

Застосування ситуаційного методу в навчальному процесі дозволяє спроектувати теоретичні знання на реальні ситуації й події, зацікавити студентів у вивченні предмета, сприяє активному засвоєнню знань й навичок збору, обробки й аналізу інформації, навчає шукати нетривіальні підходи, оскільки ситуації не мають єдиного правильного рішення. Таким чином активне використання ситуаційного методу формує й розвиває:

1. Аналітичні навички. До них можна віднести: уміння відрізнити дані від інформації, класифікувати, виділяти істотну й несуттєву інформацію, аналізувати, представляти її, знаходити пробіли в інформації й вміння відновлювати їх.

2. Практичні навички. Занижений у порівнянні з реальною ситуацією рівень складності представленої проблеми сприяє формуванню на практиці навичок використання знань з економічної теорії, економічного аналізу, статистики, економіки і фінансів підприємства, маркетингу, менеджменту.

3. Творчі навички. На разі формуються навички генерації альтернативних рішень, які не можна знайти логічним шляхом.

4. Комунікативні навички. Формується вміння вести дискусію, переконувати, використовувати наочний матеріал та медіазасоби, кооперуватися в групі, захищати власну точку зору, переконувати опонентів, складати короткий, переконливий звіт.

5. Соціальні навички. У ході обговорення ситуацій виробляються певні соціальні навички: оцінка поведінки колег, уміння слухати, підтримувати в дискусії або аргументувати протилежну думку, контролювати себе.

6. Навички самоаналізу. Виникаючі моральні й етичні проблеми за умови незгоди в дискусії сприяє усвідомленню й аналізу думки інших і власної, що сприяє формуванню соціальних навичок рішення проблем.

РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ВИХОВАННІ ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ

*І.А.ОСТРОВСЬКИЙ, канд. екон. наук, К.В.ВОЛКОВА, студентка
Харківська національна академія міського господарства*

Якісна вища освіта – це запорука успішності людини, а відповідно і країни, тому що успіх і процвітання держави безпосередньо пов'язані з кваліфікованим та успішним населенням. Українська держава, ставши на шлях поступу до європейських цінностей, приєднавшись до Болонського процесу, демократизуючи вищу школу, задекларувала сприяння та підтримку студентського самоврядування. В рамках програми "Tempus" (схеми співробітництва країн ЄС у сфері вищої освіти) саме студентське самоврядування визначене для України одним із пріоритетів у сфері управління університетами.

Багато хто не розуміє суть і призначення студентського самоврядування. Студентське самоврядування у вищому навчальному закладі – це невід'ємна частина громадського самоврядування, що забезпечує

захист прав і інтересів осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі, їхню участь в управлінні вищим навчальним закладом. Власне, студентське самоврядування є надзвичайно ефективним засобом формування демократичних традицій та культури, прищеплення навичок відстоювати і захищати свої інтереси та інтереси громади. Але для України цей процес був лише кроком уперед, до партнерства у створенні Європейського простору вищої освіти. Тому що в нашій державі органи студентського самоврядування були лише декларацією, необхідним показовим атрибутом Європейського вищого навчального закладу.

Досвід самоврядування для українського студентства є незвичним і новим, відтак найпершим завданням, що постає перед усіма без винятку першопрохідниками українського студентського самоврядування, є осягнення й усвідомлення природи самоврядування. Студентське самоврядування є важливим елементом удосконалення навчально-виховної роботи. Його діяльність спрямована на інтенсифікацію процесів зростання соціальної активності у студентському середовищі, ініціативності та відповідальності за доручені справи, а також сприяння гармонійному розвитку особистості студентів, набуття ними якостей та навичок лідера, організатора, керівника.

Але в Україні існує чимало проблем у сфері самоврядування, основними з яких є неналежна законодавча основа та, відповідно, необхідність удосконалення нормативно-правової бази, юридична незахищеність студентських самоврядних органів, відсутність достатніх фінансових можливостей для реалізації завдань та виконання власних функцій. Ще однією з проблем є відсутність чіткого механізму, традицій взаємодії та співпраці як між органами студентського самоврядування і адміністрацією, так і з іншими студентськими організаціями та органами студентського самоврядування інших вищих навчальних закладів. Безперечно, не можна оминати увагою ще одну з проблем - пасивність студентства, породжена "інформаційною порожнечою". Перспективним тут є пропагування самої ідеї студентського самоврядування, можливо, створення сайтів, випуск різноманітних інформаційних матеріалів, які б роз'яснювали студентам завдання та можливості цього органу.

Підсумовуючи вищенаведені проблеми, спільні для становлення та розвитку студентського самоврядування, можна зробити висновок, що найкращим рішенням буде внесення змін до закону "Про вищу освіту". Те, наскільки швидко органи студентського "самоврядування" зможуть реально діяти, залежить як від співучасті студентів та демократичної налаштованості адміністрації вищих навчальних закладів, так

і від депутатів Верховної Ради України, які можуть якісно змінити законодавчий статус органів студентського самоврядування.

Студентське самоврядування репрезентує не лише студентську громаду свого вищого навчального закладу, а й покликане ефективно діяти у багатовекторному форматі: від захисту прав студентів до раціональної організації їх дозвілля. Інститут студентського самоврядування є одним із каталізуючих засад розбудови громадянського суспільства, виховання громадянина України XXI ст.

ДО ПИТАННЯ ПРО МЕТОДИ, ФОРМИ І ЗАСОБИ ВИХОВНОГО ВПЛИВУ НА ОСОБИСТІТЬ СТУДЕНТА

І.А.ОСТРОВСЬКИЙ, канд. екон. наук

Харківська національна академія міського господарства

Реалізація мети й завдань виховання у ВНЗ значною мірою залежить від доцільності, виваженості методів виховання як педагогічного інструмента взаємодії зі студентами.

Проблема вибору методів виховання надзвичайно складна. Не існує універсального чи універсальних методів виховання. Але їх удосконалення – необхідна умова будь-якого процесу виховання, і кожен науково-педагогічний працівник, у міру своїх сил і можливостей, вносить у розроблення загальних методів свої доповнення і зміни, що відповідають конкретним умовам виховного процесу. Такі часткові удосконалення методів називають прийомами виховання.

Оскільки мета виховання може бути загальною й частковою, методи є оптимальними підходами до її здійснення. Метод виховання не існує ізольовано, а впливає на особистість разом з іншими методами, що відображає цілісність і системність процесу виховання. А.С.Макаренко підкреслював, що не можна розглядати «ніякий засіб з погляду корисності або шкідливості, якщо його брати відокремлено від усієї системи засобів, і, нарешті, ніяка система засобів не може бути рекомендована як система постійна».

Зміст методів виховання у ВНЗ визначають через: безпосередній вплив вихователя на вихованця; створення спеціальних умов, ситуацій, обставин, які спонукають вихованця змінити власне ставлення, визначити свою позицію, здійснити вчинок; суспільну думку референтної групи, яка є значущою для вихованця; суспільну діяльність вихователя з вихованцем; процеси навчання, самоосвіти та передачі інформації, соціального досвіду в сім'ї, у процесі дружнього й професійного спілкування; засвоєння народних традицій, фольклорної творчості, читання художньої літератури тощо.

Традиційно вважають, що знання методів і прийомів виховання, належне володіння ними визначають рівень педагогічної майстерності науково-педагогічного працівника. З огляду на це, важливе значення для оволодіння цією майстерністю має класифікація методів виховання та самовиховання. Однією з найпоширеніших є класифікація методів виховання В.О.Сластьоніна, згідно з якою розрізняють такі групи методів: методи формування свідомості особистості: бесіди, лекції, дискусії, переконання, навчання, приклад; методи організації діяльності, спілкування, формування позитивного досвіду суспільної поведінки: привчання, педагогічна вимога, громадська думка, довір'я, тренування, створення виховних позицій, прогнозування; методи стимулювання діяльності й поведінки: гра, змагання, заохочення, покарання; методи самовиховання: самопізнання, самооцінка, саморегуляція.

Досить поширеною є класифікація методів виховання за ознакою спрямованості на поведінково-діяльнісну, інтелектуальну та емоційно-вольову сфери виховання: переконання, тренування, заохочення і покарання; методи переконання, організації діяльності, стимулювання поведінки студентів; методи різнобічного впливу на свідомість, почуття і волю студентів; методи організації діяльності й досвіду суспільної поведінки і діяльності вихованців; методи усвідомлення цінностей суспільства, організації діяльності та формування досвіду суспільної поведінки, стимуляції діяльності й поведінки, педагогічної підтримки.

Залежно від функцій, які виконують методи виховання у формуванні особистості, їх поділяють на: методи формування свідомості, методи формування «суспільної» поведінки, методи стимулювання діяльності й поведінки та методи контролю й аналізу ефективності виховання.

БАДДИНГ ЯК НОВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

О.О.ПЕТРЕНКО

Харківський національний економічний університет

Гармонійний розвиток студента університету передбачає не тільки набуття знань, вмінь та навичок, а й розвиток його фізичного стану, культурних цінностей, суспільної активності, моральних, вольових та інших якостей. Досягнути масової зацікавленості студентів щодо занять спортом або художньою самодіяльністю можна за умови позитивного морально-психологічного стану в окремих секціях чи гуртках.

Мета даної роботи – теоретичне обґрунтування доцільності застосування технології баддингу в процесі виховання студентської молоді. Завдання, які було вирішені в процесі дослідження: розкрито сутність визначення «баддинг», обґрунтовано переваги застосування даної технології над іншими способами виховання студентів.

Поняття «баддинг» (budding з англ. «товариство») нещодавно з'явилося в теорії американської школи менеджменту, тому ще не було широкої популярності в Україні. Застосування технології баддингу є можливим як для навчального процесу, так і для окремих елементів виховної роботи.

Головною перевагою застосування даної технології навчання та виховання є те, що учень не знаходиться під тиском авторитетного наставника чи коуча, тобто його зв'язок з досвідченим колегою («старшим товаришем») майже рівноправний, а в результаті це приносить більш високі результати на практиці. Наставництво є традиційною формою навчання, ефективність якого в сучасних умовах значно знижується, адже зараз молодь прагне до більш високого рівня власної свободи та є більш амбіційною, що призводить до незацікавленості в копіюванні дій наставника. Практика показує, що застосування технології баддингу є ефективною для виконання творчих завдань, в тому числі і позанавчальних.

Досягти ефективного процесу баддингу набагато складніше, ніж здається на перший погляд, адже головною проблемою є налагодження необхідного тісного контакту між двома суб'єктами навчання. Зв'язок може бути досягнутим декількома шляхами: перший з них – авторитарний, тобто чітке закріплення новачків за окремими «старшими товаришами»; другий варіант – самоорганізація, тобто довільне формування дружніх стосунків між новачками та досвідченими членами відповідної групи; третій варіант – комбінація впливу зі сторони керівника та самоорганізації колективу.

Серед активних заходів, які пропонуються автором для сприяння впровадження технології баддингу, можна виділити застосування тренінгів, зокрема з командоутворення та лідерства. В Харківському національному економічному університеті (ХНЕУ) такі тренінги проводяться в рамках програми молодіжної організації, а безпосередню роль тренерів, в основному, виконують студенти старших курсів, які мають відповідні сертифікати та досвід. Слід відзначити, що активісти молодіжної організації також проводять тренінги для формування навичок з тайм-менеджменту та ведення здорового способу життя.

Ефективність студентських програм та заходів напряму залежить від рівня мотивації молоді до позанавчального розвитку. Опитування

студентів та їх батьків, яке щорічно проводить лабораторія креативності та інтелекту ХНЕУ, показало, що найбільш ефективним видом нематеріального заохочення є надсилання листів подяки безпосередньо на робочі місця батьків. Адже дуже важливо, що адміністрація університету (ректор, проректор, декан) висловить пошану батькам за зразкове виховання дитини. Через те, що лист буде надіслано за місцем роботи батьків, а не за місцем їх проживання, ефект від даного заохочення значно підвищується.

Отже, в роботі було обґрунтовано доцільність використання баддингу в сучасних умовах виховання студентської молоді, запропоновано заходи щодо впровадження даної технології та морального заохочення студентів вищих навчальних закладів.

РОЗВИТОК КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У РАМКАХ ДІЯЛЬНОСТІ ФАН-КЛУБУ «ІНЖЕК-МЕТАЛІСТ»

В.О.ПІДГАЙНА, студентка, О.Г.ЗИМА, канд. екон. наук
Харківський національний економічний університет

В сучасному суспільстві, нажаль, проявляється ряд негативних тенденцій, таких як: нехтування молоддю власним здоров'ям, пригнічення гідності однієї людини іншою, зменшення інтересу індивідуума до саморозвитку та ін., що відображається і на процесі виховання сучасної молоді. Актуальність даного дослідження полягає у практичній значимості такого проекту як фан-клуб «ІНЖЕК-МЕТАЛІСТ», що дозволяє прищепити студентству основні навички поведінки в колективі, формуванню ідеології сучасної людини та виробити певний набір соціальних компетенцій.

Фан-клуб Харківського національного економічного університету «ІНЖЕК-МЕТАЛІСТ» розпочав свою діяльність у лютому 2010 р. та діє в рамках проекту «Назустріч один одному». Цей проект є унікальним на території України. Його основна ідея полягає у популяризації здорового способу життя, залученні ініціативної молоді щодо підготовки м.Харкова до проведення Чемпіонату Європи з футболу у 2012 р. (Євро-2012), створення профутбольного настрою шляхом популяризації світового та українського футболу серед студентської спільноти. У рамках передбачених напрямків діяльності студенти тісно співпрацюють з керівництвом та прес-центром харківського футбольного клубу «Металіст» (ФК «Металіст»).

В університетах Харкова створюється ініціативна група студентів-вболівальників, яка заохочує молодь підвищувати свій культурний рівень, патріотичні почуття, любов та повагу до світового та українсь-

кого футболу, його історії, сприяє толерантній поведінці молоді при спілкуванні представників різних культур. Студенти мають можливість відвідувати домашні футбольні матчі за зниженим тарифом та відкриті тренувальні заняття улюбленої команди, а також спробувати себе у якості волонтера на стадіоні. Ініціативні групи університетів тісно співпрацюють між собою, а також з товариством Червоного Хреста. У рамках Студентської Ліги ФК «Металіст» студентські футбольні команди ВНЗ Харкова приймають активну участь у футбольних турнірах на полях Дитячої футбольної академії м. Харкова. Один з розділів діяльності проекту передбачає залучення студентів до різноманітних проектів футбольного клубу «Металіст»; допомогу місту та ФК «Металіст» у наборі та підготовці студентів у якості волонтерів, стюардів та інших спеціалістів до проведення матчів Євро-2012 в Харкові; організацію та проведення тренінгів, семінарів тощо.

Велику роль у даному проекті відіграє фан-клуб «ІНЖЕК-МЕТАЛІСТ». Університет надав фан-клубу окрему обладнану кімнату з системою зв'язку, персональних комп'ютерів тощо. Кадровий потенціал фан-клубу – це ініціативна студентська група, яка представляє інтереси кожного з шести факультетів та кожного з семи гуртожитків, що дозволяє максимально інформувати студентів та залучати їх до роботи. Студенти мають можливість практичного застосування своїх знань зі своєї спеціалізації. Так, студенти, майбутні спеціалісти з маркетингу, здійснюють промоцію фан-клубу із застосуванням спеціально розроблених прийомів та маркетингових ходів як на території університету, так і на стадіоні «Металіст»; студенти факультету економічної інформатики здійснюють розробку сайту організації, листівок, брошур та інших інформаційно-роздавальних матеріалів із застосуванням знань у сфері роботи з графічними зображеннями, створюють клієнтську базу даних студентів; студенти факультету економіки та права залучаються до аналітичної роботи фан-клубу та юридичного обґрунтування механізмів діяльності. Окрім цього, студенти мають можливість спробувати себе в якості журналіста та телеведучого, адже фан-клуб проводить безпрецедентне для м. Харкова аналітичне шоу «До та після футболу». Велику участь в роботі фан-клубу відіграють студенти спеціальності «Туризм», адже підготовка волонтерів до Євро-2012 потребує знань іноземної мови для організації туристичного супроводу з урахуванням тонкощів туристичного обслуговування.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТІВ У ПОТОЧНОМУ І ПІДСУМКОВОМУ КОНТРОЛІ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

С.О.ПОГАСІЙ, канд. техн. наук, Ю.В.КРАСНОКУТСЬКА
Харківська національна академія міського господарства

Перехід на сучасні технології навчання потребує постійного контролю знань та навичок їх застосування для рішення задач у великих аудиторій студентів. Цим цілям служать різноманітні тести. Світовий досвід застосування тестів показує, що це можна успішно виконати, оволодіти сучасні методики та технології створення тестів.

Дослідженню питань створення педагогічних тестів присвячено праці В.С.Авансова, В.П.Безпалько, І.А.Лаврухіної, Л.В.Макарової, В.І.Міхєєва, Б.У.Родіонова, А.О.Татура, М.Ю.Чепікова, В.С.Черепанова, Д.В.Люсіна, М.Б.Челишкової, Т.Н.Родигіної та ін.

Тест (питання множинного вибору) складається з вступного питання (stem), який задає студенту проблему до осмислення, та варіантів відповідей. набір альтернатив складається з правильної відповіді та неправильних альтернатив, які мають назву «дистрактори» (відповіді, що відволікають, - distractors). Тести повинні відповідати наступним вимогам:

1. Вступне питання повинне являти собою одну важливу проблему або поняття та істотні уточнюючі фрази.
2. Вступне питання повинне включати всі слова, які, в протилежному випадку, повинні бути присутніми в кожній альтернативі.
3. Вступне питання та альтернативи повинні бути написані настільки ясно та просто, наскільки це можливо, використовуючи слова, зрозумілі для студентів.
4. Альтернативи повинні бути однорідними за формою, розташовані в логічній послідовності та мати зв'язну граматичну структуру.
5. Альтернативи не повинні містити недоречні натяки на правильну відповідь у вигляді довжини відповіді, повтору фраз або речень різної граматики.
6. Альтернативи не повинні містити фрази «все вище перелічене», «нічого з вище переліченого» або «щось з вище переліченого» як варіанти можливих відповідей.
7. Вступне питання не повинно містити заперечення зі словами «крім», «за винятком», «лише», «напевно».
8. Кожне питання тесту повинно бути незалежним, щоб відповідь на одне питання не допомагала у відповіді на інше питання.
9. Питання повинне містити лише одну правильну відповідь, але всі дистрактори повинні бути правдоподібними.

Крім того, рекомендується разом з семестровим та модульним контролем знань, використовувати міні-тести з кожної лекції або серії лекцій, які будуть на екзамені.

Тестовий контроль є ефективним за умови достатньої кількості тестових завдань та обмеженого часу для їх виконання (з розрахунку 1-2 хвилини на одне тестове питання). В великих групах можна підготувати багато варіантів одного тесту для скорочення вірогідності списування. Програмне забезпечення дозволяє перемішувати послідовність не тільки питань, але й варіантів відповідей до кожного питання. Можливість математико-статистичної обробки результатів контролю дозволяє підвищувати швидкість перевірки якості засвоєних знань, збільшити частоту та регулярність контролю, мінімізувати суб'єктивний фактор при оцінюванні відповідей.

Незважаючи на численні переваги питань множинного вибору, у навчанні не можна все зводити до тестів, необхідно доповнювати їх творчими завданнями, які дозволяють розвивати навички письма, тренуватися у виразі своїх думок, виділяти головне та підводити підсумки, що є дуже важливим в процесі навчання.

КУЛЬТУРА ТА СПОРТ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

В.І.ПРОТОВОКИЛО, О.І.ЧЕТЧИКОВА

Харківська національна академія міського господарства

Вперше термін "cultura" з'явився, як добре відомо, в "Тускуланських диспутах" Марка Тулія Ціцерона у 45 р. до нашої ери. Тоді він означав обробку ґрунтів, культивувацію, тобто ті зміни в природних об'єктах, які виникали під впливом людської діяльності. Давні греки бачили свою відмінність від "некультурних варварів" у тому, що були більш виховані (їхня тріада духовної культури – істина, добро, краса).

Цілком самостійно, близьким до сучасного поняття, термін "культура" почав діяти з 1684 р. , коли з'явилася праця С.Пуфендорфа "Про право природне". У ній він чітко протиставив виховану, "штучну" людину темній, грубій, свавільній силі природи. Адже саме культура в усіх її численних проявах перетворила людину з родової істоти у видову, тобто особистість. Уявляючи собою важливий соціальний феномен, культура характеризується як динамікою, так і статикою. Як базисні елементи культури, так і культурні універсали мають тенденцію до синусоїдноподібного розвитку. Для нас важливо встановити, яким чином елементи культури сприяють вихованню молоді, особливо при нейтралізації антикультури, що часто виступає під забралом мо-

лодіжної контркультури. Не менш важливо виявити масштаб, популярність, вплив на стиль поведінки численних субкультур – як романтично-ескапістських, гедоністично-розважливих, так і кримінально-деліквентних, анархо-нігілістичних.

Не лише на Заході, але і в Україні через існування вічної проблеми "батьків і дітей" молодь часто намагається досягти бажаного соціального статусу тоді, коли для нього ще не настав час. Для цього найчастіше відкидається традиційна національна культура. Крім того, відбувається процес маргіналізації, котрий робить неможливим не те що евдемонізм, а навіть перешкоджає переходу молодих людей до нового соціального середовища. Соціологічні дослідження констатують: у всьому світі збільшується частка людей з амбівалентною, нестійкою чи роздвоєною свідомістю. Для знавців політичної культури даний факт беззаперечно свідчить про легкість політичних маніпуляцій з такого роду соціумом, і саме через брак політичної культури.

Неможливо згодитися з відомим українознавцем В.Антоновичем, який на початку ХХ ст. вважав, що 75% "моральної діяльності всякого чоловіка" визначає спадок предків, лише 5-10% – виховання, 15% – особиста ініціатива. Сьогодні, коли постмодерністські концепції охопили ледь не всі сфери людської поведінки, лише культура здатна перебороти духовну аморфність, відчуття ефемерності, несталості. Тому важливо в нашій країні фізичну культуру і спорт розглядати як одне із найважливіших засобів виховання людини, гармонічно поєднуючої у собі духовне багатство, моральну чистоту і фізичну бездоганність. Спорт – один із головних засобів виховання рухів, вдосконалення їх тонкої і точної координації, розвитку необхідних людині рухливих фізичних якостей. В процесі занять спортом загартовується його воля, характер, вдосконалюється вміння керувати собою, швидко і правильно орієнтуватися в різноманітних складних ситуаціях, своєчасно приймати рішення, розумно ризикувати або утримуватись від ризику. Спортсмен тренується разом з товаришами, змагається з суперниками і обов'язково збагачується досвідом людського спілкування, вчиться розуміти інших.

Спортивна, особливо змагальна діяльність – особисто значима і важка. Вона вимагає великих фізичних зусиль. У жорсткому суперництві, безумовно, повніше і яскравіше, ніж у щоденності, виявляється і всяка людська особистість, її кожна риса характеру. Отже, напруженіше виступають почуття, повніше виявляється воля. Саме коли тобі важко, ти весь розкриваєшся в пориві. Спорт для людини – могутній засіб самопізнання, самовираження, самоствердження.

ВОСПИТАНИЕ ТОЛЕРАНТНОСТИ В ПОЛИТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЕ: ФИЛОСОФСКИЕ ОСНОВЫ

Л.А.РАДИОНОВА, канд. филос. наук
Харьковская национальная академия городского хозяйства

Проблема толерантности – одна из центральных для политической науки и практики. Решить ее – значит создать условия, при которых многообразие взглядов, позиций, установок, способов действия различных агентов политического процесса, не перерастая в силовую конфронтацию, остаются в рамках дискурса, позволяющего искать и находить оптимальные решения, приемлемые для всех его участников. Особо важно такое решение для украинского общества, учитывая весь контекст формирования политической системы нашего общества, поскольку формирование культуры толерантности – необходимая предпосылка становления переживающей глубокий кризис украинской демократии.

Вопрос о толерантности – это, прежде всего, вопрос о том, как при глубоких различиях в положении, интересах, воззрениях люди могут наладить совместную жизнь. Толерантность служит своего рода мостом, соединяющим частное и общее, различия и единство.

Новое качество и остроту проблема толерантности приобрела под воздействием «вызова плюрализма». Современное развитие преумножает и углубляет дифференциацию частных интересов. Найти их общий знаменатель становится все труднее. На смену холистическим представлениям, позволявшим определить объективные критерии для понимания того, что является общим благом, общим интересом и общей целью, ради которых различия могут быть преодолены или «сняты», приходят релятивизированные представления о безграничном многообразии, подчеркивающие значимость и «самоценность» различий, образующих самостоятельные звенья в сети «мира миров». Эти представления дают основания считать, что происходит смена парадигмы в оценке соотношения индивидуального и общего, частного и публичного, различий и единства. Вопрос ставится теперь уже не просто о том, как жить вместе, а о том, как жить вместе, не утрачивая идентичности различий. Для нашего общества сегодня это архиактуально. Наша украинская политическая реальность еще более актуализирует эту проблему.

Краеугольным камнем толерантного отношения к частным интересам и мнениям, к группам и индивидам их выражающим, становится признание естественности и неустранимости из общественной жизни «инаковости».

Общественная система не может освободиться от различий, не опустошая себя. Она, собственно говоря, и есть непрестанный дискурс различных интересов и мнений в поиске сопряжений и синтезов, связывающих социум в общее дело. Поэтому публичная политика должна не отстраняться от «инаковости» в надежде, что время устраним различие (хотя в практической политике это часто делается), а идти ей навстречу. Охватывая максимум различностей, толерантность обеспечивает более широкие возможности для артикуляции реального содержания «инаковости» и более полного ее восприятия обществом и властью.

Вместе с тем меняются и параметры толерантности. Раньше публичная сфера была ареной дискурса больших четко структурированных групп интересов, она была идеологизирована. В условиях нарождающегося информационного общества граждане, по крайней мере, их активная часть, приобретают новые качества – высокую образованность, возросшую социальную ответственность, плюрализм взглядов и позиций. Это создает возможность и потребность в персональной политической идентификации каждого человека. Очевидно, что автономный выбор политической позиции каждым гражданином может быть осуществлен только в том случае, если в его приватном пространстве будет зона самостоятельного осмысления политических реалий, обеспечивающего свободу для индивида «во всех случаях публично пользоваться собственным разумом». А это размывает устойчивую идеологическую нетерпимость и расширяет толерантность по отношению к позициям и взглядам других участников общественной практики.

ПРО ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «СТАНДАРТИЗАЦІЯ І МЕТРОЛОГІЯ» СТУДЕНТАМ ЕКОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

М.В.РЕПЕТЕНКО, канд. техн. наук

Харківська національна академія міського господарства

Будь-яке суспільство не може існувати без нормативних документів, технічного законодавства, які регламентують процеси, методи виготовлення та контролю продукції, надання послуг, а також гарантують безпеку життя, здоров'я та майна людей та навколишнього середовища. «Стандартизація і метрологія» як раз і є тією діяльністю, яка виконує вищевказані функції [1].

Стандартизація в техніці це своєрідне відображення об'єктивних законів еволюції технічних приладів та матеріалів. Вона не є вольовим актом, який нав'язується технічному прогресу ззовні, а виникає як на-

слідок відбору приладів, методів та матеріалів, які забезпечують високу якість продукції та вимірювання на даному рівні розвитку науки та техніки. З роками виникають нові методи виробництва, матеріали та прилади, а це в свою чергу призводить до заміни старих стандартів новими. В цьому неперервному процесі головна роль постає в тому, щоб на будь-якому етапі економічного розвитку суспільства створювались якісні екологічні вироби при масовому їх виготовленні та мінімальному або зовсім не забруднюючому навколишньому середовищу. Якщо цю мету прикласти до охорони навколишнього середовища, то на будь-якому етапі розвитку суспільства мають створюватись:

- методи та прилади які виявляють зміни в навколишньому середовищі внаслідок антропогенної діяльності людини;
- системи управління навколишнім середовищем [1, 2].

Таким чином, об'єктивні закони розвитку техніки, промисловості та екології неминуче ведуть до стандартизації, яка являється гарантією самої високої якісної продукції, яка може бути досягнута на даному історичному етапі. Дякуючи стандартизації суспільство має можливість обдумано керувати своєю економічною, технічною і екологічною політикою, намагаючись випускати продукцію високої якості без або з мінімальними відходами і не наносячи шкоди навколишньому середовищу [1, 2].

1. Долина Л.Ф. Стандартизація та метрологія в сфері охорони довкілля. Ч.1. Основи стандартизації та метрології. – Дніпропетровськ: Континент, 2004. – 187 с.

2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» зі змінами від 1991-2003 рр.

РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОГО ФАХІВЦЯ

Т.М.СЕРІКОВА, О.А.СРМОЛЕНКО, кандидати екон. наук
Харківський національний економічний університет

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» від 17 січня 2002 р. №2984-III зі змінами та доповненнями [1] студентське самоврядування є формою громадської діяльності, що забезпечує захист прав та інтересів осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі, та їхню участь в управлінні вищим навчальним закладом.

Зважаючи на це, роль студентського самоврядування можна визначити у подоланні протиріч у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів, оскільки однією із закономірностей навчального процесу є взаємозумовленість та єдність навчання і виховання [2].

Навчання і виховання як процеси, що забезпечуються діяльністю

науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів, будуть лише тоді ефективним, коли у схемі навчально-виховного процесу з боку студентства процесам навчання і виховання будуть протиставлені процеси самонавчання і самовиховання.

Таким чином, якість освіти, що характеризується набутими професійними (через навчання) і особистісними (через виховання) має стимулюватися з одного боку адміністрацією університету, а з іншого – самими студентами, що реалізується через органи студентського самоуправління.

Прийняті до Закону України «Про вищу освіту» зміни і доповнення щодо питань студентського самоврядування [3], що не зазнали змін у проектах нового Закону України «Про вищу освіту» передбачають значне розширення повноважень студентського самоврядування. Так, за погодженням з органами студентського самоврядування здійснюється відрахування студентів та їх поновлення, переведення на вакантні місця на навчання за державним замовленням тощо.

На факультеті економіки і права Харківського національного економічного університету студентське самоврядування представлено адміністративним управлінням (старости академічних груп), студентським самоврядуванням у гуртожитку (студентська рада і старости поверхів), профспілковою діяльністю (профбюро факультету і представники груп), групою «Контроль і порядок» і молодіжною організацією факультету.

Молодіжна організація факультету є багатофункціональною структурою і її діяльність охоплює всі сфери студентського життя (на відміну від інших форм студентського самоврядування, що згадувалися вище) і представлена шістьма секторами: науковий, культурно-масовий, спорту та туризму, соціально-економічний, зв'язків з громадськістю, міжнародний.

Таким чином, розвиток студентського самоврядування полягає в зростанні його повноважень, формуванні разом з адміністрацією вищих навчальних закладів органів управління і в подальших скоординованих діях, спрямованих на зростання у студентів почуття відповідальності за результати власної діяльності і прагнення до саморозвитку.

1. Закон України «Про вищу освіту» від 17 січня 2002 року № 2984-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2984-14>.

2. Особливості реалізації вимог принципу гуманізму в процесі навчально-виховної діяльності вищих навчальних закладів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.info-library.com.ua/books-text-4043.html>.

3. Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про вищу освіту" щодо питань студентського самоврядування». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1798-17>.

ОРГАНИЗАЦИЯ ВНЕАУДИТОРНОЙ РАБОТЫ С ИНОСТРАННЫМИ СТУДЕНТАМИ НА НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ ОБУЧЕНИЯ

Н.Л.СЕМЯННИКОВА, канд. биол. наук, Л.Н.ЛИСАЧУК
*Национальный технический университет
«Харьковский политехнический институт»*

Работа с иностранными студентами вне аудитории является важным элементом комплексного подхода к организации учебного и воспитательного процесса в вузе. В современной методике преподавания она обязательно соотносится с организующей ролью преподавателя. Следует отметить, что в данной статье под термином «внеаудиторная работа» подразумевается воспитательная и организационная работа не только преподавателя – куратора, но и преподавателей других дисциплин подготовительных факультетов, работающих с иностранными студентами.

Внеаудиторная работа формально не входит в учебный процесс, но фактически она является едва ли не самым эффективным средством развития личности иностранного студента. В ходе внеаудиторных занятий студенты в непринужденной форме не только изучают язык, но и учатся активному сотрудничеству, усваивают навыки толерантного поведения и общения.

В НТУ «ХПИ» на факультете международного образования проводится многоплановая воспитательная работа со студентами-иностранцами на начальном этапе обучения: беседы, оформление этнографического музея, посещение театров, выставок, музеев, тематические вечера, экскурсии по городу и на ведущие предприятия Харькова, поездки в другие города Украины.

Одной из эффективных форм внеаудиторной работы является организация преподавателями кафедры естественных наук студенческой научной конференции, на которой студенты впервые сами выступают с докладами по общетеоретическим дисциплинам. Темы для выступления предлагаются преподавателем в соответствии с интересами докладчика, его способностями, уровнем языковой и предметной подготовки. В ходе конференции, которая проводится с иностранными учащимися на начальном этапе обучения, студенты активно общаются друг с другом, обмениваются информацией, расширяя за счет этого свои знания, совершенствуя умения и навыки в изучении научной лексики. Между участниками складываются благоприятные межличностные отношения, служащие условием и средством повышения эффективности процесса обучения.

Особого внимания заслуживает реализация нового проекта – от-

крытого тематического урока-концерта «Весна с географией», сочетающего этнографические номера с вербальными политико-географическими характеристиками стран и регионов. В течение 5 лет в этом мероприятии, которое организуют преподаватели кафедры социально – экономических наук, приняли участие студенты из 30 стран мира. Этот урок – концерт дает возможность студентам в интересной форме познакомиться с культурой разных народов, воспитывает уважение и толерантность к носителям другого языка. При подготовке этого мероприятия преподаватели-организаторы учитывают национально – психологические особенности и менталитет студентов. В таких условиях организации учебной деятельности студенты – участники концерта и «зрители» переживают гедонистические, радостные эмоции, обретают уверенность в собственных силах, а значит, становятся счастливыми, легче и скорее проходят процесс адаптации к новой социальной среде.

В результате совместной продуктивной творческой деятельности изменяется как отношение педагога к личности студента, так и отношение к себе самому, поскольку педагог выступает не только как носитель предметно-дисциплинарных знаний, но и как помощник становления и развития личности. Утверждается позиция демократических взаимодействий, сотрудничества, внимание к личностной инициативе студента. Изменяется и позиция самого студента, переориентированная на активное взаимодействие с преподавателями и другими студентами. Это очень важно, когда речь идет о педагогической работе в интернациональной группе.

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ОБУЧЕНИЯ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКИХ ВУЗОВ

Л.В.СКРИПНИК, М.А.ХОДАКОВСКАЯ

Харьковский государственный технический университет строительства и архитектуры

Не вызывает сомнения, что обучение межкультурной коммуникации на современном этапе является одной из важнейших задач высшего образования. Это связано и с расширением зоны международного взаимодействия, и с развитием межкультурных контактов. Подобные условия требуют специалистов, обладающих помимо профессиональной компетенции навыками эффективного общения, причём не только на родном языке и не только с представителями родной культуры.

Научить студентов общаться (устно и письменно), воспроизводить, создавать, а не только понимать русскую речь недостаточно. Для эффективного общения иностранным студентам необходимо преодолеть и барьер культурный. Иначе говоря, межкультурная коммуникация является системой предписаний по соблюдению особых норм в речевом и социальном поведении в интернациональном вузе. В связи с этим немаловажная роль при обучении русскому как иностранному, наряду с обучением общению и повышением уровня общей и профессиональной культуры, отводится воспитанию толерантности. В нашем случае – это воспитание готовности содействовать налаживанию межкультурных связей, представлять свою страну при межкультурном взаимодействии, относиться с уважением к духовным ценностям других культур.

Для преподавателей – русистов технических вузов одной из главных проблем является и то, что русский как иностранный не является основным предметом и времени на его изучение и совершенствование недостаточно. Поэтому необходимо создавать обстановку реального общения, активно использовать русский язык в живых, естественных ситуациях. Одним из способов решения этой проблемы видится развитие и расширение форм внеаудиторной работы. На нашей кафедре, проводя внеаудиторные мероприятия, мы пытаемся реализовать, по меньшей мере, три задачи. Это развитие речи, расширение представления о культуре Украины, а также этическое и эстетическое воспитание. Формы, в которых проходит эта работа, разнообразны:

1) литературно-музыкальные вечера («Приём первокурсников», Вечер для иностранных студенток, посвящённый Международному женскому дню, «Весеннее очарование»), где наряду с русской или украинской речью звучит родной язык студентов. Это даёт возможность отработать и совершенствовать как произношение, так и выразительность речи студентов. Такая форма работы значительно студентов активизирует, позволяя раскрыться их способностям. Участие в написании сценариев, подбор материала, репетиции – всё это в конечном итоге является осуществлением личностно-ориентированного подхода;

2) встречи с представителями диаспоры, участие в мероприятиях, проводимых разными землячествами, что даёт возможность общения и с носителями языка, и вырабатывает привыкание к равнозвучащей речи, что помогает снять психологический барьер в говорении;

3) посещение концертов, музеев, выставок, различные экскурсии – всё это обеспечивает достижение желаемых результатов в обучении языку.

Одной из эффективных форм работы является и проведение студенческих конференций совместно с украинскими студентами. Это позволяет иностранным учащимся применять лингвистические и речевые высказывания на практике, т.е. ясно и чётко выражать свои мысли с помощью речевого высказывания, отбирать и выстраивать логическую систему высказывания, умение анализировать и синтезировать предложенный материал, творчески импровизировать. Данная форма работы позволяет студенту развивать уровень интеллектуальной и личностной активности.

Неподдельный интерес вызывает у студентов и изучение народных обычаев и традиций, так как они являются источником рождения культуры, отражающей нравственные ценности народа, помогает понять менталитет носителей языка и культуры, включиться в неё. Для этого преподаватели нашей кафедры используют кураторские часы, знакомя и иностранных, и украинских студентов с культурными традициями своих стран.

Подводя итог вышесказанному, отметим, что внеаудиторная работа преподавателями-русистами на нашей кафедре проводится планомерно и целенаправленно. Но очень хотелось бы, чтобы эта работа проводилась вместе с кураторами студенческих групп, в которых обучаются иностранные студенты, чтобы вместе стремиться помочь учащимся безболезненно включиться в иную культуру через позитивное восприятие языка, культуры и их носителей, понимание нашего менталитета, национальных обычаев и традиций, межличностных взаимоотношений... Хотелось бы, чтобы иностранные студенты, обучающиеся в нашем университете, нашли подтверждение словам М.М. Бахтина: «Мы ставим чужой культуре новые вопросы, каких она сама не ставила, мы ищем в ней ответа на эти наши вопросы, и чужая культура отвечает нам, открывая перед нами свои стороны, новые смысловые глубины».

СТУДЕНТСЬКИЙ БАСКЕТБОЛ ЯК НЕТРАДИЦІЙНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОГО ВИХОВАННЯ У СТУДЕНТІВ ХНЕУ

І.М.СОБКО

Харківський національний економічний університет

Студентський спорт здавна є одним з традиційних елементів виховання. Масовий студентський спорт є потужним чинником зімкнення фізичного та духовного оздоровлення нації, збереження її в адекватному соціальному тонусі. Зараз ця проблема постає особливо гостро.

З одного боку, країна багато в чому пережила наслідки шокового періоду тотальної фізичної і моральної деградації, де соціально-адаптована частина населення виявилася певною мірою пересиченою споживанням сурогатів задоволень і емоційних стимуляторів. З іншого боку – стає модно і престижно бути фізично розвиненою, адекватною та передбачуваною людиною.

Якщо ми розглядаємо корпоративну модель поведінки, що припускає не уніфіковані, а загальножиттєві цінності (патріотизм, порядність, прозорість і передбачуваність, повагу до поняття загального добра і колективізм), у якості бажаної і пріоритетної для сучасного українського суспільства, то повинні погодитися з тим, що студентське середовище є тим стартовим полігоном, на якому всі перераховані якості формуються на все життя.

Відзначені процеси стосуються молоді, і у першу чергу, як найбільше "просунутої" її частини – студентства. Баскетбол як яскравий і "модний" вид спорту, що поєднує в собі колективізм і демонстрацію особистих якостей та сполучається із цілим шаром сучасних популярних молодіжних субкультур, може сміло претендувати на роль "пілотного" виду спорту, розвиток якого спричинить ріст інтересу до занять спортом в подальшому житті.

Студентський баскетбол виступає одним з найбільш важливих елементів корпоративного виховання. Не випадково в американських та європейських навчальних закладах культивуються так звані "університетські" види спорту (академічне веслування, баскетбол, футбол, хокей), які щонайкраще розвивають колективізм і почуття товариства та здатні підтримувати інтерес до занять спортом довгий час і відчувати активну колективну підтримку всього студентського співтовариства.

В нових сучасних умовах баскетбол як найбільш популярний у молоді вид спорту був обраний у ХНЕУ серед інших не менш цікавих ігрових видів спорту, що формують розвиток фізичних і особистісних якостей, а також потребу до здорового способу життя, як нетрадиційний засіб корпоративного виховання. У завдання студентського баскетболу входить формування загальної університетської культури, де повною мірою сполучається пропаганда здорового способу життя із соціальною та професійною адаптацією молоді в сучасних умовах.

У процесі застосування баскетболу та стритболу як основних засобів занять з фізичного виховання і проведення факультативних занять у вигляді різних змагань між групами й факультетами, змагань вихідного дня, удалося домогтися достовірного підвищення інтересу студентів до занять цією формою рухової активності, що видно по

високій і стабільній відвідуваності цих занять (близько 90% що займаються відвідали всі заходи та заняття): кількість що займаються збільшилося на 150% у порівнянні з початком навчального року. Удалося домогтися статистично значимого приросту фізичної підготовленості студентів.

Таким чином, у корпоративному аспекті, розвиток студентського баскетболу здатний активно сприяти витисненню зі студентського середовища негативних асоціальних явищ, зміцненню в молодих людях корпоративного духу, організованості, почуття відповідальності за результат, суспільної толерантності та патріотизму.

Придбання таких якостей випускниками ХНЕУ не сповільнить позначитися на їхній подальшій кар'єрі, взаємовідносин у колективі та з роботодавцями і, відповідно, на конкурентоспроможності навчального закладу.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФОРМ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

С.Б.ТИМОФІЄВА

Харківська національна академія міського господарства

Форми виховання – варіанти організації конкретного виховного процесу; композиційна побудова виховного заходу. Вони завжди взаємопов'язані зі змістом.

У вихованні студентів, розвитку їхніх творчих здібностей, формуванні необхідних майбутньому фахівцеві якостей важлива роль належить спеціально організованій позааудиторній виховній роботі. Форми її організації у вищому навчальному закладі можуть бути масові, групові та індивідуальні.

Масові форми виховної роботи, їх особливістю є значна участь у ній студентів. До них належать святкування державних свят, знаменних подій у житті вищого навчального закладу, проведення читачьких конференцій, тематичних вечорів, вечорів запитань і відповідей, тижнів різних навчальних предметів, зустрічей із видатними людьми, конкурсів, олімпіад, фестивалів, виставок тощо.

Групові методи виховної роботи, серед них найпоширеніші – «круглі столи», гуртки за інтересами, олімпіади, обговорення радіо- і телепередач, новинок преси, акції милосердя, пошукова діяльність, екскурсії, походи, заочні подорожі, заходи з фізичного виховання, туристичні походи, бесіди про гігієну.

Індивідуальна виховна робота, зумовлена індивідуальними особ-

ливостями студентів, через які переломлюється будь-який виховний вплив на особистість. Тому, щоб впливати на особистість, необхідно вивчити її індивідуальність.

Індивідуально-виховну роботу зі студентами здійснюють за двома напрямками: корекція відхилень у свідомості й поведінці окремих студентів через створення спеціальних педагогічних ситуацій, які сприяють усуненню наявних в особистості студента негативних якостей; спонукання студентів до раціонального використання вільного часу для всебічного розвитку своєї особистості, удосконалення необхідних фахівцю якостей (консультування студентів щодо розумного використання вільного часу на самоосвіту, суспільну роботу, заняття фізкультурною і спортом, художньою і технічною творчістю тощо).

Усі форми виховання взаємопов'язані та взаємозумовлені. Жодна з них не є універсальним засобом виховного впливу на особистість, формування її якостей, якою б досконалою не була. Кожна з форм виховання передбачає єдність загального, особливого і одиничного.

Загальне зумовлене тим, що всі форми виховної роботи спрямовані на досягнення загальної мети – виховання та розвиток студентів. Спільність умов і мети визначає і спільність різноманітних форм виховної роботи – усі вони ґрунтуються на основі поваги до особистості, яку виховують, визнанні її індивідуальності, прав і свобод; спираються на потенційні індивідуальні можливості, внутрішню активність студента в процесі його формування.

Особливе полягає в тому, що ті чи інші форми виховної роботи реалізують, здебільшого, у певному середовищі життєдіяльності студента.

Специфічне, неповторне в організації і здійсненні виховної діяльності передбачає одиничне у змісті конкретної форми виховної роботи.

Систему засобів розробляє вихователь відповідно до мети і завдань виховання. Розрізняють завдання перспективні (на декілька років), середньотермінові (переважно на рік) і поточні (на тиждень).

Перспективні завдання містять виховання стійких характеристик особистості. На кожному етапі виховання перспективні завдання конкретизують і уточнюють, зі зростанням рівня вихованості вони розвиваються й ускладнюються.

Середньотермінові завдання пов'язані з розв'язанням виховних проблем, актуальних для цього віку чи етапу.

Поточні (оперативні) завдання визначає вихователь, керуючись рівнем вихованості студентів і необхідністю конкретизації перспективних та середньотермінових завдань, потім добирає адекватні засоби виховання.

САМОВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ТА ЙОГО МОТИВАЦІЯ

С.Б.ТИМОФІЄВА, Ю.ГОЛУБЄВА, студентка
Харківська національна академія міського господарства

Досвід навчально-виховної діяльності вищих навчальних закладів переконує, що ефективно вирішувати питання підготовки майбутніх фахівців можна лише за активної участі в цьому процесі студентів, тобто йдеться про їх самовдосконалення.

Професійне самовдосконалення – свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня власної професійної компетенції та розвитку професійно значущих якостей відповідно до соціальних вимог, умов професійної діяльності та власної програми розвитку. Цей процес ґрунтується на психологічному механізмі постійного подолання внутрішніх суперечностей між наявним рівнем професіоналізму («Я – реальне професійне») і уявним його станом («Я – ідеальне професійне»).

Професійне самовдосконалення майбутнього фахівця відбувається у двох взаємопов'язаних формах – самоосвіта і самовиховання. Самовиховання студента розуміють як організовану, активну й цілеспрямовану його діяльність, скеровану на систематичне формування й розвиток позитивних та усунення негативних якостей особистості відповідно до усвідомлених потреб і вимог суспільства, професійної діяльності, а також на реалізацію особистої програми розвитку.

Головною метою самовиховання на сучасному етапі є досягнення згоди зі самим собою, знаходження сенсу життя, самоактуалізація і самореалізація потенційних можливостей, природних здібностей та активне самоутвердження в суспільному житті.

За своєю сутністю самовиховання – явище соціальне. Воно властиве тільки людині, яка усвідомлює себе в системі суспільних відносин.

Однією з характерних рис самовиховання студентів є його стійкий взаємозв'язок із процесом виховання у ВНЗ та суспільною дійсністю. Завдяки організованим виховним впливам у студентів розвивається самосвідомість, з'являється потреба у самовихованні, формуються інтереси й життєві ідеали, визначаються основні напрями самовиховання. У процесі цілеспрямованої виховної роботи формується внутрішній світ студента, який визначає згодом його здатність, прагнення і можливість до самовиховання.

Самовиховання здійснюється на основі певних принципів, які є найбільш загальними вихідними положеннями і вимогами особистості до самої себе і визначають мету, ідеали, зміст, методiku та організацію процесу самовиховання.

Початковий етап у самовихованні – самопізнання. Планування самовиховання є другим етапом і передбачає: визначення мети і основних завдань на перспективу. Третій етап самовиховання – реалізація програми самовиховання. Сутність діяльності студента на етапі реалізації програми самовиховання в тому, що він контролює роботу над собою, цілком тримає її в полі своєї свідомості і на цій основі своєчасно виявляє відхилення реалізованої програми від заданої, запобігає їм, вносить відповідні корективи до плану подальшої роботи. Четвертий етап самовиховання – контроль і регуляція самовиховання. На цьому етапі застосовують прийоми самоконтролю, самозвіту, самооцінки.

Засоби самовиховання – сукупність предметів матеріальної і духовної культури, що їх використовують у виховному процесі для розв'язання конкретних завдань самовиховання.

Основні методи самовиховання: самопереконавання, самоспостереження, самоконтроль, самоаналіз, самозвіт, самонаказ, самопорівняння, самоорганізація життя та діяльності, самотренування, аутотренінг, наслідування прикладу, стимулювання самовиховання, самозаохочення, самоосуд, самопримус, самопідбадьорювання, самозобов'язання, самоінструктування, самонавіювання, самовправа, самокритика, самонагадування та ін.

Стимулювання самовиховання як спонука до активнішої роботи над собою полягає в тому, щоб забезпечити вищу потребу в самовихованні, викликати позитивні мотиваційні установки для подальшого удосконалювання своєї особистості. Стимулювати самовиховання можна двома способами: створенням зовнішніх умов для самовиховання; впливом на внутрішні (мотиваційні) передумови самовиховання.

Важлива роль у самовихованні належить навчальному закладу, передусім його науково-педагогічним працівникам. Основні завдання щодо організації самовиховання майбутніх фахівців: пояснення значення, актуальності процесу самовиховання для всебічного розвитку особистості; виховання вміння адекватно оцінювати себе; виховання готовності до співпраці з дорослими, які можуть дати поради, рекомендації щодо самовиховання. Неодмінною умовою дієвості керівництва самовихованням студентів є висока теоретична й методична підготов-

ка всіх керівників та науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу з питань самовиховання.

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАКОНИ, ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ

С.Б.ТИМОФІЄВА, І.А.ОСТРОВСЬКИЙ, канд. екон. наук
Харківська національна академія міського господарства

Процес виховання, як специфічний вид соціальної діяльності, підпорядковується певним правилам, має свої специфічні закони та закономірності. Вони визначають порядок досягнення у виховному процесі цілей і завдань виховання, сприяють ефективному управлінню виховною діяльністю, дають змогу передбачити результати виховної роботи й науково обґрунтувати, гуманізувати та оптимізувати мету, зміст, методи та форми виховання на сучасному етапі розбудови нашої держави.

Методологічна актуальність цих проблем підвищується необхідністю розроблення, обґрунтування і вдосконалення єдиного понятійно-категоріального апарату з проблем виховання. У зв'язку з актуальністю викладених проблем виховання і наявністю в сучасній педагогіці розбіжностей у розумінні цих понять виникає необхідність уточнити зміст понять "закони і закономірності виховання".

Також актуальною є проблема обґрунтування зв'язків і залежностей між закономірностями та системою принципів виховання, тому що закони, закономірності та принципи перебувають у безпосередньому взаємозв'язку: із законів виховання випливають закономірності виховання і, відповідно, із закономірностей – принципи.

Закони виховання дають змогу з'ясувати сутність виховного процесу, які відбивають його об'єктивні, внутрішні, суттєві та відносно стійкі зв'язки. Визначимо та проаналізуємо зміст законів, які мають свій вияв у більшості освітньо-виховних систем.

Закон соціальної зумовленості цілей, змісту, принципів і методів виховання, виявляє об'єктивний процес визначального впливу суспільних відносин, соціального устрою на формування основних компонентів процесу виховання. Знання виявів цього закону у виховному процесі та їх врахування допомагає вихователям повно й оптимально перекласти соціальне замовлення з боку держави та суспільства на рівень педагогічних категорій.

Закон зумовленості виховання характером діяльності та спілкування вихованці, з'ясовує співвідношення між педагогічним керуванням і розвитком активності вихованців, як суб'єктів самовиховання,

між способами організації виховного процесу та його результатами, тобто власне характер виховної та іншої діяльності вихованців має формувати гармонійно розвинуті особистості з менталітетом народу України, здатних ефективно реалізувати власні життєві настанови та здійснити свій життєвий шлях. У цьому процесі діяльність і спілкування є важливими факторами формування свідомості та самосвідомості, провідних рис особистості вихованця.

Закон цілісності та єдності процесу виховання, виявляє співвідношення частини та цілого у виховному процесі, необхідність гармонійної єдності всіх його компонентів. Характер майбутньої професійної діяльності вихованців передбачає наявність у них комплексних духовних і професійних якостей. Тому процес виховання потрібно організувати в комплексі, він має становити і в теоретичному, і в прикладному аспекті цілісну єдність і слугувати основному призначенню – формуванню духовно багатой, національно свідомой, професійно розвиненої особистості.

Закон цілісності та єдності процесу виховання, виявляє співвідношення частини та цілого у виховному процесі, необхідність гармонійної єдності всіх його компонентів. Характер майбутньої професійної діяльності вихованців передбачає наявність у них комплексних духовних і професійних якостей. Тому процес виховання потрібно організувати в комплексі, він має становити і в теоретичному, і в прикладному аспекті цілісну єдність і слугувати основному призначенню – формуванню духовно багатой, національно свідомой, професійно розвиненої особистості.

Закон єдності і взаємозв'язку теорії та практики виховання, розкриває співвідношення між змістом і методами виховання та майбутньою діяльністю вихованців, залежністю теорії виховання від сучасної соціальної практики. Зміст діяльності вихованців у сучасних умовах, здебільшого, має складний характер, накладає на їхню свідомість і психіку надзвичайно великі навантаження.

КУЛЬТУРА ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ВИХОВАННЯ

А.В.ТИРІНОВ

Харківський національний економічний університет

«Педагогічна культура – це жива, творча педагогіка повсякденної творчої праці, та педагогіка, в якій теоретичні закономірності процесу вплину на духовний світ вихованця ніби зливаються з особистістю вчителя. Педагогічна культура – це, образно кажучи, техніка і технологія взаємодії майстра і об'єкта його праці... Багатогранність, різноманітність, відточеність, зразковий стан інструментів нашої творчості, уміння володіти ними так само тонко, як прекрасний музикант володіє скрипкою, – все це і є педагогічною культурою».

В сучасному світі змінились вимоги до педагогічної майстерності вчителя: знання предмета перестає бути основною функцією вчителя – він має знати, як навчати й виховувати, найефективніше реалізувати мету й завдання навчально-виховного процесу.

Слід зауважити, що педагог повинен охоплювати всю багатогранність, сукупність методів і прийомів впливу на студента чи колектив з метою всебічного, гармонійного розвитку особистості. Педагогічна система повинна ґрунтуватися на системі поглядів і переконань учителя, що не є механічним повторенням педагогічної теорії, а містить щось глибоко індивідуальне.

Кожна людина тією чи іншою конкретно визначеною мірою має перед собою загальнолюдську культуру, як предмет засвоєння. Освіта, як спосіб такого засвоєння відкриває цей світ людині, пропонує їй знання, надає можливість розвитку культури мислення (інтелекту), чуттєвої культури, культури спілкування. Не слід вважати, що освіта дає лише основи знань. Її метою, насамперед, є саморозвиток особистості у діяльному, активному діалозі з культурою, через спілкування з нею, творче освоєння. Як людина творить культуру, так і культура витворює особистість. Власне, все життя у його багатогранності творить особистість. Адже хіба норми та способи життя не є вираженням культури?

Людина в діалозі з культурою розвивається двобічно. З одного боку, індивід залучається до суспільства, вчиться жити в ньому, знаходить і виконує свою «соціальну роль», визначає своє місце в суспільстві (соціалізація особистості). Водночас людина розвиває свої здібності і якості як духовна індивідуальність, чия сутність не зводиться до ролі просто соціального суб'єкта, а становить собою культурну суб'єктність.

Педагог повинен розуміти, що не лише комплекс знань та вмінь становить основу та міру людської особистості. Мірою культури особистості постає її усвідомлене відчуття єдності з принципами та цінностями культурного розвитку людства.

Кожна людина з дитинства – творець, творець самого себе. Адже оволодіння знаннями, здібностями – це теж творчість. Саме в цьому процесі завершується становлення творця культури, формується людина-діяч, здатна орієнтуватися у світі людських визначень і в світі взагалі.

Необхідно знайомити молоде покоління з надбанням людської творчості, з шедеврами мистецтва, літератури, філософії, релігії, нау-

ковими досягненнями. Ми робимо їх власним духовним багатством, сягаючи в нашу свідомість, вони перетворюються на наше надбання. Увесь цей комплекс культурних цінностей, що перейшли до нас і сприймаються як свої, – і є тим, що становить світоглядну культуру індивідуальності.

Бути професійним, значить вміти: вірити в можливість студента; стримувати роздратованість; володіти ситуацією; знати психологію; трактувати жести тіла; розкривати здібності молодого покоління; зацікавлювати; розуміти світ нового покоління; розуміти глибоке знання методології науки й уміння використовувати її досягнення на практиці в різноманітних інноваційних формах.

Можливості людини невичерпні. Ми зараз не використовуємо й малої частки своїх здібностей. Тому повинні постійно дбати про розширення реалізації наших можливостей, пам'ятаючи при цьому, що саме всебічний розвиток наших здібностей та їх використання на благо людства є єдино гідним людини способом її самоутвердження у світі, засобом самозбереження людства перед загрозою глобальних катастроф і виконання свого загальнолюдського призначення у Всесвіті.

ФОРМИРОВАНИЕ МОТИВАЦИИ СТУДЕНТОВ К ОБУЧЕНИЮ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ КОНТЕКСТ

Г.Г.ФЕСЕНКО, канд. филос. наук,
И.В.БУРДУН, И.В.РЫЛЬЦЕВА, студенты
Харьковская национальная академия городского хозяйства

Учебная мотивация, представляющая собой иерархию целей и мотивов, побуждающих студента к учебно-профессиональной деятельности, является особым компонентом в структуре воспитательной работы в студенческой среде. Содержание мотивации, ее структура формируют определенный мотивационный уровень обучаемого и степень проявления учебной активности. При более дифференцированном анализе мотивов учебной деятельности выделяют: профессионально-ценностные (ориентирование на то, что хорошее образование – залог получения хорошей работы); познавательные (стремление знать больше и быть эрудированными); коммуникативные (расширить круг общения); социальные (ответственность, понимание значимости полученных знаний); практические (получение диплома о высшем образовании).

Исследователи, занимающиеся вопросами мотивации, отмечают, что при поступлении в новое учебное заведение у студентов мотивация определяется, главным образом, новой социальной ролью. Но она не может поддерживать в течение долгого времени его учебную работу и постепенно теряет своё значение. Поэтому формирование мотивов, придающих учёбе значимый смысл, является одной из главных задач воспитательной функции преподавателя.

В педагогике и психологии высшей школы формирование мотивации рассматривается как специфический вид деятельности, направленный на субъекта (обучаемого) с целью формирования и развития его личности как будущего профессионала. Вместе с тем в студенческой среде часто присутствует слабая потребность в получении знаний. Проведенный социологический опрос студентов 5 курса факультета менеджмента ХНАГХ, продемонстрировал определенную когнитивную дистанцированность от изучаемых предметов. Выявлены такие проявления «психолого-педагогических ловушек», как: фрустрация («то, чему учат – в жизни не используется»); когнитивный диссонанс (отчуждение, потеря ценностных ориентиров – «не знают, как жить»); социальный инфантилизм (нежелание трудиться, брать ответственность за свою жизнь).

В сложившейся педагогической ситуации актуализируется необходимость установления продуктивного психосоциального контакта «преподаватель - студент», в котором особое место принадлежит диалогу, совместному поиску смыслов в профессионально-ориентированном знании. Таким образом, важнейшим фактором успешного обучения в вузе становится характер учебной мотивации, ее энергетический уровень (высшая школа должна воспитывать творческую, самоактуализирующуюся личность). Такая постановка вопроса о воспитании студенческой молодежи актуализирует роль преподавателя как интегратора положительной мотивации студента к обучению.

САМОАКТУАЛІЗОВАНА ОСОБИСТІТЬ В СИСТЕМІ ВИХОВАННЯ НОМО ECONOMICOS

Г.Г.ФЕСЕНКО, канд. філос. наук,
Л.М.ЖВАНКО, М.В.ЯЦЮК, кандидати іст. наук
Харківська національна академія міського господарства

«Господарство – творча діяльність розумних істот, які реалізують в ній свої індивідуальні начала»

С. Булгаков

Виховання студента як фахівця, здатного до ефективного господарювання (homo eonomicos), передбачає набуття ним вмінь та навичок розв'язання складних економічних та соціально-культурних проблем. Українське студентство має відчувати відповідальність за себе та інших (матеріальний та духовний добробут родини, трудового колективу тощо), за Україну (розвивати бізнес на благо Вітчизни).

Дієвою формою виховання студентства є розвиток самоактуалізованої особистості. Під самоактуалізацією розуміється свідоме, програмно-цільове стремління людини до можливо повного виявлення, розвитку та реалізації творчих можливостей у процесі професійної діяльності. Самоактуалізовані особистості зазвичай мають „справу всього життя”; працюють наполегливо, на максимумі, бо сам процес приносить їм задоволення; їм властиві самодисципліна та почуття обов'язку. Вони не бояться ставити перед собою великі завдання: створити грандіозний проект, стати кращим фахівцем у своїй галузі тощо.

Особистісно-професійне виховання можна реалізовувати шляхом впровадження акмеологічних технологій, які спрямовані на розвиток особистісного потенціалу та встановлення взаємозв'язку між процесом формування професійної майстерності та особистісної цілісності. Акмеологічною може бути така виховна стратегія, що дозволяє змінювати психосоціальні характеристики особистості, самоактуалізовувати власне особистісне та професійне „Я”. Готовність та здатність студента до цілеспрямованої індивідуальної роботи у напрямку змін особистісних рис та характеристик поведінки характеризує його, як спроможного розвивати та використовувати власні інтелектуальні ресурси, створювати сприятливу для діяльності ситуацію шляхом зміни свого внутрішнього стану, використовувати вольові установки на досягнення значимих результатів.

Отже, виховання студентської молоді має містити стратегії, здатні виявити уроджену здатність людини до самоактуалізації, зокрема такі:

1. Формування якісного рівня педагогічного контакту (у вихованні викладачам слід звертати увагу на рівень міжперсонального співробітництва зі студентами, встановлення системи культурної довіри, посилення позитивних стосунків та мінімізації конфліктів).

2. Організація навчання, центрованого на студенті (осмисленого, що ґрунтується на професійному досвіді, та передбачає свободу у виборі частини дисциплін, обговорення їх змісту). У підсумку осмислене навчання має підвищити дисципліну студентів.

3. Актуалізація педагогічної майстерності викладача як «фасилітатора» (не самостверджується в студентській аудиторії, а демонструє педагогічний оптимізм (прийняття Іншого таким, яким він є), конгунгентність (встановлює щирі стосунки зі студентами, підтримує з ними позитивний зворотній зв'язок). Викладач сприяє творчому вивченню студентами учбової інформації. Гарантією співробітництва викладача і студента стають спільні пошуки наукової істини, подолання суперечливості і складності їх пізнання. Педагогічна мета – не лише оцінювання рівня знань студентів, а й допомога їм самостійно планувати свій розвиток.

ВИХОВАННЯ ПРОЕКТНИХ МЕНЕДЖЕРІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ КОМПЕТЕНТНОГО ПІДХОДУ

Т.Г.ФЕСЕНКО, канд. техн. наук, Д.Р.ЧУКСІН, студент
Харківська національна академія міського господарства

В основі підготовки проектних менеджерів мають бути галузеві стандарти (освітньо-професійні програми і освітньо-кваліфікаційні характеристики), що сформовані з урахуванням сучасних концепцій управління проектами, зокрема «competence work». Міжнародною асоціацією управління проектами (IPMA) виділено три напрямки професійних компетенцій: технічні, поведінкові і контекстуальні. Відповідно до них Українська асоціація управління проектами ухвалила «Основи професійних знань і системи оцінки компетентності проектних менеджерів – National Competence Baseline, NCB Version 3.0» [1]. Рекомендовані стандартом навчальні дисципліни і практики переважно спрямовані на оволодіння типовими виробничими функціями, завданнями діяльності та уміннями, тобто набуття необхідних технічних і контекстуальних компетенцій.

Для визначення освітньо-професійних пріоритетів у підготовці менеджерів проектів, на нашу думку, слід враховувати досвід успішних топ-менеджерів. Так, менеджери світового рівня Лі Якокка, Акіо Моріта наголошують на особливому значенні поведінкових компетенцій, як базису для ефективної професійної діяльності. Проектні менеджери за Лі Якокка є «невтомні трудяги»: «...роблять більше, ніж від них вимагається. Вони доступні для людей, з якими працюють, намагаються допомогти їм виконувати їхню роботу краще. Така у них натура» [2, с.86]. Акіо Моріта вважає, що «... керівник має виховувати в

собі такі риси характеру, як терпіння і чуйність. Не можна поводити себе егоїстично або нечесно по відношенню до людей» [3, с.32].

Інтеграція в навчальний процес «історій успіху» найвідоміших менеджерів забезпечує світоглядні професійні орієнтири студентської молоді, сприяє саморозвитку поведінкових компетенцій. У підсумку впровадження компетентного підходу в процес підготовки проектних менеджерів дозволить підвищити конкурентоздатність випускників спеціальності «Управління проектами» на ринку праці.

1. Бушуев С.Д. Управление проектами: Основы профессиональных знаний и система оценки компетентности проектных менеджеров / С.Д. Бушуев, Н.С. Бушуева (National Competence Baseline, NCB UA Version 3.0). – К.: ІРІДУМ, 2006. – 208 с.

2. Ли Якокка. Автобіографія: Пер. з англ. – К.: Юніверс, 2010. – 432 с.

3. Акио Морита. Sony. Сделано в Японии. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. – 290 с.

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ МОВНОГО СПІЛКУВАННЯ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНОГО ВНЗ

О.В.ХОМ'ЯКОВА

Харківська національна академія міського господарства

Специфіка спілкування в системі «викладач-студент» полягає в тому, що у вищих навчальних закладах існують постійні контактні групи студентів. Тим самим викладач фактично спілкується не лише з окремим студентом, а і з певною групою, яка відразу ж бере до уваги окреме спілкування, надає йому певної значущості та включає в своє мовно-культурне поле. Це поле являє собою форму відбиття певного рівня культури як окремих студентів, так і цілої групи. Очевидним постає той факт, що дослідження ефективності спілкування в системі «викладач-студент» обов'язково повинне здійснюватися з урахуванням мовно-культурного поля, в яке студент включений. На наш погляд, це включення має подвійну специфіку культурного впливу. Перший його аспект полягає в тому, що фахова орієнтація неминуче знаходить відбиття в культурній орієнтації і накладає свій вплив на культуру особистості майбутнього фахівця. Другий аспект пов'язаний з мовною етнічною та регіональною приналежністю студентів.

Щоб дослідити ці два аспекти, нами було проведено опитування щодо особливостей мовно-культурного спілкування, яке охопило студентів різних напрямів підготовки трьох філій Харківської національної академії міського господарства в Євпаторії, Житомирі, Генічеську та Харкові. Виявилось, що, незважаючи на напрям підготовки, переважна більшість студентів надає великого значення мовній культурі

спілкування з викладачами. Позитивним є також, що всі студенти визнають вплив мовного спілкування з викладачами не лише на професійну культуру, але й на ті форми культури, що викликають персональну зацікавленість у студентів.

Щоб врахувати регіонально-культурні розбіжності впливу мовного спілкування, було проведено відповідний констатуючий експеримент. Ситуація стосовно відмінностей виявилася досить показовою. Представники Туркменістану, а відповідно і їх потік відзначаються високим рівнем ввічливості при спілкуванні з викладачами – 80% студентів. Показовим є те, що 60% цих студентів отримали підтримку від викладачів щодо тих форм культури, які зацікавили особисто їх. В той же час незвичною виявилися майбутня орієнтація щодо праці після закінчення ВНЗ: 47% опитаних заявили, що прагнуть стати директорами або начальниками. Відразу ж зазначимо, що 57% студентів із Генічеська орієнтуються на працю за фахом у фірмах і на підприємствах, 14,5% опитаних прагнуть працювати фахівцями в державних органах. На наш погляд, отримані результати є наслідком професійної культури студентів: 86% опитаних відповіли, що їх при спілкуванні з викладачами більше всього цікавить вплив на професійну культуру.

Обравши рівень культурної дистанції студентів за сутнісну характеристику мовного спілкування, для його оцінки було запозичено методичку розрахунку, запропоновану Е.Богардусом і Л.Почебут.

Після відповідних розрахунків виявилось, що взаємна культурна сприйнятливість і вплив на потоці представників Генічеська дорівнював всього 10,2%, а на потоці студентів з Туркменістану 64,4%. Низький показник першої групи пояснюється доволі болісною реакцією на мовно-культурні помилки (43%) та наявністю тих, хто не звертає уваги на культурний аспект спілкування.

Підсумовуючи розгляд культурологічних аспектів ефективності мовного спілкування викладачів і студентів, слід не лише мати на увазі їх системний характер, але й визначати культурологічний зміст кожної ланки даної системи, оцінювати фактори, що впливають на нього.

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

А.В.ЧЕРЕДНІЧЕНКО

Харківський національний економічний університет

Наш час вимагає відродження духовності українського народу, яке неможливе без збереження здоров'я підростаючого покоління та

нового підходу до фізичного виховання молоді, оскільки воно є складовою частиною фізичної культури, а відтак – загальної культури нації. Фізичний розвиток людини – це виховний процес, який піддається соціальному керуванню та подовжується протягом всього життя.

Специфічною основою змісту фізичної культури як особливої і самостійної галузі культури, є раціональна рухова активність людини як фактор її підготовки до життєдіяльності через оптимізацію фізичного стану. Вона виникла і розвинулась одночасно із загальною культурою людства. Майже одночасно (ще в первісному суспільстві) виник один з її основних компонентів – фізичне виховання; пізніше виникають спорт і фізична рекреація. В педагогічному аспекті фізична культура є тією частиною загальної культури людини, яка виражається ступенем розвитку її фізичних сил, рухових навичок та здоров'я. Вона дозволяє за допомогою своїх специфічних засобів і методів розкривати потенційні фізичні можливості людини. Важливе значення має також і виховний аспект фізичної культури, який розвиває морально-вольові якості: лідерство, колективізм, здорове суперництво. Ці якості неодмінно сприяють гармонійному розвитку людини.

Навчальний процес у ВНЗ – це важка і напружена розумова праця молоді людини, що відбувається в умовах дефіциту часу на фоні зниження рухової активності. Певною мірою збереження здоров'я, профілактика захворювань та підвищення розумової і фізичної працездатності студентів, забезпечується збільшенням діапазону їх рухової активності шляхом систематичного виконання фізичних вправ у процесі занять фізичним вихованням та спортом.

У вищому навчальному закладі навчаються особистості, які вже мають деякий життєвий досвід. Молоді люди під час навчання в школі віддавали перевагу тому чи іншому виду спорту і бажали б подовжити удосконалювати свою майстерність в цьому виді спорту. Для цього в ХНЕУ впроваджено систему занять з фізичного виховання за вибраною спеціалізацією у спортивних відділеннях. Кожний студент проходить добровільне анкетування, в якому вказує де він буде займатися протягом навчання. Таким чином він за власним бажанням обирає спеціалізацію. Завдяки застосування індивідуального підходу, викладачі надають можливість студентам реалізувати свої уподобання, щодо занять з фізичного виховання.

Якщо розглянути кожний окремий вид спорту (баскетбол, волейбол, футбол, аеробіка, туризм, атлетизм, настільний теніс), то кожен з них по-своєму, в силу своєї специфіки, вирішує основні задачі фізичного виховання: освітню, оздоровчу, виховну. Наприклад, на відділенні настільного тенісу разом із засвоєнням технічних прийомів та роз-

витком фізичних якостей, проводяться багато різноманітних змагань. Змагання з настільного тенісу – це засіб виховної роботи. Для першокурсників це можливість психологічно адаптуватись, поспілкуватися з однолітками, проявити себе у грі. У грі дуже чітко вимальовується особистість студента, його темперамент, особливості характеру, волеволі якості. У повсякденному житті цього можна не побачити! З іншого боку через гру людина познає себе. Це допомагає їй робити самоаналіз та працювати над собою.

Навесні проводяться командні змагання серед факультетів, у яких приймають участь студенти всіх курсів. Це чудова можливість поспілкуватись студентам різного віку, встановити дружні стосунки, проявити лідерські якості особистості. Як звично, чесна спортивна боротьба, народжує повагу до суперника, навчає студентів спілкуватись між собою.

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТА-МЕНЕДЖЕРА

О.А.ШЕКШУЄВ, М.В.ТИМЧЕНКО, студентка

Харківська національна академія міського господарства

Нові реалії освіти відповідно до вимог Болонського процесу вимагають підготовки менеджера, здатного створювати оптимальні умови для розвитку своїх підлеглих, максимально враховувати індивідуальні інтереси кожного, сприяти розвитку у них високоморальних якостей. А це, у свою чергу, обумовлює необхідність формування у менеджера системи лідерських якостей, завдяки яким він зможе приймати своєчасні самостійні рішення, переконувати оточуючих у правильності своєї позиції, вести їх за собою на шляху досягнення поставлених цілей, ефективно взаємодіяти з вищим керівництвом та партнерами.

Потрібно зазначити, що неможливо чітко визначити лідерство як певну сталу величину. Тому важливим є визначення найважливіших рис лідера. Лідерство – це обдарованість, майстерність, наполегливість в досягненні своєї мети, що деякі люди отримали від природи. Інші ж – повинні цьому навчатись, щоб опанувати обрану професію, справитися із завданнями, які стоять перед менеджером. Врешті-решт кожен сам створює свій індивідуальний, відмінний від інших стиль.

Проблемами з визначення тих засобів, за допомогою яких менеджер може набути лідерських якостей, займалось та займається велика кількість науковців, дослідників, економістів, психологів. В сучасній літературі часто конфронтують дві точки зору на лідерські якості. Перша передбачає, що людина має народитися лідером, що навчання та

виховання не відіграють ніякої ролі. Інша точка зору полягає в тому, що лідерські якості розвиваються, хоча й для цього потрібні деякі задатки від народження психофізіологічного характеру. Це, зокрема – гостра увага, гарна пам'ять, здатність до продуктивного мислення.

На нашу думку, дані підходи є дещо обмеженими. Адже, якщо вважати, що лідерами лише народжуються, то потрібно відхилити будь-яку можливість людини стати лідером, набути лідерських якостей в процесі життєдіяльності. І навпаки – якщо обирати сторону тих, що акцентують увагу здебільшого на розвитку лідерських якостей, то неможливо допустити здатність людини стати лідером без попереднього усвідомленого бажання навчатися лідерським якостям. Тому істина, як завжди, десь посередині.

Зокрема, деякі науковці виділяють такі складові у формуванні лідера: генетично обумовлені задатки та досвід перших років життя, освіта з акцентом на гуманітарні науки, що створює широку основу для знань, досвід, який надає мудрість, що виникає з практичного застосування знань та професійна підготовка, яка наділяє лідера витонченою поведінкою в деяких ситуаціях – наприклад, при спілкуванні.

Отже, формування лідерських якостей менеджера відбувається під впливом його вроджених здібностей, а також постійної наполегливої праці над собою, практичного досвіду та набутих знань. Проте, слід зазначити, що яким би визначним талантом від природи не володів майбутній менеджер, лише постійне самовдосконалення та постійне слідування сучасним науковим підходам до керівництва може принести позитивний результат в управлінській діяльності.

ДЕБАТИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТСТВА

Т.Г.ШИРІНА, студентка

Харківський національний економічний університет

Одними з найважливіших завдань виховання студентської молоді є формування духовного світу особистості, всебічне розкриття її потенційних можливостей та здібностей, привиття загальнолюдських цінностей та формування соціальної активності студентства.

Для вирішення всіх наведених вище завдань стає необхідним пошук нових шляхів їх досягнення. Одними з таких технологій може стати гра дебати. Вони представляють великий інтерес через те, що конкретні освітні завдання вирішуються у інтерактивній формі, де існує незримий баланс між формою (грою) та змістом [1].

На даний момент в університетах починає посилюватись дебатний рух шляхом організації роботи дебатних клубів як позакласної діяльності студентів. В місті Харкові такі клуби функціонують на базі шести університетів.

Дебати – це інтелектуальна гра, що представляє собою особливу форму дискусії, яка ведеться за визначеними правилами [2]. Формальні дебати мають особливу структуру, правила та обмеження. Вони намагаються впорядкувати хаотичні дебати, які відбуваються в повсякденному житті. Формальні дебати починаються з резолюції, що представляє собою коротке формулювання теми дебатів. Кожна команда (стверджувальна команда і заперечуюча команда) намагаються переконати нейтрального суддю. Для цього вони захищають свою позицію за допомогою аргументів і спростовують аргументи своїх опонентів [3].

Основною характеристикою формальних дебатів є наявність правил, що забезпечують зіткнення протилежних точок зору. Потрібно не просто виступити з промовами, а й спростувати аргументи іншої сторони, порівняти свою позицію з позицією опонентів і, таким чином, переконати суддю у своїй перевазі [3].

Принципами, на яких будуються дебати, є:

- Повага. Дебати будуються на повазі до чужої позиції, думки відмінної від власної.
- Чесність. Завдання учасників дебатів – бути чесним у своїх аргументах, у використанні доказів і підтримок у відстоюванні своєї позиції.
- Навчання. Головна мета дебатів не перемога, а придбання нових знань.

Дебати як гра є певного роду суперечка з певними особливостями. В першу чергу вони мають чіткий регламент, тобто на промову кожного гравця відведено певну кількість часу, який залежить від формату. Також у кожному форматі існують певні приписи щодо функцій кожного гравця в грі. У грі беруть участь дві лінії команд: доказ і спростування (уряд і опозиція відповідно). У кожній лінії може бути, залежно від формату, по одній або двом командам, у кожній з яких або по два, або по три людини. Належність до тієї чи іншої лінії визначається жеребкуванням. Гра проходить по заданій темі, яка дає опору для суперечки. Оцінює хід гри, аргументованість позицій, красу мови суддя, який дає оцінку тільки тому, що було сказано без врахування особистих переконань.

Цінність дебатів у формуванні соціальної активності студентства є в тому, що обговорюючи актуальні і гостросоціальні теми, учасники вчаться знаходити шляхи їх вирішення, продумувати механізми їх впровадження в життя. Дебати в кінцевому підсумку спонукають до певних дій для вирішення тих чи інших проблем, вони виховують соціально активних і відповідальних молодих людей, які потім формують інтелектуальну еліту суспільства, що вже неодноразово доведено на зарубіжному досвіді.

1.«Дебаты»: от теории к практике : руководство / В.И.Куприянова, А.И.Назаров. – Хабаровск: ДВАГС, 2009. – с.

2.Калинкина Е.Г., Наумов С.А. Формат дебатов Карла Поппера с элементами политического кейса: Методическое пособие. – 2-е изд., испр. и доп. – СПб., 2002.

3. Тренинговий портал України – <http://trn.work.ua>.

ЗАПОБІГАННЯ ЯВИЩУ ДЕЗАДАПТАЦІЇ ПЕРШОКУРСНИКІВ ШЛЯХОМ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Ю.О.ЯКОВЕНКО

Харківський національний економічний університет

Розгортання явища глобалізації, посилення інтенсивності комунікації на усіх рівнях від міжкультурного інформаційного обміну до міжособистісного спілкування, зумовлюють посилення освітніх вимог до майбутнього фахівця. Найважливіші з них – високий рівень соціальної адаптації фахівця, здатність до гармонійного пристосування у різних середовищах, вільного спілкування та взаєморозуміння з різними групами людей. З іншого боку, сучасній етап розвитку суспільства характеризується погіршенням стану здоров'я представників підрастаючого покоління, що створює перешкоди для нормального формування у молодих людей захисних адаптаційних механізмів.

Підкреслимо, що допомога в адаптації майбутнього фахівця має здійснюватися відразу при його вступі до навчання, особливо гострі ускладнення щодо середовищної адаптації виникають у молодій людині саме при переході до нового освітнього закладу.

Адаптація розуміється дослідниками як складний тривалий процес, що ініціюється внутрішніми силами організму з метою гармонізації системи “індивід - середовище” та передбачає активізацію різних органів чуття людини.

Зазначимо, що у вищих навчальних закладах освіти різних рівнів акредитації найкращі умови для сприяння соціальної адаптації шляхом формування культури здоров'я студентів створюються в основному у

процесі засвоєння ними дисциплін валеологічної спрямованості, у позааудиторній роботі, а також на заняттях з фізичного виховання.

Відмітимо, що активізація інтересу студентів до занять фізичною культурою, що є запорукою формування в них культури здоров'я, можлива завдяки оновленню методів і форм організації занять, збагачення їх адаптаційними елементами. Наприклад, такий традиційний елемент заняття фізичною культурою як вишукування у шеренгу таким чином, щоб поряд із тренером знаходився найвищий, у кінці шеренги – найнижчий ростом, може бути значно ефективнішим, якщо дати студентам завданням створити шеренгу за кольором волосся (біля тренера повинен стояти той, хто має найтемніше волосся, на протилежному кінці шеренги – світловолосий), або за датою народження (початок шеренги – той, хто народився 1 січня, кінець – 31 грудня).

Аналогічно можна вдосконалювати й інші звичні елементи занять фізичною культурою, наприклад ігри з м'ячем. На етапі знайомства, коли не усі студенти готові до участі у командних іграх з м'ячем (волейбол, баскетбол тощо) можна проводити у студентській групі більш спрощені ігри у колі. З метою сприяння знайомству студентам пропонується кидати м'яч один одному зі словами: "Ніхто з вас не знає, що я...". На знайомство спрямована ще одна більш складна гра, у якій студент повинен одночасно кинути м'яч та назвати ім'я того, кому кинув. Учасник з м'ячем має прийняти будь-яку позу, а усі інші повторити за ним.

Крім наведених вище адаптаційних заходів, на заняттях з фізичного виховання можна рекомендувати різноманітні рухливі контактні ігри, ігри з м'ячем, командні конкурси та інші форми фізичного навантаження, що забезпечують встановлення невербального контакту між людьми. Усі вони спрямовані на подолання скутості, яка часто виникає у людини у незвичайній ситуації, новій компанії, де ще не визначені спільні інтереси та теми для розмов.

Такий нетрадиційний підхід до виконання звичної та рутинної справи дозволяє створити на занятті невимушену атмосферу, активізує увагу студентів, стимулює їх інтерес до спільних занять, сприяє найкращому пізнанню один одного, спрощує входження молоді людини до студентського колективу.

ВНУТРІШНЬОВУЗІВСЬКА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ХНАМГ

В.М. КЛОЧКО, К.В. КУХТІН

Харківська національна академія міського господарства

«Системы Мира эволюционируют дискретно с приобретением эмерджентных качеств. Мир развивается по спирали. ...индивидуальную функциональную загрузку несут фазы витков эволюционной спирали. 1 фаза – период реабилитации и адаптации к новым условиям (образно: зима); 2 фаза – интенсивного формирования функциональных локусов¹ (весна); 3 фаза – расцвет (лето); 4 фаза – созревание (золотая осень), а со второй половины – нарастание хаоса.»²

Вимоги суспільства ХХІ ст. до підготовки конкурентоспроможних фахівців (КФ) адекватні напрямам інноваційного розвитку і ноосферної еволюції якості Людської Цивілізації.³ **Наразі процес професійної підготовки майбутніх КФ змінює свої пріоритети з технологічних систем виховання на ноосферні гуманістичні - ноосферну калокагатію⁴.** У виховній і освітній сферах ХНАМГ це процеси активізації форм і методів внутрішньовузівської системи управління якістю виховної роботи, як підсистеми навчально-виховного процесу внутрішньовузівської системи менеджменту якості (далі - ВСМЯ). Ієрархія головних цілей ВСМЯ: підготовки майбутніх КФ, циклічна еволюція якісного підвищення інноваційної фахової дієздатності і професійної працездатності студентів і НПП; формування свідомої, активної позиції студентів в процесі виховної і навчальної діяльності; розвиток філософського, креативного мислення, підвищення рівня загальної та фахової культури студентів і НПП; еволюція пізнавальної та інноваційної діяльності, якості систем виховання і освіти ХНАМГ на базі моделей ноосферного системного

¹ Локус (лат. - место) – *место расположения* того или иного гена в хромосоме. Доступ до статті: <<http://www.KM.ru>>.

² Астафьев Б.А. Алгоритм эволюции. М.: Институт холодинамики, 2010. – С. 26,38. – 440 с.: ил.

³ В.М. Клочко, К.В. Кухтін. Аспекти ноосферної генодігми еволюції виховання, навчання і освіти. Тези доповіді цього збірника.

⁴ Калокагатія (грец.- великодушність) термін, *ідеал виховання* у греків (по Платону) - прекрасний, хороший, етично цілковито досконалий), *посідання достоїнств, досконалості людської особи, благородства, багатства фізичних і духовних здібностей як ідеалу виховання Людини*; розрізняють калокагатію моральну, фізичну і інтелектуальну - терміни, що позначають *гармонію зовнішнього і внутрішнього, яка є умовою краси індивіда*. Доступ до статті: <<http://www.KM.ru>>.

аналізу і ноосферної системної кваліметрії.¹

Циклічність, ритм і темп еволюційного дискретного (квантового) розвитку ВСМЯ визначається еволюційною *Геном-константою* $Se=0,417897343$ та *еволюційним конусом*². Квантово-емерджентна еволюція ВСМЯ (стрибокподібний еволюційний розвиток) характеризується придбанням нових, емерджентних якостей системи на кожній фазі і підфазах моделі еволюційної спіралі еволюційного конусу¹, рівнів Ноо-якості Буття та Законів Ноо-якості (табл.1)³. Для Ноо-оцінок еволюції ВСМЯ нами сформовано Ноо-простір якості та Ноо-шкали якості^{2,3}, в стадії розробки аспекти Ноо-інтеріоризації та Ноо-екстеріоризації діяльності НПП та КФ-студентів⁴. Модель графоаналітичного аналізу еволюційного конусу Б.О.Астаф'єва для формування афінної моделі Ноо-шкал якості (рис.1) та 8-ми рівнів Ноо-шкал якості інтегрованої матриці оцінювання будь-яких систем, згідно Закону періодизації еволюції.

Формування Ноо-шкал якості потужності континууму [0-1], *«золотого перетину»* - «0,582 – 0,418» Б.О.Астаф'єва створює можливість розширити архітектоніку кваліметрії з 5-ти рівневої теорії ефективності, що зараз застосовується у ВСМЯ, до 8-ми рівневої соціально-ноосферної кваліметрії і застосування європейської шкали ECST⁶. Такий підхід дозволяє в діючих ВСМЯ [1], які застосовуються у світовому товаристві ВНЗ, використати моделі еволюції Б.О. Астаф'єва та матриці Періодичної Системи Везагальних Законів Світу Н.В. Маслової і фактично розробити нову ВСМЯ ХНАМГ і ВНЗ

¹ В.М. Клочко, К.В. Кухтін. Соціальна ноосферна кваліметрія. Тези доповіді цього збірника.

² Клочко В.М., Кухтін К.В. Управління професійною працездатністю засобами акменарправленого самовдосконалення. МР для практичних занять і самопідготовки студентів та НПП ХНАМГ. – Х: ХНАМГ, 2011. – С. 34-37, - 112 с.

³ Клочко В.М., Кухтін К.В. Атестація професорсько-викладацького складу КФВіС. МР для НПП КФВіС ХНАМГ. - Х.: ХНАМГ, 2011. – С. 53-64.

⁴ **Інтеріоризація** - процес переходу від зовнішнього, матеріального дії до внутрішньої, ідеальної дії. Завдяки інтеріоризації, психіка людини набуває здатність оперувати образами предметів, які в даний момент відсутні в його полі зору. Важливим знаряддям цього переходу служить слово, а засобом переходу - мовна дія. Слово виділяє та закріплює в собі суттєві властивості речей і засоби оперування інформацією, вироблені практикою людства.

Екстеріоризація - процес перетворення внутрішнього психічного дії у зовнішню дію. Процеси інтеріоризації та екстеріоризації нерозривно пов'язані в діяльності, оскільки взаємопов'язані зовнішня (фізична) і внутрішня (психічна) сторони діяльності. Аналіз цих процесів має виняткове значення в ході професійного навчання, а також, при розвитку конструктивно-технічної творчої діяльності. **Доступ до статті:**

http://mirsl varei.com/content_fil/INTERIORIZACIJA-I-JEKSTERIORIZACIJA.

Україні, інноваційно оновити місію і діючу систему управління ВНЗ в призмі світового рівня якості. Оновлена ВСМЯ відповідає чинникам історичної генодігми керованої соціоприродної еволюції і кваліта-тивної революції – революції якості, зрозуміла для використання оцінки виховної роботи, навчання і освіти в ХНАМГ.

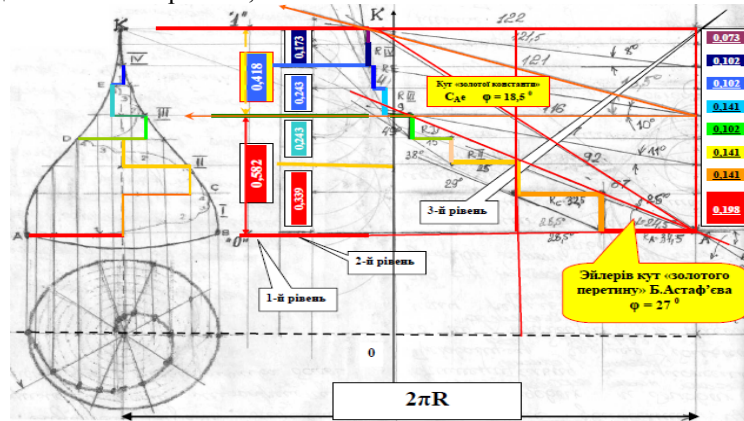

Рис. 1. – Афінна модель формування Ноо-шкал якості потужності континууму [0-1], «золотого перетину» - «0,582-0,418» Б.О.Астаф'єва.

Таблиця 1. - Інтегрована матриця шкал оцінювання рівнів якості Ноосферної ієрархії систем¹, згідно Закону періодизації еволюції

Рівні якості	Системи оцінок / інтервали балів, %*	Шкали оцінювання						Вербальна шкала	
		4-х бальна	5-ти бальна	ECST	12-ти бальна	«Фібоначчі»	«Астаф'єва»		«Л. да Вінчі»
7	від 94 до 100	5	5	A	12	21	10	10	Відмінно
	11				9		9		
6	від 73 до 82	4	4	B	9,10	13	8	8	Дуже добре
5	від 59 до 72				C		7,8	8	7
4	від 49 до 58	3	3	D	5,6	5	6	6	Задовільно
3	від 35 до 48				E		4	3	5
2	від 29 до 34	2	2	FX	2,3	2	3	2	Незадовільно (з правом перездачі)
1	від 20 до 28				1		1		
0	від 0 до 19	1	1	F	-	0	0	0	Незадовільно (повторний курс)

¹ Ноосферна ієрархія систем (від греч. hieros - священний і arche - влада), розташування частин або елементів цілого в порядку їх емерджентної (якісної) інтеграції від нижчого до вищого, згідно 8-ми базових рівнів Буття (авт. трансляція).

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ПРОФЕСІЙНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ НПП-КУРАТОРІВ СТУДЕНТСЬКИХ ГРУП

В.М. КЛОЧКО, К.В. КУХТІН

Харківська національна академія міського господарства

«Справжній педагог-майстер повинен вміти й знати багато; мати морально-політичний склад вихователя і якості особистості; характер педагога є «інструментом» виховної роботи і ніякі рецепти не допоможуть, якщо в самій особистості вихователя є великі недоліки» *Л.С. Макаренко*

Інтеграція України до Європейського освітнього простору вимагає реалізації конкретних заходів зближення систем контролю якості виховання, навчання і освіти, атестації¹ та акредитації² ВНЗ з метою постійної еволюції внутрішньовузівських систем менеджменту якості (ВСМЯ) в призмі ноосферної генодігми³. Головні конфігуратори ВСМЯ, згідно модифікованого міжнародного стандарту ISO 9001:2000 (ДСТУ 9001:2007) наведені на моделі.

Ієрархія конфігураторів ВСМЯ складається з підсистем «Результати» і «Можливості», які декомпонуються на агрегати та критерії (підкритерії). Кожен рівень ієрархії діяльності ВСМЯ оцінюється експертним шляхом (методом SWOT-аналізу) з точок зору ноосферних 8-ми рівней якості та шкал оцінювання (табл.1).⁴ Професійні обов'язки НПП-кураторів студентських груп, як чинники і критерії ВСМЯ, відносяться, головним чином, до конфігураторів «Менеджмент персоналу» і «Менеджмент процесів».

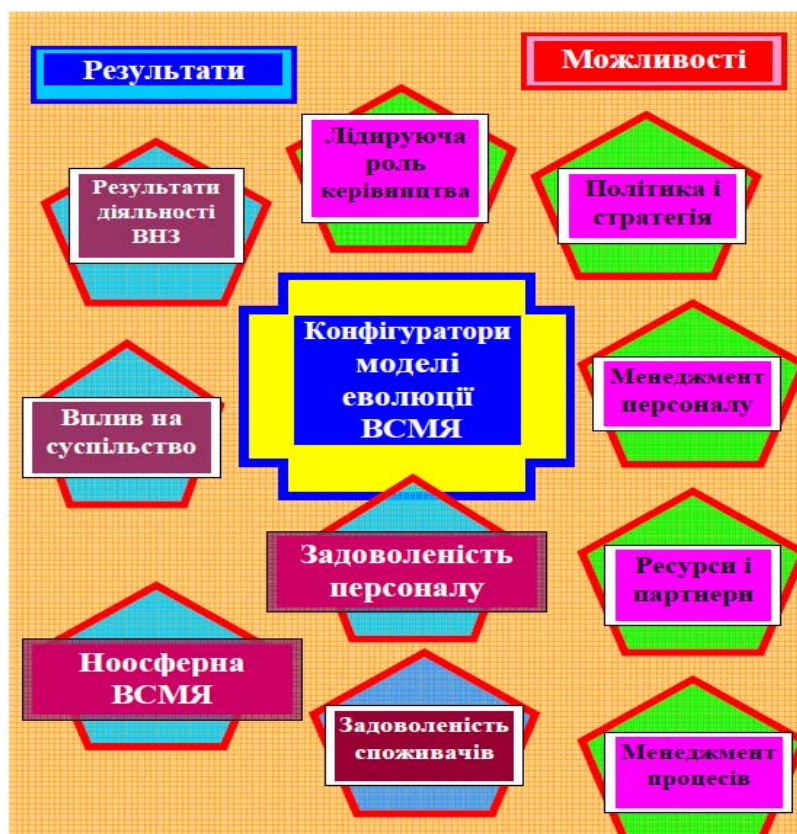
¹ Атестація (від лат. attestatio - свідоцтво), характеристика і визначення кваліфікації НПП; якості виховної, науково-педагогічної, науково-спортивної діяльності НПП; науково-методичної продукції; рівня знань студентів; матеріально-технічної бази для проведення навчальних занять, робочих місць НПП. Енциклопедична категорія. Режим доступу до категорії: www.K&M.ru.

² Акредитація, акредитування (від лат. лат. accredere - довіряти); визнання установ (навчальних, наукових) відповідними державним стандартам. Енциклопедична категорія. Режим доступу до категорії: www.K&M.ru.

³ В.М. Клочко, К.В. Кухтін. Аспекти ноосферної генодігми еволюції виховання, навчання і освіти. Тези доповіді цього збірника.

⁴ В.М. Клочко, К.В. Кухтін. ВСУЯ виховної роботи в ХНАМГ. Тези доповіді цього збірника.

Сучасні вимоги до професійних обов'язків НПП-кураторів студентських груп формуємо¹ у 5-ть критеріальних агрегатів-характеристик: 1). *професійно-ділові*; 2). *організаційно-ділові*;

3). *вольові*; 4). *підвищення кваліфікації*; 5). *диспозиційний блок*².

Одною з основних складових позитивного іміджу НПП-куратора студентської групи є рівень його професіоналізму та професійно-значущі якості особистості (ПЗЯО). Оцінка професійної діяльності

¹ Ключко В.М., Кухтін К.В. Атестація професорсько-викладацького складу КФВіС. МР для НПП КФВіС та ХНАМГ. - Х.: ХНАМГ, 2011. – С. 21-22, 65-73, - 91 с.

² Диспозиційний блок характеристик – майже негативні характеристики (від греч. dys..., лат. dis...- приставка, що означає *затруднення, порушення, недолік, розлад, розділення, втрату чого-небудь*), напр., диспропорція. Енциклопедична категорія. Режим доступу до категорії: www.K&M.ru.

НПП здійснюється за загальними характеристиками і за кінцевими результатами його діяльності по виконанню професійних і громадських обов'язків.

ПЗЯО НПП-куратора: **1). професійно-ділові:** навчально-виховна і кураторська діяльність (в т.ч. підтверджене виконання навчального і кураторського навантаження та ін.); **2). організаційно-ділові:** соціально-педагогічні характеристики (в т.ч. педагогічна, педагогічно-виховна майстерність, психофізична врівноваженість, науково-методичні досягнення та ін.); **3). вольові:** характеристики, які відбивають індивідуально-суспільні стосунки і спрямованість особистості НПП-куратора (в т.ч. науковий та науково-педагогічний авторитет та ін.); **4). підвищення кваліфікації¹** (в т.ч. рівень наукової та педагогічної кваліфікації, стаж і досвід роботи та ін.); **5). диспозиційний блок характеристик** (небажаних, майже негативних);

Професійно ділові (значущі) обов'язки і агреговані ПЗЯО НПП-куратора⁵:

1). Професійно-ділові характеристики:

1.1. загальні професійні характеристики:

- знання основних напрямів розвитку ХНАМГ на період до 2020 року;

- знання місії академії та завдань КФВіС по виконанню ієрархії цілей ХНАМГ;

- знання головних пріоритетів стратегічного розвитку академії та КФВіС на період до 2020 року.

1.2. характеристики навчально-освітньої діяльності;

1.3. характеристики навчальної і навчально-методичної роботи;

2). Організаційно-ділові характеристики:

2.1. характеристики педагогічно-виховної майстерності;

2.2. характеристики наукового авторитету;

2.3. характеристики науково-дослідницької роботи;

2.4. характеристики організаційної роботи;

2.5. характеристики суспільно – виховної роботи;

3). Вольові характеристики:

3.1. характеристики науково-педагогічного авторитету;

3.2. соціально-психологічні характеристики;

¹ Кваліфікація (від лат. qualis - який за якістю і facio - роблю) - 1) визначення якості, оцінка чого-небудь; 2) рівень підготовленості, ступінь придатності до якого-небудь виду праці; 3) професія, спеціальність. Енциклопедична категорія. Режим доступу до категорії: www.K&M.ru.

4). Характеристики підвищення кваліфікації:

4.1. рівень кваліфікації;

4.2. стаж і досвід роботи;

5). Диспозиційний блок характеристик.

Сучасний НПП-куратор студентської групи повинен бути **НПП-інноватором і практичним ноосферним педагогічним менеджером-психологом**. Місія НПП-інноваторів - підготувати із студентства не бездушних носіїв інформації, а особисто орієнтованих, конкурентоздатних з креативно розвиненим інтересом до Природи і Людини фахівців, готових до самопізнання, самовдосконалення, здатних управляти своєю емоційною сферою, своєю професійною працездатністю, які під впливом НПП-інноватора створюють гармонію розуму і серця, здатні увібрати в себе все різномайття і єдність Світу. НПП-інноватор повинен вміти проводити індивідуальне психологічне консультування та володіти елементами психотерапії, тренінгу особистого росту й комунікативності. В мотиваційних діях на студентство повинні переважати стремління і потреби досягати високих успіхів в вихованні, навчанні, освіті і праці, настрої якнайкращих емоційних стосунків з іншими людьми, доброзичливого спілкування, досягнення високих результатів в спільній діяльності, а не в контролі діяльності інших.

«Вчитель, насамперед, носій ідеї українського національного виховання, здатного вкласти цю ідею в серця і розум молодого покоління»
Г. Ващенко

З М І С Т

<i>Абелешев В.И.</i> Некоторые аспекты формирования мировоззрения студенческой молодежи в современных условиях	3
<i>Абракитов В.Э.</i> Проблемы «отцов и детей» в свете современной вузовской реальности	4
<i>Батістова О.І.</i> Гуманізація освіти та формування цілісного господарського світогляду	7
<i>Башикатова Н.В., Бондаренко Т.В.</i> Ментальность и здоровье студентов как жителей города и села	9
<i>Березняк І.Є.</i> Кураторство першокурсниками	11
<i>Бойко Я.С.</i> Фізична культура – невід’ємна частина формування загальної та професійної культури студентів	12
<i>Бондаренко Т.В.</i> Социокультурное значение телесности	14
<i>Бондаренко Т.В.</i> От ноосферного мышления к здоровью общества	15
<i>Бурмака В.П.</i> Сміх без культури, культура без моралі	17
<i>Вандишева-Ребро Н.В.</i> Моральні засади ділового спілкування	19
<i>Володіна І.М.</i> Культура як основний чинник виховання	20
<i>Володіна І.Н.</i> Формирование учебной деятельности – одно из направлений развития личности обучаемого	22
<i>Володіна І.Н.</i> Развитие лидерства и социальной активности молодежи в системе высшего образования как основание для формирования управленческих качеств будущих специалистов (опыт США)	23
<i>Власенко Т.Т.</i> Макдональдизація освіти: український контекст	25
<i>Горошко Н.І., Клочко В.М.</i> Культура як основний чинник виховання студентської молоді ХНАМГ	27
<i>Дыдюк С.А., Мартынова А.В.</i> Риторическая культура преподавателя как условие оптимизации учебно-воспитательного процесса	28
<i>Добровольська О.В., Аксьонова О.Ф., Пілюгіна І.С.</i> Про необхідність виховання інформаційної культури студентської молоді	30
<i>Єгоркіна Т.І.</i> Виховна робота класного керівника студентської групи технікуму	31
<i>Замалеєв Ю.С.</i> Общение, воспитательная работа и учебный процесс	33
<i>Зима О.Г.</i> Основні напрями виховної роботи	35
<i>Козаровицкая З.Н.</i> Роль группы в развитии человека как личности	37
<i>Клименко Г.Т.</i> Загальні принципи менеджменту якості вищої освіти	39
<i>Колонтаєвський Ю.П., Андрійченко В.П.</i> Виховання та розвиток у студентів навиків розмовного спілкування	41
<i>Коновалова К.О.</i> Освіта і її духовна зорієнтованість	42
<i>Кривич С.Н.</i> Формирование лидерских качеств и социальной активности студенчества	44
<i>Куделько В.Е.</i> Виховання у студентів ХНЕУ потреби та навичок здорового способу життя	46
<i>Кульбака А.М.</i> Література як джерело формування моральних якостей студентської молоді	47
<i>Левченко Н.А., Василевська Н.Є.</i> Бути або здаватися?	49
<i>Лисак Н.О.</i> Виховання соціально-етичного спеціаліста в контексті модернізації вищої школи	50
<i>Лусь В.І.</i> Про деякі завдання виховної роботи в студентському гуртожитку	52
<i>Мандріченко О.Є., Демиденко Т.П.</i> Виховання як функція сучасної освіти	57
<i>Миносян А.С., Коршунова И.П., Костенко А.А.</i> Формирование гуманистического мышления в процессе преподавания историко-культурологических дисциплин	58

<i>Мурадова О.І.</i> Екологічне виховання студентів	60
<i>Нагайвська Д.Ю.</i> Основні підходи до підтримки соціальної активності студентства	61
<i>Наумов М.С.</i> Про деякі аспекти виховання в контексті інформатизації економіки ...	62
<i>Нестеренко Л.В.</i> Личность преподавателя и его культура как основной фактор воспитательного процесса	64
<i>Оболонецва Л.В.</i> Кураторство як важливий чинник забезпечення якості вищої освіти	67
.....	
<i>Плещивцова М.В.</i> Туристичні подорожі та фізична культура як засоби виховання лідерів серед студентів ХНЕУ	69
<i>Покровська О.А., Смирнов В.В., Самусева Л.Ю.</i> Мовленнєва культура в контексті «навчання у співробітництві»	70
<i>Почиваліна Г.В.</i> Організація громадянського виховання студентської молоді у вищій школі: досвід Євпаторійського інституту соціальних наук РВНЗ «Кримський гуманітарний університет» (м.Ялта)	72
<i>Радченко А.О.</i> Преподаватель как проводник в сложный мир современности	74
<i>Решетило В.П.</i> Особливості системи виховання студентської молоді в умовах економіки знань	76
<i>Серпухов М.Ю.</i> Формування лідерських якостей та подолання інертності студентської молоді шляхом використання нематеріальних факторів стимулювання ...	77
<i>Стрелець Ю.І.</i> Про роль та значення позанавчального процесу	79
<i>Тесаловская О.Б.</i> Формирование навыков у студентов при переводе текстов по специальности в техническом вузе	81
<i>Толстенко С.М.</i> Виховання толерантності та культури міжнаціонального спілкування у студентській молоді	82
<i>Тришутіна Н.П.</i> Використання інформаційних технологій у виховній роботі бібліотеки ВНЗ зі студентами	84
<i>Фатеев Ю.А.</i> Гуманитарное образование как основа воспитания	85
<i>Червонцева Н.Н., Губарь С.А.</i> Компетентностный подход к разработке образовательных программ	87
<i>Чибисова Н.Г.</i> Особенности воспитательной работы в условиях становления непрерывного образования (из опыта Народной украинской академии)	89
<i>Шекидзе О.А., Григоренко Є.О.</i> Культура як основний чинник виховання студентської молоді	90
<i>Шекидзе А.А., Мусинова Д.В.</i> Роль формального и неформального лидера в группе	92
<i>Штефан С.И.</i> Культурно-нравственное воспитание студентов	93
<i>Ярмак Т.В.</i> Філософія та її роль у національно-духовному вихованні особистості ..	95
<i>Абелешев В.И.</i> Некоторые аспекты к решению вопроса маргинальной культуры городов	97
<i>Аксенова Е.Ю., Оксюк Ю.Д., Сидоренко Е.Б.</i> Работа с одаренной молодежью как фактор воспитания творческого отношения к будущей специальности	98
<i>Александрова С.А.</i> Проблема виховання емоційної культури студентів	100
<i>Беликова Е.В., Шептун Т.М.</i> Основные направления обучения в техническом вузе .	101
<i>Бережук М.Я., Бархасєв Ю.П.</i> Формування професійної і соціально-особистісної компетенцій студентської молоді в системі безперервної освіти	103
<i>Бодров В.О.</i> Студентське самоврядування як середовище виховання майбутньої української еліти	105
<i>Бочаров Б.П., Воеводина М.Ю.</i> Социальный конструктивизм – новая парадигма обучения в XXI веке	106
<i>Блажке Т.В.</i> Роль особистості викладача у процесі виховання	107
<i>Бурмака В.П.</i> Культуролог і художник Олександр Шило	109

<i>Бурмака В.П., Бурмака М.В.</i> Виховне значення північнокавказьких народних пісень	111
<i>Вальченко І.В., Лубяная О.Л., Сергейчук Л.В.</i> Особенности работы куратора в смешанной группе	113
<i>Видащенко Н.І.</i> Педагогічний такт як один з чинників виховання студентів	115
<i>Винниченко С.Д., Иванова Т.А.</i> Вопросы моральных ценностей в студенческой группе	117
<i>Галкина Г.Д.</i> Адаптация студентов начальных курсов к Болонской системе образования	119
<i>Донцова Л.Д.</i> Особливості виховної роботи з іногородніми студентами	119
<i>Звягинцева И.М.</i> Физическая культура – основная составляющая воспитания студентов	121
<i>Зиганшин Н.А.</i> Роль студенческого самоуправления в развитии лидерских качеств молодежи	123
<i>Золотарьова І.М.</i> Педагогічне спілкування як засіб виховання студентів	125
<i>Игнатова В.В.</i> Психологическая адаптация студентов к обучению в вузе	126
<i>Калабухова О.В.</i> Формування морально-етичної культури у системі підготовки молодших спеціалістів	128
<i>Каменська Ю.О.</i> Науково-дослідницька робота студентів: виховний аспект	129
<i>Карпенко М.Ю., Уфимцева В.Б.</i> Дистанційна освіта як новаторський чинник навчального процесу	131
<i>Киркач Т.С.</i> Формування трудової етики	132
<i>Кір'янова О.В.</i> Українськомовна стійкість як засіб формування національної самосвідомості студентства	133
<i>Клочко В.М., Кухтін К.В.</i> Аспекти ноосферної генодігми еволюції виховання, навчання і освіти	135
<i>Клочко В.М., Кухтін К.В.</i> Соціальна ноосферна кваліметрія	138
<i>Клочко В.М., Кухтін К.В.</i> Філософія демократизації національного виховання: ноосферний підхід	141
<i>Коляда Т.А.</i> Адаптація студента-першокурсника у вищому навчальному закладі	144
<i>Королинская С.В., Шадрина В.В.</i> Роль спортивно-массовой работы в системе кураторства студентов-первокурсников	145
<i>Крутовая Л.Ф., Пономарев А.С., Хомякова О.В.</i> О системном влиянии местного страноведения на формирование культурного компонента у иностранных студентов	146
<i>Кудрявцев А.Ю.</i> Молодежные политические движения как платформа для формирования будущей украинской политической элиты	148
<i>Кузнецова Т.О.</i> Роль куратора в організації виховної роботи із студентами першого курсу	149
<i>Левіков Ю.В.</i> Особливості взаємодії викладача з студентами в освітніх системах нового покоління eLearning 2.0	151
<i>Малюкова О.Ю.</i> Інкультурація як засіб виховання	153
<i>Малютина О.К.</i> Особенности межкультурной коммуникации со студентами-иностранцами в учебно-воспитательном процессе (курс «История Украины»)	154
<i>Мамаева Т.А.</i> Эффективность ускоренного раскрытия студентом личного уникального творческого потенциала	156
<i>Мельман В.О.</i> Психологічна служба вищого навчального закладу як ефективна складова системи якості освіти	158
<i>Метешкин К.А., Евдокимов А.А.</i> Интеграция духовных и светских основ высшего образования на основе информационных технологий	159
<i>Мовчан А.О.</i> Деякі питання правового виховання юристів	161

<i>Можайкина Н.В., Матвейчук Д.</i> Факторы формирования жизненных ценностей молодежи	162
<i>Нечопатова Г.В.</i> Роль класного керівника в естетичному вихованні студентської молоді	164
<i>Нохріна Л.А.</i> Використання ситуаційного методу як чинник формування практичних навичок	166
<i>Островський І.А., Волкова К.В.</i> Роль студентського самоврядування в вихованні громадянина України	167
<i>Островський І.А.</i> До питання про методи, форми і засоби виховного впливу на особистість студента	169
<i>Петренко О.О.</i> Баддинг як новітня технологія виховання студентської молоді	170
<i>Підгайна В.О., Зима О.Г.</i> Розвиток ключових компетенцій студентської молоді у рамках діяльності фан-клубу «Інжек-Металіст»	172
<i>Погасій С.О., Краснокутська Ю.В.</i> Використання тестів у поточному і підсумковому контролі знань студентів	174
<i>Протоковило В.І., Четчикова О.І.</i> Культура та спорт в системі формування особистості	175
<i>Радионова Л.А.</i> Воспитание толерантности в политической культуре: философские аспекты	177
<i>Репетенко М.В.</i> Про викладання курсу «Стандартизація і метрологія» студентам екологічних спеціальностей	178
<i>Серікова Т.М., Єрмоленко О.А.</i> Роль студентського самоврядування у процесі формування компетентного фахівця	179
<i>Семянникова Н.Л., Лисачук Л.Н.</i> Организация внеаудиторной работы с иностранными студентами на начальном этапе обучения	181
<i>Скрипник Л.В., Ходаковская М.А.</i> Некоторые аспекты обучения межкультурной коммуникации иностранных студентов технических вузов	182
<i>Собко І.М.</i> Студентський баскетбол як нетрадиційний засіб формування корпоративного виховання у студентів ХНЕУ	184
<i>Тимофієва С.Б.</i> Деякі аспекти аналізу форм виховання студентської молоді	186
<i>Тимофієва С.Б., Голубева Ю.</i> Самовиховання студентів в процесі навчання у вищих навчальних закладах та його мотивація	188
<i>Тимофієва С.Б., Островський І.А.</i> До питання про закони, закономірності та основні принципи виховання студентів	190
<i>Тирінов А.В.</i> Культура як основний чинник виховання	191
<i>Фесенко Г.Г., Бурдун І.В., Рыльцева И.В.</i> Формирование мотивации студентов к обучению: психолого-педагогический контекст	193
<i>Фесенко Г.Г., Жванко Л.М., Яцюк М.В.</i> Самоактуалізована особистість в системі виховання Homo Economicus	194
<i>Фесенко Т.Г., Чуксін Д.Р.</i> Виховання проектних менеджерів із використанням компетентного підходу	196
<i>Хом'якова О.В.</i> Культурологічні аспекти ефективності мовного спілкування студентів технічного ВНЗ	197
<i>Чередніченко А.В.</i> Формування особистих якостей студентів на заняттях з фізичного виховання	198
<i>Шекишев О.А., Тимченко М.В.</i> Формування лідерських якостей студента-менеджера	200
<i>Ширіна Т.Г.</i> Дебати як засіб формування соціальної активності студентства	201
<i>Яковенко Ю.О.</i> Запобігання явищу дезадаптації першокурсників шляхом формування культури здоров'я студентської молоді	203

<i>Клочко В.М., Кухтін К.В.</i> Внутрішньовузівська система управління якістю виховної роботи в ХНАМГ	205
<i>Клочко В.М., Кухтін К.В.</i> Сучасні вимоги до професійних обов'язків НПП-кураторів студентських груп	208

Наукове видання

«Сучасні аспекти виховання студентської молоді»

III Всеукраїнська науково-практична конференція

7 - 8 квітня 2011 р.

Харків

Тези доповідей

Відповідальний за випуск *О.І. Малєєв*

Тези публікуються в авторській редакції мовою оригіналу

Технічний редактор *Т.П. Коваленко*

Підп. до друку 21.06.2011

Друк на ризографі

Зам. № 7146

Формат 60x84 1/16

Ум.-друк. арк. 12,3

Тираж 170 пр.

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,

вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК № 4064 від 12.05.2011 р.